

עניני הוצאהב' א'

תוס' ד"ה פשט - תימא לר"י וכו'. עי' תוס' ריש שבועות דס"ד דעומד ברה"ר וידו ברה"י הוי הוצאה שלא כדרך, וע"ע באבן העוזר דהאריך בתי' מחודש על כל קו' תוס'.

שם - ונראה לר"י דאיצטריך וכו' דמה לי מוציא וכו'. ומבואר בתוס' דחידוש דהוצאה משום חילוק הרשויות, אולם עי' ברמב"ן דביאר בשם תוס' דהחידוש בהוצאה הוא דברה"י מותר לישא משא כבד, ומרה"י לרה"ר אסור אף בגרוגרת, ומבואר דלא סגי בהא דאיכא חילוקי רשויות, אלא הוצרך לבאר דיש ריעותא באיכות המלאכה, ובאו"ז סי' פ"ב ביאר דשאני הוצאה דלא נעשה תיקון בגופו, דמעיקרא חפץ והשתא חפץ.

(א) שם - ולא הוי גמרי' הוצאה דעני מבעה"ב ולא בעה"ב מעני. ולא נתבאר בתוס' מדוע עני ועשיר חשיבי כב' אופני הוצאה.

ועי' ברמב"ן ריש שבועות דנראה מדבריו דמעלה דעני שמושך החפץ אליו, ומעלה דעשיר דמרחיק את החפץ ממנו, אולם בפנ"י באר דעני מוציא לצרכו ועשיר מוציא לצורך העני, [והוא חידוש דלכא' כוונת ההוצאה תלוי בדין מלאכה שאצל"ג, ולא במהות המלאכה].

והנה בתוס' הרא"ש בשבת וביתר ביאור בריש שבועות הוסיף על תוס' דקרא דתרומה דמי לעני משום דלישנא דמביא משמע דמשה אמר לעומדים אצלו ברה"ר דלא יכניסו ידם ויוציאו, וזהו דומיא דמביא החפץ אצלו למקומו, וקרא ואל יצא משמע דומיא דעשיר דאל יוציא ממקומו שהוא עומד לחוץ.

ואפ"ל עוד כעין ד' התוס' הרא"ש דבהוצאה דעשיר חשיבות המלאכה הוא מה דמוציאו ממקומו, ובהוצאה דעני חשיבות המלאכה הוא בהבאת החפץ למקומו, ולכך לישנא דהביא משמע דחשיבותו בהבאה, ודמי לעני, וקרא דאל יצא משמע דומיא דעשיר, וחשיבותו בהוצאה ממקומו.

אולם עי' ברמב"ן דביאר איפכא דויכלא מיירי בעשיר ואל יצא מיירי בעני, וצ"ב דבפשוטו הנך תרי קראי מיירי בחד גוונא דהוציאו בהליכתם את התרומה ואת הכלי ללקוט בו את המן, ולכא' דבריו מתבארים עפ"י סברת הפנ"י דהוצאת החפץ לתרומה דמי לעשיר, והוצאת הכלי לצורך קבלת המן דמי לעני.

(ב) אולם עיקר דברי התוס' עדיין צ"ב כיון דחזי' דמ"מ חייבה התורה בהוצאה, אף דהיא מלאכה גרועה, הרי בפשוטו נתחדש דחיובו על העברת החפץ ממקום למקום, וא"כ מה איכפ"ל איך נעשה מעשה ההוצאה, [ולפנ"י א"ש].

ובספר שלום יהודה סי' א' הוכיח מהכא דשאני הוצאה משאר מלאכות, דבשאר מלאכות כגון בחורש אין מעשה החרישה מעצם הגדרת מלאכת חורש, אבל בהוצאה אף לבתר דחדשה התורה דחייב על העברת החפץ מרשות לרשות, מ"מ מעשה ההוצאה הוא חלק מהגדרת נמלאכה, ומשו"ה בעי' לב' אופני מעשה ההוצאה דמצינו, וע"ש דביאר לפי"ז כמה סוגיות במכילתין.

ושמעתי מהרב אלעזר מאירוביץ נ"ו ראה לזה מהא דמבואר לק' צ"ג ב' דאיכא פטור בהוצאה אי נתכוין להוציא לפניו ובא לאחריו, ולכא' בשאר מלאכות ליכא פטור של אין מתכוין במעשה אלא כל שעשה המלאכה חייב, ובע"ב כנ"ל דהוצאה שאני שעצם המעשה נכנס בהגדרה של המלאכה ולכך שייך פטור של אינו מתכוין.

ועוד שמעתי מהנ"ל להביא דוגמא לזה, דהנה במנחת שלמה תנינא סי' כ"ז הוכיח מרש"י בעירובין פ"ח א' דשופך מים ברה"י ויצאו מעצמם לרה"ר אף בנתכוין לכך פטור, וביאר במנחת"ש דאעפ"י דקיי"ל דזורה ורוח מסייעתו חייב משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה, ויש שיטות דה"ה הכי בכל המלאכות, מ"מ בהוצאה אינו כן, כיון דהוי מלאכה גרועה, ולא נתבאר מדוע ריעותא דהוצאה גורם דיהא פטור על זורה ורוח מסייעתו, ונראה דביאורו כנ"ל דבשאר מלאכות שאין המעשה חלק מהמלאכה לא אכפ"ל דנעשה ע"י גרמא, משא"כ בהוצאה דהמעשה הוא חלק מהגדרת המלאכה, ממילא א"א לחייבו כשנעשה בגרמא, [אולם ע"י בסוגיא שם בעירובין דנתבאר דנחלקו בזה האג"ט והחזו"א].

שם - ותדע מדאיצטריך תרי קראי וכו'. אולם ע"י ברמב"ן דהביא בשם י"א והרשב"א הביא כן מר"ת דאי כתיב חד קרא הו"א ללאו יצא ולכך שנה עליו הכתוב לכת, וע"י ברמב"ם פ"ב משבת ה"ח דיליף לה מקרא דאל יעשו עוד מלאכה ויכלא העם מהביא דהכתוב קראו מלאכה, [וזה תלוי בגרסא בריש הזורק, דרש"י גרס דילפינן מהך קרא דמיירי בשבת וא"ל דאל תפיקו עוד, ולגרסת רה"ג ור"ח ילפינן מהך קרא דהכתוב קראו מלאכה, וע"י מ"מ], וע"י ברמב"ם פ"ד משגגות ה"ח דהביא לקרא דאל יצא, ובארו האחרונים דע"כ מוכח דס"ל כהרמב"ם דקרא דויכלא אשמועי' דאל יצא חשיב מלאכה.

וע"י באפיקי ים ח"ב סי' ד' ענף ח' עמ' 40 דחידש דאף לבתר קרא דויכלא העם עדיין איכא לאו דא"י דאוסרו אף היכא דליכא שם מלאכה, וכתב שם דנפק"מ להא דחידש בפרמ"ג בפתיחה להל' שבת חידש דהא דמבואר שבת דהוציא חצי גרוגרת וחזר והוציא חצי גרוגרת דבעי' שיהא הראשון קיים, דהוא רק בהוצאה כיון דהוי מלאכה גרועה, וכתב באפיקי ים דמ"מ לאו דא"י אוסרו אף בגוונא דאין הראשון קיים.

אולם עיקר דבריו נסתרים מהסוגיא בסוף פ"ק דעירובין דמבואר שם דקרא דאל יצא דתחומין חשיב לאו הניתן לאזהרת מיתת ב"ד כיון דילפינן מהאי קרא אף להוצאה, ולדברי האפיק"י הרי הך קרא מירי בלאו לחוד.

שם - וכן בכל תולדות וכו'. ע"י תוס' ריש הזורק וריש שבועות דהוכיחו נמי מהא גופא דלא סגי להוצאה הא דהיה במשכן, אלא בעי' קרא, וע"י מהרש"א.

שם - ובתולדות דהוצאה בעי' שיהא במשכן וכו'. אולם ע"י בעה"מ מ"ט ב' [כ"ג ב' מדפי הרי"ף] דחולק דכמו דלאב דהוצאה לא מהני הא דהוי במשכן, ה"נ לא סגי לתולדה הא דהוי במשכן.

שם - והמושיט חייב. צ"ב אמאי לא הוכיחו מיניה וביה דאי ילפינן מושיט מסברא אמאי פטור בדיוטא אחת, וכן אמאי מרה"ר לרה"ר דרך רה"י פטור.

שם - הלכתא גמירי וכו'. צ"ב מהיכ"ת למילף מסברא ד"א מהוצאה, וע"י מהרש"א צ"ו ב' תוס' ד"ה הכנסה דביאר בזה עפ"י הבעה"מ דד"א נידון כהוצאה, [ואין להק' דהא תוס' הק' דלא ניבעי כלל הלכתא לד"א, וזה ודאי ליכא למילף מסברא, דודאי כוונתם להק' רק על זורק דמשמע בגמ' דגם אי איכא ילפותא למעביר עדיין בעי' לילפותא לזורק, וע"ז הק' תוס' דנילף מסברא].

שם - וא"ת כיון דהכנסה וכו' אע"ג דהתם ליכא סברא. צ"ב הא כתבו לעיל דאי לאו מלאכה גרועה ילפינן לה מסברא, וי"ל דסברא דמה לי עדיף מסברא דלעיל כיון דחשיב כאילו כתוב בקרא להדי' אף הכנסה, ומשום"ה אעפ"י דלא סגי בסברא דד"א למילף מהוצאה דהוי מלאכה גרועה, עדיין סברא דמה לי עדיף טפי, וע"ז הק' למאי איצטריך לסברא דמה לי דחשיב כאילו כתוב כן, הרי בד"א סגי במשכן, ומוכח כן מיניה וביה דהא לענין דאין חילוק בין עני לעשיר לא סגי בסברא, ובעי' למילף מקרא, ולענין הכנסה סגי בסברא דמה לי, וע"כ דחשיב כאילו כתוב להדי' בקרא.

שם - וי"ל דאיצטריך וכו' להכנסה וכו'. יל"ע דהא מושיט דמשכן היה בריחוק, ומהיכ"ת למילף מושיט דקירוב, ומהוצאה הרי בארו לעיל דליכא למילף מושיט כיון דהוי מלאכה גרועה.

שם - דאיצטריך סברא להכנסה דבעה"ב. ומבואר דלהחשב כתולדה סגי או בסברא או במה דהוי במשכן, אולם עי' תוס' צ"ו ב' ד"ה הכנסה דבארו דבעי' לתרוייהו גם למשכן וגם לסברא, ע"ש.

ג' א'

גמ' - פטורי דאתי בהו לידי חיוב חטאת וכו'. ובביאור ד' הגמ' מצינו ג' שיטות בראשונים -

שיטת רש"י

(א) שיטת רש"י דהמשנה איירי רק בעקירות דאית בהו גזירה שמא יניח ויבא לידי חיוב חטאת, ומבואר מדבריו דאיכא גזירה בפ"ע בעקירות שמא יגמור ויניח, וכ"כ ברש"י ב' ע"ב ד"ה מהן לחיוב, והנה זה ודאי דגם הנחה בפ"ע אסורה מדרבנן, דהלא בגמ' הק' דלימני תרתי סרי, [ולא משמע דבתי' הדרא בה הגמ' מסברא זו, אולם עי' פסקי רי"ד שר"ל דלמסקנה הדרה בה הגמ'], וע"כ דגדר האיסור בהנחה הוא איסור על מקצת מלאכה, וצ"ע א"כ מ"ט בעי' בעקירה לטעמא דשמא יגמור דלכ' העקירה לא גרעא מהנחה.

ולכאנ' י"ל דהנחה שהיא גמר המלאכה איכא איסור בעצם, אבל בעקירה אין כלום, ולכך כל איסורו רק משום שמא יגמור ויניח.

(ב) ועי' ברמב"ן וברשב"א ובבעה"מ דהק' על רש"י מ"ט חשיב לה בתרתי, דלרש"י מוכח דהתנא שנה ב' עקירות דהוצאה בבעה"ב, וב' עקירות דהכנסה בעני, ומ"ט חילקם התנא לתרתי, ועי' ברשב"א דתי' דהעקירות משתנות זו מזו דזו עקירה עם העברה וזו עקירה בלא העברה שנגמרה באותה רשות, וצ"ב כוונתו.

וי"ל בכונת הרשב"א דאיכא ב' איסורי דרבנן, עקירה גרידא, ועקירה שיש עמה העברה, ועקירה שיש עמה העברה חמורה טפי מעקירה גרידא, ומשו"ה חלקם התנא לתרתיה.

וי"ל דהוי נמי חילוק בעיקר גדר הגזירה, דהנה נתבאר באחרונים דעיקר איסור הוצאה הוא ההעברה, והעקירה וההנחה אינם אלא מתנאי החיוב, ולפי"ז י"ל דאיכא חילוק בין האיסור דרבנן של עקירה והעברה לאיסור דרבנן בעקירה גרידא, דבעשה עקירה והעברה הרי"ז מלאכה דרבנן, משא"כ בעקירה גרידא זה רק גזירה בעלמא שמא יגמור ויוציא הוצאה שלימה.

ג) עוד יש לדון ליישב דברי רש"י דכמו דבב' דחיוב שנה התנא הוצאה דעני והוצאה דבעה"ב ה"ה בב' דפטור, דהגם שבב' האופנים הבעה"ב הוא העושה את העקירה, מ"מ שם המלאכה נקבע לפי ההעברה, וא"כ כשעקר ולא העביר הרי"ז הוצאה דעני, וכשעקר והעביר הרי"ז הוצאה דבעה"ב, ולפי"ז יתיישב קו' תוס' מ"ט בסיפא שינה התנא מהסדר דרישא, דלפי"ז הוא ממש אותו הסדר. וע"ע להלן בדברי הרמב"ן והרשב"א.

ד) ובעיקר ד' רש"י שכתב דאיכא חשש שמא יגמור, יל"ע מ"ט איכא איסור כשיניח, הא העקירה הראשונה היתה ע"מ ליתן לאחר והו"ל כמפנה חפצים מזוית לזוית ונמלך להוציאם, ובאמת דבתוצאות חיים סי' י"א הק' כן על הגמ' בדף ג' ב' דאי שדי ליה אתי לידי חיוב חטאת, ומכאן זה הוכיח דא"צ לעקור ע"מ להניח וסגי בעוקר ע"מ להוציא, ודבריו לא מהני לקו' הנ"ל דהתינח בעקר והעביר, אולם במשנה הא איירי גם בעקר ולא העביר, ובזה ודאי תיקשי הקו' הנ"ל דהעקירה היתה ע"מ להניח את החפץ באותה רשות וצ"ע. [ואולם עיקר דבריו דסגי בעקר ע"מ להעביר מוכח מהסוגיא בע"ב דאי שדי ליה אתי לידי חיוב חטאת אע"ג שלא עקר ע"מ להניח, [ועי' פרמ"ג משב"ז סי' שמ"ו סק"ב], ולכאור' ביאור הדברים הוא דעיקר איסור הוצאה הוא ההעברה ומשו"ה סגי שיעקור ע"מ להעביר].

ולכאור' מוכח מהכא דעוקר ע"מ שיניח חבריו או שיוציא חבריו ויניח חשיב כעקירה ע"מ להוציא, ומשום דשנים שעשאוה יש ע"ז שם מלאכה וחשבי' ליה כעוקר ע"מ לעשות מלאכה גמורה, וצ"ע.

ועי' בבית מאיר סי' שמ"ז דהק' מ"ט בעקירה גרידא ליכא איסור דאורייתא מדין ח"ש, ותי' בתחילה דעקירה לבד הוי חצי מלאכה ולא חצי שיעור, [ועי' רש"ש דלא נחית לסברא זו], ובסו"ד כתב הבי"מ דלא חזי לאצטרופי כיון שהעקירה הראשונה לא היתה ע"מ להוציא הוצאה המחויבת. ודבריו צע"ג מ"ש מהא דמבואר בסוגיין דאי שדי ליה אתי לידי חיוב חטאת, וכנ"ל.

שיטת תוס'

שיטת תוס' דהתנא הוצאות קחשיב דההעברה היא עיקר המלאכה, [והא דחשיב ב' העברות דהוצאה וב' דהכנסה הוא משום הוצאה דעני והוצאה דבעה"ב וכמש"כ התוס' לעיל לענין ההוצאות דאורייתא]. ולכ' כונתם דעיקר האיסור בהוצאה הוא ההעברה מרשות לרשות והעקירה וההנחה אינם אלא תנאי, ובפשוטו זהו ג"כ כונת התוס' לקמן צ"ג דכתבו דכל הס"ד לחייב בזה עוקר וזה מניח, הוא רק כשעקר והעביר דהעברה היא עיקר המלאכה.

והנה ידוע להסתפק אם ההעברה היא חלק ממלאכת ההוצאה או שהיא רק היכ"ת בעלמא ועיקר האיסור הוא לעוקרו מרשות זו ולהניחו ברשות אחרת, דע"י ההנחה במק"א נעשה שינוי המקום, [ושמעתי בזה נפק"מ במי שעקר חפץ

מרה"י וסתר את המחיצות (או שנפלו מעצמם) ונעשה המקום לרה"ר, אם מותר להניח בו, וכן מה הדין בגונא דעקר והניח כדין ועשה את ההעברה בפיו וכדו' (עי' מתני' לקמן צ"ב א') דאם ההעברה אינה חלק מהמלאכה אין שום ריעותא שהעביר כלאחר יד משא"כ אם ההעברה היא חלק מהמלאכה אין כאן מלאכה].

אולם בדברי תוס' הכא מבואר דאדרבה עיקר האיסור הוא ההעברה.

וידועים בזה ד' הגר"ח בבכתובות דף ל"א דחילק בזה בין הוצאה מרה"י לרה"ר לבין העברת ד"א, דבד"א האיסור הוא על כל ההעברה משא"כ בהוצאה מרה"י לרה"ר, אמנם עי' היטב במגנזי הגר"ח ובאבן האזל דאין כונת הגר"ח לומר דליכא איסור בהעברה, אלא רק שאין איסור על הולכת החפץ בתוך הרשות שבין העקירה להעברה עצמה וכן מההעברה ועד ההנחה ברשות השניה, וע"ע באבני נזר סי' רמ"ה דהאריך בכ"ז, ואכ"מ.

והנה ברש"י הביא פי' בשם רבותיו דהתנא חשיב פשיטות היד בין מלאה ובין ריקנית, ופי' זה הוא ע"ד פי' תוס', אולם מצינו חילוק גדול בין ב' הפירושים דלרש"י אי"ז משום עיקר האיסור אלא דלעולם קחשיב פשיטות היד וגם פשיטות היד הריקנית קחשיב, ובאמת פי' זה צ"ב רב מהו הדררא דחטאת בפשיטת היד הריקנית וכבר עמד בזה הרמב"ן, ועי' תוס' הרא"ש דהשוה פי' רבותיו של רש"י לפי' הריב"א, וצ"ע בכ"ז.

שיטת הרמב"ן והרשב"א

ברמב"ן וברשב"א פי' דהנחות קחשיב דע"י אתו לידי חיוב חטאת, ועי' ברשב"א ובר"ן שהוסיפו דעיקר חידוש המשנה הוא דליכא חטאת (ולא שאסור מדרבנן) ולזה השמיענו התנא ד"ז בעקירות דרק בזה היה ס"ד לחייב את המניח. והנה מד' הרמב"ן והרשב"א מבואר שלפי' זה לא הוק' להו מ"ט חשיב לה בתרתי, וצ"ע דהלא גם לפי' זה צ"ע דנמצא ששינוי במשנה ב' הנחות דהכנסה בבעה"ב וב' הנחות דהוצאה בעני, וצ"ע מה עדיף להם פי' זה ע"ד רש"י.

וי"ל בזה דהא נתבאר לעי' בד' רש"י דב' ההנחות דעני היינו הוצאה דבעה"ב והוצאה דעני דשם המלאכה נקבע עפ"י ההעברה, אלא דס"ל להראשונים דבשלמא לשיטתם דאיירי בהנחה, י"ל דשינוי הנחה במלאכת הוצאה דעני, והנחה במלאכת הוצאה דבעה"ב, דגדר האיסור בהנחה הוא מדין מקצת מלאכה, משא"כ לרש"י דאיירי בעקירה אין נפק"מ איך תמשך המלאכה, דהאיסור הוא שמא יניח את החפץ בעצמו, ופשוט, ועי' היטב בסו"ד הרמב"ן דיתכן דזהו כוונתו.

(א) תוס' ד"ה שניהם פטורין - אינו קאי אמתני' וכו'. עי' ברע"א דביאר דעל גוף המשנה ליכא קו' דכיון דמיירי דנטל העני מידו של הבעה"ב מסתבר שהרגיע ידו בינתיים והוי הפסק במלאכה, וכל קו' הגמ' היא רק לאחר שתי' בגמ' דבפשט ידו איכא חשש שמא יניח ויגמור וחזינן מזה דהרגעת היד ל"ה כהנחה לפוטרו, וע"ז הק' הגמ' דמ"מ הא אתעבידא מלאכה מבינייהו ע"ש בכל דבריו.

והנה בעיקר מה שנקט רע"א דמסתמא המשנה איירי כשהרגיע ידו בינתיים, יש להביא ראיה לזה מקו' הגמ' להלן ואינו דומה לידו וכו' ופרש"י לידו הפשוטה לפנים וגופו לחוץ ונתן בעה"ב לתוכה דהעני פטור, ואי נימא דלא איירי בהרגיע ידו, ליכא קו' כלל, דהא אפי' אם עקירת ידו כעקירת חפץ מ"מ ידו לא היתה מונחת להחשב כעקירה. וכן מוכח כן גם באידך בבא דפשט העני את ידו מלאה לפנים ונטל בעה"ב מתוכה, דהא לקמן צ"ב א' פריך למ"ד אגד יד ל"ש אגד ממתני' דידן, ופי' הבעה"מ דהקו' היא מב' הבבות מ"ט זה שהעביר פטור, ומב' מדבריו דגם בפשט ידו המלאה לפנים ונטל בעה"ב מתוכה איירי כשהרגיע ידו מעט, ולכך הק' הגמ' דנחייבו על הנחה זו. ועי' היטב ברמב"ן בע"ב בסוד"ה ידו של אדם דמבואר להדי' כל הנ"ל.

ב) והנה לכאור' יש להק' על רע"א איך שייך לומר דהרגעת היד ל"ה כהנחה, א"כ הדק"ל מה הק' הגמ' ואינו דומה לידו, הא אין כאן הנחה כלל ול"ש לחייבו על עקירת היד, אולם נראה דלק"מ דבד' רע"א מפורש שהטעם דהרגעת היד ל"ה כהנחה הוא דידו לא ניית, וממילא כ"ז הוא רק לת' הגמ' אבל להו"א דס"ד דידו ניית יש כאן הנחה גמורה, ופשוט.

אמנם יש להק' דלגי' תוס' והראשונים דידו בתר גופו גרירא, הרי יש כאן הנחה גמורה, וכונת הגמ' רק לומר דחשיב לידו כמונחת בין ב' הרשויות וא"כ מה הוק' לגמ' דנחייבו מדין שנים שעשו, וכן תיקשי היאך אתי לידי חיוב חטאת אם יגמור ויניח, הא הנחת היד שבינתיים הוי הפסק בלאכה.

ולכאור' מוכח דגם לגי' התוס' דידו בתר גופו גרירא, אין הכונה שהחפץ מונח בין ב' הרשויות, אלא דע"י שידו נגררת בתר גופו ל"ש לדון את היד כמונחת ברשות הפשוטה לה ונמצא שאין היד מונחת כלל. ובעיקר ד' רע"א יל"ע איך שייך לומר דהרגעת היד הוי כהנחה (לס"ד דידו ניית) הא הנחה זו לא עדיפא מהנחה לכתף.

ועוד יש להק' על רע"א דכ"ז ניחא לשיטת רש"י דפטורי דאתי לידי חיוב חטאת היינו דחיישי' שמא יגמור ויעבור באיסור שבת דלדבריו איכא הוכחה ממתני' דאם יניח לאחמ"כ קאתי לידי חיוב חטאת, וע"כ שהרגעת היד ל"ה הפסק, אבל לפי' תוס' ל"ש לומר כן.

שם - ולא פריך שיתחייב הראשון וכו'. שי' התוס' בסוגיין דכל הנידון לחייב זה עוקר וזה מניח הוא רק לגבי השני שגמר את המלאכה. ובביאור דבריהם עי' בתוצאות חיים סי' ז' אות ד' דתוס' ס"ל שעיקר איסור הוצאה הוא ההנחה ברשות האחרת וע"ד מש"כ המאירי בד"ג ע"ב, אמנם לפי דבריו נמצא סתירה בד' התוס' דהכא ס"ל להתוס' שעיקר איסור הוצאה הוא בהעברה ולקמן צ"ג כתבו התוס' דס"ד לחייב את המעביר אפי' בלא הנחה, ובפשוטו כונתם דעיקר האיסור הוא ההעברה, ואף דבלא"ה דברי התוס' פליגי אהדדי, מ"מ זהו דבר רחוק לומר שהמח' היא בגדר איסור הוצאה. וביותר יל"ע דבתוס' פי' דפטורי דאתי לידי חיוב חטאת היינו ההכנסות וההוצאות, ומב' לכ' דעיקר איסור הוצאה הוא ההעברה וכדנתבאר לעיל.

והנה בפשוטו ביאור ההו"א לחייב זה עוקר וזה מניח הוא דהתורה אסרה לעשות גם מקצת מלאכה (היינו בגונא שע"י שניהם הושלמה המלאכה דאל"כ הרי"ז מעשה היתר), ולפי"ז י"ל דכל הס"ד הוא רק בגונא שבשעת העשייה

היה המעשה חלק ממלאכה אבל לגבי העוקר הראשון ל"ש לדון לחייבו דבשעת המעשה הרי"ז טלטול בעלמא ול"ש לחייבו ע"ז שלאחמ"כ נעשה המעשה חלק ממלאכה.

ולפי"ז א"ש דבאמת אין מחלוקת בין תוס' דידן לתוס' בדף צ"ג במהות איסור הוצאה דלכו"ע האיסור הוא ההעברה, וכל המח' בין ב' התוס' היא רק בביאור הס"ד, דתוס' דידן סברי דס"ד לחייב את האחרון כיון שבשעת ההנחה הושלמה המלאכה וההנחה הוי חלק ממלאכה, והתוס' בדף צ"ג ס"ל דס"ד לחייב את המעביר שהוא עשה את עיקר המלאכה.

אולם עי' היטב בלשון הרשב"א בסוגיין דמשמע כביאור התוצאות חיים, וצ"ב.

אמנם עדיין קשה דלפי המבואר בתוס' בדף צ"ג דעיקר איסור הוצאה הוא ההעברה איך כתבו התוס' בסוגיין דס"ד לחייב את האחרון שהניח הא' האחרון עשה רק הנחה שהיא תנאי בעלמא ואי"ז עיקר המלאכה. וצריך לדחוק דאח"כ וכל הס"ד לחייב את האחרון הוא בנתן לתוכה והוציא דהעני עשה העברה והנחה אבל בהנחה גרידא ידעה הגמ' דל"ש לחייב את האחרון, אולם עי' ברשב"א דכתב דהנחות קא חשיב דהם עיקר המלאכה וכדפרכי' והא אתעבידא מלאכה מבינייהו (וכונתו דכל הקו' היא רק על המניח), ומדויק מדבריו דנידון הגמ' הוא גם בהנחה בלא העברה דהרי התנא מנה ד' הנחות ובכללם הנחה בלא העברה. ולכ' צ"ל שהרשב"א פליג ע"ד התוס' בזה וס"ל דעיקר איסור הוצאה הוא ההנחה.

עי' בתוס' צ"ג דבארו דנידון הגמ' דלמא סגי בהעברה. ועי' אפיקי ים ח"ב סי' ד' ענף ח' דביאר דס"ד דבכל הוצאה א"צ הנחה ועיקר המלאכה היא העברה גרידא, ולפי"ז נמצא שהפס' לא איירי דוקא בשנים שעשו אלא אפי' באדם אחד שעקר והעביר בלא להניח דס"ד דחייב, וזה דוחק גדול, ובפשוטו כוונתם דודאי ידעי' דבעי' הנחה אולם ס"ד דכיון דההנחה אינה מעיקר המלאכה שייך לצרף את מעשה האחר לחייבו דע"י עשיית האחר נתקיים התנאי דבעי' הנחה.

ויש לדון האם לפי"ז א"צ הנחה בחיוב וסגי בהנחת עכו"ם וחש"ו או אם תניחו הרוח, דכיון דההנחה היא תנאי בעלמא ס"ד דסגי שיעשה את עיקר המלאכה וההנחה תושלם מאליה. אולם י"ל דודאי בעי' שההנחה תעשה בחיוב וכל הנידון הוא בהל' שנים שעשו דס"ד דמעשה האחר מהני להצטרף להחשב כהוצאה גמורה בין שניהם, ולפי"ז יתכן דכל המח' היא בין תוס' הכא והתם הוא דלתוס' דידן היה ס"ד דסגי בעשיית חצי מלאכה, ולתוס' בדף צ"ג כ"ז הוא רק כשמעשהו הוא מלאכה מצ"ע וחסר רק תנאי.

ויש להסתפק לד' התוס' בדף צ"ג מה הדין באופן שאחד עקר והשני העביר והניח, אם גם בזה סברי התוס' דס"ד לחייב את האחרון דהוא עשה את ההעברה שהיא עיקר המלאכה, או שכל מש"כ התוס' הוא רק כשהעביר בלא הנחה אבל כשהעביר בלא לעקור אין כאן מלאכה כלל דבחפץ עקור ל"ש מלאכת הוצאה דהחפץ לא היה קבוע ברה"י מקודם לכן.

והנה בתוס' בדף צ"ג שם כתבו דמה"ט כל הס"ד הוא רק במלאכת הוצאה ולא ככתיבה שכ"א כתב אות אחת, ויל"ע מה יענו התוס' דידן לקו' זו דלכ' גם במלאכת כתיבה היה מקום לדון לחייב את הכותב האחרון שכתב את האות הב'.

ולפון צ"ל כמש"כ התוס' הרא"ש שם לחלק בין חצי מלאכה לחצי שיעור דבח"ש ל"ש לצרף את מעשה שניהם דבח"ש איכא גריעותא בחשיבות העשייה ובזה אין ס"ד לצרף את מעשה האחר.

יל"ע ע"ד תוס' בדף צ"ג דלכ' כל הס"ד לחייב את המעביר שייכא רק בהוצאה דעלמא שהמעביר עשה העברה גמורה אבל בנידון"ד שעמד ברה"י ופשט את ידו מלאה לרה"ר אין כאן העברה לרה"ר דידו הפשוטה לרשות אחרת הו"א מקפ"ט וכמש"כ תוס' בעירובין כ' א' ואף אי נימא דידו הפשוטה ל"ה מקפ"ט, מ"מ הרי לשיטת התוס' בסוגיין ידו בתר גופו גרירא וחשיב שהחפץ מונח בב' הרשויות, וצ"ע א"כ איך ס"ד לחייב את המעביר. וכעין זה הק' במשנת רבי אהרון סי' א' על דברי הריב"א דפטורי דאתי לידי חיוב חטאת היינו העברות, דהא אין כאן העברה כלל, דכשפשט את ידו הרי"ז העברה למקום פטור, וגם בזה יש להוסיף כנ"ל דאפי' להחולקים על התוס' בעירובין תיקשי דמ"מ ידו בתר גופו גרירא ואין כאן העברה גמורה.

תד"ה בעשותה - קשה לר"י מדמצרכין קרא לפטור משמע דזה עוקר וזה מניח היה במשכן וכו'. מדברי התוס' מבין דכל הס"ד לחייב ב' שעשו שייך רק אי מצינו כן במשכן אבל בלא משכן ל"ש לחייב בזה עוקר וזה מניח. והק' הצ"ח דא"כ מאי מקשו התוס' בדצ"ג דליחייב זה כותב אות אחת וזה כותב אות אחת הא לא מצינו במשכן הכי ויעו"ש שר"ל דמצינו כן בקרשי המשכן.

ובפשוטו יש ליישב את קושיתו, דהך כלל שכתבו התוס' הוא רק במלאכת הוצאה דמלאכה גרועה היא ובעי' לפס' בכל צורה וצורה של הוצאה ומשו"ה בעי' לפס' בהוצאה הנעשית ע"י שנים, אבל בשאר מלאכות מודו התוס' דא"צ שיהיו במשכן ע"י שנים.

שם - והשתא מה בכך שהיתה במשכן מ"מ הו"ל לפטור מושיט כיון דשניהם עושין אותה. יש להק' למאי דסברו התוס' בקושיתם דמושיט היינו זה עוקר וזה מניח מ"ט הק' רק מהפס' דבעשותה דלכ' עדיפא הו"ל להק' דכל הנידון לחייב בשנים שעשו הוא רק את השני ולא את הראשון וכמש"כ התוס' לעיל, והכא מחייבי' להראשון וצ"ע. וביותר יש לתמוה ע"ד הרשב"א דלשיטתו תיקשי הך קו' אליבא דאמת, דמדבריו בעירובין דל"ג נראה דאיהו פליג על תי' התוס' ופי' את דברי הירושלמי כפשוטם דמלאכת מושיט היא מלאכה הנעשית בשנים - זה עוקר וזה מניח - וצ"ע דאיהו גופיה פי' בסוגיין כד' התוס' דכל הס"ד לחייב שנים שעשו הוא רק על השני שהניח והיאך מחייבי' לראשון שהושיט וצ"ע.

שם - ונראה לר"י וכו'. שיטת התוס' דשנים שעשו במושיט פטור ומ"ש בירושלמי דמושיט הוי מלאכה הנעשית בשנים היינו דצריך להניח ביד חברו, ובפשוטו היה נראה בכוונתם דמושיט ליד חברו אינו שייך כלל לשנים שעשו דבאמת חברו אינו עושה כלום וכל הדין דצריך להניח דוקא ביד חברו הוא רק בתורת מקום בעלמא דממשכן ילפי' שיד חברו הוא המקום הנצרך להנחה. אמנם ביאור זה צ"ע דהרי בירושלמי הק' משנים שעשו ואם נפרש שהצורך להניח ביד חברו הוא רק בתורת מקום בעלמא אין הבנה לקו' הירושלמי ועמד בזה בחי' המהרי"ט לסוגיין יעו"ש.

ועי' בתוס' הרא"ש בסוגיין שג"כ כתב כד' התוס' דהמושיט עושה גם את ההנחה ומסו"ד נראה להדיא שגם בתירוצו לא חזר בו הרא"ש בזה שיש לדון במושיט דהוי שנים שעשו.

וחזינן מכ"ז דהא דבעי' שיושיט ליד חבירו אי"ז בתורת מקום בעלמא אלא עיקר מלאכת מושיט היא שיושיט לחבירו וחבירו יקבלו מידו, ולכך שפיר שייך לדון בזה בדין שנים שעשו דהגם שהאחר אינו משתתף בעקירה והנחה מ"מ מאחר והוא צריך לקבל את החפץ הרי"ז כשנים שעשו.

אמנם לפי"ז צ"ב מה תי' התוס' דהא אכתי הו"ל שנים שעשו וסו"ס חזינן מהכא דהיכא שמצינו שנים שעשו במשכן לא פטרינן להו, וכמו"כ צ"ב מ"ט הוצרכו התוס' להוציא את ד' הירושלמי מפשרו ולפרש שהקו' היא דבמלאכת מושיט מצינו סברה הפוכה מכל שאר המלאכות דלכ' להנ"ל יל"פ את הקו' כפשרו דמושיט חשיב שנים שעשו. וצ"ל בזה דבאמת ד"ז ל"ה ככל שנים שעשו דסו"ס המושיט עשה כל מה שהיה צריך לעשות, וכל קו' הירושלמי היתה רק מהי הסברא להצריך שהמלאכה תעשה בשנים הא בכל דוכתא חזינן איפכא דשנים שעשו הוי גריעותא וכ"ש שיש לחייבו כשהושיט בעצמו, וע"ז שפיר תי' הירושלמי דכך היתה עבודת הלויים.

ועי' במהרי"ט דביאר דכיון שהאחר צריך לקבלו מידו זה גופא מחשיבו כנשתתף במלאכה דבלא קבלתו לא היתה ההושטה מלאכה וע"י שקבל נעשית ההושטה למלאכה ודו"ק, והנה במהרי"ט כתב דלפי"ז יל"פ את קו' הירושלמי כפשרוהיאך מחייבי' בשנים שעשו ולכ' מד' התוס' שהוצרכו לפרש את קו' הירושלמי באו"א חזינן שלא כדבריו. והנה בתוס' הרא"ש הנ"ל כתב ג"כ כד' התוס' ובסו"ד הוסיף לבאר את תי' הירושלמי וז"ל ומשני שכך היתה עבודת הלויים שהיה השני לעולם מקבלו ולא היתה מלאכה זו נעשית ביחיד כלל אבל מלאכה שהיתה במשכן ביחיד וגם על פי שנים מיעטיה קרא הכא מבעשותה שאם נעשית בשנים פטור עכ"ל, ודבריו צ"ב רב דלכ' יש כאן ב' סברות דלפמש"כ התוס' הרא"ש בסו"ד אפ"ל דמושיט איירי בזה עוקר וזה מניח ואעפ"כ מחייבי' ליה דכל צורת המלאכה משכח"ל רק בשנים שעשו, וכמו"כ תיקשי לאידך גיסא דלפי מה שפי' התוס' הרא"ש בתחילת דבריו את ד' הירושלמי א"צ לכל החילוק שכתב לבסוף די"ל דהך שנים שעשו שאני מכל שנים שעשו ורק בזה מהני משכן לחייבו וצ"ע.

עקירת גופו

גמ' - בעא מיניה רב מרבי הטעינו חבירו אוכלין ומשקין והוציאן לחוץ מהו, עקירת גופו כעקירת חפץ ממקומו דמי ומחייב או דילמא לא, א"ל חייב ואינו דומה לידו מ"ט ידו לא ניית וכו'.

הנה בביאור ספק הגמ' בעקירת גופו נתבארו בזה באחרונים כמה צדדים -

א] הנה בפשרו ספק הגמ' על העקירה הוא האם חפץ שמונח ע"ג האדם נחשב כמונח, וי"ל בזה בב' אופנים א) דאין האדם מקום להנחת חפצים, וממילא אינו נחשב דהחפץ מונח עליו, אלא דהאדם נושא, [ועי' פרמ"ג ש"ט א"א סק"א].

ב) דהאדם אינו נידון כמונח במקום, שהרי דרכו בהליכה, ולכך לעולם הוא נידון כעקור ולא כמונח, דומיא הא דביאר הרשב"א במסקנא לגבי יד דאין דרכה להיות מונחת ע"ג קרקע.

אולם כבר תמהו המהרש"א והמהר"ם מהא דמבואר במתני' דעני שנטל מיד בעה"ב חייב דחשיב כמונח.

ותי' המהרש"א דיש חילוק בין חפץ המונח על גוף שנח להולך עם החפץ עצמו, ועי' בצל"ח דביאר דכוונתו לחלק דאעפ"י דלגבי הנוטל והעוקר ממנו חשיב כמונח, אבל לגבי האדם בעצמו ליכא עקירה, ומשום דלגבי עצמו נידון דהחפץ אינו מונח.

ולכאו' הסברא בזה דכיון דאדם אינו מקום הנחת חפצים, ממילא לעולם הוא נחשב דמחזיק את החפץ, ולא שהחפץ מונח עליו, אבל לגבי אחר אנו דנין כמונח על האדם.

אולם לפי הצל"ח יוצא חידוש גדול דאם גופו נח ברה"י והוציא ידו לרה"ר, ועקר חפץ והכניסו לרה"י והניחו על כתיפו, לצד דלאו כהנחת חפץ יהא פטור, דסו"ס הוא רק מחזיק את החפץ, וכן להיפוך אם היה מונח חפץ על כתיפו ברה"י ועקר החפץ עם ידו מע"ג כתיפו והציאו לרה"ר והניחו שם יהא פטור כיון דמעולם לא היה החפץ מונח, וזהו חידוש ולא משמע הכי בלשון הגמ'.

בן עי' ברע"א דביאר בשם המהר"ם דספק הגמ' דודאי החפץ נחשב כמונח, אלא כיון דהחפץ מונח ע"ג האדם, ליכא עקירה, שהרי עדיין החפץ במקומו הראשון על האדם.

והנה הרשב"א ה' א' ד"ה הא דאמרי' הק' אמאי מניח על יד אדם מג' עד ט' חייב הרי עמוד כה"ג דינו ככרמלית, ותי' דאדם אינו נעשה רשות אלא עומד ברשות וכל שידו תוך י' חשיב כמונח בארץ, וכן הביא שם בד"ה ידו מהראב"ד דאין אדם חולק רשות לעצמו לפי שהוא נע ונד, ומבואר דאדם אינו נידון כעמוד וכרשות, אלא הוא עצמו עומד על הרשות והחפץ שעליו הוא כמונח ברשות שהאדם עומד בו, ולכאו' זה סותר לדברי רע"א.

אולם נראה דאינו סותר כלל לדברי רע"א, דודאי אין כוונת רע"א דהאדם נידון כקרקע עולם כעמוד, אלא כיון דסו"ס החפץ מונח על האדם, נידון האדם כמקומו של החפץ, מצד שמונח ברשות מחמת האדם, וכ"ז דלא נעקר החפץ מהרשות ומהבסיס שמחזיק אותו ברשות, אינו עקירה גמורה. ולדרך זו יש לבאר מסקנת הסוגיא בכמה אופנים -

א) דלא בעי' כלל עקירה ממקום החפץ, אלא סגי עקירה מהרשות, וליכא נפק"מ אם היה החפץ מונח על הקרקע או על חפץ אחר המחזיקו בקרקע, וכל שנעקר מהרשות הוי עקירה.

ב) אולם יש לבאר טפי, דהנה זה ודאי דב' חפצים המונחים זה ע"ז, ויחזיק בתחתון ויעקור אותו עם החפץ שמעליו דהוא חייב, וכמו דהוכיח בחזו"א ס"ב סק"ב מכמה דוכתי¹, אלא דנידון הגמ' הוא דהנה הרשב"א ה' א' ד"ה הא דאמרי' כתב דמוציא ומעביר למעלה מי' אינו חייב אלא באדם א' דעמד לפוש דעקירת גופו כעקירת חפץ, וגמרי' לה ממשא בני קהת, אבל בהניחה במקו"א בעי' הנחה תוך ג' או שטחה בכותל תוך י', ועי' בגר"ז שמ"ז ס"ב וס"ו דנקט דלגבי האדם עצמו נידון כלמטה מי' ולגבי אדם אחר נידון כלמעלה מי', ומה"ט פסק בסעיף ב' דהעומד ברה"ר והכניס ידו לרה"י והוציא חפץ ונח ידו ברה"ר בגובה י' חייב, ועי' בצ"צ שבת פ"א מ"א דביאר דהגר"ז קאי גם לשיטת הרשב"א דהביא בסעיף ו', וע"ע בתוצאות חיים י"ג סק"ו.

¹ אולם זה ודאי דעוקר כלי ובתוכו חפץ אינו נחשב כדבר א' לגמרי, דהא מבואר בדף צ"ד א' דמוציא כלי ובתוכו פירות, ונודע וזחר נודע חייב ב' חטאות, וע"כ דעשה ב' מלאכות, אלא דלגבי הנידון מהו מקום החפץ, דנין לקרקע שתחת הכלי אף כמקום האוכל.

אולם מפשטות לשון הרשב"א נראה דמדהביא להא דעקירת גופו מבואר דכוונתו דכיון דלגבי עקירת גופו איכא עקירה מהקרקע, משו"ה אנו דנין דהחפץ נמי נעקר מהקרקע, דע"י עקירת הגוף איכא עקירה לחפץ, וממילא בגוונא דהגר"ז יהא פטור, שהרי לא נעקר ממקומו כלל, [ועי' להלן ?? בזה], ויש לבאר בזה בב' אופנים - א) דכשעוקר גופו והחפץ עליו יש כאן מעשה עקירה על הגוף והחפץ ביחד, דעוקר לתרוייהו מהקרקע, משא"כ בעוקר את החפץ מע"ג חבירו דאיכא עקירה רק בחפץ חשיב כעקירה מעל י', וכ"כ בחזו"א ק"ה סק"ד. ב) דזה גופא דבעקירת הגוף נעקר החפץ, ובעקירת הגוף הא היה עקירה מרה"ר, ממילא מתייחסת העקירה גם על החפץ שמעליו.

ולפי"ז מבואר היטב ספק הגמ', דנידון הגמ' הוא האם עוקר גופו וחפץ על כתיפו, אינו נידון כעוקר גופו וחפץ עליו, אלא העקירה מתייחסת רק לחפץ, אבל לגבי האדם בעצמו ליכא מעשה עקירה, שהרי הוא הולך, ואין עקירה ע"י הילוך, וכיון דליכא מעשה עקירה ביחס לגוף אלא רק כלפי החפץ, נמצא דהחפץ נעקר מהרשות אבל לא ממקומו, דהא כל העקירה של החפץ חייל מחמת העקירה של האדם, וע"ז מסיק דשפיר דנים את ההילוך כמעשה עקירה על גופו, וממילא הוי עקירה מעליא גם לגבי הכלי שעליו דומיא דב' חפצים, וכל נידון הגמ' הוא האם יש מעשה עקירה גם על גופו או דליכא מעשה עקירה רק ביחס לחפץ.

ועיקר הדברים כבר נתבארו בדברי אבי עזרי, וע"ש בפ"ג הט"ו דביאר בזה דברי ר"ח ה' א' דמספק"ל דזרק חפץ ברה"ר וקבלו בעצמו פטור, וביאר דכיון דבעי' עקירה בגופו דתועיל להחיל חלות עקירה בחפץ, ממילא בכה"ג דזרק דלא היה מעשה עקירה בגופו אלא רק בחפץ, נמצא דמצד המקום חזר החפץ למקומו, ולא הגיע למקום חדש, ורק מחמת הרשות היה עקירה, ומשו"ה הוא פטור, וע"ע חזון יחזקאל וקה"י וזכרון שמואל, ויבואר עוד בזה בהמשך הסוגיא, ועי' היטב לשונו של התוס' רי"ד ק"ב א'.

ג] ועוד דרך מצינו בביאור ספיקו של רב, דלעולם הוא נחשב מונח על גופו וכדהוכיחו המהרש"א והמהר"ם, וכן בעקירת גופו איכא עקירה גמורה על החפץ, ולא כרע"א דחסר בעקירה ממקומו, אלא כיון דפעולת האדם ביחס לעצמו אינו נחשב דעקר את עצמו, כיון דעקירה ענינו לעקור דבר אחר, אלא האדם הולך וממילא הוא עקור, וממילא ה"ה לגבי החפץ שעליו, אעפ"י דהיה מונח ועכשיו הוא עקור, מ"מ נידון כעקור ממילא ע"י הליכת האדם, בלא מעשה עקירה, ואע"ג דב' חפצים זע"ז חשיב דאיכא מעשה עקירה בתרוייהו, מ"מ שאני הכא דלגבי הגוף דהולך ליכא מעשה עקירה בחפץ, וכן ביאר בקצרה בחזו"א ס"ב סק"ג, וכן הוזכר עיקר הסברא בראש יוסף בשיטת הרא"ש, וכן כתב בקובץ בית ישראל, וכתב לו החזו"א דזהו כוונת המהרש"א.

רש"י ד"ה עקירת גופו - שעקר את רגליו מן הבית לאחר שנטען. וצ"ב מ"ט כתב רש"י שהעקירה היא עקירת רגליו מן הבית, הא לצד דעק"ג כעק"ח שעת העקירה היא מיד כשהתחיל להלך, וואדרכא כשיצא מן הבית כבר היה החפץ נייב וא"א שייך לחייבו על עקירה זו.

ולכא' נראה דרש"י פי' את ד' הגמ' עפ"י דברי הראב"ד דעקירת הרשות חשיב עקירה, ואפי' בגונא שאין כאן עקירה ביחס למקום החפץ, שייך לחייבו על עקירת הרשות, וס"ל לרש"י דזה פשוט לגמ' דבעקירה בעי' שהחפץ ישנה את מקומו, ובעקירת גופו ליכא שינוי מקום, וכל הצד דעק"ג כעק"ח הוא רק משום שכשיצא מהבית יש כאן עקירת הרשות, דעכ"פ החפץ יצא מהרשות הקודמת, וזה גופא הוי עקירה וספק הגמ' הוא כדברי החזו"א דבעקירת גופו

ליכא מעשה עקירה, אולם עי' ברש"י כתובות ל"א א' דכתב "ואין חיוב שבת באה לו ע"י עקירת חפץ הראשונה אלא ע"י עקירת גופו שעוקר עצמו אחר העמידה ע"מ להוציא ועקירת גופו כעקירת חפץ", וחזינן דהעקירה היא מיד שעקר את גופו ולא כשיצא מהבית לאחמ"כ.

ועי' לשון הרמב"ם פ"ג ה"ח "דעקירת גופו בחפץ שעליו כעקירת חפץ מאותה רשות" ומשמע דהעקירה הנידונה בסוגיין היא עקירת הרשות, וכן דייק בתוצ"ח סי' ט, אלא דע"ש ברמב"ם דהוסיף "ועמידתו באותו החפץ כהנחת החפץ בקרקע שעמד בה" ומבואר דיש חילוק בין עקירה להנחה.

עקירת ידו

שיטת רש"י תוס' והראשונים

(א) בתוס' פי' דדעת רש"י דידו לא ניחא היינו דלא נח כלל, ואפילו באותה רשות, והק' ע"ז ממתני', ועי' במהר"ם דביאר דאחר דאמר' דעק"ג והנח"ג הוי כהנח"ח ורק בידו אמר' דלא ניחא ע"כ דכל הריעותא של בידו הוא רק דל"ח מונח כלל, וזה נסתר ממתני'.

ובישוב ד' רש"י עי' ברמב"ן ובריטב"א ובמיוחס לר"ן דפי' דידו לא ניחא הוא רק כשידו וגופו בב' רשויות אבל באותה הרשות ודאי דחשיב כמונח, וכונתם דהיד מצ"ע אינה מונחת, אולם כשהיד והגוף באותה הרשות דנין את היד כחלק מהגוף, וכיון דהגוף מונח גם היד מונחת עמו.

אולם עי' בספר מגנזי הגר"ח סי' ד' דכתב הגר"ח ליישב את ד' רש"י דודאי גם רש"י מודה דשייך הנחה בדבר הנמצא בידו, ומ"ש בסוגיין ידו לא ניחא היינו דהנחה זו הוי כהנחה לכתף, ונראה בכונתו דגם בהנחה לכתף חשבי' להחפץ כמונח לענין מי שיעקור ממנו, וכל הריעותא בהנחה הוא רק לגבי עקירת גופו דבהנחה לכתף ל"א דעקירת גופו כעקירת חפץ, וה"נ בידו.

ונפק"מ בין ביאור הראשונים לביאור הגר"ח מה הדין בפשט ידו מלאה לחוץ ובא אחר ועקר את החפץ מידו, דלד' הראשונים דידו הפשוטה ל"ח כמונחת כלל אין כאן הנחה לחיוב, ולד' הגר"ח יתחייב אותו האחר שעקר.

(ב) עי' ברמב"ן דחלק על רש"י ופי' דאה"נ כשידו באויר אין ליד דין הנחה כלל משום דעומדת באויר, והגמ' מוסיף לסברא דידו בתר גופו גריר לאשמועי' דגם באופן דידו מונחת בקרקע, מ"מ הוא פטור משום דידו בתר גופו גרירא, והיינו דמשום דהגוף מונח ברה"ר הוא מבטל את הנחת היד ברה"י.

וקשה דהא להדיא איפליגו בה אב"י ורבא לקמן צ"ב א' ודעת רבא דכל דידו תוך ג' לקרקע חייב, כיון דאגד יד לא שמי' אגד, ורק לדעת אב"י הוא דמיפטר בכה"ג.

וכן עי' בריטב"א דכתב דהגמ' נקט טעמא דבתר גופו גריר לאשמועי' דלעולם לא ניחא ואפי' כשהיא בפחות מג' וכדמוכח לקמן, וצ"ע הרי אדרבה לקמן פליגי בה אב"י ורבא, ודעת רבא דבכה"ג באמת הוא חייב וקי"ל כוותי', ואטו סוגיין אזלא דלא כרבא ודלא כהלכתא.

וביותר צ"ע דבחי' הר"ן תלה דין הניח ידו בקרקע ונתן בעה"ב לתוכה והוציא בפלוגתת רש"י והר"ח, וכתב דלרש"י אפשר דבכה"ג חייב, וקשה דלהדי' מבואר לקמן צ"ב א' דפליגי אב"י ורבא בדין הוציא ידו והניחה בפחות מג' אם הוא חייב, וא"כ מהו שכתב דלדעת רש"י י"ל דהוא חייב בכה"ג, הרי מפורש בגמ' דאב"י ס"ל דפטור ומשום דאגד יד

שמי' אגד, ולדעת רבא הרי הוא חייב גם לפי גרסת ר"ח וכמפורש בסוגיא שם, וכמש"כ הר"ן, ומדוע תלה לה הר"ן בפלוגתת רש"י ור"ח.

ג) בתוס' גרסו בסוגיין ידו בתר גופו גרירא, ובתוס' לקמן צ"ב כתבו דאגד יד שמיה אגד, ובפשוטו היינו הך, ויסוד הדין הוא דל"ש לדון את היד כמונחת ברשות שהיא פשוטה אליה כיון דהיא נגררת בתר גופו, ומבואר לפי"ז דגם הא דלמעלה מג' אין דין הנחה ליד משום דבתר גופו גריר, אבל בלא"ה ס"ד דכיון דהגוף מונח מחמת הרגלים, ממילא כמו דהגוף נח ה"ה דהיד נחה, וכל חלק מהגוף נח ברשות שהוא נמצא בה, וע"ז קמ"ל דזה גופא דגופו ברה"ר מונח מהיד להחשב כמונחת ברה"י.

ולקמן צ"ב א' פליגי אביי ורבא בפשט ידו תוך ג' אי אגד יד שמיה אגד ומבו' שם בגמ' דבפשט ידו למעלה מג' כו"ע מודו דפטור (וכדמוכח ממתני' דידן) וכל המח' היא רק למטה מג', ובביאור החילוק פליגי רש"י ותוס', דרש"י פי' דלמעלה מג' ידו לא ניח ולמטה מג' נידון כניח, אלא דיש עוד חסרון ממחמת דין אגד יד, ובתוס' פי' דלמעלה מג' כו"ע מודו דאגד יד שמיה אגד וכל המח' היא רק אי מהני האגד לבטל הנחה שלמטה מג' או הנחה דקלוטה למ"ד קלוטה כמי שהונחה דמי, ועי' מרומי שדה דביאר דרש"י ותוס' אזלי לשיטתייהו בסוגיין.

ד) עי' ברשב"א דהאריך בכל הנ"ל, אולם יש בדבריו עיון, דמבואר בדבריו ב' סיבות בהא דידו בתר גופו גריר, דבתחילה כתב דהיד נגררת אחרי הגוף משום דאין דרכה להיות מונחת ע"ג קרקע, והיינו דמה"ט אין היד קובע מקום לעצמו וגדר הדין דאין היד מונחת כלל, אולם אח"כ כתב בזה סברא אחרת דכיון דאגדו בידו נידון היד כלא ניח, דומיא להיה קורא על האסקופה ונתגלגל הספר דאינו נחשב כמונח, ולכא' מחמת סברא זו גדר הדין הוא דכיון שהיד חלק מהגוף אי"ז הנחה המחייבת כיון דחלק מהגוף עדיין ברה"י, דומיא דאין הנחה באופן דרק חלק מהכלי יצא מרה"ר לרה"י, וכדביאר רע"א סי' שנ"ב מ"א סק"ב דספר שנתגלגל עדיף טפי מחפץ שקשור בחבל, כיון דלא הוציא את כל הכלי, אבל מצד דיני הנחה חשיב כמנוח לגמרי, וצ"ב דב' הסברות סתרי אהדדי.

אולם הרי כבר ביאר רע"א בהגהות על הרמב"ם פי"ג הי"ד דמקור דברי הרמב"ם לדינא דאגוד בחבל הוא מעירובין ק"ב א' דמבואר דעיקר הטעם משום דאגדו בידו, והרי מבואר להדי' בעירובין ק"ג א' דטעמא דהיה קורא בספר שרי כיון דאגדו בידו, ולא סגי בהא דחלק מהספר לא יצא מהרשות, וא"כ אדרבא לפי"ז אין כוונת הרשב"א דאגד יד הוא כדין אגד כלי, דבאמת החפץ נחשב כמנוח לגמרי ברה"י, אלא דמ"מ דמי לחבל בידו, דה"נ הגוף יכול למשוך היד אליו, ומה"ט חשיב דלא נגמרה הנחתו ברשות שבו היד מונח דהא אגדו בידו, אבל באגד כלי אדרבא באמת ליכא חסרון בהנחת החפץ, אלא דאיכא ריעותא מחמת דלא יצא כולו מרה"י, ואה"נ באגד יד כשיעזוב את החבל חייב, ולא דמי למה דמבואר במ"מ שם דבאגד כלי אף בהוציאו כולו פטור, דשאני התם דהיה הנחה גמורה ברה"ר, אבל הכא כ"ז דהחבל בידו ליכא הנחה גמורה, וממילא יתחייב בהנחת החבל, וכן ביאר באבן האזל פי"ג ה"ה לעיקר הדברים, והוכיח כן מהגמ' דאי שדי.

ולפי"ז א"ש ב' הסברות דהביא הרשב"א, [שמעתי זאת מידידי הרב לוי יצחק רפפורט נ"ו], דאם היה דרך יד להיות מונחת לא שייך כלל כל החסרון דאגדו בידו, דהרי היד עצמה יש לה הנחה גמורה ברה"י ובהוצאת היד איכא עקירה גמורה מרה"י לרה"ר, ולכך הוצרך הרשב"א לבאר דאין דרך היד להיות מונחת, וממילא אין הנידון על היד בפנ"ע אלא רק על הגוף, דהגוף גורם דיהא ליד דין מונח, ומשו"ה כיון דאגיד גבי' אינו נחשב כמנוח לגמרי, ולפי"ז אף

למעלה מג' אינו מחמת חסרון בעיקר דין הנחה, אלא רק משום דנגרר אחרי הגוף, ומה דהעמיד הרשב"א לסוגיין בידו ע"ג קרקע, כוונתו לרבותא לאפוקי מהרמב"ן דגם בכה"ג אינו מונח.

אולם עדיין צ"ע בעיקר הדבר מדוע ספר שנתגלגל לא דמי לכלי שחציו עדיין ברשות הראשונה, ובפשוטו צ"ל דכדי להתירו אף מדרבנן בעי' להך טעמא, ואכמ"ל, אבל זה ודאי דיש מקום לדון דיד אינו נידון כחצי כלי אלא כחבל בידו.

ה) והנה בעיקר דברי התוס' מצינו מחלוקת בין רע"א לחזו"א בכוונתם -

הנה בתוס' צ"ב א' הק' לרבה דמתני' כר"ע אמאי פשט בעה"ב את ידו לחוץ פטור נימא קלוטה, ותי' דלמעלה מג' לכו"ע אגד יד שמי' אגד, וכל המחלוקת הוא בלמטה מג', ותמה רע"א דא"כ בנתן בעה"ב לידו דעני יהא פטור, כיון דמיד שהוציא את החפץ חשיב כמונח מדין קלוטה אף קודם שהרגיע ידו, ואח"כ כשמניח בידו של העני חשיב כעוקר מרה"ר ומניח ברה"ר, ומבואר דנקט רע"א דאגד יד הוא כדין אגד כלי, ולא דחשיב כאינו מונח כלל.

וצ"ע דלכאור' רע"א סותר לדבריו בדף ג' א' דביאר דבאמת מעיקר דין המשנה היה אפ"ל דכיון דהוציא בעה"ב את ידו ונטל העני מתוכה תרוייהו פטורים משום דאגד יד שמי' אגד, ממילא בהרגיע בעה"ב לידו ושוב זרק את החפץ מתוכה יהא פטור, כיון דכבר נח החפץ ברה"ר, אלא דלא נתחייב מחמת דין אגד יד, ובזורק החפץ מידו הוי כזרק מרה"ר לרה"ר, אלא דקשה מהא דמבואר בגמ' דאי שדי אתי לידי חיוב חטאת, ומכאן זה הוכיח רע"א דכיון דאין גופו וידו ברשות א' אינו נחשב כמונח כלל, ומה"ט בזרק חייב דאיכא עקירה מרה"י והנחה ברה"ר, ולפי"ז מוכח דאגד יד גרע מאגד כלי, דאגד כלי חשיב כמונח ברה"ר אלא דלא נשלמה ההוצאה, אבל באגד יד ליכא כלל הנחה ברה"ר, וא"כ מה יעויל דין קלוטה הא ליכא כלל הנחה, [ועי' באבן האזל דנקט כדברי רע"א ונדחק בכוונת הגמ' דחיישנן דיזרוק מיד לאחר העקירה].

וי"ל דהא מסברא יש לחלק דרך באופן דכל הנחתו הוא מכח היד שייך דין אגד יד, אבל באופן דהנחת החפץ הוא מחמת עצמו מכח דין קלוטה או מחמת דין לבוד, לא איכפ"ל דאין ליד הנחה ברשות הב', וא"כ צ"ב תי' תוס' דלמעלה מג' איכא חסרון דאגד יד, האי לא שייך כן בהנחת החפץ מדין קלוטה או בהנחה מדין לבוד, וע"כ הוכיח מזה רע"א דבדין אגד יד נאמרו ב' דינים, חדא דאין ליד הנחה כלל, ותו נתחדש דאף באופן דהחפץ מונח מחמת עצמו מכח דין קלוטה או מחמת דין לבוד, מ"מ אגד יד פוטרו כדין אגד כלי, דכמו דבאגד כלי חשיב דעדיין לא נגמרה הוצאתו, ה"נ באגד יד חשיב דלא נגמרה הוצאתו, ולכך תמה רע"א על תוס' דא"כ לעולם יהא פטור, שהרי כשנטל מידו הוי מונח מדין קלוטה בב' הרשויות, וכשמניחו א"א לחייבו דכבר היה מונחו מקודם.

ויש להביא ראיה לזה, דהנה ברע"א ד' א' נקט דתוס' שם פליגי על דבריהם בדף צ"ב א', דהא תי' על קו' הנ"ל דלא שייך דין קלוטה כמונח החפץ ביד, ואף באופן דגופו וידו ברשות א', ולא נתבאר אמאי מיאנו תוס' בדף ד' א' בתי' בדף צ"ב א'.

והיה אפ"ל דפליגי וס"ל דפלוגתא דאגד יד נאמר גם באופן דידו למעלה מג', אלא דא"כ תקשי דהרי לפי"ז ע"כ למ"ד דלאו שמי' אגד צ"ל הא דהכניס העני את ידו מליאה פטור, אינו מדין אגד יד, דהא ס"ל להאי מ"ד דגם למעלה מג' לאו שמי' אגד, אלא טעמא משום דידו לא ניח, והרי תוס' בדף ג' א' הק' על רש"י דודאי אינו משום דידו לא ניח, ולא הסכימו לתי' הראשונים דרך ברשות אחרת לא ניח, וע"כ צ"ל דלמעלה מג' כו"ע מודו דשמי' אגד.

אולם עדיין יש לומר דפליגי בהא גופא וס"ל דלא מהני דין אגד יד לבטל הנחה דקלוטה, ורק הנחה דלבוד מתבטל מחמת דין אגד יד, אולם לכאור' כל החילוק בין הנחה דקלוטה להנחה דלבוד יתכן רק אי נימא דיסוד דין אגד יד הוא משום דחשיב כאינו מונח כלל, דבזה יש לחלק דשאני הנחה דלבוד דנידון כמונח בקרקע דבזה י"ל דבהפסק ע"י יד דאגוד לרשות אחרת אינו נידון כמונח, משא"כ בקלוטה דבפשוטו יסודו דחשיב כמונח באור' דבזה י"ל דליכא ריעותא במה דמונח ביד דאגודה לרשות אחרת, אבל לפי רע"א דס"ל דיסוד דין אגד יד הוא רק כדין אגד כלי, תקשי מדוע לא מהני אגד יד לגבי הנחה דקלוטה, הרי ודאי דבאגד כלי פטור אף לר"ע.

ועדיין יתכן לומר דתוס' בדף ד' א' פליגי בהא גופא וס"ל דאגד יד אינו כדין אגד כלי אלא הוא ביטול על ההנחה, אלא דא"כ קשה מנ"ל לרע"א דתוס' בדף צ"ב א' פליגי עלה ופטרי רק מחמת דין אגד כלי, ולא מחמת דין אגד יד דהוי כאינו מונח, אולם יש לחלק בין הנחה דקלוטה דבזה ס"ל לרע"א דאינו נפטר מחמת ביטול דין הנחתו, משא"כ לגבי דין הנחה דלבוד, וצ"ע בזה.

אולם להנ"ל יש לבאר היטב דתוס' ד' א' ס"ל דבדין הראשון דאגד יד דחשיב דאין היד מונחת כלל, כו"ע מודו בו, וכל המחלוקת של אב"י ורבא הוא רק בדין הב' באופן דהחפץ מונח מחמת עצמו מכח דין לבוד או מכח דין קלוטה, בהא נחלקו האם אמרי' אגד יד כאגד כלי או לא, ותוס' צ"ב א' ס"ל דכו"ע ס"ל אף לדין הב' דאגד יד כאגד כלי, אלא דפליגי אם בידו למטה מג' אמרי' אגד יד או לא.

ו) אולם בחזו"א ס"ב סק"ח וק"ה ס"ק י"ב תמה על רע"א דלדבריו חפץ שמונח ביד העני הפשוטה לפניו ובא אדם ועקר החפץ מידו והוציאו והניחו ברה"ר חייב, דהרי העוקר חפץ שמונח בכלי שחלק ממנו ברה"י וחלק ממנו ברה"ר, והוציאו לרה"ר והניחו שם חייב, כיון דאגד כלי נאמר רק עד כמה שעוקר עם הכלי ולא כשעוקר מהכלי.

אולם להנ"ל הרי נתבאר דרע"א נמי מודה דמחמת דין אגד יד אין היד מונחת ברשות שהיא פשוטה לשם, ורק באופן דמונח תוך ג' בעי' לדין אגד כלי, אולם עדיין קשה לרבה דמוקי למתני' כר"ע דאית ליה דין קלוטה, וסיבת הפטור משום אגד יד, הרי בזה עדיין קשה דאם אחר יעקור מידו יהא חייב, אולם הראש יוסף נקט דבאמת חייב בכה"ג וכדיבתבאר להלן בדברי הרא"ש.

ומכח זה יסד החזו"א דאגד כלי יסודו דדנין את החפץ והכלי כדבר א', וממילא כל שלא הוציא את הכלי חשיב כלא גמר להוציא את החפץ, אבל באדם שמוציא חפץ א"א לדון את החפץ והאדם כדבר א', דהאדם הוא המוציא ולא חלק מהחפץ שיוצא, ובהכרח דנתחדש בדין אגד יד למ"ד דשמי' אגד דחשיב כאינו מונח כלל, והא דחשיב כאינו מונח אף באופן דמונח ע"י לבוד או קלוטה, ביאר החזו"א בסי' ק"ה עפ"י דברי תוס' בעירובין כ' א' דידו הפשוטה נדונית כמקו"פ, וממילא אף באופן דלבוד וקלוטה כיון דמונח ביד שהוא מקו"פ א"א לדונו כמונח ברשות ששם נמצאת היד.

וי"ל עוד כע"ז דכיון דדין אגד יד יסודו דאין ליד הנחה ברשות הב', לא שייך לומר בזה דין קלוטה ברשות, דהא מוחזק ע"י היד שאינה שייכת לרשות, ואדרבא בזה מוכן טעמא דמ"ד דתוס' דיש חילוק בדין אגד יד בין למעלה מג' ללמטה מג', דלמעלה מג' דכל הנחתו הוא מחמת הגוף אמרי' דהגוף גורם דאינו נידון כמונח ברשות הב', אבל כשיש ליד הנחה בפנ"ע מכח דין קלוטה, אין הגוף מונע את הנחת היד, אבל לפי רע"א דאגד יד כדין כאגד כלי צ"ב מ"ש למעלה מג' מלמטה מג'.

ויש להביא ראיה לחזו"א דאגד גוף חלוק מאגד כלי, דהנה מבואר בדף ה' א' בתוס' ד"ה כשני בשם ר"ח דהזורק חפץ מיד ימין ליד שמאל ועבר ד"א חייב, ומה דפטור במושט הוא רק משום דמקום העקירה הוא מקום ההנחה, והנה באופן דמעביר חפץ ד"א והוא אגוד בכלי תוך ד"א ודאי דפטור, וא"כ גם הכא נימא דהחפץ אגוד בגוף שהוא תוך ד"א מעקירת החפץ, וע"כ מוכח כחזו"א דאגד גוף אינו כאגד כלי, ואין לדחות דסו"ס הרי ידו ברשות אחרת, דודאי חוץ לד"א חשיב כרשות אחרת רק לגבי החפץ ולא ביחס לגברא.

אולם יש לדון דהנה בחזו"א סי' ס"ב סק"ח כתב דיתכן דאם לא עקר הכלי אלא עקר את החפץ שבתוך הכלי ברה"י והניחו בתוך הכלי ברה"ר חייב, ולא אמרי' בזה דין אגד כלי, והנ"ל דבזורק מיד ימין ליד שמאל חייב מה"ט, אולם עדיין קשה דבמושט לא משכח"ל הכי דאיך יתכן דיד ימין היתה פשוטה לרשות א' והניח את החפץ שביד ימין ביד שמאל, ע"י הושטה, הרי אין יד ימין מגיע לסוף יד שמאל.

והנה בתוס' ב' א' ד"ה יציאות השבת הביאו מהריב"א דהוצאה חביבא ליה לאקדומי משום דממשנה זו שמעי' כמה דברים הוצאה והכנסה דעני ודעשיר, עקירה והנחה ועוד, וצ"ע לדעת תוס' דכונת הגמ' דידו בתר גופו גרירא ליכא ראיה כלל דבעי' הנחה, דגם אם לא הוי בעי' הנחה ל"ש לחייבו על ההעברה דאין כאן העברה מהרשות האחרת דמעיקרא היתה היד אגודה ברשות זו.

וע"כ מוכח דאין כונת התוס' דהחפץ חשיב כמונח בב' הרשויות אלא כונתם דע"י דידו בתר גופו גרירא ל"ש לדון את החפץ כמונח ברשות שהיד נמצאת בה ואין כאן הנחה לא ברשות היד ולא ברשות הגוף, ונמצא דדין אגד כלי ודין אגד יד הם ב' ענינים, דבאגד כלי דנים את החפץ כמונח בב' הרשויות, משא"כ באגד יד גדר הדין הוא דאין כאן הנחה כלל.

דעת הרא"ש

א) בקרבן נתנאל ובראש יוסף דייקו מלשון הרא"ש בסי' ב' דאם הטעינו חבירו בידו והוציא ידו לרה"ר והניח בקרקע פטור, כיון דליכא עקירה, ובטעמא דמילתא ביאר הראש יוסף דכוונת הגמ' הוא דבידו לא נתחדש דעקירת גופו כעקירת חפץ, [ועי' בראש יוסף דנקט שזהו ג"כ דעת רש"י, וביאר בזה את ד' רש"י במתני' שכתב דצריך להניח את ידו בפנים ולא סגי שיכניס את היד אליו, אולם עי' ברש"י על הרי"ף שהוסיף "הלכך לא עקר מידי ועדיין עקירה ראשונה היא וכו'", ומבו' להדיא מדבריו דלא כראש יוסף, ולדיוק ראמ"ה מלשוננו של רש"י "דיתירא היא" דפירושו דומה לפי' התוס', מוכח נמי שלא כד' הראש יוסף, דלדבריו אין דמיון בין ב' הפירושים], ונראה בכוונתו דהנה נתבאר לעיל בדרך הג' דיסוד ספק הגמ' בעקירת גופו הוא דאעפ"י דכשנעקר הגוף נעקר החפץ עמו, מ"מ ליכא מעשה עקירה בחפץ, אלא ממילא הוא דנעקר, ומסיק דכיון דמעשה עקירה בגופו מהני להחשיב כאילו איכא עקירה בחפץ, אבל בעוקר ידו לחוד בלא עקירת גופו, אעפ"י דמעיקרא היה היד מונח ברה"י והשתא הוא מונח ברה"ר מ"מ ליכא מעשה עקירה על היד, דכל עיקר הנחתו הוא רק מחמת הגוף וכל דנשאר הגוף במקומו ליכא מעשה עקירה, וממילא שוב הדר עיקר הדין דעקירת גופו לאו כעקירת חפץ.

וצ"ל לפי"ז דהא דמבואר בדף צ"ב א' דבהניח ידו תוך ג' למ"ד דל"ש אגד חשיב כמונח, היינו משום דמדין לבוד אנו דנין את היד עצמה כמונחת מחמת עצמה ולא מחמת גופו, ודוקא למעלה מג' דכל הנחתה הוא מכח הנחת הגוף חשיב דליכא עקירה והנחה, אבל למטה מג' חשיב דהיד עצמה מונחת, ולכאוף לפי"ז מיושב קו' תוס' ד' א' מדוע

מכניס ידו מליאה אינו חייב מדין קלוטה, דהא דין קלוטה נאמר על החפץ, אבל על היד לא שייך דין קלוטה, וממילא כיון דביחס ליד ליכא מעשה עקירה ומעשה הנחה לא שייך לחייבו מדין קלוטה, ותוס' הרא"ש דהק' כן אזיל לשיטתו בסוגיין דפי' כתוס' והביא לגרסת ר"ח, [אולם לדרך הזכרון שמואל דלהלן סק"ב אינו מיושב דהא שפיר איכא מעשה הנחה ברשות שידו נמצאת ולא ברשות רגלו ופשוט].

(ב) אולם עי' בזכרון שמואל עמ' תצ"ט דביאר שיטת הרא"ש דגם אי נימא דגם בלא עקירה על הגוף שייך למיעבד עקירה על החפץ, [ע"ש דהוכיח כן מתוס' ה' ב'], מ"מ שאני הכא דכיון דגופו עדיין נח נמצא דליכא עקירה כלל על החפץ, וצ"ב דסו"ס החפץ נעקר ממקומו דמעיקרא היה ברה"י והשתא הוא ברה"ר, וי"ל דהסברא בזה הוא דכיון דכל עיקר הנחת היד הוא מחמת הגוף, ממילא אנו מייחסים את הנחת ידו למקום הנחת רגליו, וממילא גם החפץ שבידו מונח במקום רגליו, ונמצא דליכא כלל עקירה על החפץ ממקום למקום, ומה"ט כתבו האחרונים דהטעמו חבירו בידו והוציא והניח בקרקע פטור כיון דליכא עקירה כ"ז שהחפץ ביד, ונמצא דהעקירה היה אחר העברת הרשות, והא דבהניח ידו תוך ג' למ"ד דל"ש אגד חשיב כמונח, היינו משום דכה"ג הנחתו הוא במקומו מצ"ע מחמת דין לבד, ולא מחמת גופו.

והנה לפי דברי הזכר"ש נמצא דכל הראשונים פליגי על הרא"ש בזה, דהא בתוס' בסוגיין ובדף צ"ב מבואר דלולי הא דידו בתר גופו גריר חשיב כמונח ברשות דהיד פשוטה לשם, וגם הרמב"ן והריטב"א והר"ן דפליגי דבאופן דהיד למעלה מג' אינה מונחת כלל, י"ל דגם הם מודו דהנחתו היא במקום ידו, אלא דאם גופו ברשות אחרת אין ליד דין מונח, אבל כשידו וגופו באותו רשות שפיר איכא דין מונח לידו במקומה ולא במקום רגליו, וביותר מבואר בתוס' הרא"ש ה' א' ד"ה ה"ג רש"י דהעומד ברה"ר וחפץ ביד ימינו וזרק ד"א ליד שמאל חייב, ומבואר להדי' דאינו נידון כמונח ברגליו אלא כמונח בידו.

אולם יש לעי' טובא לדרך זו, דהנה רע"א הוכיח מהגמ' בדף ג' ב' דידו בתר גופו גריר נאמר דאף באופן דהוציא ידו והרגיע לידו ואח"כ זרק לרה"ר חייב, כיון דאין הרגעת ידו חשיב כהנחה, ולכא' לפי הזכר"ש בדעת הרא"ש קשה דכשהרגיע ידו ברה"ר הא עדיין חשיב החפץ כמונח במקום רגליו שברה"י, וא"כ כשזרק אח"כ לרה"ר חשיב דעוקרו השתא ממקום רגליו, ונמצא דהיה עקירה אחרי העברת הרשות, ובשלמא לפי הראש יוסף שפיר י"ל כמו דבארו בתוס' ג' ב' דהנחה בלא מעשה הנחה אינו מבטל עקירה ראשונה, אבל לזכר"ש צע"ג.

(ג) ויש בזה נפק"מ בין ב' הדרכים האלו - דהנה עי' בראש יוסף שכתב נפק"מ לדינא בין הראשונים להרא"ש בשמעון עומד ברה"י ופשט ידו לרה"ר, ובא ראובן ועקר מרה"י והכניס לידו של הראשון, דלפי הראשונים פטור ראובן על הנחה זו, כיון דאינו נידון כהנחה ברה"ר, אבל לפי הרא"ש ראובן חייב מחמת דשפיר ידו של שמעון נידון כמונח ברה"ר, אלא דאם הוא עצמו מכניסו ליכא מעשה עקירה, אבל כשבא אחר ומנח בידו שפיר איכא מעשה הנחה, [עוד יש לדון בזה נפק"מ כשחבירו הטעין לתוך ידו ולאחמ"כ הוא פשט את ידו והניח ע"ג קרקע דלדעת התוס' יתחייב ולד' הרא"ש פטור, ויש להעיר דכל דינו של הראש יוסף שייך רק לפי רבא דס"ל לקמן דאגד יד ל"ש אגד, אבל לאב"י דאגד יד שמיה אגד וגם למטה מג' פטור, פשוט דל"ש לחייב את המניח ביד הפשוטה], אולם לדרכו של הזכר"ש אף להרא"ש כה"ג יהא פטור מחמת דחשיב כהניח את החפץ במקום עמידת רגלו של שמעון דהוא ברה"י, ונמצא דעקר מרה"י והניח ברה"י.

(ד) והנה עי' בראש יוסף דהק' על הרמב"ם דבפי"ג משבת ה"ח מדויק דס"ל כהרא"ש דעקר ידו לחוד לא הוי עקירה, ואילו בהל' ב' כתב דעקר בידו והחזירה למקום גופו חשיב כמונח בארץ, ולהרא"ש אף בכה"ג יהא פטור, כיון דליכא מעשה הנחה, והנה לדרכו של הזכר"ש מסתבר נמי דכה"ג יהא פטור, שהרי קודם ההנחה כבר היה נידון כמונח במקום רגליו, וכמו דעקירה אחרי העברת הרשות אינה מחוייבת, ה"נ הנחה קודם העברת הרשות אינה מחוייבת, [ואין להק' דא"כ בהוציא ידו לרה"ר ועקר והכניס והניח נמי יהא פטור, כיון דאיכא הנחה קודם העברת הרשות, באופן דנחה ידו אח"כ, חדא י"ל דהוי כהנחה לכתף ויש צד באחרונים דחשיב כאינו מונח כלל, ותו דהא ביאר בחזו"א ס"ב סק"א דכל שעסוק בהוצאת החפץ או בהכנסת החפץ, אעפ"י דכלתה עקירתו מחמת ההנחה בידו, מ"מ כ"ז שלא הניחו בקרקע, ליכא הפסק בין העקירה להנחה בפועל בקרקע, ועי' בנפש חיה סי' ו' דמכח זה יסד דלבטל עקירה ראשונה בעי' מעשה הנחה שישנהו ממקומו הראשון אבל בנידו"ד דמיד בשעת העקירה היה החפץ במקום זה אי"ז מבטל לעקירה הראשונה].

אולם נראה דלפי הזכר"ש יש לדון לישב דברי הרמב"ם, דדוקא בהטעינו חבירו על ידו שכבר נח החפץ במקום עמידת רגליו, בזה אמרי' דגם אחרי שהוציא ידו עדיין לא פקע הנחה זו, וגם כשהחפץ ברשות הב' עדיין נחשב כמונח ברשות שרגלו עומד בה, אולם באופן דידו אינה ברשות שגופו שם, והניח בה חפץ, אינו נידון כמונח ברשות רגליו, דאדרבא כ"ז שלא נכנס החפץ לרשות שגופו שם עדיין אינו נחשב כמונח באותו הרשות, ורק באופן דכבר נח ברשות שגופו שם י"ל דלא פקע הנחתו ממקום עמידת רגליו, ובאמת עיקר הדין מבואר בחזו"א במסוגר דגם הק"נ מודה דכשעקר מרשות הב' והביא לרשות דגופו שם דחייב גם בלא הניח ע"ג קרקע, וזה כנ"ל.

(ה) והנה בראב"ן סי' של"ח דהביא את ד' הגמ' דידו לא ניח, וכתב דמה"ט אם הטעינו חבירו לתוך ידו ויצא עם כל גופו לרשות אחרת אין לחייבו דעקירת ידו לאו כעקירת חפץ, ודבריו תמוהים דהלא ממתני' דידן מוכח דבידו וגופו ברשות אחרת חשיב החפץ כמונח לענין שהעוקר ממנו חייב, וע"כ צ"ל שכונת הראב"ן ע"ד הרא"ש דהא דידו לא ניח הוא חסרון מסוים כלפי דין עקירת גופו כעק"ח וכשעקר את גופו וידו לרשות אחרת ל"א דעקירת ידו כעק"ח, ובזה הוא דפליגי הרא"ש והראב"ן דהרא"ש ס"ל שכשגופו וידו ברשות אחת דנים את היד והגוף כדבר א' ויש כאן עקירת גופו, (וכמפורש בדבריו דבהטעינו על ידו ג"כ אמרי' דעק"ג כעק"ח) משא"כ הראב"ן ס"ל שגם כשידו וגופו באותה רשות אנו דנים על היד בפ"ע ול"א דעקירת ידו כעק"ח.

(ו) והנה בעיקר דברי הק"נ עי' חזו"א ס"ב סק"א דהק' עליו דכה"ג חייב כיון דבהנחתו נגמרה העקירה, ולכאז"ל כ"ז שייך אי נימא כדרכו של הזכר"ש בכוונת הק"נ, דבזה גופא יתכן לחלוק ולומר דשייך חיוב על עקירה אחרי העברת הרשות, אבל אי נימא כראש יוסף הרי אף אי נימא דשייך לחייבו על עקירה שאיר העברת הרשות, בגוונא דהכא ודאי דפטור, דהרי כשהוציא ידו נידון החפץ כמונח ברה"ר, אלא דליכא מעשה הנחה, וכה"ג ודאי דלא שייך לחייבו על העקירה שאח"כ, דהוי כעקר ברה"ר והניח ברה"ר, ורק לזכר"ש הנ"ל י"ל דכשזרק את החפץ מידו נעקר החפץ מהנחתו ברה"י דהוא מקום עמידת רגלו.

והנה עי' בחזו"א בתו"ד שנדחק לדבריו אמאי כתב הרא"ש דהוא חסרון בעקירה, ועי' כתבי קה"י שבת ס"ב מה דביאר בדברי החזו"א, ע"ש היטב].

ונראה דזה ודאי דגם הק"נ מודה דמהני כשעשה את העקירה וההעברה בב"א, וכל דבריו נאמרו רק כשעשה את העקירה לאחר ההעברה, דהא מבואר במתני' דפשט ידו מלאה לחוץ חייב, ובכה"ג נעשית העקירה רק בהעברה, וכדביאר הגר"א במתני'.

ועוד נראה פשוט דגם לדעת החזו"א אין הכונה דחייב רק על העקירה שבשעת ההנחה, דהרי באותה שעה כבר היה החפץ נייד ול"ש בו עקירה, אלא דמצרפים את תחילת העקירה שעקר ידו לסוף העקירה שהניח את החפץ ע"ג קרקע והו"ל כעקירה ארוכה.

והנה ברש"י במשנה וברע"ב פי' דבעי' שיניח ע"ג קרקע ובביאור דבריו כתב רע"א דרש"י קאי להו"א דעקירת גופו לאו כעקירת חפץ ולכך כשלא הניח עג"ק אין כאן הנחה, וקשה מ"ט לענין עקירה לא כתב רש"י דאיירי כשעקר מהקרקע. ולחזו"א א"ש היטב דהרי התם איירי כשהניח את החפץ ביד חבירו וממילא אין ריעותא בעקירה דבשעת ההנחה יש כאן עקירה גמורה ושפיר חייב על העקירה.

ג' ב'

תוס' ד"ה היה טעון - כשעמד לפוש וכו'. עי' חזו"א ס"ב סוף סק"ג דהעיר אמאי לא הק' כן על תחילת הסוגיא אמאי נקט לאיבעי' בהטעינו חבירו, דכיון דע"כ מיירי דעמד לפוש, א"כ גם בהטעין עצמו ועמד לפוש יש להסתפק אם חייב על עקירת גופו, ותי' החזו"א די"ל דמיירי בהטעינו חבירו כשהיה עומד והתחיל ללכת מיד כשהטעינו, ומה דעמד לצורך שחבירו יטעינו, הרי"ז נידון כעומד לכתף, אבל בברייתא דהטעין עצמו מבעו"י א"א לומר דעמד לכתף, דכיון דהוא עצמו עבד עקירה בחפץ אין עמידה לכתף מבטלת העקירה, ורק בעמד לפוש חייב על עקירתו משתחשך.

ושמע' מדבריו ב' חידושים - א) דעמד כדי לקבל מחבירו חשיב כעמד לכף, ולא אמרי' דכיון דעמד כדי לקבל חפץ חדש חשיב כעמד לפוש. ב) מוכח מדבריו דאעפ"י דחשיב כעמד לכתף ומה"ט בהטעין עצמו חייב בהליכתו מחמת עקירה ראשונה, [גם לולי חידוש התוס'], מ"מ בהטעינו חבירו חייב לצד דעקירת גופו כעקירת חפץ, ושאני מפנה חפציו ועמד לכתף דפטור על עקירה דהשתא, משום דמ"מ לא בטלה עקירה ראשונה, ורק הכא דהטעינו חבירו והוא לא עקר כלל, הרי"ז נידון כעקירה מעליא, [ועי' שפ"א ה' ב' דבאמת חקר בזה אם דינא דלכתף שייך אף בתחילת המעשה, וכתב דהוא סובר דפטורו אף בכה"ג, אולם סיים דלא הודו לי חבירי בזה].

ולפי דברי החזו"א א"ש הא דפריך הגמ' בהניח בעה"ב לידו של עני והוציא העני את ידו דיתחייב העני, וכבר העיר בשפ"א כיון דעמד כדי לרבל הוי עמד לכתף, ולדרך החזו"א א"ש דכיון דהעני לא עקר חפץ זה מעיקרא לא איכפ"ל דעמד לכתף.

ושמעתי מידידי הרב הרב אלעזר מאירוביץ נ"ו דלדרכו של החזו"א יש ליישב קו' רע"א על התו"י דכתב דבהנחה ליכא ספק דודאי הנחת גופו הוי הנחה, ותמה דא"כ מאי פריך מידו על עקירת גופו, הרי ע"כ מוכח מגוונא דפשט ידו מליאה לפנים ונטל בעה"ב מתוכה דפטור העני, ואינו חייב על ההנחה מדין הנחת גופו, אולם להנ"ל א"ש היטב, די"ל דכמו דעמד בשביל שיטעינו חבירו נידון כעמד לכתף, ה"נ עמד כדי שחבירו יטול ממנו נידון כעמד לכתף,

וא"כ אין להק' כלל מפשט העני ידו מליאה לפנים, דהא הוי הנחה דלכתף, ורק על פשט העני ידו לפנים ונטל מידו של בעה"ב יש להק' דאעפ"י דידו של העני נידון כעמד לכתף, מ"מ שייך לחייבו על עקירת הגוף. אולם מסברא יש לדון דשאני בין היכא דעמד בשביל שחבירו יטעינו דנידון כעמד לכתף, מהיכא דעמד בשביל דחבירו יטול ממנו דיהא נידון כעמד לפוש.

(א) שם - לא בטלה עקירה ראשונה כדאמר לקמן וכו'. ודברי התוס' צ"ב טובא למאי הוצרכו להביא ראיה דלא בטלה עקירה ראשונה הרי כיון דהוא מהלך ליכא הנחה על החפץ ומהיכ"ת דיתחייב, וכן מבואר להדי' בדף קנ"ג ב' דמניח ע"ג בהמה כשהיא מהלכת ועוקרו כשהיא מהלכת ל"ח עקירה והנחה לגבי הבהמה, ומבואר להדי' דעקירה ממצב של הילוך ל"ח עקירה, ובאמת דבתוס' הרא"ש כתב בפשיטות דליכא חיוב על עקירה ראשונה משום דבעי' עקירה בשעת איסור.

ואין לומר דלרווחא דמילתא כתבו הכי, דעי' בתוס' כתובות ל"א א' ד"ה שהגביהו דפי' דמה"ט ס"ד שם דעקר ע"מ להצניע ונמלך להוציאו חייב, ומסיק דנמלך לא חשיב עקירה, וצ"ב.

ואין לומר דתוס' דנו בהא גופא דשמא חפץ הנמצא ע"ג האדם חשיב כמונח, וע"ז הביאו ראיה ממפנה חפציו, דהא בתוס' בדף ה' ב' דנו בזה והביאו ג' ראיות דהחפץ ל"ח כנח², ואדרבא דבריהם סתרי לדבריהם הכא, דכיון דהוכיחו שם דחפץ הנמצא ביד אדם מהלך ל"ח כנייח, וא"א לחייבו על עקירתו, א"כ פשוט שגם האדם עצמו שעקרו מבעו"י פטור, ומה הוצרכו התוס' הכא לראיות ע"ז, [אולם זה ודאי דאין להק' להיפוך דאחרי שהוכיחו תוס' בסוגיין דאותו אדם שעקר מבעו"י אינו מתחייב על המשך ההוצאה, מה דנו בדף ה' ב' הא הוכיחו בסוגיין דהילוך אינו עקירה לחיוב, דפשוט דכל מש"כ התוס' בסוגיין דל"ש לחייבו על ההוצאה שאח"כ הוא סברא מסוימת לגבי אותו אדם שעקר מתחילה דלגבי' אמרי' דלא בטלה עקיר"ר ואין כאן הוצאה מחודשת, אבל לגבי אדם אחר שפיר שייך לדון לחייבו, ולהכי הוצרכו התוס' שם להביא ראיות דגם אדם אחר נפטר, אלא דקשיא להיפוך דאחר שהוכיחו התוס' בדף ה' ב' דגם אדם אחר פטור, מה הוצרכו לראיות בסוגיין לפטור את העוקר עצמו].

עוד הק' בזכרון שמואל מכתב ה' דלכא' ה' סברא שלא בטלה עקירה ראשונה הוא רק לגבי אותו האדם שעקר, אבל לגבי אדם אחר שפיר יש כאן עקירה מחודשת שאינה המשך לעקירה הראשונה, וקשה דהא בסוגיא בדף קנ"ג ב' מבואר שגם לגבי הבהמה אין כאן עקירה, אף שהבהמה לא עשתה את העקירה הראשונה, ול"ש לדון לגביה שלא בטלה עקירה ראשונה.

(ב) והנה בפשוטו היה נראה דתוס' מיירי בעמד לכתף, וס"ד דכיון דהחפץ חשיב כמונח, ממילא ה"ה נימא דעקירת גופו כעקירת חפץ, וע"ז הביאו ראיה דמ"מ אינו מבטל עקירה ראשונה, וטעמא דמילתא לכא' משום דלא סגי בהא דהחפץ מונח, אלא בעי' מעשה הנחה, ועי' בתוס' הרא"ש דכתב דהא דבעמד לפוש חייב משום דנתבטלה עקירה ראשונה בעמידתו וחייב על עקירת גופו, ומבואר להדי' דחיובו על עקירה ה' אינו מחמת דנח, אלא מחמת דבטלה עקירה הא'.

² ויש להק' לפי הס"ד של תוס' דהנחה ע"ג מהלך הוי הנחה, דא"כ נמצא דכל אדם שעוקר חפץ בידו והולך, נידון החפץ כמונח, וצ"ע דא"כ איך שייך למיעבד עקירה, הרי החפץ עדיין מונח, ומוכח דלדין עקירה לא בעי' לבטל את החפץ שלא יהא מונח, אלא חיובו על טלטולו ממקומו.

ג) אולם ביאור זה דוחק בלשון תוס', דמלשונם משמע דמיירי בכל גונא ואפי' בלא עמד כלל. ועוד קשה דאי נימא דמיירי בעמד לכתף הו"ל לתוס' להביא את ד' אביי בדף ה' ב' דאמר להדי' דעמד לכתף ל"ח הנחה, ומדלא הזכירו זאת משמע דאין כונתם לדון בעמד לכתף.

ד) והגר"נ פרצוביץ זצ"ל ביאר דתוס' לא מיירי במהלך, אלא כשעקר את החפץ מהקרקע מבעו"י ונשאר עומד במקומו עד שחשכה, דבכה"ג שפיר היה מקום לדון דהעקירה שעוקר עכשיו את גופו תהוי כעקירת החפץ, ובזה חדשו התוס' דאי לא עמד לפרש משחשכה לא מחייב דלא בטלה עקירה ראשונה, ואף דהגברא עמד עמידה גמורה, מ"מ לדין ביטול עקירה ראשונה לא סגי במה דמונת, אלא בעי' מעשה הנחה מחודש שמשנה את מקומו של החפץ³, וע"ז חדשו תוס' דכל היכא שלא בטלה עקירה ראשונה, א"א להתחיל מלאכה אחרת לחיוב, דאין עקירה אחר עקירה. אולם קשה דהרי בתוס' הוכיחו כן ממפנה חפציו, ואי נימא כנ"ל הא מפנה חפציו מיירי לגבי דאי נמלך קודם שעקר רגליו מפטר, ואינו ענין להכא, וביאר הגר"נ פ' דהוכחתם היתה מהסוגיא בכתובות דאי נימא דהוי עקירה תיקשי מ"ט לא העמידה הגמ' בכה"ג דאין הגניבה והמיתה באים כא', עכתו"ד.

אולם כ"ז דחוק מאוד בלשון תוס' שלא הזכירו כלל להסוגיא בכתובות, ועדיין צע"ט דברי התוס'.

א) שם - דאפילו אי וכו' חייב משום עקירה ראשונה. ומבואר דאי עקירת גופו לאו כעקירת חפץ, חייב על עקירה ראשונה, וכן מדויק ברש"י ד"ה מבעוד יום דכתב דמיירי דלא עקר משחשיכה, ומבואר דבעקר משחשיכה יש לחייבו מחמת עקירה ראשונה, אולם עי' בריטב"א דחולק על תוס' וסובר דלעולם יש כאן ביטול על עקירה ראשונה. ב) וברע"א תמה דמה בכך דהנחת גופו לא הוי כהנחה, הא מ"מ ודאי דהחפץ חשיב כמונת, וכדהוכיחו המהרש"א ומהר"ם מהא דהעוקר ממנו חייב, וא"כ בטלה עקירה ראשונה, ובאמת דלדרך רע"א דהצד דעקירת גופו לאו כעקירת חפץ הוא משום דלא נתחדש לחפץ הנחה במקומו, ולא סגי במה דנתחדש הנחה ברשות, הרי ודאי דקשה טובא דסו"ס החפץ מונח לגמרי במקומו, אלא דלגבי המקום היה מונח מקודם, וא"כ ודאי דבטלה עקירה ראשונה, אולם לדרך הצ"ח מיושב טובא דלענין האדם המחזיקו אין החפץ נחשב כמונת כלל, אלא הגדר הוא דהוא מחזיק את החפץ, ולעולם החפץ נשאר עקור, ולא בטלה עקירה ראשונה.

ועי' בחזו"א ס"ב סק"ג וק"ה ס"ק ז' ובגליונות לקובץ בית ישראל מה דתי', ונראה בכוונתו דכל שהוצאה נעשית כצורתה לא איכפ"ל דנידון כניית לגבי אחרים, דכיון דלא הפסיק במלאכתו ע"י מעשה עקירה דמשוי ליה כב' מעשים, אלא ממשיך מעקירתו הקודמת, אנו דנין לגביה את הכל כמעשה הוצאה אחד, ולגביה חשיב דלא נח החפץ כלל, [אולם בלשונו בסי' ק"ה סק"ז לא משמע הכי].

³ עיקר יסוד הגר"נ דבעי' הנחה שמשנה את מקומו של החפץ, כבר עמד בזה בספר שו"ת נפש חיה סי' ו', וע"ש דנסתפק מה הדין בהגביה ע"מ להצניעו וטרם שעקר גופו נמלך להוציאו, האם לדין ביטול עקירה ראשונה בעי' הנחה ממקום למקום, או דסגי במה דהשתא הוא מונח, אעפ"י דעדיין הוא במקומו הראשון, והביא ראיה מדברי הק"נ דביאר דכל מה דמבואר בגמ' דאי שדי אתי לידי חטאת הוא רק משום דעקרו מהקרקע, והק' הנפ"ח הרי כיון דהרגיע ידו מעט, בטלה עקירתו, ועל הוצאת היד א"א לחייבו כיון דהנחת יד לא הוי כהנחת חפץ, ומכאן זה הוכיח הנפ"ח דלדין ביטול עקירה ראשונה בעי' הנחה ממקום למקום, וע"ש עוד בסי' ז' דהוכיח כן מקור רע"א, ועוד יבואר בזה בדף ה' ב'.

ובמשנת ר"א סי' א' סק"ב וזכרון שמואל מכתב ה' תי' דס"ל לתוס' דהצד דעקית גופו לאו כעקית חפץ הוא משום דאף דהחפץ חשיב כמונח, מ"מ בעי' מעשה הנחה, הרי ממילא כל דעביד מעשה עקירה ולא עביד מעשה הנחה לא בטלה עקירה ראשונה, ויש להוכיח כן דבחזו"א ס"ב סק"ד מסתפק דהעוקר מעמד לכתף חייב, ומ"מ מבואר בדף ה' ב' דבעמד לכתף לא בטלה עקירה ראשונה, וע"כ משום דבעי' מעשה עקירה.

והנה יש להעיר מדוע תוס' כתבו דמיירי בטען משחשיכה ולא בטען עצמו כשהוא מהלך, ואמאי לא כתבו לאפוקי כשהטעים עצמו כשהיה עומד, והתחיל ללכת משחשיכה, [ועי' לעיל דרך הגרנ"פ], אולם להנ"ל א"ש היטב דכה"ג שפיר איכא מעשה הנחה שהרי עקר מע"ג קרקע והניחו על גופו, ויש כאן מעשה הנחה על גופו, וא"כ תקשי מדוע נקט טען מבעו"י הרי בכה"ג אף בטעום משחשיכה פטור, וע"כ דהטעין עצמו כשהוא מהלך, וכיון דהנחת גופו לאו כהנחת חפץ פטור.

ג) הנה בלשון תוס' מדוייק דאי נימא דספק הגמ' רק בעקירה ולא בהנחה, ודאי דהנחת הגוף מבטלת עקירה ראשונה, ורק משום דספק הגמ' גם בהנחה מיושב לישנא דגמ', ועי' מרומי שדה דביאר דזהו גופא ראיית תוס' דלא כתו"י וספק הגמ' גם על הנחה, דאי בהנחה פשיטא אמאי לא תני היה טעון משחשיכה ועמד לפוש. אולם עי' בחזו"א ס"ב סק"ג דנקט דאף לפי התו"י דבהנחה ליכא ספק, מ"מ אינו מבטל עקירה ראשונה, ולכאור' הביאור בזה משום דאף לתו"י אינו נידון כהנחה גמורה, אלא דבהנחה לא בעי' הנחה גמורה, אבל אינו מבטל עקירה ראשונה, ועי' בגליונות החזו"א לקובץ בית ישראל דכתב סברא אחרת בזה.

בשיטת רש"י דיד הפשוטה הוי מקו"פ⁴

עירובין כ' א'

תוס' ד"ה לא יעמוד - דמשקין נחין בתוך פיו שהוא מקו"פ. עי' בקרבן נתנאל דביאר דטעמא משום דפיו למעלה מי', ועיקר דינו מבואר נמי בריטב"א בעירובין כ' א' ובתוס' רי"ד עירובין צ"ט א', אולם צ"ע דהתינח בעומד ברה"י ופיו ברה"ר דלמעלה מי' ל"ה רה"ר אבל בעומד ברה"ר ופיו ברה"י א"א לומר כן דהא רה"י עולה עד לרקיע, וכן מבואר שם להדי' בתוס' רי"ד.

ועי' בבית מאיר סי' ש"נ דביאר דבריהם דכיון דידו של אדם אינה לא רה"ר ולא רה"י, דנין את היד כמקום בפ"ע, והרי היא כמק"פ, [וע"ש דהק' ע"ז דא"כ אמאי רש"י לא פי' כן במימרא דאביי דידו של אדם אינה לא רה"י ולא רה"ר, ובסוגיא דאביי יבואר בעזה"י מה דיש ליישב בזה].

שם - אין לחוש הואיל ונחו במק"פ וכו'. ומבואר דהנחת המים בפיו מבטל עקירה ראשונה, והק' הגרנ"פ זצ"ל דהוי כעמד לכתף, שהרי כל ההנחה היא בשביל צורך הבליעה, [והיה מקום לדון דכיון דיש לו תועלת מטעם המים הוי כעמד לפוש, אולם הרי תוס' דנו כן אף לענין פי האמה].

⁴ ענין זה נכתב בבן הזמנים לאחר זמן רב מלימוד הסוגיא, ויתכן שיש בו דברים שאינם מדוייקים

ויסד מכאן הגרנ"פ דהא דבעי' הנחה גמורה לבטל עקירה ראשונה, הוא רק בהוצאה מרה"י לרה"ר, אבל באופן דנח במקו"פ לא בעי' הנחה גמורה, כיון דהפטור מחמת דחסר בצורת המלאכה, כיון דצורת מלאכת הוצאה הוא הוצאה מרה"י לרה"ר, ובנח במקו"פ אינו צורת מלאכת הוצאה, ומשו"ה פטור אף בעמד לכתף⁵, [ואף אי נימא דעוקר מעמד לכתף פטור, עדיין י"ל דסגי בהנחת דלכתף לגרע את צורת המלאכה], [ועיקרי הדברים מבואר נמי במשנת ר"א סי' א'⁶]. והגרנ"פ זצ"ל ביאר על פי דרכו, דמקו"פ הוי חסרון בצורת המלאכה, וע"ז חילקו תוס' דליכא חסרון בצורת המלאכה אלא באופן דנעשה בחפץ מעשה הנחה, ואף בהניחו לכתף, אבל בפשט ידו והחפץ נשאר כמות שהוא, דליכא מעשה הנחה, ליכא ריעותא בצורת המלאכה, והוא חידוש, ועי' להלן בזה. [אולם עי' בתוס' הרא"ש בעירובין דהק' על רש"י מהמשנה בכריתות, ומבואר דנקט דלפי רש"י נידון כהנחה גמורה, ע"ש, וצ"ע בכ"ז]. ויש לדון ליישב את עיקר הקו' דלא שייך הכא להחשיבו כעמד לכתף, דכמו דמבואר בחי' הר"ן ה' ב' דליכא דין עמד לכתף בהניחו בקרקע, ה"נ כיון דהאדם אינו עומד לעקור את עצמו, אלא דעתו לבלוע את המים דמי הנחתו בפה להנחה בקרקע, ורק בעומד האדם באמצע הליכתו איכא פטור דלכתף.

שם - אבל מפ"ק דשבת קשיא וכו'. עי' חזו"א ק"ה סק"א דהעיר אמאי לא הק' מגוף המשנה דפשט בעה"ב ידו ונתן לידו של עני דידו הוי הנחה במקו"פ, ותי' דשאני התם דלא עמד לפוש, אבל הנחה בפיו לעולם חשיב כהנחה, והבליעה הוא כח שני, ורק בהא דאי שדי קשיא להו דמיירי בזריקה אחרי הנחה, ולפי"ז מבואר להדי' דלא כהגרנ"פ וגם בהפסק דמקו"פ בעי' עמד לפוש.

שם - וי"ל דלא חשיב הנחה וכו'. ואין להק' מה היה קשה לתוס' אמאי אינו חייב על עקירת המים מפיו למעיו, הרי אין המים מונחים בפיו, מחמת דינא דידו בחר גופו גרידא, דהא ממ"נ אי נימא דנחו בפיו הרי יש לחייבו על עקירתו מפיו למעיו, ואי לא חשיבי כמונחים בפיו, הרי יש לחייבו על מה דעקר את המים מהקרקע והניחן במעיו, ולכך הוצרכו תוס' לחדש דהמים נחים במקו"פ והוי הפסק במלאכה. אלא דהק' רע"א אמאי חשיבי כמונחים במקו"פ, הא מבואר בסוגיין דידו לא ניח, ובפשוטו קו' צ"ע דכל הנידון הוא רק לגבי הקרקע, אבל לגבי מקומו ודאי דאף דידו לא ניח, אכתי חשיב כמונח ביד.

⁵ ויש לבאר בזה דברי תוס' ריש שבועות דכתבו ליישב אמאי תני עני ועשיר משום דס"ד דלא הוי דרך הוצאה אלא כשעומד ברה"י ונטל פירות ויצא לרה"ר אבל באופן דגופו ברה"י וידו ברה"ר או איפכא לאו דרך הוצאה היא ודימו זאת הא דידו של אדם אינה לא כרה"י ולא כרה"ר, וצ"ב מה כוונת תוס' ללמוד מדינא דידו של אדם.

ולדברי הגרנ"פ א"ש היטב דס"ל דידו הפשוטה לרשות אחרת הוי מקפ"ט, וס"ל להתוס' שזהו גופא כונת הגמ' בע"ב ידו של אדם אינה לא כרה"י ולא כרה"ר, ולכך כתבו דבהוצאה דעני ודעשיר איכא ריעותא בעצם ההוצאה, דהחפץ עבר דרך מקפ"ט, ולכך הוצרך התנא להשמיענו דהנחה זו שנח במקפ"ט, [כשהרגיע ידו בינתיים] אינה מגרעת בצורת המלאכה, וכדביארו בהמשך דבריהם.

⁶ ועי' בדברי אליעזר ח"ב ליקוטים סי' ל' דיישב בזה קו' העולם אמאי לא מוכיח הגמ' דעקירת גופו כעק"ח מדינא דבן עזאי דהוציא דרך סטיו פטור, דבאמת אינו מדין ביטול עקירה ראשונה, אלא משום חסרון בצורת המלאכה.

אולם לפי"ז צ"ע למאי הוצרכו תוס' לומר דטעמא דפטור משום דהמים נחו במקו"פ, הא כיון דע"כ המים חשיבי כמונחים ביד, דאל"ה לא הוו נדונים כמונחים במקו"פ, א"כ הרי אף אם לא נדון את היד במקו"פ נמי א"א לחייבו, שהרי מיד שנחו בפיו בטלה עקירתו מהרשות, ועל עקירתו מפיו למעיו א"א לחייבו כיון דפיו בתר גופו גרירא. וי"ל דהא מעיקר הדין דנין את היד כמונחת ברשות שהיא שם, אלא כיון דגופו ברשות אחרת, איכא דין דידו בתר גופו גריר, ואינו יכול להיות נידון כמונח, אולם בהא דידו נדונית במקו"פ, הרי זה מחמת הא גופא דכיון דידו בתר גופו גריר דנין את היד כרשות בפנ"ע, וממילא חשיב דהחפץ שבתוכו נידון כמונח במקו"פ. אולם בדברי הריטב"א דכתב דיש חילוק בין למעלה מי' לפחות מי', קשה טובא, דהא כיון דהטעם הא דהוי מקו"פ, אינו מחמת ידו, אלא מחמת הרשות שנמצאת בה היד, וא"כ ע"כ דנידון החפץ כמונח בידו, וא"כ הרי אף בפחות מי' לישתרי, דכיון דלמעלה מי' נידון כמונח במקו"פ, ע"כ דנידון כהנחה גמורה בידו, וא"כ הרי אף בפחות מי' לשתרי מדין ידו לא ניית, ולכאור' מוכח כדברי הגרנ"פ דזה הלכה מחודשת דהנחה במקו"פ פוטר, ומשום"ה פטור בלמעלה מי'.

ובעיקר דבריהם, כ"כ הרא"ש בעירובין פ"י ס"ו, אולם צ"כ רב מהו סברת החילוק, ומצינו באחרונים באורים בזה - (א) עי' מחה"ש סי' ש"נ דביאר דכיון דקודם שפשט ידו מרה"י היה דין היד כרה"י, לא חיל עלה דין מקו"פ, וצ"ב הסברא בזה.

(ב) עי' באבן העוזר סי' שמ"ט ס"ה דנראה מדבריו דתלוי אם הכניס את החפץ לידו כשגופו וידו באותו רשות, דכיון דבזמן הנחת החפץ ביד לא היה ליד דין מקו"פ, אינו נידון כמונח במקו"פ, משא"כ בהכניס את החפץ ליד כשכבר היא פשוטה לחוץ, דבהרגעת היד נידון כהנחה במקו"פ, ושרי להחזיר ידו, וכמו"כ בשתה מים אינו צריך לבלוע את המים מפיו, אלא יכול נמי להכניס את פיו לפנים.

דע"ש דהתיר לטלטל תינוק מביתו לביהכנ"ס כדי למולו, עפ"י דתוס' הנ"ל דידו הפשוטה לרשות אחרת הוי מקו"פ, דאמו תעמוד ברה"ר ותכניס את ידה לבית והעומד בבית יתן לה את התינוק, דיד האם הוי מקו"פ, וע"י הרגעת ידה מותר לה להוציא את היד לרה"ר, ע"ש היטב בלשונו.

וכן מבואר מדברי הבית מאיר, דעי' בדבריו סי' ש"נ ס"ב דהעתיק לשון הרא"ש, והק' דא"כ אמאי בנטל בעה"ב מידו של של עני והכניס חייב, הרי נח באמצע במקו"פ, ומבואר נמי דנקט דבמכניס לידו אחרי שכבר אין ידו וגופו באותו רשות, נידון כמונח במקו"פ, וע"ש אח"כ דהביא לדברי האבן העוזר דמתני' מיירי בלא הרגיע ידו ותוס' מיירי בהרגיע ידו, ותמה דהא בשתית מים נמי אינו משהה את המים בפיו קודם בליעתו, וא"כ ה"נ גם בלא שירגיע ידו יהא נידון כמונח במקו"פ, [וע"ש בדבריו דמבואר דמסכים לעיקר דברי האבן העוזר בכוונת תוס', וגם לבי"מ אם שותה מהכלי שבידו שכבר נעקרו המים ע"י ידו, שרי להכניס לפיו עם המים, משא"כ בעוקר מהרשות שגופו שם, דאף אם עקר ביד והעבירו ליד הב' שנמצאת באותו רשות, ואח"כ יוציא ידו הב' לרשות הב' וירגיע לידו, ואח"י יניחה חייב חטאת].

אולם צ"כ מ"ש בין הכניס לידו אחרי שהוציאה לרה"ר או קודם שהוציאה מרה"ר, [ולדברי המחה"ש הנ"ל בסק"א יש לבאר כן בדבריהם].

ועי' בגר"ז שמ"ז קו"א סק"א ושם בס"ז דמתבאר בדבריו דהסברא בזה⁷ דבעוקר גופו עם החפץ נידון דנעקר החפץ מהמקום שגופו עומד בו, אבל בעוקר את החפץ לחוד נידון דנעקר ממקומו על האדם, וה"נ אם ידו פשוטה לרשה"ר דכבר חייל על היד דין מקו"פ, כשמכניס את החפץ לתוך ידו, דנין ליד כמקום החפץ, וממילא כשעוקר את היד חשיב כעקר ממקו"פ, והא דאין דנין כעקר את החפץ ממקומו של היד, [ונפק"מ לאיסור דרבנן של העברה אף בלא מעשה עקירה], היינו משום דדוקא באופן דהיד מונחת איכא מעשה עקירה בעקירתה, וממילא נידון דעקר את החפץ ממקומו של היד, אבל יד הפשוטה לרשות אחרת אין לה הנחה כלל, וכיון דהיה החפץ נידון כמונח ביד, גם כשעוקר את היד ומכניסה חשיב עדיין דנמצא במקו"פ, שהרי אין לנו מקום אחר לייחס את הנחת החפץ, ונמצא דנעקר ממקו"פ והונח ברה"י, משא"כ בהכניס את החפץ לידו כשגופו וידו באותו רשות, דאין ידו נידון למקו"פ, הרי נקבע דמקומו של החפץ הוא ברשות דנמצאת ידו, ממילא כשעוקר את ידו לרה"ר, אעפ"י דהשתא היד היא רשות בפנ"ע ודינה כמקו"פ, מ"מ כיון דמעולם לא חייל החפץ דדין מקומו הוא ביד עצמה, ממילא כשמרגיע ידו חשיב דהונח החפץ באויר רה"ר, ורק באופן דחייל על החפץ דדין מקומו הוא ביד שהיא מקו"פ, אמרי' דכשמכניס את ידו לרשה"י חשיב כעקר ממקו"פ והניח ברה"י, דהא היד עצמה מעולם לא נעקרה כיון דלא היה לה מקום בפנ"ע, אבל בהכניס את החפץ לידו כשגופו וידו באותו רשות, אין דנין בהוצאת היד דהחפץ מונח ביד, אלא כמונח באויר רה"ר.

ג) עי' בבית מאיר שם דהק' על האבן העוזר ממתני' וכנ"ל, והביא מהחריף ר' מרדכי ליסר דלעולם כשעוקר חפץ בידו חשיב דעקר את החפץ מהקרקע, ואין ידו מקומו של החפץ, וכ"ז שלא הגיע החפץ למקום אחר אכתי הוי החפץ עקור, דהא זהו צורת מלאכת הוצאה דעוקר בידו ממקו"א ומניח ע"י ידו במקו"א, ולכך א"א לדון דתהא מקום הנחת החפץ בידו כדי לבטל עקירה ראשונה⁸, ולפי"ז כשעקר את המים בידו והניחם לפיו שרי להכניס אף את פיו עם המים שבתוכו.

⁷ ולעיל בריש הסוגיא נתבאר דזהו נמי כוונת הרשב"א בדף ה' א', אולם הגר"ז בארו באופ"א דיש חילוק בין האדם בעצמו דחשיב כמניח למטה מ' למניח על אדם אחר דחשיב כמונח למעלה מ', כדנתבאר שם, אבל בדעת תוס' בעירובין ל"ג א' נקט בקו"א הנ"ל דבארנו בדעת הרשב"א דדוקא באיכא מעשה עקירת גופו נידון כנעקר מהקרקע.

ועי' בצ"צ על המשניות פ"א מ"א ד"ה פשט בעה"ב את ידו דדייק מהגר"ז דבס"ו הביא הגר"ז לב' הדיעות האם במניח על אדם אחר נידון כלמעלה מ' או כלמטה מ', ואילו בס"ב כתב הגר"ז בסתמא דפשט ידו והוציאה לרשות חבירו ונטל והכניס לרשותו חייב, דמונח בידו הוי כמונח בארץ, אולם מתו"ד מבואר דנקט בדברי הרשב"א כסברת הגר"ז בתוס' בעירובין.

⁸ והנה בנפש חיה סי' ו' ז' חידש דבעקר חפץ בידו מרה"י ע"מ לפנותו מזוית לזוית וקודם שעקר רגליו נמלך להוציאן, ואח"כ עקר גופו פטור כיון דגבי החפץ לא כלתה עקירה ראשונה מהקרקע, שהרי לא היה הנחה חדשה ממקום למקום, ולכאז' לדרכו של ר' מרדכי ליסר נמי איתא להאי דינא, אולם יש לדון על הנפ"ח דהתינח בנידון דברי התוס' בעירובין דהנידון הוא לגבי הנחת החפץ ביד דהוא מקו"פ, בזה י"ל דהיד דהיא גופא העוקרת אינה יכולה נמי למיעבד הנחה בתוכה, אבל בציור דהנפש חיה דהנידון לגבי רה"י ורה"ר הרי מבואר ברמב"ם פ"ג הי"ב דהעוקר מרה"ר בידו והכניס ידו לרשות גופו חייב אעפ"י שלא הניחה בארץ, דידו כמונח בארץ, וה"נ הוי הנחה בגוונא דהנפ"ח, ושאני נידון התוס' בעירובין דהנידון שיהא החפץ מונח ביד עצמה, בזה נתחדש דא"א לדונו כמונח ביד העוקרת, וצ"ע בזה.

והנה אף דהבי"מ לא ביאר דברי התוס' עפ"י הדברים הנ"ל, אלא פי' כדברי האבן העזר הנ"ל, מ"מ יתכן דזהו גופא כוונת תוס' דבגמ' דאי שדי חייב חטאת אף בהרגיע, כיון דלא בא החפץ לידו ממקו"א, אלא עקר את החפץ עם היד, ואינו נידון כמונח.

ובדעת הבי"מ דלא ביאר כן, נראה דס"ל דהיה פשוט לתוס' דהגמ' דאי שדי מיירי גם בשעקר מרה"י ביד א', והעבירה לידו הב', והוציא ידו הב' והרגיעה, דכיון דהחפץ נעקר מהרשות בידו הא', שפיר חשיב מונח ביד הב', ולכך הוצרכו לחדש דכל שהחפץ בא לידו כשהוא ברשות א' עם גופו, אינו נידון כמונח במקו"פ.

(ד) עי' בחזו"א ק"ה סק"ב וסוף ס"ק י"ב דביאר דכוונת תוס' דכיון דהדרך למיעבד הושטה מרה"י לרה"ר הוא בב' כוחות, לא איכפ"ל דמרגיע ידו, דאין הנחה זו מפסקת למלאכתו, דכך הוא צורת המלאכה וחשיה עדיין כעסוק במלאכתו, ורק בשתיה דמכניס מרה"ר לפיו, ואח"כ בולע, דהבליעה נידון כזריקה ולא כהושטה, דבליעה אינו נידון כהמשך פעולתו, אלא כפעולה חדשה, דפעולת הבליעה הוא כח שני, [עי' בחזו"א סק"א], ומשו"ה אף לגבי ידיה נידון לידו כמקו"פ, [ולפי"ז אף בלא הפסק כלי שרי לשתות מים ברה"ר, ולא כהבי"מ].

אולם קשה דבהא דאי שדי נמי מיירי דמוציא ידו והרגיעה ואח"כ זרק וכלשון הגמ' "אי שדי", וע"ז ביאר החזו"א דגם באופן דזריקה אינו נחשב כעקר ממקו"פ אלא בגוונא דשתיה דהוציא ידו לרה"ר ועקר משם, והרגיע שם את ידו, ואח"כ זרק את החפץ לרשות גופו, אבל באופן דעקר מרשות גופו והוציא ידו והרגיעה וזרק, אין הרגעת היד הפסק במלאכתו, ומשום דיש חילוק אם הרגעת היד נעשית בין עקירה מהרשות למעשה העברה ע"י זריקה, להיכא דהרגעת היד נעשית אחרי דכבר העבירה לרשות הב', ונמצא מבואר מהחזו"א דכדי לפטור מדין הנחה במקו"פ בעי' דהרגעת היד תהא ברשות דהחפץ נעקר לפני העברה, ותו דיש חילוק בין זרק את החפץ אחרי הרגעת היד לגוונא דהעביר ע"י היד עצמה, ולפי"ז בשותה מים בעי' שיבלע את המים קודם הכנסת הפה, ולא כאבן העזר הנ"ל.

(ה) והנה הובא לעיל בתחילת הסוגיא ובהערה מס' 6 דהגר"ז בס"ו נקט בכוונת הרשב"א בדף ה' דיש חילוק בין האדם בעצמו דחשיב כמניח למטה מי' למניח על אדם אחר דחשיב כמונח למעלה מי', אולם בדעת תוס' בעירובין נקט הגר"ז שם בקו"א לסי' שמ"ז קו"א סק"א דיש חילוק גם לגבי האדם בעצמו, דאם החפץ הונח ע"י הנחת גופו נידון כהנחה בקרקע, אבל אם עקר מרה"י והניח על כתיפו שברה"ר נידון כהנחה במקו"פ, ולפי"ז ביאר שם בקו"א דזהו נמי כוונת תוס' והרא"ש לחלק דמוציא ידו עם החפץ שבתוכה, אע"ג דהרגיע ידו אינו נידון כמניח במקו"פ אלא כמניח באויר רה"ר, דומיא דכה"ג נידון כהנחה למטה מי', והא דבשדי חייב חטאת, הרי אחרי דהרגיע ידו הרינ' עוקר מידו שהוא מקו"פ ומניח ברה"ר, דהא בזה שמרגיע לידו אינו עושה הנחה בחפץ, ולא בטלה עקירתו מרה"י, אבל במניח מים בפיו חשיב כהנחה במקו"פ כמו דמניח על כתיפו למעלה מי' הוי כהנחה במקו"פ, ה"נ חשיב הנחה ביד כהנחה במקו"פ.

ולכאנ' זה כעיקר דברי האבן העזר והבי"מ, אולם לכאנ' לפי דרכו של הגר"ז בעי' דוקא שיבלע המים דבזה עוקר את המים מפיו שהוא מקו"פ ומניח בגופו שהוא רה"י, אבל במכניס את הפה עם המים שבתוכו, אף דהמים נחו במקו"פ, מ"מ בעקירת ראשו עם המים שבפיו, קעקר מאויר רה"ר לרה"י דאסור מדרבנן לפי הפוסקים דאסור מדרבנן למיבד העברה גם בלא עקירה.

אולם נראה דאינו נכון וגם להר"ז כשעוקר ראשו עם המים שבפיו נידון כעקר ממקו"פ ולא דנעקרו עם הראש מאויר רה"ר, וכן מבואר להדי' בגר"ז בס"ז במוסגר דחשיב כעקירה ממקו"פ, וטעמא דמילתא דכיון דלגבי הראש בעצמו ליכא מעשה עקירה כיון דידו לא ניח, ואילו המים הרי נחו בפיו, נמצא דאין לנו מקום אחר לייחס את עקירת המים מלבד מפיו, דהא לראש אין מקום כלל, ורק במוציא ידו הוי כהניח ידו עם החפץ שבתוכה באויר רה"ר, משום דמעיקרא נמי היה היו ידו והחפץ מונחים ברשות דגופו שם, וקרקע הרשות הוי מקומו ולא היד מקומו, ולכך גם כשמניח ידו בחוץ נידון כמונח באויר רה"ר, אבל בנח החפץ בידו דהוא מקו"פ שוב אין דנין דעוקר את ידו והחפץ מהאויר, אלא העקירה מתייחס ליד, ושפיר עולה דברי הגר"ז עם דברי האבן העזר.

וראיה לזה דהנה הרשב"א בעבוה"ק ש"ג פ"ה סק"ו כתב "קלט מע"ג כותל משופע או אפילו קבל מן האויר והוציא אסור, הטעינוהו מן השמים כהטעינו חבריו, וכבר בארנו למעלה שאם הטעינו חבריו והוציא פטור אבל אסור, ויש מגדולי החכמים שכתב בזה להקל, ולא יראה לי כן, בד"א בשקבל מרה"י אבל אם עומד ברה"י וקבל מי גשמים מאויר רה"ר מותר להכניס בפנים ולשתות דאויר רה"ר כל למעלה מג' מקו"פ הוא ומותר" ומבואר דגדולי החכמים ס"ל דדוקא הטעינו חבריו דיש כאן עקירה והנחה אסור מדין שנים שעשו אבל קלט מהאויר בידו הפשוטה לרה"י כיון דידו לא ניח נמצא דלא היה עקירה כלל ושרי אף מדרבנן, אולם הרשב"א פליג דאיכא איסור אף בליכא עקירה, אולם ס"ל לרשב"א דכשגופו ברה"ר וידו ברה"י הוי ידו רה"י, אולם בידו ברה"ר ס"ל כתוס' דהוי מקו"פ, אבל תוס' ס"ל דגם באופן דידו ברה"י הוי מקו"פ כדהוכיח הבי"מ דהא במתני' דשותה אדם מיירי נמי בגופו ברה"ר ושותה מרה"י, ולכאור' צ"ע דהרשב"א סותר לדבריו בדף ה' א' דבעוקר גופו נידון כעוקר מהקרקע, וע"כ מוכח כיון דכשאין ידו וגופו ברשות א' אין ליד דין הנחה, ממילא כשמכניס ידו אינו נידון כעוקר היד והחפץ מאויר רה"ר, אלא היד הוא מקום החפץ והחפץ נעקר מהיד.

ומה דנקט הרשב"א דבלמטה מג' ליחא להאי דינא, היינו משום דגם תוס' מודו דלמטה מג' אינו מקו"פ, וכמפורש להדי' בדף צ"ב א' דידיו למטה מג' חייב למ"ד דלאו שמי' אגד, דכה"ג יש לד הנחה גמורה וכאילו כל גופו שם, דומיא כשידו וגופו באותו רשות דחשיב הנחה גמורה, ובאמת דעי' בגר"ז שם בסעיף ז' דמבואר בדבריו דכל הדין דיד למטה מג' הוי הנחה היינו דוקא לשיטות דאין ליד דין מקו"פ, אבל להשיטות דיד הוי מקו"פ אין חילוק בין ידו למעלה מג' לידו למטה מג', ודבריו צע"ט דהא מבואר להדי' שם דלמטה מג' חייב או לאביי או לרבא [עי' מ"מ וכס"מ פ"ג ה"ו], ואטו פליגי אמוראי בהא גופא אי הוי מקו"פ, ועי' ברע"א עירובין צ"ט א' דכתב להדי' דלרש"י ליכא מ"ד דס"ל דידו לא הוי מקו"פ דהא מוכח כן מגוף המשנה.

(ו) והנה בפשוטו דבריהם מתבארים עפ"י"מ דבארו האחרונים בתוס' בשבת ג' ב' דלדין ביטול עקירה ראשונה לא סגי במונח אלא בעי' מעשה הנחה המחייב, ומשו"ה בהוציא ידו מליאה דליכא מעשה הנחה אינו מבטל עקירה ראשונה, [ועי' חזו"א ק"ה סק"ז דדימה דברי התוס' שם ליסודם הכא].

אלא דלכאור' כ"ז א"ש לדברי הק"נ דסברת ידו לא ניח נתחדש דעקירת ידו לאו כעקירת חפץ, ולכך בהוציא ידו ליכא מעשה הנחה, אבל הרי תוס' בעירובין ע"כ פליגי על הק"נ דהא מסקי דאסור להוציא פיו לרה"ר ולרוק, אעפ"י דמיירי דנחו בפיו קודם שהוציא ראשו, [דאל"כ מה דנו כלל להתירו משום דהוי מקו"פ, הא לא נחו שם כלל], הרי בהכרח

דליכא חסרון בהנחת החפץ ביד, אלא כל החסרון דהוא אכתי אגוד, וא"כ אמאי בהרגיע ידו אינו נפטר כדין מונח במקו"פ.

ונראה דלק"מ שהרי כל החידוש דעקירת גופו נתחדש רק לגבי דין הנחתו ברשות, אבל לגבי הנחתו ביד, ליכא עקירת ידו דיהא כעקירת חפץ, אלא הוי הנחה דממילא, ולכך לא בטלה עקירה ראשונה. ועי' להלן סק"ג דרך החזו"א בכוונת תוס'.

(ז) בחי' רע"א עירובין צ"ט א' הק' ב' קו' על תוס' חדא דא"כ מאי פריך הגמ' על מתני' דידן דפשט ידו לפניו ונטל מתוכה יהא חייב מדין עקירת גופו, הא יד העני הפשוטה לפניו הוי מקו"פ, ונמצא שעקירת היד שעשה אח"כ הוי עקירה ממקו"פ ולא מרה"י, ותו הק' רע"א דאף אם נדחוק דזהו גופא תי' הגמ' ידו לא ניחא דליכא עקירה מרה"י אלא ממקו"פ, דאכתי תיקשי איך סבר רב דטעמא דמתני' משום דעקירת גופו לאו כעקירת חפץ, ואה"נ אם יזרוק העני את החפץ מידו שבפנים לרה"י יהא חייב, הא מוכח מהמשנה בעירובין דשרי לשתות מים ברה"י ולהניחם במעיו ברה"י, והא הוי דומיא דזריקה.

והנה קו' קמא יש ליישב דכיון דאיכא קו' אף בגוונא דהכניס העני ידו מליאה ונטל בעה"ב מתוכה דהתם ליכא דין מקו"פ וכמבואר בתוס' בעירובין, משו"ה בעי' לסברא דידו לא ניחא.

ועל קו' הב' עי' חזו"א ק"ה סק"ד דתי' דכל מש"כ התוס' דידו הפשוטה לרשות אחרת חשיבא כמקו"פ הוא רק לגבי החפץ המונח בתוכו דכיון דהיד אינה נגררת אחר הרשות הרי היא כמקו"פ, אבל היד עצמה שפיר חשיבא כמונחת ברשות שהיא פשוטה לה דסו"ס היא נמצאת באותה רשות, (לס"ד דידו ניחא), וממילא ליכא סתירה מקו' הגמ' דנחייב את העני המוציא את ידו, דכיון דעקר את היד גופא, ויש כאן עקירת על החפץ והיד בב"א, דנים את היד והחפץ כדבר אחד והו"ל עקירה מרה"י, משא"כ בשתיית מים דמיירי דעקר רק את החפץ, וכיון דהעקירה מתייחסת לחפץ, דנים את החפץ בפ"ע, וכיון שהחפץ מונח במקו"פ הרי"ז עקירה ממקו"פ.

ולפי"ז יש לבאר את עיקר חילוק התוס' וכדרך הגר"ז דכאשר מוציא ידו לחוץ, הרי אם נדון על ידו, הרי ודאי דנמצאת ברשות השניה ואינה נמצאת במקום פטור, אלא מכיון דאין ידו מתבטלת לרשות שוב נמצא דמה שמונח בידו אינו נמצא ברשות שנמצאת, ולפיכך מה שמונח בידו חשוב מקום פטור, ולכך במוציא ידו עם החפץ הרי אנו דנים שהוציא היד עם החפץ לאותו מקום שנמצאת בו היד, דכך היא צורת ההוצאה, שמוציא החפץ עם ידו, והיכן שנמצאת ידו נמצא החפץ, דאין אנו דנים שהוציא החפץ אל היד, אלא הוציא ידו והחפץ למקום שבו נמצאת היד. אמנם כאשר עוקר מידו, התם נחשבת העקירה וההנחה מן היד עצמה. ובזה שפיר ידו הוי מקום פטור, דביחס לעקירה מן היד הרי אנו דנים את היד כמקום פטור.

אולם בחזו"א ק"ה סק"ב ביאר דברי התוס' באופ"א, עי' לעיל סק"ד, וצ"ב אמאי מיאן בזה.

(ח) בגאו"י בעירובין הק' על תוס' מבבא דפטור אבל אסור, דהרי בתוס' מבואר דשרי בכה"ג לכתחילה, וא"כ אמאי פשט העני את ידו לפניו ונתן בעה"ב לתוכה פטור אבל אסור, הא הבעה"ב נתן את החפץ במקו"פ וכמו"כ העני נטל את החפץ ממקו"פ לרה"י.

וי"ל לפמ"ש"כ החזו"א דכל דברי התוס' נאמרו רק כשהניח במקו"פ הנחה גמורה אבל בהנחה לכתף מודו התוס' דהנחה במקו"פ אינה מגרעת, וא"כ י"ל דבמתני' מיירי דהרגיע ידו מעט והרי"ז כהנחה לכתף.

(ט) יל"ע דהרא"ש כתב בסוגיין דידיו ברשות אחר חשב כמונח, אלא דאינו נידון כעקירת גופו, וא"כ איך נקט בפ"י דעירובין כרש"י דיד הוי מקו"פ, וי"ל עפ"י החזו"א דגם רב סבר דיד הוי מקו"פ, אלא דגם רבי דתי' דידו לא ניח, מודה דידי ברשות אחר נידון כניח, אלא דס"ל דליכא מעשה הנחה, אבל מתני' דלא ישתה קאי לרבי דהוי מקו"פ כמו לפי רב, אלא דהק' רב דכשעוקר ידו וגופו הוי כעקר לתרוייהו מהקרקע, וכדביאר החזו"א, וע"ז השיב דאיכא חסרון במעשה עקירה, אולם כ"ז לביאור הראש יוסף דיסוד דברי הרא"ש הוא חסרון במעשה. אולם עדיין צ"ע אמאי כתב הרא"ש דמוציא ראשו ורק חייב, הרי כבר יסדו הק"נ והראש יוסף דלפי הרא"ש הטענינו חבירו על ידו והוציא ידו והניח ברה"ר פטור, והתם הרי הרוק כבר היה מונח בתוך פיו, ולא עקרו מרה"י, וצ"ע.

ג' ב'

גמ' - אמר אביי פשיטא לי וכו'. ומצינו ב' שיטות בראשונים בביאור דברי אביי

שיטת רש"י

א) שיטת רש"י דס"ד דהיד נזרקת בתר גופו להיות כרשות שהוא עומד בה, ועי' ברמב"ן דהק' "וכי יש רה"ר בתוך המחיצות אפילו באויר רה"ר למעלה מעשרה אינה רשות הרבים" וכוונתו דהא טעמא דרה"ר עולה עד י' מבואר ברש"י ז' א' ד"ה חייב משום דלמעלה מי' לא שלטי בה רבים, והיינו דדין אויר רה"ר הוא משום דהאויר גופי' הוא מקום הילוך הרבים, אבל למעלה מי' דאינו מקום הילוך הרבים ליכא רה"ר, וא"כ כ"ש דידו של אדם הפשוטה לרה"י אינו נידון כרה"ר.

ב) ועי' ברשב"א דהק' "דפשיטא דאין היד הפשוטה לרה"י חולקת רשות לעצמה שתעשה רה"ר" ועי' בהמשך דברי הרשב"א דמבואר דכוונתו להק' דכיון דרה"י עולה עד לרקיע א"א לדון את היד כרשות בפ"ע, [והיינו דהרמב"ן הק' דא"א לדון את היד כרה"ר דאפי' ברה"ר עצמה חזינן דלמעלה מי' ל"ח רה"ר, וכ"ש בתוך מחיצות רה"י, אולם הרשב"א הק' דודאי היד הוי רה"י כיון דרה"י עולה עד לרקיע], וצ"ב דכל החילוק בין רה"י לרה"ר הוא רק דרה"ר עולה רק עד י' ורה"י עולה עד לרקיע, ומה החילוק בין רה"ר למטה מי' לרה"י עד לרקיע.

והנה הובא לעיל דברי רש"י דליכא דין רה"ר למעלה מי' משום דלא ניחא תשמישתיה, ולפי"ז בהכרח דהא דרה"י עולה לרקיע משום דשם רה"י אינו תלוי במקום תשמיש ואף באויר שאינו מקום תשמיש שייך לדונו כרה"י, ומשום דהאויר מצ"ע חשיב כרה"י, דשם רה"י תלוי רק במחיצות והאויר ג"כ אית ליה מחיצות, משא"כ ברה"ר דבעי' מקום תשמיש ל"ש לדון את האויר כרה"ר, ולכך הק' הרשב"א דכמו דלענין אויר רה"י אמרי' דהוא עצמו רה"י מחמת היקף המחיצות, א"כ ה"ה לגבי ידו הפשוטה, ודאי דא"א לדון את היד כרשות בפ"ע, אבל ברה"ר דטעמא דהוי רה"ר מחמת דהאויר מצ"ע הוי מקום תשמיש לרבים, ודאי דשייך לדון את ידו הפשוטה כמקום בפ"ע דאינו תשמישי לרבים.

ג) עי' בריטב"א דהק' על רש"י "דהא פשיטא דכיון שלא הוציא מרשות לרשות וכל מאי דעבד ברשותא דנפשי' עבד ליכא לחיוביה משום הכנסה ולא משום הוצאה" וקושייתו צ"ב דהרי לפי רש"י היה הו"א דהיד היא חלק מרשות הגוף, ומ"ט אי"ז הוצאה כשבעה"ב נותן ליד העני הפשוטה לפנים.

ונראה דהנה בעיקר הספק לפי רש"י דשמא היד נגדרת אגב הגוף יש לפרש בב' אופנים - א) דכיון דהיד אינה קובעת רשות בפנ"ע מספ"ל דלמא היד חלק מהרשות שהגוף נמצא בו. ב) דאף לס"ד אין היד חלק מהרשות שהגוף נמצא בו, אלא דמספק"ל לגבי דין מקום הנחה, דכיון דיד בתר גופו גריר, ממילא כל דבר המונח על היד חשיב כמונח בגוף.

ונראה דהריטב"א נקט כצד ב' ולכך תמה דמה איכפ"ל דהוי כמונח בגוף הא סו"ס ליכא הוצאה כיון שהבעה"ב ברשותא דנפשיה עבד.

אולם מקו' הרמב"ן והרשב"א מוכח דנקטו כצד א' דהנידון הוא דהיד תחשב חלק מרשות הגוף, דלצד ב' ל"ק כלל קו' דבאמת הוי פשיטא ליה לאב"י דהיד אינה חלק מרשות הגוף וכל הספק היה רק דנדון שהחפץ מונח בין רגליו ברשות שהגוף נמצא בה.

ד) עי' בראשונים דהק' על רש"י מהא דמבע"ל מהו שתעשה כרמלית, והרי אינו מענין הפשיטות, ובפשוטו קו' הוא דהא הוי ב' נדונים נפרדים, חדא האם היד נזרקת בתר הגוף, ועוד נידון האם היא כרמלית, אבל לר"ח א"ש דנידון קמא אם דין היד הפשוטה כרשות שהיא נמצאת, ותו אי הוי כרמלית, אולם עי' ברשב"א דהק' דהפשיטות לגבי אחר הנותן ליד והספק על היד גופי' אי שרי להחזירה.

שיטת ר"ח

א) הראשונים הביאו בשם ר"ח דגרס כרה"י לא דמיא מידו דעני כרה"י לא דמיא מידו דבעה"ב, דס"ד דהיד נידון כרשות שהוא נמצא בה, וקמ"ל דידו בתר גופו גרירא.

ובפשוטו אזיל ר"ח לשיטתו דגרס לעיל ידו בתר גופו גריר והיינו דהיד ל"ח כרשות שהוא פשוט לו משום דהיד נגדרת אחר הגוף, אבל לפי רש"י דגרס ידו לא ניח לא מצינו כלל במשנה יסוד זה שהיד מתחלקת מהרשות שהוא נמצא בה, אלא הוי ריעותא בפ"ע דהיד לא ניח ע"ג הקרקע, ולא שייך לומר דילפינן מעני דאינו כרה"י.

והנה לפי פירוש הרא"ש בסוגיא לעיל נמי א"א לבאר כר"ח, דהא לדבריו ידו נחשבת כרשות שהיא פשוטה לה, וכל הריעותא הוא בדין עקירת גופו כעק"ח, דבעקירת היד ל"א דעקירת ידו כעק"ח, וא"כ ודאי דליכא ראייה ממתני' דידו הפשוטה לרשות אחרת ל"ח כאותה רשות, ובהכרח הרא"ש יפרש לסוגיין כרש"י, [אולם לפי הבעה"מ דהראיה מהאיסור דרבנן דסיפא א"ש גרסת ר"ח אף להרא"ש].

ובמשנת ר"א ס' א' כתב דיש לפרש גרסת ר"ח לפי הרא"ש די"ל דאב"י אזיל לשיטתו לקמן צ"ב א' דאגד יד שמיה אגד ולשיטתו גם למטה מג"ט מפטר מטעם אגד יד, והוכחתו של אב"י היה מפשט ידו למטה מג', וצ"ע בזה.

ב) עי' בעה"מ דגרס כר"ח והוסיף דהראיה היא גם מהאיסור דרבנן, דאי נימא דיד העני הפשוטה לפנים הוי רה"י מ"ט קעביד בעה"ב איסורא כשנטל מיד העני או כשנתן לתוכה הא הו"ל כמטלטל בתוך רה"י יעו"ש. וכ"כ בתורי"ד, אלא דהבעה"מ ביאר דיש ב' ראיות דהיד אינה כהרשות שהיא פשוטה אליה, מהא דליכא איסור דאורייתא בפשיטות היד המלאה, ומהאיסור דרבנן, אולם בתורי"ד פ'י שכל הראיה היא רק מהאיסור דרבנן, וצ"ב מ"ט התורי"ד לא פירש דהראיה מהא דאינו חייב חטאת.

ובפשוטו י"ל דהתוריי"ד ס"ל כרש"י דגרס ידו לא ניית, ונתבאר לעיל דלרש"י ליכא ראייה ממתני' דידו אינה כרשות שהיא פשוטה לה, ולכך הוכרח התוריי"ד לפרש דהראיה מהאיסור דרבנן, [אולם עי' בפסקי הרי"ד דאף דגרס לעיל כרש"י דידו לא ניית מ"מ ביאר לה כתוס' משום דבתר גופו גריר].

ג) ובעיקר דברי הבעה"מ והתוריי"ד דאביי הוכיח מהא דאסור מדרבנן ליתן וליטול מיד העני הפשוטה, יל"ע דהא סיבת האיסור בעקירה הוא שמא יגמור העני ויניח, וזה שייך גם אם ידו של העני הוי כרה"י, ובראש יוסף [ד"ה ועי' בעה"מ] הק' מה ההוכחה מהאיסור ליטול מיד העני ולהניח הא גדר האיסור בהנחה הוא בזה שבעה"ב גומר את ההוצאה וזה שייך גם אם יד העני הוי כרה"י, אולם מדבריו נראה דכל הקו' היא רק לצד דגדר האיסור דרבנן הוא מדין שנים שעשו דלהך צד קשיא ליה דאפי' אם ידו הפשוטה לרה"י הוי רה"י אסור לבעה"ב ליטול ממנה ולהניח דעי"ז הוא גומר את כל המלאכה, אבל לצד דחכמים אסרו הנחה בפ"ע שפיר הבין הפמ"ג את ד' הבעה"מ. וצ"ע דהא לב' הצדדים קשה דאפי' אם חכמים אסרו הנחה בפ"ע יש בזה איסור דרבנן, דהרי כבר נתבאר דע"כ התוריי"ד ס"ל כפרש"י דידו לא ניחא, ונמצא שקודם שהבעה"ב נטל מיד העני לא היה החפץ מונח והבעה"ב הוא שעשה את ההנחה וצ"ע.

ועי' באבני נזר סי' מ"ח סק"ג דביאר בדעת התוריי"ד דליכא איסור בעקירה בפ"ע או בהנחה בפ"ע וכל האיסור ליתן ליד העני או ליטול ממנה הוא רק משום דיד העני גריר בתר גופו, ונמצא דכשבעה"ב נותן לידו הרי הוא עושה מקצת העברה וכן כשהוא נוטל מידו, ולכך ס"ל לתוריי"ד דאי נימא דיד העני הפשוטה לפנים חשיב רה"י נמצא שבעה"ב אינו עושה העברה כשמניח בידו וכן כשהוא נוטל ממנו אין כאן העברה כלל וליכא בזה איסור דרבנן.

אולם לכאור' כל ד' האבנ"ז א"ש רק לצד דחכמים אסרו מקצת מלאכה בפ"ע, דלהך צד י"ל דכל הגזירה נאמרה רק בהעברה, אבל אי נימא דגדר האיסור מדין שנים שעשו אין הבנה לד' האבנ"ז.

ואולי י"ל דהבעה"מ ס"ל כתוס' צ"ג שכל הצד לחייב בשנים שעשו הוא רק את זה שהעביר, אבל לגבי זה שעקר לבד או הניח לבד היה פשוט לגמ' דל"ש לחייבו דהוא לא עשה מעשה איסור כלל, וממילא ה"ה לגבי האיסור דרבנן ליכא חיוב אא"כ עשה מקצת העברה.

ד) והנה בפשוטו לפי תוס' דגרס לעיל ידו בתר גופו הוא סברא לגבי ההנחה, דל"ש לדון את החפץ כמונח ברשות שהיד נמצאת בה, אבל לגבי העברה שפיר יש כאן העברה גמורה דסו"ס היד פשוטה ונמצאת ברשות אחרת, [כן מוכח ממש"כ התוס' צ"ג דכל הס"ד הוא רק לחייב את זה שהעביר], אולם מדברי הבעה"מ והתוריי"ד מוכח לא כן, דהרי מדבריהם מבואר שפשיטות היד אינה העברה גמורה ואכתי לא נגמרה ההעברה עד שבא השני ועקר מהיד, וחזינן דידו בתר גופו היא סברא גם כלפי המצאות החפץ דכיון דידו בתר גופו גרירא ל"ש לדון דהחפץ כנמצא ברשות שהיד נמצאת בה.

והנה נתבאר לעיל דמהא דהתוריי"ד הוצרך להוכיח מהאיסור דרבנן מוכח שפי' כרש"י דידו לא ניית ולכך לא מצי להביא ראייה דידו אינה כרה"ר מזה דליכא חיוב דאורייתא, וצ"ע מ"ט לגבי הקו' בע"א ואינו דומה לידו לא יכלה הגמ' לתרץ דידו בתר גופו גרירא ואין כאן הוצאה מרה"י, ובשלמא אי נימא דהך סברא דידו בתר גופו היא רק סברא כלפי הנחה, י"ל דהגמ' חדא מינייהו נקטה וכמש"כ רש"י דהך גירסא יתירא היא, אבל לפי התוריי"ד דסברא זו היא

סברא גם לגבי מקומו של החפץ דהחפץ ל"ח כנמצא ברשות שהיד נמצאת בה, צ"ע מאי מק' הגמ' ואינו דומה לידו
הא אין כאן הוצאה כלל.

מהו להחזיר ידו

ג' ב'

גמ' - בעי אביי ידו של אדם מהו וכו'. שיטת רש"י דגרסינן מי קנסוה, ותוס' הביאו מר"י דגרס מי אסרוה, וכן נקט
ברשב"א, ועי' בריטב"א דכתב דאינו כרמלית מעיקר הדין כיון דאין כרמלית בכלים, [וצ"ע דהא דעת הריטב"א
בעירובין דאין ידו של אדם מקו"פ רק למעלה מי', וא"כ הרי בלא"ה אינו נידון מעיקר הדין ככרמלית].
והנה ברשב"א נקט דבפשט ידו לרה"י פשיטא דאינו כרמלית, אולם בראש יוסף דייק ברש"י דאף בכה"ג יש צד לגמ'
דנידון ככרמלית, ובפשוטו אזלי לשי' דרש"י גרס מי קנסוה שפיר שייך לגזור אף ברה"י, אבל הרשב"א דגרס מי
אסרוה, נקט דודאי אין לאסור ברה"י.

וי"ל עוד אזלי לשי' דהא לדעת רש"י ידו של אדם הוי מקו"פ, ונקטו האבן העזר והבי"מ סי' ש"נ דאף בהוציא ידו
לרה"י נידון כמקו"פ, אולם הרשב"א שער ג' ה-ו נקט דבפשט לרה"י אינו נידון כמקו"פ, ולכך ס"ל דמה"ט אינו
נידון ככרמלית.

יל"ע לפי מה דנקטו תוס' בעירובין כ' א' דשרי לשתות מים בפיו ברה"ר, כיון דנידון כמקו"פ, דא"כ לצד דידו
ככרמלית הרי ה"ה דפיו יהא נידון ככרמלית, וא"כ נוכיח ממתני' דהכניס ראשו ורובו שרי לשתות, דאין ידו
ככרמלית, וצ"ע.

ושמעתי מידדי הרב אלעזר מאירוביץ נ"ו ליישב באופן נפלא דהא בסוגיא דעירובין צ"ט א' מבואר דרק בפיו חייב
משום דמחשבתו משוי ל"י מקום, ומבואר דדינא דידו של אדם חשובה כד' נאמר רק על יד ולא על פה.
והנה ברשב"א ה' א' כתב להק' בשם הראב"ד איך משכח"ל דידו הוי כרה"י, דאי מיירי למעלה מג' הוי כרמלית,
ע"ש, ומבואר דגם לגבי דין שיעור ד' דרשות נתחדש דידו חשיב כד', אולם ודאי דדינא דמחשבתו משוי לה מקום
נתחדש רק לגבי דין הנחה ע"ג מקום ד', אבל לא לגבי שיעור ד' דרשויות.

ולפי"ז א"ש היטב דלמאי דבעי אביי דידו ככרמלית היינו דוקאט לידו דאית שם ד' אף לגבי עיקר הרשות, אבל א"א
לומר בפיו דחייל עלי' דין כרמלית כיון דהוא רק מדין מחשבתו, ודו"ק היטב.

א) גמ' - לא דכו"ע ככרמלית דמיא ול"ק כאן למטה מעשרה כאן למעלה מעשרה. ברש"י פי' דלא קנסוהו דלאו
איסורא קא עביד, ובפשוטו כונתו דמותר להוציא ידו למעלה מעשרה, וכ"כ בתוס', אמנם יעוי' בפמ"ג במשב"ז
שמ"ח סק"א שדייק מלשון רש"י דאסור להוציא ידו, ואעפ"כ לא קנסוהו, והביאו בכה"ל שם, וצ"ע דלכ' ברש"י
מבו' להדיא דלא קנסוהו לפי שלא עבד איסורא.

ב) ובעיקר מש"כ רש"י דמותר להוציא ידו למעלה מעשרה, הק' הרש"ש מ"ט שרי הא סו"ס איכא למיחש שמא
יגמור ויניח (דהא אם יניח ברה"ר למטה מי' יהיה בזה איסור דאורייתא), ולכאו' מוכח מכאן כמש"כ האבנ"ז בד'

הבעה"מ והתוריד שכל האיסור בעקירה הוא רק כשעשה עמה מקצת העברה שנתנה ליד חבירו ולכך בהוציאה למעלה מעשרה ליכא איסורא, ולפי"ז יש הוכחה מפורשת מסוגיין למח' המג"א והא"ר ר"ס שכ"ה אי איכא איסור ליתן ליד העכו"ם העומד בפנים כשהעכו"ם מתכוון לצאת לרה"ר, דלפי פרש"י ותוס' מוכח מסוגיין דשרי וצ"ע מה יענה המג"א להוכחה זו, וע"ע לק' ה' ב' במה דנתבאר בדברי המג"א הנ"ל.

(ג) ועי' ברשב"א דכתב ג' טעמים דאסור להוציאה למעלה מעשרה - א) דלמא שדי ליה. ב) דאם נתיר לו להוציאה למעלה מעשרה יש לחשוש שיבא להוציאה ידו למטה מ' ויעו"ש שהוסיף דאי"ז גזירה לגזירה דאי לא הא לא קיימא הא. ג) בשם רבינו הרב כתב דד"ז דמי למוציא משאוי למעלה מעשרה, [וגם בטעם זה כונתו רק לגזירה דרבנן דבכה"ג ל"ש לחייבו מדין מוציא משאוי למעלה מ' דהא גופו ברשות אחרת ול"ש להחשיב את החפץ כמונח בין רגליו].

(ד) ודעת הרשב"א עצמו דכונת הגמ' דאע"ג דאסור לו להוציאה ידו למעלה מעשרה מ"מ מותר לו להחזירה, וצ"ע מ"ט מותר לו להחזירה הא היד הוי ככרמלית, וצ"ל בכונת הרשב"א דלמעלה מעשרה ל"ש ליתן ליד דין כרמלית דאין כרמלית למעלה מעשרה, וכ"כ הכ"מ בפ"ג מהל' שבת ה"כ בשם הרמ"ך וכ"כ בפמ"ג במשב"ז סי' שמ"ח סק"א בשם הלבוש, ועי' ח"י בית מאיר דהאריך אם תלוי בפלוגתא הראשונים ריש כל גגות אם במונח על גבוה י' חשיב כרמלית למעלה מ' או לא.

וכבר בארו דרש"י והרשב"א אזלי בזה לשיטתייהו, דרש"י שגרס קנסוה הוכרח לפרש דליכא איסורא בהוצאת היד למעלה מעשרה דאל"כ אין סברא שלא לקנסו, משא"כ להרשב"א שגרס אסרוה י"ל דאיכא איסורא להוציאה את ידו ואעפ"כ מותר להחזירה דאין כרמלית למעלה מעשרה.

(ה) והנה להתבאר בד' הרשב"א נמצא שכל מ"ש בסוגיין דבהוציאה למעלה מ' מותר להחזירה הוא רק כשהוציאה בשוגג דבכה"ג האיסור להחזיר הוא מדין כרמלית ואין כרמלית למעלה מעשרה, אבל במזיד דקנסוהו להחזירה אין נפק"מ בין הוציאה ידו למעלה מ' ללמטה מ' דבתרווייהו קנסוהו להחזירה, ועי' בעבוה"ק ש"ג פ"ו "יראה לי שאפי' במזיד מותר להחזירה הואיל ולא הוציאה אלא לאויר מקפ"ט"ו וצ"ע דהרי לשיטתו איכא איסורא להוציאה ידו למעלה מעשרה ומ"ט לא קנסוהו חכמים להחזירה, וכן צ"ע דברשב"א בסוגיין כתב "וה"נ למעלה מעשרה אע"ג דלא קנסי' ליה מ"מ אסור לעשות כן וכו'" ומבו' להדיא מדבריו דההיתר להחזירה למעלה מעשרה נא' גם בגונא שראוי לקנסו, ודבריו צ"ע דאם באמת איכא איסורא להוציאה למעלה מעשרה מ"ט לא קנסוהו.

(ו) ובעיקר קו' הרשב"א אמאי חיישינן לאי שדי הא יכול להוציאה למעלה מ', עי' בשפ"א דתי' דכל מש"כ התוס' דשרי להחזירה דרך למעלה מעשרה הוא רק לצד דהאיסור הוא מעיקר הדין אבל למסקנה דהאיסור מטעם קנס מודו התוס' דאסור להחזירה דרך למעלה מ', וע"ש דהק' דא"כ מה הק' תוס' ד"ה בשוגג אמאי לא פשטו לבעיא דרב ביבי דהא למטה מ' אסור להחזירה, ולפי הנ"ל הא לשנויא קמא לא שייך למימר דאתי לידי חטאת, דהא לעולם יכול להחזירה למעלה מ', ורק לשנויא בתרא דאסור להחזירה למעלה מ' שייך למיפשט בעיא דרב ביבי, וצ"ע.

(ז) ובעיקר מש"כ התוס' עי' בי' הגר"א סי' שנ"ה ס"ג דפי' את ד' התוס' דודאי בעלמא איכא איסורא להוציאה מכרמלית לרה"ר דרך סטיו ודוקא בכרמלית דיד הקילו לפי שאינה כרמלית גמורה, וכתב דאדרבה מד' התוס' מוכח

שלא כהמרדכי דאי נימא דברשויות דרבנן א"צ שינוח במקפ"ט הדק"ל מהו החידוש בנידו"ד הא פשיטא דידו שלא אדם לא עדיפא מכרמלית.

אמנם צ"ע דלכ' מד' הראשונים בסוגיין מוכח להיפוך, דברשב"א ובמיוחס לר"ן הק' היאך מותר להחזירה דרך למעלה מ' הא אמרי' לקמן גבי אסקופה ובלבד שלא יחליפו, ותי' או דקיי"ל כמ"ד דמותר להחליף ברשויות דרבנן או דביד הקילו לפי שאינה כרמלית גמורה. ומדויק מדבריהם שכל הקו' ע"ד התוס' היתה רק ממ"ש לקמן גבי אסקופה דאסור להחליף אבל אלמלא הך דינא היה ניחא להו דמותר להוציא מכרמלית לרה"י דרך מקפ"ט, וצ"ע הא הכא לא היתה הנחה במקפ"ט והו"ל כהוצאה גמורה מכרמלית לרה"י. ולכ' צ"ל דהרשב"א ס"ל דכל ההיתר להחזירה דרך למעלה מעשרה הוא רק כשהרגיע ידו למעלה מעשרה, אולם אכתי צ"ע דהרי ידו לא ניחא ומאי מהני שירגיע למעלה מ', וליסוד הגרנ"פ א"ש היטב דאף דהרגעת היד ברשות אחרת ל"ה הנחה גמורה דידו לא ניחא מ"מ לענין מקפ"ט שפיר יש כאן הנחה מספקת לגרע בצורת המלאכה.

ח) והנה עי' ברא"ש בסו"ס ג' (וכ"כ בתוס' הרא"ש) דהוציא ידו מבעו"י קנסי' ליה ע"ז שלא החזיר ידו קודם חשכה, ולכ' כונתו דהיה צריך להחזיר את ידו שמא יבא להניח ויעבור באיסור דרבנן, וצע"ג לפי הרשב"א אלא קנסו בהוציא ידו למעלה מעשרה, דאם קנסוהו ע"ז שלא החזיר את ידו מבעו"י כ"ש שהיה לנו לקנסו ע"ז שהוציא ידו למעלה מעשרה דהרי גם בהוציא ידו למעלה מעשרה איכא איסורא שמא יבא להניח והיאך יתכן דהאיסור להוציא ידו למעלה מעשרה גרע מהאיסור שלא החזיר את ידו מבעו"י, הרי מבעו"י אין איסור הוצאה כלל ומה אכפ"ל שהוציאה למטה מ'.

גמ- משחשכה דאי שדי ליה אתי לידי חיוב חטאת. ומצינו כמה הערות בדברי הגמ' - א) היאך אתי לידי חיוב חטאת הא הרגעת היד שבינתיים הוי הנחה לבטל עקירה ראשונה (דהרגעה זו היא לזמן מרובה ואי"ז כהנחה לכתף), וצ"ל דידו לא ניחא. ב) לשיטת הרא"ש דעקירת ידו ל"ה עקירה תיקשי דהושטת היד לחוץ ל"ה עקירה, ובישוב קו' נח' הקרב"נ והחזו"א - הקרב"נ תי' דאיירי כשעקר את החפץ מהקרקע דיש כאן עקירת חפץ, ובהא דלא בטלה הך עקירה כשהרגיע ידו צ"ל כמש"כ הנפש חיה דאין כאן הנחה מחודשת ממקום למקום ואי"ז מבטל עקיר"ר. ובחזו"א תי' דלאחמ"כ כשזרק את החפץ הו"ל עקירה וכונתו דלא אכפ"ל שהעקירה באה לאחר ההעברה. ג) קו' התוס' בעירובין דידו הפשוטה הוי מקפ"ט ומ"ט אי"ז מגרע בצורת המלאכה, ועי' בתוס' בעירובין שתי' דאין כאן הנחה מחודשת במקפ"ט אלא הנחה דממילא. ועי' בריטב"א בעירובין שתי' עפ"י שיטתו דהב"ע כשפשט ידו למטה מ'. ד) ילה"ק היאך אתי לידי חיוב חטאת הא העקירה לא היתה ע"מ להניח והו"ל כמפנה חפצים מזוית לזוית ונמלך (ואולי הגמ' איירי כשנתכון להניח ובתוך כדי ההוצאה נזכר שאסור), ולכ' צ"ל דסגי בזה שנתכון להעביר לרשות האחרת וא"צ שיתכון להניח, ועי' אבן העוזר דהאריך בזה.

תוס' ד"ה מהו - כגון שהוציא ידו מלאה לחוץ וכו' אבל בע"א לא דהא תנן וכו' עומד אדם ברה"י ומטלטל ברה"ר וכו'. עי' בחי' רע"א דהק' דאפי' אם ידו הוי ככרמלית מותר לטלטל דהחפץ לא נח בידו והו"ל כמוציא מרה"ר

לרה"ר דרך כרמלית דשרי, וקושיתו צ"ב טובא דהא דהחפץ לא נייח הוא רק לגבי הרשות אבל לגבי היד ודאי שיש כאן הנחה גמורה דהחפץ נייח בידו.

ובעיקר קו' תוס' נראה דכל קושיתם היא רק לגי' דאסרוה אבל לגי' דקנסוה אין כאן קו' כלל דהתם דמטלטל בתוך רה"ר אין סברא לקנסו.

ועי' תוס' הרא"ש דהק' כקו' תוס' והוסיף דאיך מחזיר מידו לרה"ר, וצ"ע אמאי לא הק' טפי איך נוטל מרה"ר לידו הא הוי מרה"ר לכרמלית.

תוס' ד"ה מי קנסוה רבנן - ושמא הא דעבדוה ככרמלית נמי הוי קנסא ונ"מ דאסור בשוגג או מבעו"י. עי' תוס' הרא"ש דביאר דבשוגג או מבעו"י ג"כ שייך קנס דבשוגג גזרו אטו מזיד ומבעו"י קנסו אמאי לא החזירה, ומבו' מדבריו דאף שגדר הקנס הוא דהיד תחשב ככרמלית מ"מ לא קנסי' ליה בגונא שאין סיבה לקנס ורק בהצטרפות הסברא של גזירה שוגג אטו מזיד או כשלא החזירה מבעו"י קנסי' ליה, אולם בפשוטו כוונת תוס' דבשוגג או מבעו"י ליכא סיבה לקנס ומ"מ מאחר וקנסוהו במזיד משחשכה וגדר הקנס היה דתהוי ככרמלית שוב בכל גונא חשבי' לה ככרמלית.

וע"ע מהרש"ל ומהרש"א דנחלקו אם לצד דכרמלית אסור אף בשוגג מבעו"י, ועי' בחי' רע"א דהאריך לתמוה דסתרו שיטתייהו לק' תוס' ד"ה בשוגג.

תוס' ד"ה כאן - וי"ל דקמ"ל וכו'. וצ"ע דתוס' סותרים למש"כ בעירובין כ' א' דבליכא הנחה מחודשת בחפץ, אינו נידון כהפסק במלאכה, וא"כ ה"ה הכא אף דהרגיע ידו למעלה מי' אינו מעשה הנחה מחודש בחפץ. ובפשוטו י"ל דשאני התם דהוציא ידו למטה מי' דהיד לא נכנסה לרשות מקו"פ וכל הנידון הוא רק מצד היד עצמה דהיד נעשתה למקו"פ, משא"כ הכא דהכניס ידו דהרגיע ידו למעלה מי' דחשיב כהניח את החפץ במקו"פ. אולם מצינו באחרונים דלא חילקו הכי, דהנה ברש"י לק' ח' ב' פי' דינא דרבא דמעביר דרך עליו חייב דמיירי בהעביר למעלה מי', והק' עליו בתוס' דהגמ' בעירובין צ"ח ב' מייתי ראיא לרבא ממתני' דעומד אדם ברה"י ומטלטל ברבה"ר ובלבד שלא יוציא, ודייק הגמ' הא הוציא חייב, ולדברי רש"י אינו ענין לדרבא דלא מיירי התם למעלה מי', ועי' באבן העזר ח' ב' ובחזו"א ס"ב סק"ה דיישבו דברי רש"י עפ"י תוס' בעירובין דעוקר מיד פשוטה נידון כנטל ממקו"פ אבל הוציא ידו מליאה אינו נידון כהונח במקו"פ לבטל עקירה ראשונה, ולכך במוציא ידו לרה"ר ומעביר שם ד"א נידון כנמצא החפץ במקו"פ ושפיר מייתי מינה ראיא דחייב במעביר דרך מקו"פ, אולם להנ"ל אינו דומה כלל לדרבא, דדוקא במוציא ידו למטה מי', אף דחשיב כהונח במקו"פ חייב, אבל בדרבא דמיירי במוציא דרך חלל של מקו"פ מהיכ"ת לומר דיתחייב, וצ"ע בזה.

האם יש איסור בהנחה בלא עקירה

א) הנה בפשוטו יוצא מסוגיין דאסור מדרבנן להוציא ידו מליאה מרה"י לרה"ר, אולם מעיקר הדין שרי להחזירה לולי הא דעשאוה ככרמלית, או קנס על שעבר איסור בהוצאת היד, ולדינא בהוציאה בשוגג שרי להחזירה, כמבואר בסי' שמ"ח ס"א.

והנה במ"ב סי' שמ"ז סק"ד פסק דאסור לעשות עקירה או הנחה לחוד, וכתב בשעה"צ סק"ה דהכי מוכח בשבת ג' ב' וכדנפסק בסי' שמ"ח, וכן פסק בסי' שמ"ו סק"י"א, ובסי' שנ"ד סוס"ק ח' פסק המ"ב דאסור להוציא דלי מלא הנמצא בחלל בור רה"י לרה"ר, דאף דלא עביד עקירה על המים מרה"י, שהרי היו בדלי מער"ש, מ"מ אסור מדרבנן לעשות הנחה לחוד, [וע"ש דהביא דבפרמ"ג מסתפק אי שרי להטות את הדלי כדי לשותות, וקשה הא כיון דתלוי נמצא דלא עביד עקירה והנחה ומהיכ"ת לאסור, ומוכח דס"ל דיש איסור מדרבנן אף בהעברה לחוד, וכן מבואר ברשב"א בעבוה"ק ג-ה].

והנה בהא דהוכיח המ"ב מסוגיין, יש לדון למה הוצרך לראיה מסוגיין הא מבואר להדי' במתני' דאסור לבעה"ב ליטול מיד העני, ובפשוטו כוונת המ"ב להוכיח דאף באופן דלא היה תחילת מלאכה ע"י עקירה נמי איכא איסור בהנחה לחוד, אבל במתני' דמיירי בזה עוקר וזה מניח, הרי מעשה ההנחה הוא גמר מלאכת ההוצאה. והנה המ"ב כתב דמוכח כן מסוגיין, ובפשוטו נראה דכוונתו להוכיח מהא דאביי מסתפק לאסור להחזיר ידו משום דעבר על איסור, וס"ל למ"ב דה"ה יש איסור בהנחה, אולם לכאוי' יש לחלק דרק בעקירה אסור מחמת שמא יגמור, ומגלן דיש איסור אף בהנחה.

אולם יש להוכיח מהא דכתב רש"י ד"ה מבע"י דעקר מבעו"י אסור מדרבנן להחזיר ולהניח, אולם גם בזה יש לדון דהא רש"י יליף ממתני', וע"כ דס"ל דגם בעקר מבעו"י נידון דההנחה הוא חלק ממעשה הוצאה שלם, ומהיכ"ת דיש איסור גם בהנחה לחוד.

אולם יש להוכיח מהא דאיכא צד דאסור להחזיר ידו מדין כרמלית, ותמה בראש יוסף ד"ה עוד רגע אדבר [הא' והב'] הא לא היה עקירה, והוכיח מהא דיש איסור בהנחה לחוד, אולם א"כ יהא מוכח דיש איסור הנחה גם בכרמלית, וע"י בשעה"צ שמ"ט סק"י"ד דהביא פלוגתא באחרונים אם אסור בכרמלית זה עוקר וזה מניח, והא מוכח כן מסוגיין. ובאמת דעיקר ראיית המ"ב מסוגיין צ"ע דהא בסי' שמ"ח ס"א בה"ל ד"ה בתוך י' הביא לדברי הרשב"א דאסור להוציא שמום גזירה, ומה"ט אסור גם למעלה מ', וא"כ ליכא ראייה מסוגיין דאיכא איסור דרבנן בהוצאה בלא עקירה, ורק על הוצאה בלא הנחה איכא ראייה דאסור.

ב) ועי' בראש יוסף עוד ישוב על קו' דכיון דידו הפשוטה לרשות אחרת הוי מקו"פ, ל"ש לאסור להניח משם דהו"ל הוצאה ממקו"פ לרה"ר.

ג) עי' ברשב"א דהק' מאי מספק"ל לאביי הא מוכח מתני' דאסור ליטול מיד העני ולהניח דידו הוי כרמלית, ותי' הרשב"א דמתני' לאו משום כרמלית אלא משום דנעשית מלאכה מבינייהו, אבל באופן דלא נעשית מבינייהו בעי' לגזירת כרמלית, והוכיח כן דהרי במתני' מבוי' שגם בפשט ידו לרה"י איכא איסור לבעה"ב ליטול מידו אע"ג דידו הפשוטה לרה"י ל"ה ככרמלית.

ויש להק' איך יתכן דכל דין המשנה הוא מדין שנים שעשו, הא מבואר בסוגיין דפשט ידו מבעו"י אסור להניח, [וכמבואר ברש"י ד"ה מבע"י] אע"ג שתחילת המלאכה היתה מבעו"י ול"ש בזה דין שנים שעשו, וי"ל דאין כוונת

הרשב"א לדין שנים שעשו, אלא אלא גדר הדין הוא דרבנן אסרו באופן דההנחה הוא חלק מצורת מלאכה שלימה, אבל בהנחה גרידא ליכא איסור, ולכך בעקר מבעו"י אסור להניח דסו"ס ההנחה היא חלק מהוצאה שלימה, משא"כ בפשט ידו לחוץ ל"ש לאסור להחזירה דההנחה שע"י החזרת היד אינו חלק ממלאכת הוצאה. ומבואר מדברי הרשב"א דלולי הא דידו של אדם הוי ככרמלית שרי להחזיר את היד לפנים אע"ג דקעביד הנחה, ודלא כמ"ב.

וכן יש להוכיח מהרשב"א דלא כראש יוסף דכיון דידו הוי מקו"פ בעי' לדין כרמלית, ליכא איסור בהנחה, שהרי הרשב"א הוכיח שטעם האיסור במשנה הוא מדין שנים שעשו, מהא דאסור ליטול מיד העני הפשוטה לרה"י, והתם ודאי אינו כרמלית כיון דרה"י עולה לרקיע, ואי נימא דבעלמא איכא איסור לעשות הנחה בפ"ע, ליכא ראייה כלל, דהא באופן דידו פשוטה לרה"י הרי כמו דאין ליד דין כרמלית ה"נ אין ליד דין מקו"פ, וא"כ יש לאסור מעיקר הדין משום דקעביד הנחה מרה"י לרה"ר, ואדרבא יש להק' איך מתיר הרשב"א בפשט ידו מרה"ר לרה"י להחזיר את היד אליו, הרי כיון דפשט ידו לרה"י, נמצא שבהחזרת היד הוא מעביר ומניח מרה"י לרה"ר, וע"כ דאין איסור בהנחה לחד.

(ד) עי' בראש יוסף דהק' דאי נימא דליכא איסור בהנחה לחד מה מועיל דעשאוה ככרמלית, הא מ"מ ליכא עקירה ונמצא שהמכניס קא עבד הנחה בלא עקירה, ובראש יוסף בתחילת דבריו הק' דכיון דידו לא נייח נמצא שהחפץ לא נח בכרמלית ואין כאן עקירה, ובפשוטו אינו קר' כלל דאף שהחפץ לא נח ברשות מ"מ הוא נח ביד ואם היד הוי כרמלית נמצא שהחפץ היה מונח בכרמלית, וכל הקו' היא רק דליכא מעשה עקירה], ועי' בראש יוסף דחידש דכיון שהחפץ היה מונח בידו וע"י הכנסת היד הוא הפך את היד מכרמלית לרה"י זה גופא מיקרי עקירה ונמצא שיש כאן עקירה והנחה.

אולם לכאן י"ל עוד דכל מה דנקט הרשב"א דאין איסור בהנחה הוא רק באופן דעביד הנחה לחד, אבל באופן דעביד הנחה והעברה ודאי מודה הרשב"א דאסור, כיון דהוא חלק מצורת מלאכת הוצאה, ורק בדינא דמתני' דהבעה"ב נתן את החפץ ליד העני וידו של העני בתר גופו גרידא נמצא שהחפץ לא היה לגמרי ברה"י והכנסת היד ל"ה העברה מושלמת מרה"י לרה"ר, ולכך ל"ש לחייבו על ההעברה שע"י הכנסת היד, ובעי' לאיסור דרבנן מחודש של אתעביד מלאכה מבינייהו.

ולפי"ז א"ש היטב קו' הראש יוסף דהא לצד דחכמים עשו את היד ככרמלית יש כאן העברה גמורה מהכרמלית לרה"י, ושפיר איכא איסור דרבנן להעביר ולהניח, דהא לגבי היד עצמה חשיב רשות בפ"ע, ול"ש החסרון דידו בתר גופו גריר. [אולם עדיין קשה להשיטות דליכא איסור דזה עוקר ומניח בכרמלית, אמאי אסור למיעבד חצי מלאכה בסוגיין].

(ה) עי' ברשב"א בעבודת הקודש ש"ג פ"ה כתב דהוציא ידו לקלוט גשמים אסור להחזיר, דהטעינו שמים כהטעינו חבירו דאסור מדרבנן, ומבואר להדי' דיש איסור דרבנן בהנחה בפנ"ע, וצ"ע דהא בסוגיין נקט דכל האיסור הוא רק בשנים שעשו.

(ו) עוד יש להעיר דהנה הרשב"א בעירובין צ"ט ע"ב ד"ה במאי ביאר קו' הגמ' בע"א על ספר והא לא נח דהקו' היא דכיון דאגודו בידו אפי' שבות נמי ליכא. ומבו' מדבריו דאלמלא זה שאגודו בידו היה אסור להחזיר את הספר אליו מדרבנן אע"ג שהספר לא נייח וכל קו' הגמ' היא רק משום דאגודו בידו, ולכ' כונתו דאי אין אגודו בידו איכא איסור

לעשות הנחה בפ"ע, וצ"ע דהרי בסוגיין פ' הרשב"א דכל האיסור לעשות הנחה הוא רק כשאתעבידא מלאכה מבינייהו אבל בלא"ה ליכא איסור בהנחה ומ"ט התם בלא נח איכא איסור להניח.

אולם להנ"ל א"ש היטב דהתם מיירי בהנחה והעברה, ובהא מודה הרשב"א דיש איסור מדרבנן.

ז) בתוס' עירובין צ"ח א' הק' בהא דפריך והא לא נח, דהא מבואר בסוגיין דאיסור להחזיר ידו, ועי' בתוס' הרא"ש שם דהקו' מהצד דנידון ככרמלית, וצ"ע טובא דקנס לא שייך התם שהרי נתגלגל מאליו, וכן אינו ענין להא דידו ככרמלית.

ויש שרצו להוכיח מכאן דס"ל לתוס' דדינא דכרמלית אינו כפשוטו דחייל רשות כרמלית, אלא כיון דאין גופו וידו ברשות א', אסור חז"ל להכניס פירות שנמצאים ברה"ר, וחייל איסור טלטול כמו איסור טלטול דכרמלית, אולם צ"ע לפי"ז מה החילוק בין למטה מי' ללמעלה מי', הא גם למעלה מי' איכא איסור הוצאה, דקיי"ל המוציא למעלה מי' חייב.

ושמעתי מדידי הרב אלעזר מאירוביץ נ"ו לבאר דמוכח מדברי תוס' דבאמת צדקו דברי הראש יוסף דאף דידו ככרמלית ליכא עקירת ידו כעקירת חפץ, שהרי הנידון הוא לגבי מקום החפץ ביד ולא לגבי הקרקע שתחת גופו, וע"כ מוכח דיש איסור דרבנן בהנחה גרידא, ולכך הק' תוס' דא"כ אמאי ליכא איסור לגלול את הספר שהרי עביד הנחה גרידא, וע"ז תי' דהוא גזירה אטו גופו וידו ברה"ר.

ד' א'

גמ' - כאן לחצר אחרת וכו'. עי' חזו"א ס"ב סק"ח דהק' לפי הק"נ דהעוקר מתוך יד פשוטה חייב כיון דחשיב כנח ברשות ששם היד, דא"כ יהא אסור מעיקר הדין לזרוק מידו הפשוטה לרה"ר אל חצר אחרת, ונהיינו דכל מה דהרא"ש כתב דאינו חייב על עקירת ידו, הוא רק באופן דעוקר ידו, אבל באופן דזורק את החפץ מידו דמי לעקירה של אדם אחר מידו].

וי"ל עפ"י יסוד הנפש סי' ו' חיה דכל דלא עביד הנחה ליכא חיוב על עקירה חדשה כיון דאין עקירה אחר עקירה, וא"כ כיון דלא עביד מעשה הנחה בחפץ שבידו, [חוץ מהרגעת ידו] אינו יכול להתחייב על זריקתו, דאין עקירה אחר עקירה.

בסוגיא דקלוטה

ד' א'

גמ' - הא בעינן עקירה והנחה מע"ג מקום ד' וכו'. ומצינו ד' שיטות בראשונים - א) שיטת ר"ת דאין דרך להניח בפחות מדע"ד והוסיף ר"ת דמסתמא כך היה במשכן, וכונתו דלולא זה שהיה כך במשכן לא היה שייך לפוטרו מסברא ולדון דאין דרך הוצאה בכך דודאי הך ריעותא אינה כמלאכה הנעשית כלאחר יד וכדו', ורק משום דזו היתה צורת המלאכה במשכן אמרי' דאין מקור לחייבו כשהניח במקום שאין בו דע"ד, וכן לא סגי בטעם הב' לחוד שלא היתה הוצאה במשכן דאילו לא היה מקום לחלק מסברא דאין דרך להניח בפחות מדע"ד אין סברא להצריך דוקא דומיא דמשכן. ב) ברמב"ם בפיה"מ כתב ג"כ כעין ד' ר"ת אלא שהוסיף בזה וז"ל כי מה שהוא פחות מזה השיעור

לא יניחו בו כי החפצים המונחים לא יתקיימו אלא אם יהיו אותן החפצים דקים עכ"ל, ומשמע מדבריו דא"ז רק ריעותא במעשה ההנחה שאין דרך להניח כך אלא ד"ז הוי גריעותא בשם "מונח" דהנחה במקום שאין בו דע"ד הוי הנחה גרועה בין לענין העוקר ממנה ובין לענין הנחה. עוד מבו' מד' הרמב"ם דטעם זה הוא טעם בפ"ע וא"צ לומר דמסתמא כך היה במשכן, וכן נראה מד' הרשב"א. ג) שיטת הר"י דילפי' לה מגזח"כ דאל יצא איש ממקומו. ד) ברמב"ן, ברשב"א וריטב"א ור"ן כתבו דגמרא גמירי לה דבעי' מקום דע"ד.

והנה בראש יוסף לקמן ו' א' מסתפק בזרק מרה"י לרה"ר דרך סטיו ונח בסטיו במקום שאין בו דע"ד, ובדבריו שם מבו' דשורש הספק הוא אי הנחה במקום שאין בו דע"ד מהניא לבטל עקירה ראשונה או לא. והנה לד' ר"ת דכל הריעותא בהנחה היא רק משום דל"ה דומיא דמשכן אין כאן מקום לדון דפשוט דהך הנחה הוי הנחה גמורה לבטל עקירה ראשונה, אכן לשאר השיטות יש מקום לדון בזה, ולכ' שורש הך ספק תלוי בביאור הריעותא במקום שאין בו דע"ד האם הוי גריעותא במעשה ההנחה או בתורת "מונח", דאי הוי גריעותא במעשה ההנחה ודאי דיש כאן עכ"פ הנחה לבטל עקירה ראשונה אולם אי הוי גריעותא בשם "מונח" י"ל דלא בטלה עקירה ראשונה.

וע"ע במנח"ח מצוה ט"ו שנסתפק אי בעינן מקום דע"ד בהוצאת בשר הפסח, וכתב דד"ז תלוי במח' הר"י ור"ת דלר"ת דה"ט דכך היה במשכן א"כ כ"ז הוא רק לענין שבת ולא לענין פסח, אולם להר"י דילפי' לה מאל יצא איש ממקומו ה"ה לענין פסח דגם הוצאת הפסח נקראת הוצאה. ולכ' להרמב"ם בפיה"מ והרשב"א דמסברא ילפי' לה פשוט דה"ה בהוצאת הפסח, אכן להראשונים דס"ל דגמרא גמירי לה יש להסתפק בגדר ההלמ"ס אי הוי דין בשבת או דין בהנחה.

וילה"ק לשיטת הריטב"א בעירובין ל"ג ב' דכל דבר המונח על האדם חשיב כמונח למטה בין רגליו מה הק' הגמ' אמתני' דידן הא מקום החפץ אינו יד העני אלא הקרקע שלמטה ובקרקע שפיר יש דע"ד, ובפשוטו יש לומר דלכל הטעמים שהובאו בראשונים הכל תלוי במציאות החפץ ולא בדין ההנחה, דגם אם חשבי' לחפץ כמונח למטה מ"מ מאחר ובפועל החפץ מונח ע"ג האדם ואין רגילות להניח על מקום שאין בו דע"ד איכא גריעותא בהנחה, אולם עי' בריב"א לקמן ז' א' שכתב דבגונא שהחפץ רואה פני הקרקע חשיב כמקום דע"ד, ולפו"ר מבו' מדבריו דלא כהסברא הנ"ל דהא סו"ס בפועל הדבילה מונחת ע"ג הלבינה ולא ע"ג הקרקע וצ"ע בזה.

ביסוד דין קלוטה

א' עי' באבני נזר סי' ר"מ דהאריך לדון האם דין קכש"ה יסודו דהוי כמונח בארץ, [ובחזו"א סי' ס"ג כתב דהוא כעין דין חבוט וגו"א⁹], או דהוא מונח באויר, ועוד דן האם כמי שהונחה היינו דנידון כמונח על משהו, או כמי שהונחה היינו דחשיב כעומד ומונח במקום קליטתו, והאריך שם לבאר דנחלקו בזה הראשונים¹⁰ -

⁹ וצ"ב מהיכ"ת דקלוטה הוי כמונח למטה בארץ, וי"ל דהנחה שייך דוקא במקום, וכיון שאויר אינו מקום ממילא דנין שמקום החפץ הוא הקרקע שתחתיו דהאויר שאינו מקום בפ"ע נעשה טפל לקרקע שתחתיו וזהו מקום החפץ.

¹⁰ אולם נראה פשוט דע"כ כל הנידון הוא בקלוט למלעלה מג' אבל למטה מג' ודאי דנידון כמונח בארץ, וראיה לזה דהא מבואר לק' ק' ב' דיש חילוק בין תוך ג' שסופו לנוח לתוך ג' שאין סופו לנוח, וביארו הראשונים (עי' ר"ח, רשב"א וריטב"א) דבב' האופנים איירי כשהחפץ אינו עומד ליפול לארץ במקום זה, ומ"ש סופו לנוח ואין סופו לנוח היינו לחלק בין היכא שהמקום שתחתיו הוא מקום מדרון

א) דעת רש"י ר"ח והרמב"ם דחשיב כמונח בארץ, דעי' ברש"י בגיטין ע"ט א' דכתב קלוטה כמי שהונחה לארץ, וכן בר"ח בסוגיין כתב דהוי כי שהונחה בקרקע¹¹, וברש"י בעירובין ל"ג ב' כתב דעירוב המונח על אילן תוך י"ט חשיב כמונח על הארץ כיון דקכש"ה, ומש"ה חשיב כמונח העירוב במקום ד'¹², וכן הרמב"ם בפה"מ פ"י דפרה מ"ה ביאר דטעמא דרע"ק דהעביר לגין על פי תנור טמא משום דאזיל לשיטתו דקכש"ה וכאילו היו הלגין בתנור¹³, ובזה ביאר דרש"י אזיל לשי' דביאר בע"ב דליכא דין קכש"ה למעלה מי', והיינו דס"ל דדין קכש"ה הוי כמונח בארץ, [ולא שייך לדנונו כמונח במקו"פ], ולמעלה מי' כיון דאינו באויר הרשות א"א להחשיבו כמונח בארץ, [וכן ביאר במרומי שדה].

ב) דעת תוס' דחשיב כמונח במקומו, שהרי תוס' בארו דלצד דפליגי בלמעלה מי' אם ילפי' זורק ממושיט, ע"כ דרע"ק ל"ל דין קכש"ה, דאל"כ הוי כמונח במקו"פ, ואי נימא דדין קכש"ה יסודו דנידון כמונח בארץ, אמאי חשיב כמונח במקו"פ¹⁴, [ואדרבא משום דס"ל דנידון כמונח באויר ליתא לחסרון דרש"י דלמעלה מי' אינו בטל לרשות שתחתיו], וכן הוכיח באבני נזר מהא דבארו תוס' פ' א' דלפי דעת רבי יהודה ליכא דין קכש"ה רק במתגלגל על הארץ, והיינו דיסוד דין קכש"ה הוא דחשיב כאילו נח, ולא שייך נח באויר, אולם ר"ע לא פליג עליה בעיקר יסוד דין קכש"ה, אלא דס"ל דגם באויר שייך לדון כאילו הוא נח, וע"ע להלן סק"ג.

ב] והנה גם לצד דהוי כמונח באויר יש להסתפק אם נידון דהחפץ מונח בנקודה זו באויר. או דהחפץ מונח באופן כללי ברשות ואי"ז הנחה במקום מסוים זה.

ובפשוטו נח' הראשונים בזה, דבתוס' ה' ב' מבואר דגם לענין העברת ד"א שייך דין קלוטה, וברמב"ן וברשב"א חלקו דקלוטה שייך דוקא בב' רשויות ולא בהעברת ד"א באותה רשות, והנה זה ודאי דלצד דחשיב כמונח בארץ

שגם אם החפץ יפול שם הוא ימשיך להתגלגל לבין היכא שהמקום שתחתיו הוא מקום ישר שאם יפול החפץ לשם הוא ישאר במקומו ע"ש. ואי נימא דהוי כמונח באויר, מה איכפ"ל דאין סופו לנוח.

¹¹ ובפשוטו אינו מוכרח דכונתם דהוי הנחה מעליא כמונח בארץ.

¹² אולם עי' ברשב"א בעירובין דהק' על רש"י דודאי כשיש הפסק בין הקרקע לחפץ ליכא דין קכש"ה, דאל"כ לא משכח"ל דין כרמלית ומקו"פ, ולכך ביאר דכונת רש"י דלמטה מי' הוי כהונח במקומו של אדם ולא בעי' מקום ד', אבל למעלה מי' דנידון כמקום בפה"ע צריך שיהא בראשו מקום ד' להנחת העירוב, ועי' בריטב"א שם דכתב להדי' דזהו נמי כוונת רש"י, ולפי"ז ליכא ראייה כלל מרש"י.

ועי' חזו"א סי' ס"ג דכתב דמ"מ יש לחלק בין מונח ביד למונח על עמוד, דמונח על יד כיון דתחתיו הוי אויר רה"ר שייך לדון את החפץ כמונח בארץ, אבל במונח על עמוד דאין תחתיו אויר רה"ר א"א לדנונו כמונח בקרקע.

¹³ אולם עי' בחת"ס דביאר דהתם לאו מדין טומאה אתינן עלה, אלא מחמת פסול דנמצא במקום טמא, והוכיח כן מדברי הרמב"ם ע"ש, ולפי"ז אינו מדין דחשיב כמונח בארץ, אלא דנידון כנמצא במקום טמא מחמת אוירו.

¹⁴ אולם עי' בקה"י סי' ו' דדחה דאף אי נימא דיסוד דין קכש"ה היינו כמונח בארץ מ"מ גדר הדין הוא דדנין כאילו נתארכו שולי הכלי וירדו לארץ, אולם כיון דעלינו של החפץ הוי למעלה מי' הרי"ז כאוגדו במקו"פ דמבואר לק' ח' א' דפטור, ויל"ע דהא בפשוטו גדר אוגדו במקו"פ אינו דנידון כמונח במקו"פ אלא דאינו נמצא לגמרי ברה"ר, אולם ודאי דהנחתו ברה"ר, וא"כ לגבי מלאכת מושיט הרי כמו דבזורק מרה"י לרה"י דרך רה"ר למטה מי' ליכא חסרון לפי ר"ע דיש הפסק במלאכה מחמת דין קכש"ה, א"כ ה"ה דזורק למעלה מי', אף דקכש"ה למעלה מי', מ"מ כיון דליכא הנחה במקו"פ רק אוגדו במקו"פ, וההנחה דברה"ר הרי אינה מפסקת את המלאכה, ואמאי למעלה מי' ליכא דין זורק, וע"כ כאבנ"ז.

וראי דאין צד לחלק בין ב' רשויות לרשות א', אלא דנקטו דחשיב כמונח באויר, ונחלקו בהא גופא אם נידון כמקום מסוים זה, או באופן כללי ברשות.

ג] ועתה נבא לברר במאי פליגי רבנן, הנה לקמן צ"ז א' מיייתי הגמ' דלדעת רב חלקיה בר טובי מודו רבנן לר"ע בלמטה מג', והגמ' מיייתי דמבואר הכי להדי' בברייתא, אולם בדף ק' א' מיייתי הגמ' דס"ל לרבא דדרבנן פליגי אף בלמטה מג' דצריך הנחה ע"ג משהו. [אולם עי' בתוס' דנקטו בתי' א' דלא פליגי' ורש"י ותוס' בדף ק' א' נחלקו בדעת רבא, דעת רש"י דבמתגלגל ע"ג קרקע ממש כו"ע מודו דהוי הנחה, וכל המח' היא רק בתוך ג', ובתוס' שם מבואר שגם במתגלגל ע"ג קרקע ס"ל לרבא דלרבנן דר"ע ל"ה הנחה, ע"ש.

והנה לד' רב חלקיה בר טובי פשוט שכל החסרון בקש"ה הוא רק משום שהחפץ באויר ואין לו מקום, ומה"ט ס"ל לרבא דכל מה שנח' רבנן על ר"ע הוא רק למעלה מג' ולא למטה מג'. ולד' רבא הרי"ז תלוי במח' רש"י ותוס', דלד' רש"י שבמתגלגל ע"ג קרקע כו"ע מודו דהוי הנחה ע"כ צ"ל שגם לדידיה הריעותא היא דהחפץ באויר ואין לו מקום (וכל המח' בין רבא לרבא היא רק אי שייכא הך ריעותא בתוך ג'), ולד' התוס' הריעותא אליבא דרבא היא שהחפץ בתנועה ולא ניח, ומה"ט גם במתגלגל ע"ג קרקע לרבנן דר"ע ל"ה הנחה. וכבר עמד בכ"ז הגרע"א במערכה.

וכתב האבנ"ז דרש"י ותוס' אזלי בזה לשיטתייהו דכל מש"כ רש"י דקש"ה דהוי כמונח בארץ שייך רק לשיטתו שהריעותא לרבנן הוא דמונח באויר ל"ה הנחה, דע"ז שפיר קאמר ר"ע דקש"ה בארץ וחשיב כהנחה. אבל לד' התוס' לא יועיל מידי מה דהחפץ נידון כמונח ע"ג קרקע, דהא כמונח ע"ג קרקע גופי' בעי' שהחפץ ינוח ובמתגלגל ל"ה הנחה, ומה"ט הוכרחו התוס' לחלוק על פרש"י ולפרש שענין קש"ה הוא דהוי כמונח באויר ויסוד סברת ר"ע הוא דסגי בהנחה כל דהו לאשוויי כמונח.

ונמצא לדל' התוס' אין המח' אי הוי כמונח למטה או לא, אלא בדרגת ההנחה הנצרכת לאשוויי כמונח, דרבנן סברי דבעי' הנחה מעלייתא ור"ע ס"ל דסגי בהנחה כל דהו וזה שייך גם כשהחפץ נייד באויר או בקרקע.

ויש להוסיף דהנה מד' רש"י בדף ק' א' הנ"ל מבו' שכל הריעותא בקלוטה הוא רק בזה שהחפץ באויר, ומד' התוס' מבואר שהריעותא הוא בזה שהחפץ נייד, ויל"ע האם תוס' נח' על רש"י גם לאידך גיסא וס"ל שאין כלל חסרון בזה שהחפץ באויר או שגם הם מודו לזה שמונח באויר הוי גריעותא וכל מה שנח' על פרש"י הוא רק בזה שמלבד הך ריעותא יש עוד ריעותא כשהחפץ נייד.

ויש להוכיח דתוס' ג"כ מודו שמונח באויר הוי גריעותא, דהנה בסוגיא שם מבואר שבאחזתו הרוח לכו"ע הוי הנחה, ועי' ברש"י שם שפי' דאיירי באחזתו הרוח תוך ג', וכן מוכח מד' התוס' שם בד"ה אחזתו דכתבו דרבא שהצריך הנחה ע"ג משהו בתוך ג' סבר כהך ברייתא דבעי' אחזתו הרוח, ומבואר דאיירי בתוך ג', ומבואר דתוס' ג"כ מודו שמונח באויר הוי ריעותא. וצ"ע דא"כ נמצא לד' התוס' דר"ע ורבנן פליגי בתרתי - חדא אם מתגלגל הוי ריעותא, ועוד אם מונח באויר הוי ריעותא.

וע"כ דעיקר מח' ר"ע ורבנן היא אם הנחה גרועה הוי הנחה, והנפק"מ היא בכמה אופנים שיש ריעותא בהנחה - או במתגלגל או במונח באויר.

ד] והנה בגמ' מבואר דלר"ע דס"ל לדין קכש"ה ליכא חסרון דאינו מונח במקום ד', ויש לדון אם כוונת הגמ' דלר"ע לא בעי' ד' או דלר"ע לעולם מתקיים דין מקום ד', [ונפק"מ בגוונא דליכא דין קכש"ה כגון במונח על עמוד דכתב הרשב"א בעירובין ל"ג ב' דליכא דין קכש"ה, האם לר"ע בעי' הנחה במקום ד', [וכן לפי רע"א דתוס' בסוגיין פליגי על תוס' צ"ב א' וס"ל דליכא דין קכש"ה במונח ביד, ע"כ דלר"ע ליכא דין הנחה במקום ד'], וכן בהא דדן הריב"א בדף ה' ב' דליכא דין קכש"ה במלאכת זורק ד"א, האם לר"ע בעי' הנחה במקום ד'], וביאר באבני נזר, דתלוי בהנ"ל, דאי נימא כרש"י דחשיב כמונח בארץ כוונת הגמ' דלר"ע מתקיים ע"י קכש"ה דין הנחה במקום ד', אבל לפי תוס' כוונת הגמ' דע"כ מוכח מדר"ע דליכא דין ד', דאל"כ מה יועיל דהוא מונח באויר.

והק' באבני נזר מהא דהגמ' בע"ב פריך דילמא הנחה לא בעי עקירה בעי, ואי נימא דכוונת הגמ' דלר"ע מתקיים דין מונח במקום ד', מה החילוק בין עקירה להנחה, הא לעולם חשיב כמונח במקום ד', ועי' בקה"י סי' ו' דיישב דודאי הנחה דקש"ה הוי כהנחה עראית, ובזה יש לומר דעקירה חמור טפי.

ועי' בתוס' ד"ה אבל דהקדימו דכשהחפץ בידו וכו' ואח"כ הק' תימא וכו', ועי' חזו"א סי' ס"ג דהעיר למאי הוצרכו להקדמה זו, ועי' בחזו"א דביאר דנידון תוס' בהא גופא אי לרע"ק מתקיים דין ד' או דלא צריך ד', דאי נימא דלרע"ק מתקיים דין ד', הרי י"ל דהברייטא מיירי בעמוד דליכא דין קלוטה דבעי' ד', אבל כיון דבידו של אדם ליכא דין קלוטה, הרי בהכרח דכוונת הגמ' דלרע"ק לא בעי' ד' וא"כ מה נענה לברייטא.

ה] והנה במהרי"ט הק' על הגמ' מה ענין דין דע"ד למח' ר"ע ורבנן, הא רבנן לא פליגי אר"ע בדין דע"ד אלא דאינהו סברי דקלוטה לאו כמי שהונחה דמי ואין כאן הנחה כלל, וכיון דחזי' מד' ר"ע דא"צ דע"ד א"כ מיניה נשמע דה"ה לרבנן דמה"ת דפליגי בתרתי, ות"י המהרי"ט דאין כונת רבה לומר דמתני' דלא כרבנן אלא רק דמר"ע שמעי' להדיא דא"צ דע"ד ואילו בדעת רבנן אין הכרח לזה, אמנם אכתי תיקשי דלכ' דין מקום דע"ד אינו שייך לדין קלוטה כמי שהונחה, ומהיכ"ת להסתפק דר"ע ורבנן פליגי בתרתי.

והנה לרש"י דכוונת הגמ' דלר"ע דס"ל קכש"ה מתקיים באויר דין ד', ממילא א"ש דכוונת רבה דלרבנן בעי' ד', כיון דלדידהו דל"ה כמונח בארץ פשוט דבעי' דע"ד. אכן לדרכם של התוס' דהוכחת הגמ' היא בתורת ראייה דמד' ר"ע שמעי' שא"צ דע"ד, עדיין קשה מנ"ל דרבנן פליגי על ר"ע בזה ומהיכ"ת דפליגי בתרתי.

אולם נראה דלמה דנכתאר לעיל דלד' תוס' עיקר סברת ר"ע היא דסגי בהנחה גרועה, י"ל דאין כוונת הגמ' להוכחה בעלמא מהא דמהני הנחה באויר דלא בעי' הנחה במקום ד', אלא הוי הוכחה מעיקר ד' ר"ע, דכיון דיסוד דין הנחה במקום ד' הוא חשיבות בהנחה, ממילא כיון דחזינן דלר"ע הנחה כל דהו הוי הנחה, ק"ו דמהניא הנחה ע"ג הארץ בפחות מד', דהנחה זו היא חשובה יותר מהנחה באויר וכיון דחזי' דהנחה באויר הוי הנחה, כ"ש דהנחה על הארץ במקום פחות מד' הוי הנחה.

ולפי"ז א"ש קו' המהרי"ט דיסוד פלוג' ר"ע ורבנן היא אי בעי' הנחה חשובה או לא, ושפיר י"ל דלרבנן א"צ מקום דע"ד דכיון דרבנן ס"ל דבעי' הנחה חשובה יתכן דלדידהו בעי' הנחה חשובה מאד ע"ג מקום ד'. אבל לר"ע מוכרח שא"צ הנחה חשובה, ומד' רבנן אין הכרח לזה ויתכן דס"ל דבעי' הנחה במקום ד', וזה נכלל בתי' של המהרי"ט.

ו] ובעיקר קו' המהרי"ט - עי' במערכה של רע"א ס"ק ב' דנקט דכוונת הגמ' דלרע"ק מוכח בודאי דיש דין ד', אבל לרבנן ליכא הוכחה, וזהו ע"ד המהרי"ט, ומה"ט נתקשה על המהרש"א דהק' אמאי לא הוכיחו תוס' דמושיט למטה

מי' חייב מהא דלא אמר רבה דלמטה מי' דברי הכל פטור, ותי' המהרש"א דא"כ דאי נימא דלכו"ע קלוטה לא כמי שהונחה נמצא דמתני' דלא כמאן, ותמה רע"א דהא ליכא הוכחה להדי' דרבנן בעו מקום ד', וא"כ מדוע א"א לומר דכו"ע ס"ל דלמטה מי' פטור.

ובס"ק י"א ד"ה ומעתה י"ל יישב רע"א דרבה ס"ל דשורש המחלוקת של ר"ע וחכמים הוא בפ"י קרא דאל יצא דלרבנן קאי על מקומו של החפץ, וכיון דס"ל לרב חלקיה דתוך ג' כו"ע מודו, ע"כ דס"ל דכל החסרון בקלוטה משום דבעי' מקום, אבל ר"ע ס"ל דקרא דאל יצא קאי על האדם, וממילא אין לנו מקור דיש דין מקום בהוצאה, אבל לצד דבעי' מקום פשיטא לרבה דאין מקום פחות מד', ובוזה יישב דברי המהרש"א שהרי לצד דקלוטה לאו כמי שהונחה נמצא דדרשינן קרא דאל יצא, וא"כ בעי' מסברא ד'.

ו[ובעיקר מה דנתבאר לעיל דיסוד ??? אולם יש להוכיח דאינו כן, דהנה בתוס' לקמן ז' א' הביאו בשם ריב"א דברואה פני הקרקע הוי כמונח ע"ג ד', ועי' בתוס' הרא"ש שם שהק' עליו דא"כ היאך הוכיח הגמ' מר"ע שא"צ ד' הא ר"ע איירי כשהחפץ רואה פני הקרקע ויש כאן ד', ולהנ"ל לק"מ דאין כונת הגמ' להוכחה צדדית דבכל קלוטה אין מקום ד', אלא הוא ראייה מעיקר ד' ר"ע, דכיון דחזי' דקלוטה שהיא הנחה גרועה הוי הנחה, כ"ש שהנחה בפחות מד' הוי הנחה, וממילא גם אם בקלוטה החפץ רואה פני הקרקע ונתקיים עי"ז דין ד' אכתי איכא הוכחה שא"צ הנחה חשובה ע"ג ד', וע"כ דהתוס' הרא"ש ס"ל דהוכחת הגמ' היא הוכחה צדדית, דמדקאמר ר"ע שבאור הוי הנחה ע"כ שא"צ ד' דהא באור ליכא דין ד'.

וע"ע באבני נזר שם דהק' עוד מנ"ל דרבנן פליגי על ר"ע בדין קכש"ה דלמא רבנן ג"כ מודו דקכש"ה אלא דאינהו ס"ל דבעי' הנחה ע"ג מקום דע"ד וזהו גופא הטעם דלא סגי בהנחה דקלוטה, וע"ש דאי נימא דע"י קלוטה נתקיים הדין ד' הרי ע"כ מוכח דרבנן פליגי אר"ע בעיקרא דמילתא דאל"כ הא נתקיים ע"י קלוטה דין ד', אבל אי נימא דהוא הוכחה צדדית, שפיר תיקשי מנ"ל דרבנן נח' על ר"ע גם בדין קכש"ה.

תוס' ד"ה אבל - כשהחפץ בידו וכו'. ועי' בתוס' הרא"ש דתי' דכיון דידו בתר גופו גרירא ל"ח ליה כמונח, וכ"כ התוס' לקמן צ"ב א' דה"ט דפטור דאגד יד שמיה אגד, ועי' ברע"א דנקט דיש כאן ב' שיטות, דתוס' בסוגיין ס"ל דביד האדם ל"ש דין קלוטה כלל ואפי' כשידו וגופו ברשות אחת, והתוס' בדף צ"ב א' ס"ל שבאמת שייך דין קלוטה ביד האדם ורק כשידו וגופו אינם באותה רשות ל"ש לחייבו דאגד יד שמיה אגד.

אולם בחזו"א ס"ב סק"ז ביאר בכוונת תוס' בדף צ"ב א' דהנה רע"א נקט דכונת תוס' שם דגם בידו הפשוטה לרשות אחרת שייך דין קלוטה אלא דבכה"ג איכא ריעותא צדדית של ידו בתר גופו גריר וחשיב שהחפץ מונח בב' רשויות, ומה"ט תמה רעק"א מ"ט חייב כשעקר והניח הא בתוך כדי ההוצאה היה החפץ מונח בב' הרשויות והוי הפסק במלאכה, אולם בחזו"א ביאר דכוונת תוס' דהך סברא שידו בתר גופו גריר הוא סברא לבטל לדין קלוטה, דכיון שידו בתר גופו גרירא וגופו נמצא ברשות אחרת ל"ש לדון שהחפץ קלוט ברשות שהיד נמצאת בה וזה גופא מגרע לדין קלוטה, וכתב דזהו נמי כוונת תוס' בסוגיין.

וכן מדויק בד' התוס' הרא"ש בע"ב בד"ה מ"ט שכתב בתוה"ד "אבל זורק לא דמי למושיט וכו' דמושיט כל זמן שהחפץ ביד האדם לא אמרי' כקלוטה דמי", והנה ז"ב שאין כונת התוס' הרא"ש לומר שביד האדם ל"ש דין קכש"ה

כלל דהא בד"ה שלאחמ"כ כתב להדיא שכ"ז הוא רק כשידו וגופו בב' רשויות, וכמו"כ אין לומר שכונת התוס' הרא"ש כהבנת רע"א בד' התוס' בדף צ"ב דבאמת החפץ חשיב כקלוט ומ"מ מדין אגד יד חשבי' ליה כמונח בב' הרשויות, דא"כ אכתי יש כאן הנחה במקפ"ט להפסיק במלאכה ולא תי' הרא"ש מידי, וע"כ צ"ל דכונתו דזה שגופו ברשות אחרת הרי"ז סיבה להפקיע דין קלוטה ודו"ק.

(א) תוס' ד"ה אלא - ותי' ר"ת וכו'. ועי' בבעה"מ ובתוס' הרא"ש דתי' דלגבי עקירה לא שייך אחשבי' דאין לו נפק"מ מהיכן עוקרו, ושאני השתין ורק דמחשב על עצמו וצריך לאותו מקום, וק' הגמ' על עקירה. ועי' ברע"א דתמה אמאי תוס' מיאנו בדברי בעה"מ, [וירע"א בתו"ד כתב דשאני השתין ורק דא"א בענין אחר, וכסברת תוס', אולם בבעה"מ כתב טעם אחר, וצ"ב], ותי' רע"א דתוס' היה להם הכרח מהסוגיא דמיירי גם לגבי הנחה, דהרי בדינא דרע"ק ע"כ מיירי דדעתו שינוח ברה"י ולא באויר שברה"ר, דאל"כ מה הראיה דלרע"ק ליכא דין ד', וא"כ אי נימא דשייך דין אחשבי' בהנחה, הרי ע"כ ילפי' מהמשכן דיש דין ד' בהנחה, דהא אחשבי' לידו של המקבל, וע"כ דליכא אחשבי' בנתינה ליד.

[ומבואר מדברי רע"א דשייך דין אחשבי' באויר, וכן מבואר ברע"א בתו"ד על תוס' ד"ה וזרק בשם בפנ"י, ויש לזה קצת ראייה מהא דביאר ברש"י שבת ק"ב א' ועירובין צ"ט דקלטה בפי כבשן דמהני מדין אחשבי' הנידון על מה דנקלט בשלהבת, ומבואר דשייך אחשבי' באויר].

(ב) וברמב"ן ה' א' תי' על קו' תוס' דל"א אחשבי' בחושב מחשבתי שאין בו ד', דאדרבא מחשבתו היא לעשות פעולה שאינה מלאכה, ואין מחשבתו למלאכה, ורק בזרק בפי כלב והשתין ורק דיש לו תכלית במעשה מלבד עיקר ההוצאה, ובזה מיגו דמהני מחשבתו לאכילה מהני נמי למלאכה.

והביא הרמב"ן ראייה לדבריו מהא דמוציא אוכלין בפיו פטור ונגר היוצא בקיסם שבאזניו פטור לר"מ, ובאוכל דרך הוצאה חייב, וע"כ דשאני אוכל דרך הוצאה דיש לו עוד תכלית לאכילה במעשה מלבד תכלית ההוצאה, ומבואר מדבריו דדימה הוצאה שלא כדרך למדינא דמקום ד', וביאור הדבר כמבואר בלשונו דיסוד הדין דבעי' מקום ד' הוא חסרון במלאכת מחשבת.

ועי' בגמ' בדף ק"ב א' דמייתי ראייה דמהני אחשבי' לדין מקום ד', מהא דמוציא דרך אכילה חייב, וביאר רש"י דכוונת הגמ' להק' דהוי הוצאה שלא כדרך, וכפשטות לשון הגמ', ותמה רע"א דאף דחזי' דמחשבתו מועיל להחשיבו להוצאה כדרך, עדיין ליכא ראייה דיש דין ד', אולם לדברי הרמב"ן א"ש היטב דתרווייהו הוו מחמת חסרון דמלאכת מחשבת.

אולם עי' בר"ח שם דביאר דכוונת הגמ' להק' דבהוצאה בפה ליכא עקירה ממקום ד', וכן מוכח בתוס' בדף צ"ב א' ובדף י"א ב' הק' מ"ש מוציא בפיו ממוציא דרך אכילה, ותי' דכך הוא הדרך להוציא אוכלין, וצ"ע דלא הזכירו דזה קו' הגמ' בדף ק"ב א' דהוי הוצאה שלא כדרך, וע"כ דס"ל כר"ח דקו' הגמ' הוא כפי' ר"ח דליכא מקום ד' בפה. וע"ע בקונטרס אור אברהם למוח"ז ז"ל סי' א' מה דביאר בסוגיא זו.

תוס' ד"ה זרק - וי"ל וכו' אבל ארבי וכו' ה"ה דלעקירה וכו'. ועי' בתוס' הרא"ש דביאר דלרע"ק ליכא דין הנחה כלל, ולא מסתבר דאף בעקירה כן, אבל לרבי אין הכרח לחלק בין עקירה להנחה.

אולם עי' ברע"א במערכה [ס"ק י"א ד"ה ונלענ"ד עד ד"ה והנה בקושיית] דביאר דכוונת תוס' דלרבי ע"כ אין חילוק בין עקירה להנחה, דהא בדינא דרבי הב' דזרק מרה"ר לרה"ר דרך בית מקורה חייב, מוכח דס"ל לרבי דאין חסרון במה שהחפץ בתנועה, ומתגלגל ע"ג קרקע חייב, וא"כ ע"כ דטעמא דבעי רבי בדין א' שיהא מונח על כ"ש, אינו משום דהחפץ בתנועה, אלא משום דס"ל לרבי דבעי' שיהא לחפץ מקום, וכיון דכל המקור דבעי' מקום הוא מקרא דאל יצא דנאמר בעיקרה, ע"כ דס"ל לרבי דאף בעקירה סגי במקום כ"ש, אבל לרע"ק שפיר יש לחלק דבהנחה לא בעי' מקום כלל, אבל בעקירה בעי' מקום מחמת קרא דאל יצא ממקומו, [וכע"ז מבואר במהר"ם].

וצ"ב דא"כ איך ס"ד דכוונת ר"י דמוכח מרבי הב' דינא דקלוטה, הא כבר בס"ד ידענו לדינא דרו"ש דבייתא כמאן דמליא, דאל"כ ליכא ראיא מדינא דרבי דזיו כיון דיש לחלק בין עקירה להנחה, וכדביאר רע"א, וצ"ל דכוונת הגמ' בדרך ממנ"פ, דאי דינא דרבי מדין קלוטה למאי בעי' זיו כ"ש, וע"כ דרבי ס"ל דכמאן דמליא, וא"כ הרי אף בעקירה סגי בכ"ש, אולם אכתי תקשי למאי דדחי דדינא דרבי דזיו כדאביי דמירי באילן ונופו, אכתי תקשי איך ס"ד דהגמ' אח"כ דרבי ס"ל לדינא דקלוטה, דא"כ למאי בעי' זיו כ"ש, ולא סגי באויר, אולם כבר ביאר רע"א במערכה ד"ה ומעתה במוסגר דדינא דשדי נופו דחשיב כאילו הניח ברה"י נאמר רק על הנוף ממש ולא על אויר הנוף, ומשו"ה בעי' מונח על מקום כ"ש.

ובעיקר דברי רע"א דטעמא דרבנן דליכא דין קלוטה משום דילפינן מקרא דאל יצא דבעי' בהוצאה שינוח במקום, [וכן עי' ברע"א שם בד"ה ומעתה דביאר דשורש המחלוקת של ר"ע וחכמים הוא בפ' קרא דאל יצא דלרבנן קאי על מקומו של החפץ, וכיון דס"ל לרב חלקיה דתוך ג' כו"ע מודו, ע"כ דס"ל דכל החסרון בקלוטה משום דבעי' מקום, אבל ר"ע ס"ל דקרא דאל יצא קאי על האדם, וממילא אין לנו מקור דיש דין מקום בהוצאה] ויל"ע דהא בסוגיא בגיטין ע"ט א' מבואר דשייך פלוגתייהו אף לגבי גט, ובפ"י דפרה מבואר דשייך גם לגבי טומאת פרה, וע"כ דפלוגתייהו האם כשמגיע החפץ לאויר הרשות נידון כהגיע לרשות, או דרק כשנח החפץ על גבי משהו נידון כמונח ברשות, וא"כ מהיכ"ת דטעמא דרבי משום דיליף מקרא דאל יצא דאינו מנוח עד שיהא לחפץ מקום, הא טעמו משום דכ"ז שלא נח אינו נידון כבא לרשות הב'.

גמ' - אלא הא רבי דתניא זרק וכו' אלמא לא בעי' וכו'. והק' הגרנ"פ זצ"ל איך ס"ד דרבי אית ליה קלוטה, דא"כ איך ס"ד דרבי לעיל ג' א' דטעמא דמתני' דאינו חייב על עקירת ידו משום דעקירת גופו לאו כעקירת חפץ, תיפו"ל דהחפץ מונח ברשות מדין קלוטה, והוכיח הגרנ"פ דע"כ דביד ליכא דין קלוטה, אולם באמת דלפ"י יש להוכיח כדעת רע"א דבהפסק יד ליכא כלל דין קלוטה, ולא מדיון יד פשוטה, דאל"כ תקשי אמאי הוצרך רבי לבא לדין דעקירת גופו כעקירת חפץ, תיפו"ל דאיכא עקירה והנחה מחמת דין קלוטה, וע"כ דאף כשגופו וידו באותה הרשות ליכא דין קלוטה.

ועוד דן הגרנ"פ ליישב דגם אי קלוטה כמי שהונחה עדיין קים הנידון דעקירת גופו כעקירת חפץ, ובפרט לפי הצד דיסוד דין עקירת גופו הוא רק באופן דאיכא עקירה על הגוף.

אלא דצ"ע דא"כ מה הק' תוס' עירובין צ"ח א' דנימא דין קלוטה בספר שנתגלגל, הא כיון דבעי' עקירה על הגוף, וידו לא ניח, א"כ הרי ליכא עקירה על הגוף, אולם יתכן דלפי רש"י דטעמא משום דידו לא ניח, שפיר איכא למימר קלוטה על היד גופי', ועדיין צ"ע בכ"ז.

וע"ע בצל"ח ג' א' דהק' אמאי רבי לא השיב לו דביתא כמאן דמליא, וא"כ ליכא נידון בעקירת גופו, ויש לפלפל לפי כל הנ"ל.

בסוגיא דשדי נופו

שיטת רש"י

א) שיטת רש"י בסוגיין ובפי' קמא לק' ח' א' דהסברא דשדי לא מהני להחשיבו כמונח ברה"י, אלא מהני רק דיהא לנוף חשיבות של ד', ועי' ברשב"א דתמה דא"כ נוקי דהאילן נמי עומד ברה"ר והנידון האם חשיב כיש בו ד' או לא. ועי' בתוס' הרא"ש ח' א' דהביא דיש ספרים דכתב בהם רש"י דודאי באופן דהעיקר והנוף ברשות א' לכו"ע אמרי' שדי, ועיקר היסוד מבואר בשו"ת הר"י מיגאש סי' כ"ד.

וי"ל בעוד אופן דהנה המהרש"א לקמן ד' א' הק' לפי המבואר בד' רש"י שם דבטח בפני' חייב אף שאין בזה ד' טפחים, בהכרח דדעתו כדעת ריב"א דכל שרואה פני הקרקע חשיב כד' טפחים, וכ"כ בחי' הרשב"א שם בדעת רש"י, א"כ לפ"מ שפירשו התוס' בסוגיין בדעת רש"י דסוגיין מיירי שהדביק בצד הנוף, א"כ מ"ט בעי' לדינא דשדי נופו בתר עיקרו, תיפו"ל דהוא רואה פני הקרקע וחשיב כהנחה ע"ג מקום ד', ובפשוטו צ"ל כמו דיסד בתוס' הרא"ש שם דכל מה דמהני רואה פני הקרקע, הוא רק משום שהכותל דבוק בקרקע רה"ר, [וגם לדעת תוס' שם דנקטו דלא בעי' דבוק בקרקע רה"ר, מ"מ י"ל דבעי' שתהא עומדת על הקרקע, וע"כ נקטו דאף בידו של אדם היה לו להועיל, כיון שהאדם עומד ברשות זו, ומה"ט לא קשיא להו להתוס' ממש"א דמאן דאית לי' קלוטה ל"ב מקום ד' וכמשה"ק תוס' הרא"ש שם], ולפי"ז י"ל דכיון שעיקרו של האילן הוא ברה"י, לא מהני רואה פני הקרקע, כיון שעיקרו של האילן אינו מחובר כלל ברה"ר, ול"ד לכותל שהוא דבוק לקרקע רה"ר, הגם שהקרקע שתחת הכותל אינה רה"ר, ולפי"ז מיושב בפשיטות הא דבעינן לאוקמא בעיקרו ברה"י ונופו ברה"ר, דאם הי' אף עיקרו ברה"ר ל"ה בעינן כלל להא דשדי נופו בתר עיקרו, דבלא"ה הי' חשוב כהנחה ע"ג מקום ד' משום דרואה פני הקרקע.

ב) עי' בתוס' דהק' איך יתכן דהנוף נחשב לרה"ר, הרי פחות מג' נידון כארעא סמיכתא, ויותר מג' ברחב ד' הוי כרמלית ובפחות מד' הוי מקו"פ, ואמאי רבי מחייב, ובתוס' תי' דמיירי בטח נבילה בצד הנוף דלא נח על כרמלית או מקו"פ, ותלוי בדין שדי נופו אי חשיב כמקום ד'.

אולם עי' בשפ"א דכתב ליישב קו' תוס' דדוקא בעומד החפץ בקרקע רה"ר עצמה ומעכב הילוך הרבים הוי כרמלית או מקו"פ, אבל הכא מיירי בזיו היוצא לרה"ר למעלה מט', דאינו מעכב להילוך הרבים, ובכה"ג אף ברחב ד' נידון כחלק מרה"ר.

ובשערי ציון [להגר"צ מבילסק] סי' ד' ג"כ עמד בסברא זו ותמה דזה נסתר ממש"כ התוס' בעירובין דידו הפשוטה לרה"ר הוי מקו"פ, דחזינן שגם כשהמקום אינו מעכב את הילוך הרבים הרי הוא מקו"פ, ולכא"ו דלא דמי כלל דכל יסודו של השפ"א נאמר רק בעמוד וכדו' שהטעם להחשיבו כמקו"פ הוא משום שהעמוד חולק מקום לעצמו, ובה

אמרי' דבגונא שלא בטל מהקרקע שם רה"ר אין העמוד חולק מקום לעצמו, אבל ידו של אדם חשוב מקו"פ מטעם אחר, משום שהיד נגררת בתר הגוף ואין היא מתייחסת לרשות שהיא נמצאת בה, ופשוט שגם אם הקרקע שתחתיה הוי רה"ר שייך לדונה כמקו"פ.

ויש ראייה לסברת השפ"א דלק' צ"ט ב' מבע"ל בהניח חוליא בבור י' ומיעטו אי אמרי' דהנחה וסילוק מחיצתא בהדי הדדי קאתו, ובגמ' שם ס"ד לפשוט להך ספק מטח דבילה ע"ג כותל, ושי' רש"י דההוכחה היא מדמחייב אפי' בזרק ד"א מצומצמות דמקום התאנה ממעט מד"א, ומבואר דגם לאחר שנדבקה הדבילה לכותל חשבי' לה כרה"ר, וכל הריעותא היא רק בזה שהדבילה תוך ד"א, ובתוס' פי' דההוכחה היא דמקום התאנה צריך להיות מקפ"ט ומדחשבי' ליה כמונח במקפ"ט, מוכח שדנים למקום כדינו קודם ההנחה, ומבואר דס"ל שהדבילה חשיב כמקו"פ, ולכא' תלוי בנידון זה ויש לחלק.

ועי' בספר אמת ליעקב דכתב כיסודו של השפ"א, ובגליונות החזו"א תמה עליו דאינו כן והביא לזה כמה וכמה ראיות, ע"ש בכל דבריו, וע"ע להלן ק' ב' דנתבאר דלכא' הכי מוכח מדברי הרמב"ן, אלא דיש חילוק בין רחב ד' לאינו רחב ד', ע"ש.

(ג) עי' מהרש"א ח' א' דחידש בדעת רש"י דכל מה דמצינו דמדין שדי דנין לנוף כרחב ד', הוא רק למ"ד דיש דין ד' ברה"י, אבל למ"ד דליכא דין ברה"י אין העיקר יכול להחשיב את הנוף כרחב ד', וצ"ב טובא הסברא בזה.

שיטת תוס'

(א) שיטת תוס' דע"י דינא דשדי מלבד דחשיב כמקום ד' חייל נמי שם הרשות של העיקר וחשיב כהניח ברה"י, אולם עי' בריטב"א ח' א' דביאר דלכך העמידו פלוגתייהו בעיקרו ברה"י ונופו ברה"ר ולא איפכא, משום דברה"י לא בעי' מקום ד', אבל ברה"ר דבעי' ד' הרי ליכא מקום ד', ומבואר דדינא דשדי מהני רק לקביעת שם הרשות ולא לדין מקום ד', דאל"כ אכתי נוקי לה ברחב ד'.

(ב) בתוס' כתבו דהברייתא איירי אפי' כשאין בעיקרו ד', דכיון דברה"י א"צ דע"ד א"כ לרבי דשדי נופו בתר עיקרו הוי רה"י ומחייב ולרבנן דלא אמרי' שדי הרי"ז רה"ר ופטור משום דליכא ד'. ועי' בר"ח לקמן ח' א' שפי' ג"כ כד' התוס' דלרבי חשבי' ליה כמונח ברה"י והוסיף הר"ח דמ"מ בעי' שיהיה בעיקר דע"ד, ודבריו צ"ע כיון דא"צ ד' ברה"י ולמ"ד דשדינן נופו בתר עיקרו להחשיבו כרה"י, אמאי צריך שיהיה בעיקר ד'.

ובפשוטו י"ל דר"ח אזיל בזה לשיטתו, דביאר בטעמיה דר"ח דא"צ מקום ד' ברה"י הוא לפי שרה"י עולה עד לרקיע, ולפי"ז נראה שכ"ז הוא רק בקנה המונח ברה"י אבל בנידו"ד שהנוף נוטה לרה"ר והאוויר שסביבותיו ל"ח רה"י הדר דינא דבעי' ד' גם ברה"י, ומשו"ה הוצרך הר"ח לומר דהב"ע שיש בעיקרו דע"ד, [ועיקר סברת הר"ח דהטעם שא"צ דע"ד הוא משום דרה"י עולה עד לרקיע, י"ל דכוונתו דכיון שכל האוויר שסביבותיו חשיב כרה"י הרי"ז כמונח ברשות עצמה, וכיון שהרשות בכללותה יש בה דע"ד א"צ דע"ד במקום מסוים זה ודו"ק].

והנה בד' התוס' דפליגי על הר"ח יל"ע כיון דבארו לק' ח' א' דטעמיה דר"ח הוא משום דרה"י כמאן דמליא דמי, מ"ט לשיטתם א"צ שיהיה בעיקר ד' הא מסתבר כסברת הר"ח דכיון דהנוף ברה"ר לא שייך כמאן דמליא, וצ"ע.

והנה בר"ח כתב שם וז"ל והכא באילן העומד ברה"י ונופו נוטה לרה"ר וזרק מרה"ר ונח ע"ג גופו, רבי סבר אמרי' שדי נופו בתר עיקרו ומרה"ר לרה"י זרק דהא יש בעיקר האילן ד' וכו' עכ"ל, ודייק הגרנ"פ זצ"ל [סוף שיעור ט'] מדבריו דהא דבעי' שיהיה בעיקר ד' אינו מדין הנחה ע"ג ד' אלא כדי לדון את הנוף כרה"י דכשאינן בעיקר ד' א"א לדון את הנוף כרה"י, ומשום דכדי ליתן לנוף שם רה"י בעי' שיהיה בנוף דע"ד דלאשוויי רשות בעי' דע"ד, וכ"ז שייך רק בגונא שיש בעיקר דע"ד דהנוף הוי חלק מהעיקר וכשיש בעיקר דע"ד חשיב הנוף כמקום חשוב ושייך ליתן לו דין רה"י, אבל כשאין בעיקר דע"ד אין הנוף מקום חשוב ול"ש ליתן לו דין רה"י.

(ג) עי' בתוס' דנחלקו עם הרשב"א אם גם באילן העומד ברה"ר ונופו כשיעור כרמלית, אם חייל עליו דין רה"ר, ועי' בחזו"א ס"ב סק"ט דביאר סברת תוס' דעיקר שם רה"ר תלוי בזה שהמקום הוא מקום מעבר ושימוש לרבים, ומשו"ה ל"ש לדון את הנוף כרה"ר מדין טפילות לרה"ר דסו"ס מקום זה אינו מקום שימוש הרבים. עוד כתב החזו"א דהתוס' ס"ל דעמוד ט' שרבים מכתפים עליו אינו רה"ר מצ"ע אלא טפל לרה"ר שסביבותיו ול"ש להעשות טפל לטפל [אכן תי' זה אינו מיישב מ"ט לא אוקמוה כשעיקר אינו גבוה ג'].

והנה הסברא הא' שכתב החזו"א מפורש ברמב"ן וברשב"א לעיל ג' ב' דהק' על רש"י דודאי ידו הפשוטה לרה"י אינו כרמלית, והיינו דלגבי רה"ר דתלוי בתשמיש הרבים שייך דידו לא יהא רה"ר אבל בידו פשוטה לרה"י ל"ש ליתן לה דין רה"ר.

ובדעת הרשב"א שנח' ע"ז י"ל או דהרשב"א פליג וס"ל דגם ברה"ר שייך לדון להטפיל את הנוף לעיקר ולאשוויי רה"ר, או דהרשב"א ס"ל שגדר דין שדי נופו בתר עיקרו הוא לגבי החפץ, דחשבי' לחפץ כמונח בעיקר, ולפי"ז אין מקום לחלק בין רה"ר לרה"י.

(ד) בתו"י הק' על הרשב"א דאכתי הוי מצי לאוקמי פלוגתייהו ברה"ר דלרבי דאמרי' שדי הוי רה"ר ולרבנן דלא אמרי' שדי הו"ל מקו"פ. ועי' במהרש"ל שתי' דזה כו"ע מודו דשדינן נופו בתר עיקרו לענין שהעיקר א"י לחלוק מקום לעצמו להחשב מקו"פ, וכל הנידון לגבי דין שיעור ד', [ובסו"ד הוסיף המהרש"ל ובפרט שא"צ דע"ד ברה"ר וצ"ב כונתו]. ועי' במהרש"א.

ודברי המהרש"ל צ"ע ממש"כ הרשב"א בתחילת דבריו דהא דמהני שדי נופו בתר עיקרו לאשוויי רה"ר הוא "כי היכי דשדינן ליה בתר עיקרו לשויא רה"י", וביותר תיקשי דהרשב"א כתב דלרבנן ל"ה רה"ר, ומבו' להדיא דלרבנן הוי הנוף מקפ"ט, וצ"ע ג.

(ה) עי' ברעק"א במערכה בד"ה ועתה נבא שכתב דכל מאי דס"ל להרשב"א דמדין שדי נופו בתר עיקרו הוי רה"ר הוא רק כשהנוף אינו גבוה י' דאית ליה שייכות לרה"ר, אבל למעלה מ' דל"ל שייכות לרה"ר ל"ש כלל לאשוויי רה"ר מדין שדי נופו.

אולם בתו"י סק"ג ובמרדכי סי' ת"נ מתבאר דגם באופן דעיקרו ברה"ר ונופו ברה"י אמרי' שדי, ולכאו' דמי לאופן דלמעלה מ'.

שיטות הראשונים אם יש דין ד' ברה"י

הנה מבואר בדף ז' ב' דר"ח ס"ל דאין דין הנחה במקום ד' ברה"י, ומצינו כמה שיטות בראשונים האם סוגיין פליגא עלי' או לא, ונבארם בעזה"י -

א] שיטת תוס' דסוגיין פליגא על ר"ח וס"ל דאיכא דין ד' ברה"י, וראיתם מהא דפריך על אוקימתא דרב אבא דמיירי בטרסקל דתינח ברה"י, ומבואר דגם ברה"י יש חסרון של מקום שאין בו ד', והנה התם מיירי באדם שמחזיק את הטרסקל, ומבואר דגם בכה"ג יש דין ד', [עי' להלן דהראשונים חילקו בזה].

ועי' בתוס' דנקטו דר"ח מודה ברה"ר דבעי' ד', אולם הביאו מהרשב"א דלר"ח גם ברה"ר ליכא דין ד'.

ב] עי' ברשב"א דהאריך דמכל הסוגיא מוכח דיש דין ד' ברה"י, והביא בזה ה' ראיות, אולם לבסוף דחה לכל הראיות, וביאר דכל קו' הגמ' והא בעי' ד' הוא רק על ידו של עני ברה"ר, [ומוכח נמי דס"ל דהנידון הוא גם על יד של אדם] -

א) דהגמ' מייתי ראייה מזיז, והתם ע"כ מיירי ברה"י, ומה הגמ' מוכיח מינה לרה"ר, ותי' הרשב"א דזהו גופא כוונת הגמ' לדחות דליכא ראייה מזיז כיון דברה"י לא מבע"ל, והא דמייתי לדאביי, כדי שלא יקשה מ"ט דרבנן דפטרי, וע"ז משני דלרבנן דלא אמרי' שדי נידון כזרק למקו"פ.

ב) דהגמ' מייתי ראייה מהא דרבי דזרק מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע חייב שתיים, הא שאני התם דעבר דרך רה"י וליכא דין ד', ועוד דל"ל לאתויי לההיא דר"י א"ש דרבי מחייב שתיים, הרי ברה"י ליכא חילוק בין עקירה להנחה, ותי' הרשב"א דקלוטה גרע מהנחה ע"ג משהו, וכוונת הגמ' להוכיח דהרי יש ב' חילוקים דאפשר לחלק בין רה"י לרה"ר דכח רה"י עדיפא, חדא דברה"י יש דין קלוטה וברה"ר אין דין קלוטה, ועוד דברה"י סגי במשהו, וברה"ר בעי' ד', אולם לומר לב' החילוקים ביחד דברה"י סגי בקלוטה וברה"ר בעי' ד' לא מסתבר, והגמ' מוכיח מקלוטה דרה"י, דע"כ דברה"ר סגי במשהו.

והנה ברשב"א בהמשך הסוגיא בד"ה ואמר רב יהודה [הב'] כתב דתי' הגמ' דהא דרבי מחייב שתיים הוא גם באופן דזרק מרה"י לרה"ר באמצע, וצ"ע טובא, חדא דהרשב"א כתב מקודם דראיית הגמ' מקלוטה דרה"י דברה"ר סגי בכ"ש, אבל ברה"ר לא מהני קלוטה, ואיך יתכן דאף בזרק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע חייב שתיים מדין קלוטה, ותו קשה כיון דביאר דס"ל לגמ' דאין חילוק בין רה"ר באמצע לרה"י באמצע, אמאי לא תי' הכי בתחילה דשפיר מוכח דאף ברה"ר ליכא דין ד', [ושמעתי מידידי הרב אלי' דוד קנינסקי נ"ו לתרץ דכיון דהרשב"א בסו"ד חזר בו וכתב דלגבי עקירה כו"ע מודו דיש דין ד', ממילא הרי ליכא למימר דכח רה"י עדיפא, דהא לגבי עקירה שוה רה"י לרה"ר, אלא דזה קולא בהנחה ברה"י, וא"כ א"א להוכיח מקלוטה דרה"י דברה"ר סגי בכ"ש, שהרי עקירה דרה"י דמי להנחה דרה"ר, ומדוע מחייב רבי שתיים, וע"כ ביאר הרשב"א דע"כ מוכח דס"ל לגמ' דאף ברה"ר באמצע מחייב רבי שתיים, כיון דשמעי' מעקירה דרה"י דמהני קלוטה ברה"ר].

ג) דהגמ' פריך תינח רה"י מקורה, וכן פריך תינח טרסקל ברה"י, ומבואר דהנידון על רה"י, ותי' הרשב"א דכוונת הגמ' לרבותא בעלמא דאף אי נימא דבעי' ד' ברה"י משכח"ל בכה"ג.

ד) דהגמ' ה' א' פריך על הכניס ידו וקיבל גשמים והא בעי' ד', ותי' הרשב"א דלאו דוקא הוא וכוונת הגמ' דבעי' עקירה ע"ג מקום וליכא.

ה) דבעירובין צ"ח ב' פריך על הא דלא יעמוד ברה"י וישתין וירוק לרה"ר והא בעי' ד', ובתחילה תי' הרשב"א דכוונת הגמ' להק' על הסיפא דלא יעמוד ברה"ר וישתין ברה"י.

ועוד כתב לתרץ דאף דברה"י ליכא דין ד', כ"ז לגבי הנחה, אבל לעקירה בעי' ד', וכ"כ בריטב"א ד' א', והנה לפי זה מצינו עוד תי' על כל ראיותיו של הרשב"א, דבכולהו מיירי אף לגבי עקירה, ושפיר מוכיח הגמ' דליכא דין ד', ורק מההיא דזיז קשה דמיירי לגבי הנחה, וצ"ב קצת דהרשב"א סתם ולא כתב דבזה נדחו כל ראיותיו לעיל.

ועי' במערכה של רע"א ד"ה אמנם נ"ל לסתור דכתב דלפי תוס' מיושב קו' הרשב"א, דהא בסוגיין ר"י מייתי ראיה מזיז, ובתוס' בארו דלא משכח"ל לזיז ברה"ר, וא"כ הרי בהכרח דר"י ס"ל דאין חילוק בין רה"ר לרה"ר, ולמ"ד דבעי' ד' ס"ל דאף ברה"י בעי' ד', דאל"כ תקשי מה הראיה מזיז דרה"י דלא בעי' ד' ברה"ר, וא"כ שפיר פריך בעירובין לשיטתו דרב יוסף דע"כ לדידיה ליכא חילוק בין רה"י לרה"ר, והרשב"א הק' כן לפי שיטתו דסוגיין ס"ל דיש חילוק בין רה"י לרה"ר, וצ"ב קצת דהרי גם בדעת תוס' יתכן לומר בההיא דזיז כמו דביאר הרשב"א דבהו"א ס"ל דמיירי ברה"ר ודחי דמיירי ברה"י.

ג) א) עי' בר"ן [א' א' מדפי הרי"ף] דכתב דאין מחלוקת בין סוגיין לר"ח, דיש לחלק דיש חילוק בין אדם שעומד ברה"י דאינו רה"י עצמה, לקנה נעוץ דנידון כרה"י עצמה, ועי' קה"י דביאר דס"ל לר"ן דבקנה נעוץ בקרקע שייך לדון מכח דין שדי נופו בתר עיקרו, חשיב כמונח החפץ בארץ דיש בה ד', אבל באדם דאינו נעוץ אינו נידון כמונח בארץ וגם לר"ח בעי' ד', אולם צ"ב לשונו של הר"ן דחילק בין אדם לקנה, ולדברי הקה"י היה לו לחלק בין קנה נעוץ לחפץ שאינו נעוץ.

וע"כ צ"ל דאין כוונת הר"ן לדינא דשדי נופו, אלא כוונתו דכל דבר המונח ברשות עצמה א"צ ד' דדין על הרשות באופן כללי, וכיון שמקום ההנחה הוא ברשות והרשות יש בה ד' הרי"ז כמקום ד', אולם כ"ז שייך לומר בקנה דהוא מגוף הרשות, משא"כ באדם דנייד אינו נידון כחלק מהרשות, וע"ע בחזו"א על שבת.

ב) ועי' בקה"י דתמה דהר"ן סותר את שיטתו דכתב לק' ח' א' [ג' א' מדפי הרי"ף] לדון אי בעי' ד' בעמוד ט' שרבים מכתפים עליו, וכתב דכיון דרבים מכתפים עליו אי"צ ד' דומיא דידיו של אדם נידון כד', ולמש"כ הר"ן בסוגיין שברשות עצמה א"צ ד', הרי"ז כנעץ קנה שא"צ ד' כיון דאמר' ביה דין שדי, ובאמת דכן מדויק בלשונו בסוגיין דבקנה ברה"ר יש חסרון של ד', דכתב דדין ד' נאמר דוקא "ברה"ר אי נמי ברה"י לענין אדם שעומד שם", [ובאמת דצ"ע איך משכח"ל להך דינא ברה"ר, ועי' בר"ן בד"ה ומקשו שתי' בשם הראב"ד דמשכח"ל בבע"ח, וצ"ע דהא בבע"ח גם ברה"י בעי' ד', ואין לומר דמשכח"ל בעמוד ט' שרבים מכתפים עליו דהרי בר"ן הנ"ל מבואר דכה"ג באמת לא בעי' ד' כיון דדמי לידו של אדם].

ג) ועי' ברמב"ן ז' ב' דכתב כדברי הר"ן אולם הוסיף בזה דברים, דבתחילה ביאר דר"ח אתי לאשמועי' דכיון דרה"י עולה עד לרקיע הרי"ז נידון כמונח בקרקע, אבל ברה"ר בעי' ד', או באדם דעומד ברה"י דאינו דומה לקנה נעוץ דנידון כרשות עצמה, ולדבריו א"ש קו' הקה"י דהא דנידון כרשות עצמה הוא בצירוף הסברא דרה"י עולה לרקיע, אלא דצ"ב צירוף הסברות בזה.

ולכא' י"ל דס"ל לרמב"ן דברה"י האויר נידון כרשות עצמה, אבל אויר רה"ר אינו נידון כרשות עצמה, אלא רק משום שהוא תשמיש הרבים נידון כרה"ר, ומשו"ה באויר רה"י דעולה לרקיע ונידון כרשות עצמה שייך לדון על הקנה כחלק מהרשות, אבל ברה"ר דאינו האויר חפצא דרה"ר א"א לדון על הקנה כחלק מהרה"ר. ועי' ברמב"ן דהק' דמהס"ד דהגמ' להוכיח מרבי דזיז דלא בעי' ד', מבואר דלפי רבנן במונח על חפץ ברשות יש דין ד', ותי' דהוי הו"א והו"מ לדחות, וצ"ב.

ד] עי' ברמב"ם פ"ד הל' י"ז דפסק לדינא דרב חסדא, דנעץ קנה חייב משום דרה"י עולה לרקיע, ועי' במ"מ דכתב דהרמב"ן ס"ל דיש חילוק בין עקירה להנחה לגבי דין ד', אולם דעת הרמב"ם דאין חילוק, ועי' ברע"א דתמה מדברי הרמב"ם פ"ג הל' ט"ז דמבואר דליכא דין ד' בהנחה, ועי' בקה"י. ובפשוטו י"ל דס"ל כמו דביאר בר"י מגאש סי' כ"ד דנעץ קנה חשיב כהנחה במקום ד' מדין שדי נופו, ולכך בזרק באויר גרע ובעי' דיניח ע"ג משהו פחות מג', ועי' קה"י.

ה' א'

גמ' - אמר רבי אבא מתני' נמי כגון שקבל בטרסקל וכו' דאי כריבר"י פשט בעה"ב את ידו וכו' אמאי חייב מרה"י לרה"י קא מפיק. ופירש רש"י אמאי מחייב משום הוצאה, ועי' בראש יוסף שדייק מדבריו דבאמת שייך לחייבו משום מושיט וכקו' התוס', וכל קו' הגמ' היא רק על ד' המשנה שחייבתו משום מוציא ולא משום מושיט. וכ"כ בתוס' הרא"ש.

ועי' בתוס' דכתבו דלפי הירושלמי דבעי' דיהא ע"י שנים א"ש, וצ"ב כוונתם הרי הב' מקבלם מידו ע"י הטרסקל, ועי' ראש יוסף דביאר דבעי' שיושיט דוקא ליד חבירו ולא מהני הושטה לכלי שבידו, ועי' שפ"א דתמה על סברא זו. אולם עי' תוס' הרא"ש דכתב וז"ל ומיהו לפי הירושלמי דמצריך שיעמוד השני ברה"י ויקבלנו ניחא עכ"ל, ומדויק מדבריו שאין החסרון משום שלא נתן ממש ליד חבירו, אלא משום שחבירו לא עמד ברה"י אלא מחוצה לה והמושיט נתן לרשות עצמה. דעיקר מלאכת מושיט היא להושיט לחבירו העומד ברה"י והכא שהמקבל לא עמד בתוך רה"י אלא חוצה לה והמושיט נתן לגוף הרה"י ל"ח כמלאכה הנעשית בשנים. וע"ע בתוס' הרא"ש שהביא עוד תי' על קו' התוס' דד"ז דמי לשתי דיוטות, והנה בתוס' ג"כ הרגישו בזה והוסיפו בקושיהם "ואפילו משום מושיט ובדיוטא אחת לא מיחייב", וכונתם להק' רק בגונא ששניהם היו בדיוטא אחת. ונמצא דפליגי תוס' ותוס' הרא"ש אם בנידו"ד חשיב כדיוטא אחת או ב' דיוטות, וצ"ע במאי פליגי.

ה' א'

גמ' - וכ"ת ה"נ במקורה וכו'. ובפשוטו מבואר בגמ' דבדינא דרבי חשיב דנתקיים דין ד', [ולא כרבה דאוקי כרע"ק דבפשוטו כוונתו דלרע"ק ליכא דין ד'], וכן מבואר להדי' בתוס' ח' א' דטעמא דר"ח דלא בעי' ד' ברה"י מחמת דבייתא כמאן דמליא וחשיב כמונח ע"ג מקום ד', וס"ל לגמ' דלרבי ליכא חסרון במה דהחפץ מונח בידו, דאל"כ ליכא מקום ד', והסברא בזה דהא כבר ביאר רש"י ד"ה כמאן דמלי דגדר דינא דרבי דחשיב כאילו מלא חפצים, וכל הנזרק לתוכו חשיב כמונח, ממילא דנין את היד כאילו הוא חלק מהחפצים, ולא דמי להא דכתבו תוס' [לפי רע"א] דליכא דין קלוטה ביד, דהתם היד גורם דא"א לדון דהחפץ מונח על האויר.

והנה עי' רע"א במערכה ד"ה דרך א' דהק' דהא תוס' בדף צ"ב א' הק' לאוקימתא דקלוטה אמאי פשט העני את ידו אינו מתחייב מיד מדין קלוטה, ותי' בתי' קמא דרבה סבר דאגד גוף שמי' אגד, והק' רע"א דעדיין תקשי לאוקימתא דר"י דמתני' כרבי אמאי אין העני מתחייב מיד, ותי' רע"א דע"כ ר"י נמי סבר דאגד יד שמי' אגד.

וידוע להק' דאכתי תקשי לתוס' ד' א' דנקט רע"א דפליגי וס"ל דליכא חסרון דאגד יד בקלוטה, וכל הטעם משום דהיד חוצץ את החפץ מהאוויר ולא אמרי' קלוטה, הרי עדיין תקשי בדינא דרבי דכמאן דמליא, דחשיב כאילו החפץ מונח על מקום ד', אמאי אין העני מתחייב מיד כשמכניס את ידו, [אולם לדרך החזו"א דכוונת תוס' דכשגופו ברשות אחרת ליכא דין קלוטה, י"ל דחסרון זה שייך אף לרבי דאעפ"י דרה"י כמאן דמליא, מ"מ אי"ז הנחה גמורה בכמאן דמליא].

ואולי י"ל דודאי לגבי מה דאנו דנין את היד כאילו הוא חלק מהחפצים, לא שייך לומר כן כשגופו ברשות אחרת, ובהא ודאי איכא חסרון דאגד יד, [שמעתי].

גמ' - התם למעלה מי' הכא למטה מי'. עי' ברמב"ן דביאר דמיירי באופן דשולי הטרסקל למטה מג', וצ"ב דא"כ אף בטרסקל שאינו רחב ד' אסור, כיון דתוך ג' לא בעי' שיהא רחב ד', וי"ל כיון דהוא תלוי מכח למעלה מג' אינו נידון כמונח בקרקע, ולפי"ז צריך שאף ידו תהא תוך ג', וצ"ע בזה.

הנחה ע"ג אדם למעלה מי'

(א) תוס' ד"ה כאן - קשה לר"י מה עלה וכו'. ומבואר דדעת תוס' דבעי' שיעקור וניח מתחת י', וצ"ב מ"ש ממה דמבואר בתוס' ק"ב א' דגם מונח למעלה מי' נידון כמונח למטה מי'.

ויש לחלק דשאני הכא דכיון דהחפץ מונח בטרסקל אין הטרסקל מתבטל לאדם, ורק במונח על האדם ממש אמרי' דאין דנין את האדם כדבר בפנ"ע וחשיב כמונח בין רגליו, אבל במונח טרסקל על האדם אינו מתבטל לאדם, וראיה לזה דהרי לריב"ז ע"כ דאין הטרסקל בטל לאדם, דאל"כ לא היה נחשב כרה"י, וא"כ מסתבר דרבנן לא נחלקו על ריב"ז בהא.

(ב) עי' ברשב"א דהביא מאיכא מרבוותא דלפינן ממשא דבני קהת דכל שהוא ביד האדם לא איכפ"ל דמונח למעלה מי' וחשיב כאילו הנח ברה"ר, וכדעה זו הביא הריב"א בעירובין ל"ג א' בשם הר"מ בר שניאור.

ותמה הרשב"א דמשא בני קהת מיירי דוקא בעקירת גופו והנחת גופו, ולא במניח או עוקר מיד חבירו. [והנה לשון הרשב"א "אבל אם הניחה במקו"א דוקא כשהניחה למטה מג" וצ"ע דהא כל מה דס"ל לאיכא מרבוותא דחייב בהניח למעלה מי' הוא רק משום דהנחה על גופו נידון כמונח בין רגליו, אבל ודאי דלא עלה ע"ד לומר דמניח על חפץ למעלה מי' חייב, ועיקר החילוק בין מניח ע"ע למניח על אחר].

ובפשוטו כוונת הרשב"א דיסוד דין עקירת גופו דדנין את האדם והחפץ כדבר אחד, ונמצא דמקומו על הקרקע, אולם כ"ז באופן דעביד עקירת גופו, אבל בלא"ה נידון כמונח למעלה מי'.

אולם הגר"ז סי' שמ"ז סעיף ו' ביאר החילוק דלגבי עצמו אין גופו למעלה מי' נידון כמקו"פ, אבל לגבי אחר נידון כמקו"פ.

ונפק"מ בין ב' הפי', דהנה הרשב"א בסו"ד הביא מהירושלמי דאין העני חייב אלא בידו למטה מי', והנה לפי הגר"ז הרי בנטל מיד בעה"ב והוציא יהא חייב אף במרגיע העני ידול למעלה מי', אולם לפי קמא אף בכה"ג בעי' להנחה תוך י' דהא ליכא הנחת גופו, ועי' מ"מ פי"ג משבת ה"ב דמבואר בלשוננו דהירושלמי מיירי רק לגבי בעה"ב שהוציא והניח לידו של עני, וזה סיעתא לגר"ז.

וכעיי"ז י"ל דנפק"מ באופן דעמד ברה"ר ועקר מרה"י והניח על גופו למעלה מי', דלפי הגר"ז יהא חייב, ולפי קמא יהא פטור.

(ג) ועי' חזו"א ס"ב ס"ק י"ט אות א' ואות ג' דנקט דלפי הרשב"א בעי' שיהא עקירה והנחה ע"י הנחת גופו, אבל באופן דעקר חפץ והניחו ע"ע כשהוא מהלך למעלה מי' והעביר ד"א והניח לגופו פטור, והיינו דאין חילוק הרשב"א מסברא, אלא דבעי' דומיא דבני קהת, דמיירי בעקירת והנחת גופו.

(ד) עי' ברשב"א דתי' לקו' תוס' דודאי מיירי למטה מי' אלא דס"ד דלריב"י דכלי חולק מקום לעצמו אין חילוק בין למעלה מי' ללמטה מי', ולמטה מי' הוי כרמלית, ועי' משני דלמעלה מי' דליכא רשות אחרת הרי"ז חולק מקום לעצמו אבל למטה מי' דהוי רה"י אינו חולק מקום לעצמו.

ומבואר מהרשב"א דריב"י חידש ב' חידושים, חדא דאמרי' גו"א אף בגדיים בוקעין בו, ועוד נתחדש בדבריו דהכלי חולק מקום לעצמו, ולרבנן הרי מבואר בסוגיא בדף ק"א א' דבאופן דאין גדיים בוקעין מודו לריב"י, [ולא רק בעמוד דאינו כלי, אלא אף בספינה דהוי כלי מודו דחולק מקום לעצמו], וא"כ בע"כ דרבנן מודו להא דהכלי חולק מקום לעצמו, ולפי"ז ע"כ מוכח דלפי ההו"א תנא דידן פליג וס"ל שיטה ג' דאין הכלי חולק מקום לעצמו, ומשו"ה אינו נידון ככרמלית למטה מי', וצ"ע בזה.

(ה) והנה לפי תי' הרשב"א לכאו' בכלי שמונח ברה"ר ויש לו מחיצות י' אינו נעשה רה"י כיון דאין כלי חולק מקום לעצמו, וקשה דמבואר להדי' בדף ח' א' דקופה גבוהה י' ורחבה ד' דמונח ברה"ר אין מטלטלין מתוכה לרה"ר. ויש לחלק דאף דכלי אינו חולק מקומו לעצמו, מ"מ הא גופא דיש לו מחיצות י' גורם דהואט מובדל מרה"ר וממילא תוכו הוי רה"י.

(ו) עי' תו"י דתי' על קו' תוס' דס"ד דמיירי בטרסקל דשוליו למטה מי' ומחיצותיו עולות למעלה מי', ובפשוטו זה תלוי בב' תי' תוס' בדף ק"א א' אי מהני גו"א אף לתחת הכלי, ואכ"מ.

הנחה למטה מג'

גמ' - כגון ששלשל ידו למטה מג'. בחי' רע"א [בספר וזאת ליהודה] בדף צ"ב א' הק' איך שייך לאוקמי בשלשל ידו למטה מג', הא משעה שהיתה היד פשוטה לחוץ היה החפץ כמונח בין הרשויות מדין אגד יד, ושוב ל"ש לחייבו על המשך ההוצאה, וכתב הגרע"א דאולי רב אבהו ס"ל כרבא דבתוך ג' לרבנן צריך הנחה ע"ג משהו, [ועי' האיר יוסף דהק' דהא במעביר א"צ הנחה ע"ג משהו, והוכיח מכאן דרע"א ס"ל כחזו"א דכשירו וגופו אינם באותה רשות גם במעביר בעי' הנחה ע"ג משהו], וקו' זו היא כעין קו' רע"א בדף צ"ב א' לרבה דס"ל דתנא דידן ס"ל כר"ע דאמרי' קכש"ה, אמאי חייב בפשט ידו, הא משעה שהוציא את ידו לחוץ הוי החפץ כמונח בב' הרשויות מדין קלוטה, [אלא

דעל דברי רב אבהו ל"ש תי' רע"א דל"א קלוטה להקל במקום חיוב, דהרי הכא הוי הנחה מדין לבוד וא"צ לדין קלוטה].

ולכא' היה מקום לדון ליישב דכיון דמצינו בכ"ד דלענין ביטול עקירה ראשונה בעי' דהגברא יפסיק ממלאכתו, י"ל כן אף לגבי תוך ג', דאעפ"י דהוי הנחה מדין לבוד, מ"מ מאחר והגברא עסוק במלאכתו אין כאן הנחה לבטל לעקירה הראשונה.

אולם אינו נכון דמבואר להדי' בסוגיא בעירובין צ"ח ב' דלרחב"ט דתוך ג' הוי הנחה, אסור להחזיר את הספר לרה"י, ומבואר להדי' דהוי הנחה גמורה לחייבו על עקירה מחודשת, [וע"ע מרומי שדה ה' ב' דהוכיח כן מסוגיא דכוורת]. והנה החזו"א תי' לקו' רע"א דאגד יד שמיה אגד אין הכונה דדנין לחפץ כמונח בב' הרשויות אלא שהאגד מבטל לדין קכש"ה, דמה"ט אין החפץ קלוט ברשות האחרת, ולכא' כע"ז י"ל לענין לבוד דחפץ האגוד לגוף ברשות אחרת ל"ש לדון אותו כנגרר בתר הרשות שהוא נמצא בה אף שהוא מונח באויר למטה מג"ט, וצ"ע אם סברא זו שייך לגבי לבוד.

גמ' - אמר רבא אכפל תנא לאשמועי' כל הני. עי' ברעק"א בגהש"ס, וכבר עמד בזה הרמב"ן, ועי' ברשב"א דהק' עוד דהא רבא ס"ל לקמן דאגד יד ל"ש אגד, ולדידיה ל"ש לאוקמי למתני' בפחות מג', דא"כ אמאי נטל העני מיד בעה"ב פטור העני, [ועי' משנת ר"א סוף סי' ה' דכל מה דמהני תוך ג' הוא רק בצירוף הא דידו חשובה כד', אבל השתא דעדיין לא ידע הגמ' להא דידו כד', לא מהני הא דתוך ג', ע"ש בכל דבריו].

והנה ברש"י כתב דהקו' היא דליתני פשט את בגדו לפניו דיש בו דע"ד, ולכ' כונתו להעמיד בגונא שלא עקר את החפץ מהקרקע אלא שהיה מונח מעיקרא על בגדו ופשט את בגדו לפניו והניחו ע"ג בגד בעה"ב, וחזינו מדבריו דהכנסת הבגד חשיבא כעקירה מע"ג מקום דע"ד, וצ"ב דמתברא דכשעקר את הבגד גופא ואת החפץ שעליו דנין לעקירה ממקום הבגד, ולא מהבגד, ומקום הבגד הוא גופו שאינו דע"ד.

תוס' ד"ה בגומא - צריך לפרש וכו' אבל גומא שהיתה כרמלית וכו' כיון שגופו שם ידו שהיא פשוטה לרה"ר לא הויא כרה"ר דבתר גופו גריר וכו'. ועי' בשפ"א דהק' דכל הדין דאגד יד שמיה אגד מצינו רק באופן דהחפץ אגוד באותה רשות שהוא יצא ממנה והריעותא היא בהוצאה שאי"ז הוצאה שלימה [וכן להיפך בגונא שהחפץ היה אגוד מתחילה לרה"י והוציאו לרה"י אי"ז הוצאה שלימה כיון שעוד מתחילה היה החפץ משויך קצת לרה"י], אבל בגונא שהוציא את החפץ לגמרי מהרשות שהוא היה בה אין חסרון של אגד יד.

ולכא' מוכח דדין אגד יד יסודו דהחפץ חשיב כמונח לגמרי בב' הרשויות, ואי"ז סברא מסוימת בהוצאה, אלא בעיקר קביעות החפץ לכל דיני התורה, וצ"ע בזה.

והנה הרשב"א תי' קו' תוס' דרבא לטעמיה בדף צ"ב א' דס"ל אגד יד ל"ש אגד, וצ"ע"ג דהא בד"ה איכפל הוכיח או דסוגיין ס"ל כמ"ד שמי' אגד, או דהשתא רבא עדיין לא קם בשיטתי' דאביי, וצ"ע"ג.

ידו של אדם

(א) גמ' - אלא אמר רבא ידו של אדם חשובה לו כד' וכו'. עי' ברמב"ם בפיה"מ שביאר דהמעליותא בידו היא לפי שיש בה מתכונת הקיבוץ והפשוט והאחיזה ולהכי ההנחה בה הוי הנחה חשובה.

והנה עי' ברשב"א דהביא קו' הראב"ד ידו ברה"ר דחייב היכי דמי אי בתוך ג' הא א"צ לחידוש הגמ' דהוי כד', ואי למעלה מג' הוי כרמלית, ואי למעלה מי' הרי"ז כרה"י דומיא דתל ועמוד, ות' הראב"ד דאדם אינו חולק רשות לעצמו להיות כרמלית או רה"ר לפי שהוא נע ונד, [ועי' בראב"ד שהוכיח ד"ז מדילפיחנן דמוציא משא למעלה מי' חייב דומיא דמשא בני קהת, וצ"ב דהרי גם לתירוצו של הראב"ד למעלה מי' ל"ה רה"ר, אלא מקו"פ, וע"כ דלמעלה כלמטה, (עכ"פ בעק"ג והנח"ג וכמש"כ הרשב"א) ומה אכפ"ל אי הוי מקו"פ או רה"י. וצ"ל דכל מאי דאמרי' למעלה כלמטה הוא רק אי החפץ במקו"פ שהוא אינו רשות כלל, אבל אם המקום שלמעלה הוי רה"י שהוא חלוק מהרה"ר שתחתיו, ל"ש כלל לומר למעלה כלמטה].

והנה חזי' מד' הראב"ד חידוש גדול דהסברא דידו של אדם חשיבא כד' אינה רק סברא לענין הנחה ע"ג מקום ד' אלא גם למהוי רה"י.

ולכא' נראה דלדברי הרמב"ם שהמעליותא של ידו הוא שיש בה מתכונת הפשוט והקבוץ והאחיזה, ודאי דאינו חשיבות בעצם אלא סברא מסוימת לגבי מקום ההנחה, דבעלמא הנחה בפחות מד' היא הנחה שאינה חשובה, וכמש"כ הרמב"ם בפיה"מ שהחפצים אינם מתקיימים במקום זה, ובידו שפיר יש קיום לחפצים הנמצאים בה אע"פ שאין בה ד'. ולפי הרמב"ם לק"מ קו' הראב"ד דלהוי רה"י, דלא שמענו שסברא זו תועיל להחשיב את המקום כדע"ד לענין לאשוויי רה"י.

(ב) והנה הרמב"ם שם הוסיף "ולפיכך מי שנתן דבר ביד אדם כאילו הניחו בארץ במקום שאותו האדם יושב עליו" וצ"ב דבפשוטו כונתו ליסוד הריטב"א בעירובין דלמעלה כלמטה, וצ"ב דאינו שייך כלל להא דידו חשובה כד', וכן צ"ב לאידך גיסא דלפמ"ש"כ הריטב"א דכל דבר המונח ע"ג האדם הרי הוא כמונח למטה בין רגליו, א"כ מה הוק' לגמ' דליכא ד' בידו הא החפץ כמונח למטה ובקרקע שפיר יש ד'.

וצ"ל דהך סברא דלמעלה כלמטה מהניא רק לגבי דין ההנחה דמה"ט יש כאן הנחה ברשות (ולולא הדין דלמעלה כלמטה לא הוי חשבי' ליה כמניח ברשות מאחר שהאדם אינו בטל לרשות), אבל לענין מקום ד' בעי' שבמציאות יהיה החפץ במקום חשוב ולזה ל"מ הך סברא דלמעלה כלמטה. ואולי יש לדחוק דזוהי ג"כ כונת הרמב"ם, דאין כונתו ליתן טעם לזה שידו חשובה כד' אלא להוסיף לבאר מ"ט חשבי' לחפץ כמונח ברשות וע"ז הוסיף הרמב"ם דלמעלה כלמטה, ועדיין צ"ב.

(ג) ידוע הספק האם רק ידו של אדם נידון כד', או גם שאר גופו של אדם נידון כד', ולסברת הרמב"ם מסתבר דהוא רק לענין ידו.

ובעירובין צ"ח א' מבואר דהשתין ורק נידון כד' מדין אחשבי', ומבואר דפי האדם ופי האמה אינו נידון כד', אולם בדף ק"ב א' הגמ' מוכיח מהא דהוציא בפיו דרך אכילה חייב אעפ"י דהוי הוצאה שלא כדרך, דה"ה מניח בפי כלב חייב אעפ"י דאין בו ד', וצ"ב אמאי לא מוכיח מהא גופא דחייב על פיו, אעפ"י שאין בו ד', [ובר"ח ביאר דזהו באמת כוונת הגמ', אולם ברש"י שם לא משמע הכי], ולכא' מוכח דפיו באמת נידון כד'.

ויש להק' דאי נימא דרק ידו חשיב כד', איך מועיל עקירת גופו, הא אינו רחב ד', ועי' אבי עזרי פ"ג משבת הט"ו דיסד דהא דחייב על חפץ המונח על כתיפו משום דעקירת הגוף מועיל לחפץ, וממילא כמו דביאר הרשב"א דליכא חסרון דלמעלה מי', ה"נ ליכא חסרון דמקום ד', דסגי במה דגופו נעקר מד'.

ותמה על לשון הרמב"ם פ"ג ה"ב דכתב להל' דידו חשוב כד', וכתב דפשט ידו ועקר והחזיר חייב, והא בעקירת גופו לא בעי' להא דידו כד', ותימא על תמיהתו דבאופן דעקר רק את ידו ליכא עקירת גופו, ולכך בעי' להא דידו כד'.

גמ' - בעי רבי יוחנן זרק חפץ ונעקר הוא ממקומו וקבלו מהו וכו'. גי' רש"י "כשני בני אדם דמיא ופטור או דלמא כאדם אחר דמי וחייב", ופרש"י דשורש הספק הוא דלמא כשנעקר וקבלו חשיב כב' שעשאוה. ודבריו צ"ב מה ענין זה לשנים שעשו, וצ"ל בביאור ד' רש"י, דפטור שנים שעשו (עכ"פ לחד צד בספק הגמ') אינו משום שהמלאכה נעשתה ע"י ב' בנ"א אלא שאין צירוף בין ב' חלקי המעשה, ומשום"ה גם באדם אחד נסתפקה הגמ' דהיכא שהמלאכה נעשתה ע"י ב' עשיות א"א לצרפם לחייבו.

ועי' ברש"ש שתמה עוד דלהדיא שנינו לקמן ק"ה דהכותב אות אחת שחרית ואות אחת בין הערבים חייב, ומבו' מזה דב' כחות ל"ה כשנים שעשו ומהיכ"ת לפטרו בנידו"ד, וי"ל דכל הספק בסוגיין שא"א לצרף את העקירה להנחה הוא רק בנידו"ד שבשעת העקירה היה אמור החפץ לנוח בסוף ד', והתופסו לפני כן גרם להנחה אחרת, דכיון שמעשה ההנחה סותר למצב שהיה אמור להיות בשעת העקירה א"א לצרפם זל"ז, אבל בכותב אות אחת שחרית ואות אחת בין הערביים אין שום סיבה שלא לצרף את ב' העשיות, [וכמובן שכ"ז הוא באדם אחד, אבל בב' בנ"א זה גופא שהמלאכה נעשתה בשנים הוא סיבה שלא לצרפם זל"ז דל"ש לדון מעשה של ב' בנ"א כעשיה א'].

ובעיקר הך ריעותא שא"א לצרף את העקירה להנחה נראה דפליגי בזה הראשונים, דהנה מלשון רש"י מבו' שד"ז דמי לשנים שעשו וכמש"נ, וכ"כ הרשב"א בסוגיין בדעתו. אולם מד' התוס' הרא"ש משמע (בד' רש"י) שבנידו"ד ל"ש פטור שנים שעשו וחסרון זה שלא נעשתה ההנחה מכחו הוא חסרון מחודש בהל' צירוף [ונפק"מ דגם לולא המיעוט של זה עוקר וזה מניח הוי פטרינן ליה], דהנה ברשב"א מבו' דלפרש"י מ"ש בגמ' "כב' בנ"א דמי ופטור" היינו מדין שנים שעשו, אולם בתוס' הרא"ש האריך לבאר ששורש ספק הגמ' הוא מהו הטעם בנעקר חבירו וקבלו אי הפטור מדין שנים שעשו וזה ל"ש בנידו"ד, או משום שההנחה לא היתה מונחת בעקירה וזה שייך גם בנעקר הוא עצמו, [וכ"ה לשון הרמב"ם בפ"ג הט"ו "שאין ההנחה גמורה עד שינוח החפץ במקום שהיה לו לנוח בשעת העקירה"], ומלשון רש"י משמע יותר כהרשב"א.

ואולי יש לבאר את ד' התוס' הרא"ש ע"ד מה דמבואר בע"ב דהמפנה חפצים מזוית לזוית ונמלך להוציאם פטור, ומבו' דיש תנאי מחודש במלאכת הוצאה שההנחה צריכה להיות מונחת בעקירה [אלא דלא דמי, דהתם הפטור הוא לפי שבשעת העקירה היתה העקירה מלאכת היתר, אמנם בתשו' הר"י מיגאש סי' כ"ד מוכח שה"ה בעקר ע"מ להניח ברה"י זו ולבסוף הניח ברה"י אחרת, ואכ"מ].

והנה בתוס' הרא"ש הק' על פרש"י דלא מסתבר כלל לפטרו בכה"ג כיון שעשה הכל דהוי כמו נתכון לזרוק ח' וזרק ד' דחייב, וקושיתו צ"ב דהלא בנתכון לזרוק ח' וזרק ד' היתה ההנחה שלסוף ד' מונחת במעשה העקירה (ורק הוא לא נתכון לזה) ומה ענין זה לנידו"ד [ועי' בשיטה להר"ן דלכ' זוהי כונתו].

וצ"ל בכונת התוס' הרא"ש, דהנה בסוגיא בדף צ"ז ב' מבואר שבנתכוין לזרוק ד' וזרק ח' פטור ובנתכוין לזרוק ח' וזרק ד' חייב דהוי ככתב שם משמעון (וברש"י שם גרס דבתרווייהו פטור), ומבו' מזה דההנחה שלסוף ח' חשיב הנחה מחודשת שלא נתכוין לה, ובהניח לסוף ד' אי"ז הנחה מחודשת מאחר וגם לפי מחשבתו היה החפץ צריך לעבור בסוף ד'. [ובאמת ד' הגמ' צ"ב מה אכפ"ל שהיה החפץ צריך לעבור בסוף ד' הא סו"ס לא נתכון שינוח שם ולא נתקיימה מחשבתו לגבי ההנחה, ואכ"מ], וא"כ מבואר דסגי בזה שדעתו היתה שיעבור החפץ במקום זה. ולפי"ז נראה שכונת התוס' הרא"ש לדמות בין ב' הדינים, דכמו דחזינן לענין נתקיימה מחשבתו דסגי בזה שיתכון להעביר את החפץ בסוף ד' ה"ה בנידו"ד סגי בזה שבשעת העקירה היה מונח שיעבור החפץ בסוף ד'.

ובישוב ד' רש"י י"ל דאזיל לשיטתו לקמן דף צ"ז דבנתכוין לזרוק ח' וזרק ד' פטור, ומבואר דלא סגי במה שיתכוין שיעבור החפץ בסוף ד'. או י"ל דס"ל לרש"י דיש חילוק בין החסרון שלא נתקיימה מחשבתו להא דבעי' שתהיה ההנחה מכח העקירה. ועוד י"ל דכל קו' התוס' הרא"ש שייך רק לפי שיטתו שהריעותא היא שההנחה לא באה מכח העקירה אבל לדרכו של הרשב"א ברש"י שהריעותא היא מהל' שנים שעשו שיש כאן ב' עשיות לק"מ דסו"ס יש כאן ב' עשיות.

אמנם יש להק' לאידך גיסא לשיטת רש"י שנתכוין לזרוק ח' וזרק ד' פטור מהו הצד בגמ' דבנעקר הוא עצמו חייב, הא סו"ס לא אתעבידא מחשבתו שבשעת העקירה, דבשעת העקירה היה בדעתו שינוח החפץ בסוף ח'. וצ"ל דמאחר שהוא עצמו עשה את ההנחה זה גופא חשיב כאתעבידא מחשבתו דבשעת ההנחה הוא עשה כן מדעת, ועדיין צ"ע.

ע"י בר"ח שכתב וז"ל וא"ר יוחנן עמד במקומו וקיבל כגון שזרק לחבירו חייב בזה שנעשית מחשבתו, נעקר ממקומו אחרי שזרק שקיבלה פטור הזורק שהרי לא נצטרכה כוונתו לקבל באותו מקום ממילא באה לידו עכ"ל [וכע"ז איתא בר"ח לקמן ק"ב ע"א ע"ש, וברש"י במשנה שם פי' דהפטור מדין שנים שעשו וכשיטתו בסוגיין], ומדויק מדבריו שכל הריעותא בנעקר וקבל הוא רק משום שהזורק לא נתכוין להנחה זו אבל אי נתכוין לה חייב, ונראה דלפי' הר"ח היינו ממש כנתכון לזרוק ח' וזרק ד' דס"ל להר"ח לקמן דף צ"ז דפטור.

והנה לעיל הוק' לשיטת רש"י בדף צ"ז מהו ספק הגמ' בנעקר הוא עצמו, הא סו"ס הו"ל כנתכוין לזרוק ח' וזרק ד', ובאמת לר"ח לשיטתו לק"מ דבר"ח פי' את ספק הגמ' באו"א, ומבו' להדי' בדבריו דאה"נ ובכה"ג שנעקר ממקומו ועקר את החפץ בשעת הילוכו היה פשוט לגמ' שפטור, ונראה דהר"ח ס"ל כקו' הנ"ל דזה לא גרע מנתכוין לזרוק ח' וזרק ד'.

אמנם עיקר ד' הר"ח צ"ב רב דלכ' פשוט שבנעקר חבירו וקבלו אין כאן הנחה מכח הזורק כלל, דבהל' מעשה א"א לייחס הנחה זו לזורק, דלכ' נראה פשוט דלענין נזיקין אם יזרוק חץ ויבא אחר ויכניס כלי כנגד החפץ יהיה הזורק פטור, ואולי הכא שאני שבלא"ה הכלי עמד לנוח וחשבי' להאחר רק כמקרב את ההנחה ולא כמניח ממש וצ"ע בזה. וע"י בפסקי הרי"ד בסוגיין שהביא בקצרה ב' פירושים בזה מהי הריעותא בנעקר חבירו וקבל אי משום שלא נעשית מחשבתו (וכמש"כ הר"ח) או משום שלא נעשית ההנחה מכחו, וכתב הרי"ד שהעיקר כהפי' הב'. ויל"ע היטב בכ"ז בד' השיטה להר"ן בסוגיין דדבריו צ"ב רב.

תוס' ד"ה כשני בני אדם. בתוס' הביאו בשם ר"ח דאיירי כשלא חטפה מהילוכו והספק הוא דלמא כשהוא עצמו קבלו הו"ל כנותן מימינו לשמאלו דפטור אע"פ שהעביר ד"א, וע"ע ברשב"א בסוגיין שכתב לבאר את גי' הר"ח באו"א דאיירי כשחטפה מהילוכו אולם גם לפירושו מ"ש בגמ' "כאדם אחד דמי" הוא צד הפטור.

והנה בד' התוס' לא נתבאר מהו הטעם לפוטרו, ועי' בר"ח דהוסיף בזה וז"ל או דלמא אפי' הכי אדם אחד הוא לא נעקר ממקום זה והונח במקום אחר אלא מקום העקירה הוא מקום הנחה כי שניהם כאדם אחד הן עכ"ל, וכ"כ הרשב"א בשמו. והנה ד' הר"ח צ"ע מ"ש הך עקירה מעקירת גופו הא גם שם נעשתה ההנחה ע"ג האדם ואין כאן שינוי מקום, וכבר בארו דמבו' מד' הר"ח שגדר דין עק"ג כעק"ח הוא דאנו דנים את האדם והחפץ שעליו כדבר א' והעקירה נעשתה ממקום עמידת רגלי האדם.

והנה בר"ח הביא דוגמא לזה ממעביר ד"א מימינו לשמאלו, ויל"ע במאי פשיטא הך היכ"ת יותר מספק הגמ' ואולי כונתו דבכה"ג החפץ לא יצא מעולם ממקומו הראשון דלעולם הוא ביד האדם, משא"כ בזורק שעכ"פ נעקר החפץ ממקומו ורק חזר לאותו מקום מספ"ל דלמא הרי"ז כמקום אחר.

אמנם בעיקר מש"כ הר"ח שזהו הטעם דפטור במעביר מימינו לשמאלו צ"ע דלכ' התם בלא"ה ל"ש לחייבו דכבר מתחילה כשהיה החפץ בימינו היה החפץ אגוד לתוך ד"א אלו וכן לאחמ"כ כשהניחו בשמאלו הרי הוא אגוד למקומו הראשון ומה שייך כאן העברת ד"א. והנה בד' הר"ח היה אפ' לדחוק דאה"נ ובמעביר מימינו לשמאלו יש חסרון נוסף של אגד יד, ומ"ש בגמ' לדמות ד"ז למעביר מימינו לשמאלו היינו רק בתורת דוגמא להך סברא דבעי' שישתנה החפץ ממקומו הראשון, דזה היה מסתבר לגמ' שבמעביר מימינו לשמאלו יש עוד חסרון שלא נשתנה החפץ ממקומו. אמנם אכתי צ"ע הך קו' בד' התוס' הרא"ש, דבתוהרא"ש הך ע"ד הר"ח "ותמיה לי דאפי' אם אמרת דמעביר ד"א מימינו לשמאלו פטור דלא מיקרי מעביר חפץ אלא כשמוליך החפץ בגופו, אבל זורק ד"א מימינו לשמאלו אמאי מפטור", ומבו' מדבריו דלדינא ס"ל דבזורק מימינו לשמאלו חייב וצ"ע הא אגד יד שמיה אגד [ובעיקר קושיתו לא נתברר מה קשיא ליה].

ולכ' מוכח מזה דבהעברת ד"א אין חסרון של אגד יד (ותהיה בזה נפק"מ לדינא בזורק מימינו לשמאלו וכו"ל), אמנם צ"ב בטעמא דמלתא. ואולי לדרך הגר"ח דבהעברת ד"א עצם ההעברה הוי גוף המלאכה י"ל דכל היכא שהעברה היתה בכל הד"א לא אכפ"ל שבשעת העקירה או ההנחה היה החפץ אגוד לתוך ד'.

ובמשנת השבת כתב ליישב עפמ"ש"כ בתוצ"ח סי' י"ז סק"ו דאגד יד הוי ריעותא רק בב' רשויות דע"י שגופו נמצא ברשות אחרת ל"ש לדון שהחפץ נמצא ברשות שהיד נמצאת בה, אבל באותה רשות ל"ש הך ריעותא.

כתב הרמב"ם בפ"ג מהל' שבת הי"ג "הזורק חפץ מרשות לרשות או מתחלת ארבע לסוף ארבע ברה"ר וקודם שינוח קלטו אחר בידו או קלטו כלב או נשרף פטור, מפני שאין זו הנחה שנתכוין לה לפיכך אם נתכון בשעת זריקה לכך חייב", ובהל' ט"ו שם כתב "הזורק ונחה בתוך ידו של חבירו אם עמד חבירו במקומו וקבלה הזורק חייב שהרי עקר והניח, ואם נעקר חבירו ממקומו וקבלה פטור, זרק ורץ הזורק עצמו אחר החפץ וקבלו בידו ברשות אחרת או חוץ לד"א פטור כאילו נעקר אחר וקבלו שאין ההנחה גמורה עד שינוח החפץ במקום שהיה לו לנוח בו בשעת עקירה". ועי' במ"מ שכתב דמקור ד' הרמב"ם בהי"ג הוא מהסוגיא בדק"ב, ומקור דבריו בהט"ו הוא מסוגיין.

והנה בד' הרמב"ם בהל' י"ג מבו' שכל הריעותא היא רק משום שלא נתכוין להך הנחה וכמו שסיים הרמב"ם דאם נתכוין לכך פטור, אמנם צ"ע דברמב"ם בהל' ט"ו מבו' שאי"ז חסרון בכונה אלא דלא הונח במקום שהיה לו לנוח בו בשעת עקירה, ולכ' לפי"ז פשוט שגם אם נתכוין שינוח ביד חבריו מפטר. ועי' היטב בד' הלח"מ בהי"ג דנראה מדבריו שגם בהט"ו אם נתכון לכך חייב אולם מרהיטת ד' הרמב"ם ל"מ הכי.

והנה בשפ"א בסוגיין נסתפק מה הדין בהושיט חבריו את ידו וקבלה אי דמי לנעקר ממקומו או לא, וע"ש שדייק מלשון הרמב"ם דהושיט ידו דמי לנעקר ופטור [וכפה"נ מדבריו כונתו לסוף ד' הרמב"ם בהט"ו דבעי' שינוח ממש באותו מקום שהיה לו לנוח בשעת עקירה, ועי' מרכה"מ שנקט ג"כ כד' השפ"א]. אמנם בד' המאירי בתחילת הסוגיא (בד"ה הזורק) מפורש איפכא וז"ל אם עמד חבריו במקומו וקבלה נמצאת הנחה זו מכח הזורק וחייב הזורק שהרי עקר והניח, ואפי' הכין זה את ידו או שולי בגדיו לקבלה, אבל אם נעקר חבריו ממקומו וקבלה אין הנחה זו מכח הזורק ונמצא זה עוקר וזה מניח ושניהם פטורין עכ"ל. ומבו' להדיא דיש חילוק בין פשט ידו לבין נעקר ממקומו. והנה מסברא ד' המאירי אינם מוכנים מהו החילוק בין עקר את כל גופו לבין פשט את ידו הא סו"ס אין זו אותה הנחה שהיתה צריכה להיות בשעת העקירה.

והנראה בביאור ד' המאירי, דס"ל שכל הריעותא בנעקר הוא רק משום שהמקבל עשה הנחת אחרת ממה שהיה צריך להיות מתחילה, אבל לו יצויר שהמקבל יעשה את אותה ההנחה שהיתה צריכה להיות (אלא שעשאה בצורה אחרת) אין כאן כל ריעותא. והסברא בזה דהנה ממ"ש בסוגיין שבעמד במקומו חייב מבו' שגם בגונא שהמקבל תפס את החפץ בידו (ואל"ה היה החפץ נופל או ממשיך) הרי"ז כהנחה הנעשית מכח הזורק ול"ח כשנים שעשו, והגם שמסברא היה מקום לדון דהרי המקבל הוא שעשה את ההנחה והו"ל כזה עוקר וזה מניח, מ"מ כן מפורש בסוגיין. ומה"ט נראה שכל הריעותא בנעקר וקבל היא רק משום שהמקבל עשה "הנחה אחרת" ממה שהיה צריך להיות מתחילה, אבל לו יצויר היכ"ת שהמקבל יקדים לתפוס את החפץ וההנחה לא תשתנה אין כאן כל ריעותא [ודוגמא לזה במה דיש נוקטים דבקדם את הכלי אצל החץ פטור דלא נתחדש במעשהו מעשה שבירה חדש].

ועי' בשיטה להר"ן דהחידוש בנעקר חבריו וקבלו הוא דס"ד דהו"ל כאותה הנחה דמתחילה היתה דעתו להניח ע"ג האדם וגם לבסוף נח החפץ ע"ג האדם, ומשמע מדבריו שגם אליבא דאמת קיימא הך סברא דלו יצויר שלא תשתנה ההנחה אין כאן כל ריעותא, וכל הריעותא בנעקר וקבל היא רק משום דל"ח לה כאותה הנחה.

ולפי"ז א"ש דברי המאירי, דס"ל למאירי כדעת הר"מ ב"ר שניאור דכל דבר המונח ע"ג האדם הרי הוא כמונח למטה בין רגליו, ולדידיה נמצא שמקום ההנחה לא נשתנה בפשיטות היד, דמתחילה כשנתכון להניח ביד האדם הרי"ז כהנחה למטה בין רגליו וגם לאחר שפשט המקבל את ידו הרי החפץ מונח למטה בין רגליו, וזהו שחילק המאירי דבנעקר ממקומו נשתנה מקום גופו ועי"ז נשתנה מקום ההנחה אבל בפשט ידו לא נשתנה מקום ההנחה.

אולם יש להק' דהתינח כשהזורק נתכוין לזרוק לחבריו דבכה"ג היתה דעתו שינוח החפץ למטה בין רגלי המקבל ואין כאן שינוי בהנחה, אבל כשזרקו ע"ד שילך למרחוק והמקבל פשט את ידו וחטף את החפץ באמצע הילוכו (בלא שהמקבל זו ממקומו) ל"ש כל הנ"ל, דהא בכה"ג היה בדעתו שינוח החפץ במקום אחר ממה שנח לבסוף, וצריך לדחוק דאה"נ וכל דברי המאירי איירי רק בכה"ג שנתכוין מתחילה שחבריו יקבל את החפץ מידו.

ולפי"ז יתיישב ד' הרמב"ם דבהל' י"ג איירי הרמב"ם בפשט את ידו (וכמש"כ הרמב"ם "קלטו אחר בידו") דאין ריעותא במעשה ההנחה וכנ"ל בד' המאירי, ולכך הוצרך הרמב"ם לומר שהריעותא היא דלא נתכוין לכך ולא נעשתה מחשבתו, משא"כ בהל' ט"ו דאיירי בנעקר לגמרי ממקומו אין כאן הנחה מכח העקירה ובזה גם אם יתכוין שחבירו יעקור ויקבלנו ל"ה הנחה, [ועי' היטב בלשון הרמב"ם בפ"ג ה"ח דמשמע מלשוננו דס"ל כר"מ ב"ר שניאור, ולפי"ז נמצא שהרמב"ם אזיל בזה לשיטתו].

אמנם אכתי יל"ע דאי נימא דבהל' י"ג מיירי כשלא נעקר ממקומו והרי"ז כאילו נעשתה אותה ההנחה שהיתה צריכה להיות בשעת העקירה, מ"ט כשלא נתכוין לכך פטור, הא מה"ט גופא נימא דאתעבידא מחשבתו, וצ"ע. אולם באמת יש לפרש שבהל' י"ג מיירי הרמב"ם כשהאדם או הכלב קבל את החפץ באותו מקום שהיה החפץ צריך לנוח מתחילה ולא חטפו מהילוכו, [אכן גם לדרך זו יקשה מ"ט ד"ז חשיב כלא אתעבידא מחשבתו].

גמ' - הכניס ידו לתוך חצר חבירו וקיבל מי גשמים וכו', מה לי הטעינו חבירו מה לי הטעינו שמים וכו'. הרשב"א בעבוה"ק שער ג' פ"ה אות ו' מביא ד"א דשרי להחזירה אצלו, והרשב"א עצמו חולק דאסור להביאה אצלו, אולם כ"ז בקבל מרה"י אבל בהוציאה לרה"ר מותר להכניסה אצלו, ודייק כן הרשב"א מלשון הגמ' מה לי הטעינו חבירו מה לי הטעינו שמים, וכמו דהטעינו חבירו אסור מדרבנן ה"נ הטעינו שמים אסור מדרבנן, וצ"ל דאעפ"י שבגמ' אמרו כן כטעם לפטור, מ"מ סו"ס שמעינן מזה שיש בזה איסור דרבנן דומיא דהטעינו חבירו.

גמ' - לא תימא קיבל אלא קלט. עי' ברש"י, ועי' בהגהות היעב"ץ [נדפס בהגהות וחידושים - מהדורת וגשל] דע"כ מיירי שלא נחו המים בידו כלל, אלא הכה ביד אחת על הקילוח וגרם שיתקבלו הגשמים ביד השניה, דאל"כ מאי פריך והא בעי' ד', הא ידו של אדם חשובה כד'.

אולם אכתי קשה אמאי באמת לא מוקי הגמ' בכה"ג שקבל את המים לידו האחת ונחו בידו, ואח"כ עקר את המים מידו זו לידו האחרת דבכה"ג יש כאן עקירה ממקום ד', וכבר עמד בזה התוס' הרא"ש בע"ב [ד"ה אלא אמר רבא] ות' דידו הפשוטה לרשות אחת לא נייחא ול"ש לחייבו על העקירה שעקר מידו הפשוטה.

וכבר העירו דכ"ז א"ש לפי רש"י לעיל דכוונת הגמ' כפשוטו דידו לא נייח, וכן לפי תוס' דכוונת הגמ' לדין אגד יד, דלתרווייהו אין חילוק בין הכניס ידו לעקר ממנה, [ואדרבא צ"ב מה היה כל הנידון של התוס' הרא"ש הא סוגיא היא לעיל], אבל לפי מה דביאר הראש יוסף לעיל ג' א' בדעת הרא"ש דכל הדין דעק"ג כעק"ח הוא רק בעקר את כל גופו אבל בעקר את ידו והכניסה ל"א דעקירת ידו כעק"ח, וחידש לפי"ז אם יושיט ידו לחוץ ויבא אחר ויעקור את החפץ מידו ויכניסו יתחייב, דא"כ הדרה קו' התוס' הרא"ש אמאי לא מוקי בקלט בידו ועקר בידו הב' מיד א', דמ"ש עקרו אחר מהיכא שהוא עצמו עקר את החפץ מידו ע"י ידו האחרת.

והיה אפ"ל דלפי שיטות הראשונים דס"ל שכל דבר המונח ע"ג האדם חשיב כמונח למטה בין רגליו, דיתכן דלא שייך עקירה מיד ליד שהרי כבר מתחילה היה החפץ מונח בין רגליו וגם לאחר העקירה חשיב החפץ כמונח בין רגליו ואין כאן שינוי מקום כלל. וכל מש"כ הראש יוסף הוא רק כשאדם אחר עקר מידו של זה הפשוטה לחוץ אבל

כשהוא עצמו עקר בידו האחרת אין כאן עקירה כלל דהחפץ נשאר במקומו, אולם אינו נכון דודאי מסתברא דכשגופו ברשות א' וידו ברשות ב' ל"ש לדון את החפץ כמונח למטה בין רגליו דהרי גופו אינו באותה רשות, וצ"ע בכ"ז.

גמ' - והא בעי' עקירה מע"ג מקום ד'. עי' ברשב"א ד' ב' [ד"ה והא דאמרי' תינח] דביאר דלשון הגמ' לאו דוקא דהא ליכא דין ד' ברה"י, ועיקר הקו' היא דליכא חיוב עקירה א"כ עקר ממקום, לאפוקי קולט דאינו מקום. ועי' בריטב"א דהק' על קו' הגמ' מ"ט ל"ה הנחה הא סוף המים לנוח, ותי' הריטב"א דלגבי שבת בעי' הנחה גמורה במקום ד', [ויתכן דאין כוונתו לחסרון בפועל של מקום ד', אלא דמהא דבעי' מקום ד' שמעי' דבעי' הנחה במקום חשוב ולא סגי באויר שסופו לנוח], ולפי דבריו א"ש ד' הגמ', דמעיקר דין ההנחה על מקום לא קשיא כלל, דשפיר יש לדון את המים כמונחים בקרקע מדין אויר שסופו לנוח, וכל הקו' היא רק מדין מקום ד'.

גמ' - אר"ח בריה דר"ה כגון שקלט מע"ג הכותל וכו' ה"נ בכותל משופע וכו' אימור דאמרי' וכו'. וצ"ב מה הס"ד דמהני קלט מע"ג הכותל הא אין כאן הנחה כלל, ובמאי עדיף כותל מהאויר, וביותר צ"ב דלאחר שהק' הגמ' והא לא נח מה חזרה הגמ' לתרץ בכותל משופע, הא גם בזה לא נייחי המים, עוד צ"ב אריכות לשון הגמ' בע"ב אימור דאמר רבא וכו', דמשמע שמד' רבא היה מקום ללמוד דמהני הנחת מים בכותל משופע אלא שהוק' לגמ' ע"ז קו' חדשה אימור דאמר רבא וכו', וצ"ב דהא זוהי אותה הקו' שהק' הגמ' מתחילה והא לא נח.

והנה לפי דברי הריטב"א דפשוט לגמ' דיש כאן הנחה מדין אויר שסופו לנוח, וכל הקו' היא רק מדין ד', יש מקום להבין את ד' הגמ' בס"ד דהנחה ע"ג כותל עדיפא, דאף שהמים לא נייחי כלל, מ"מ מאחר ויש כאן מקום כל דהו ס"ד דסגי בזה לקבוע את ההנחה ברשות כהנחה חשובה, דהא פני הכותל יש בהם ד' ונתקיים עי"ז דין ד', וביאור זה א"ש אף לפי הרמב"ן דאינו נידון כמקום מסויים, דכמו דמצינו בכותל זקוף גופא בתוס' ד' א' דבטח דבילה ע"ג כותל שיש בפניו ד' מהני שיעור זה להחשיב את הדבילה כמונחת ע"ג ד', ואף דההנחה היא באויר רה"ר, מ"מ שייך לצרף את השיעור ד' שבפני הכותל, י"ל כן אף לפי הרמב"ן], ועי' הק' הגמ' דסו"ס ל"ש לדון את הכותל כמקום שהרי המים לא נייחי בו כלל, אולם עדיין צ"ב מה משני דמיירי בכול משופע, הא ודאי מים לא נייחי, [ועי' בריטב"א דביאר בתי' הגמ' דכותל משופע דכיון שיש בעובי הכותל ד' חשיב עקר ממקום ד', וצ"ב דאי"ז שייך לתי' הגמ' דכותל משופע, דהא מחמת דין ד' ליכא נידון כלל, כיון דעקר מכותל, וכל הנידון הוא דמ"מ המים לא נייחי, והיה לו לפרש כן בתי' הגמ' דמיירי בכותל, וצ"ב].

ועי' בקובץ נהוראי [ליקווד - תש"מ] דביאר הגר"א פילץ שליט"א בזה, דהנה בעיקר דברי הגמ' הק' בנפש חיה סי' י"א דהא שיטת רש"י דמתגלגל ע"ג קרקע חשיב הנחה, וא"כ מה איכפ"ל דמים לא נייחי, הא כיון דמתגלגלים ע"ג כותל חשיב הנחה כמו במתגלגל ע"ג קרקע, ותי' דודאי כל דין מתגלגל שייך רק במתגלגל על מקום או על גבי הכותל דהוא מקום מסויים, אבל במתגלגל על פני הכותל אין כאן מקום מסויים, ודמי לדבילה המוחזקת מכח הכותל, ולא שייך בזה דינא דמתגלגל, אלא דכ"ז רק לדעת הרמב"ן דכותל משופע ל"ח כמקום מסוים וההנחה היא באויר הרה"ר, ולכך פריך דאליכא הנחה, כיון דליכא מקום מצד עצמו, ועי"ז משני בכותל משופע, דכיון דיש לו מקום מצד עצמו, ולא רק דהחפץ מוחזק מכותו, וממילא ליכא חסרון דניידי דומיא דמתגלגל, ועי"ז דחי דמ"מ לא דמי דלגבי מים חשיב כמקום שאינו מסויים, והדברים נפלאים.

אלא דעיקר הסברא דקו' בתרא היא דלגבי מים חשיב כמקום שאינו מסויים, הוא סברא דחוקה.

וע"כ נראה לבאר באופ"א לקושיא בתרא דהגמ', דהנה בעיקר קו' הנפש חיה כבר כתב במשנת ר"א ליישב [על קו' על ר"ח דנקט דינא דאגוז מיירי במים], דכל דינא דמתגלגל נאמר דוקא באופן דהקרקע הוא מקום דמצ"ע ראוי להנחה, אבל באופן דמצד המקום אינו מקום ראוי להנחה אף רש"י מודה דאינו נחשב למונח, [ועי' להלן בע"ב מה דיש לדון בכ"ז], ולכך פריך הגמ' דהן אמנם כותל משועחשיב כמקום מסויים, אולם כיון דהוא מקום דאין המים יכולים לנוח עליו, ליכא דינא דמתגלגל על קרקע.

ובאמת דלפי"ז יש לכל הסוגיא, דס"ד דשאני כותל משופע, דכיון דהוא מקום הנחה לדברים אחרים, דמי לנתגלגל ע"ג קרקע וחשיב מקום הנחה גם לגבי המים, וע"ז פריך הגמ' דכל מאי דחזינן מד' רבא שכותל משופע חשיב מקום הנחה, הוא רק לגבי דבר הראוי לנוח בו, ולא לגבי מים דאין ראויין לנוח בו.

ה' ב'

א) גמ' - היה קורא בספר וכו' בכותל משופע וכו'. עי' בסוגיא בעירובין צ"ח א', הנה בעיקר דברי רבא דלרבנן אף בתוך ג' הנחה בעי' ע"ג משהו, שיטת רש"י ק' א' דעכבתו הרוח נמי חשיב כמונח, אולם בריטב"א כתב שם דלא סגי בעכבתו הרוח, [וצ"ב אמאי פשיטא ליה הכי בדברי רבא טפי מדברי ריו"ח], וכן מבואר בכס"מ פ"ג ה"ו בשם הרמ"ך דמדמברי רבא מוכח דס"ל לרבא דאגד יד שמי' אגד, וצ"ב הרי התם החפץ נח ביד ולא נייד, וע"כ דס"ל דכיון דידו ברשות אחרת אינו נידון כנייח, ועי' בנפש חי' סי' ט"ו דהאריך בזה, והוסיף שם דאעפ"י דמבואר בדף פ' א' דמודה רבא במעביר דחשיב כמונח, היינו באותו רשות אבל ברשות אחרת לא, ועי' חזו"א ס"ב ס"ק כ"ג ד"ה ובגמ' לעיל דנקט דגם לפי רש"י בהא דמודה רבא במעביר דלא בעי מונח היינו דוקא באותו רשות אבל ברשות אחרת לא כיון דנייד, [ונמצא דלפי הנפ"ח ברשות אחרת לא הוי הנחה ולחזו"א בידו נייד ברשות אחרת לא הוי מונח].

ב) ומעתה צ"ב אמאי לפי רש"י פריך הגמ' על ספר והא לא נח, הא סי בעכבתו הרוח, ואולי י"ל דכיון דגזרו אטו אין אגדו בידו, ממילא הרי כשיפול הספר הוא יהא במצב של נייד, ואעפ"י דרע"א סי' שנ"ב כבר הוכיח דלא גזרו אטו כשיפול הספר יהא על הקרקע, אלא דנים כפי מצב הספר עכשיו, מ"מ כיון דבמצאות כשלא יהא בידו הוא יהא נייד, נמצא דחזר וגלל ספר שהיה נייד, אולם ברמב"ן צ"ז א' מבואר דגזרו אטו אין אגודו בידו ויהא הספר מונח באיזה זיו בכותל, ע"ש, ולפי"ז ע"כ דהרמב"ן ס"ל כריטב"א.

ג) והנה בהא דמשני דבכותל משופע הוי מונח אף לר"י, צ"ב לפי רש"י אמאי חשיב כמונח, הרי להנ"ל עדיין שייך הגזירה, וע"כ צ"ל דמיירי באופן דגם אם לא יהא אגדו בידו לא יתגלגל הספר אלא יהא מונח ולא יהא נייד כלל. ובאמת דאף להריטב"א דחולק על רש"י צ"ל כן בגמ' לעיל גבי קלט מי גשמים דפריך והא בעי עקירה ממקום ד', ומשני כגון שקלט מע"ג כותל, ופריך והא לא נח, ומשני דמיירי בכותל משופע וכדרבא, וע"כ צ"ל דמיירי בכותל משופע דהמים ינוחו שם בפועל, ולפי"ז צריך לפרש דקו' הגמ' והא מים לא עבידי דנייחי, דאעפ"י דבפועל נעצרו המים, מ"מ כיון דאינו מקום הנחת קבע של המים אינו נידון כמונח, והוא חידוש גדול.

אולם לפי רש"י ק' א' ותוס' פ' א' דמתגלגל ע"ג קרקע חשיב כמונח לפי רבא, שפיר י"ל דאעפ"י דניידי על כותל משופע, מ"מ הוא נידון כמתגלגל בקרקע, וקו' הגמ' דמים מי עבידי דנייחי, היינו דדוקא באופן דכל מה דמתגלגל על הקרקע הוא מחמת כח הזריקה נידון כמונח, אבל באופן דמצ"ע לא מצי להיות מונח אף על הארץ נידון כנייד. אלא דא"כ תקשי דגם מעיקרא דסבר דמיירי בכותל זקוף, שפיר תי' דאיכא עקירה ממקום ד', [ומשום דהוי כהדביק דבילה על פני הכותל], וא"כ מאי פריך והא נייד, הא הוי כמתגלגל ע"ג קרקע, ובקובץ נהוראי ביאר הגר"א פילץ שליט"א דשאני היכא דאין ההנחה בגוף הרשות, דאינו נידון כמונח, והוא חידוש גדול, ולפי"ז הא דבכותל משופע מהני, משום דהכותל גופי' הוא הרשות, אלא דזה תלוי בפלוגתת תוס' והרמב"ן אי מיירי ברבים מכתפים, או דכותל משופע נידון כתל המתלקט, דלתוס' כותל משופע הוי גוף הרשות, ולא ככל כותל זקוף.

(ד) עי' עירובין ק"ג א' דטעמא דשרי מעיקר הדין לגלול את הספר, משום דאגדו בידו, ויש לעי' דהא כבר יסד רע"א על הרמב"ם פ"ג הי"ד דגם באופן דהחפץ קשור בחבל והחפץ כולו ברשות א' והחבל ברשות ב', דמצד אגד חפץ הרי כל החפץ בחוץ, מ"מ כיון דאגדו בידו ויכול למשוך את החפץ אליו הוא פטור, ואם יניח את החבל על הקרקע יהא חייב, ודין אגד כלי הוא בבאופן דחלק מהכלי בפנים, וא"כ הרי הכא כיון דחלק מהספר הוא ע"ג הגג, הרי שרי מדין אגד חפץ, ול"ל אגדו בידו.

אלא דבזה יש ליישב דכוונת הגמ' לבאר דטעמא דשרי אף מדרבנן, הוא משום אגד בידו, אולם עדיין קשה דהא בהיה קורא על גג רה"י דגזרו אטו אין אגדו בידו, הא כבר ביאר רע"א דהגזירה הוא רק אטו אופן דאין אגדו בידו, בלא שינוי מצב החפץ, וא"כ הרי גם בלא אגדו בידו חלק מהספר נמצא ברה"י, ושרי מעיקר הדין להחזירו, וא"כ הוי גזירה לגזירה, ואעפ"י דביאר רע"א דהספר נידון כאינו אוכל כל הרשות, הרי כ"ז מהני כלפי דאינו נידון כאגוד למקו"פ, אבל כלפי אופן דהספר אגוד ברה"י ודאי דחשיב כאגוד.

וע"כ צ"ל דמיירי שכל הספר חוץ לגג, ואוחז את הספר בידו הפשוטה חוץ לגג, וצ"ב דהא קתני היה קורא על הגג, ועי' האיר יוסף סי' כ"ו.

(א) תוס' ד"ה בכותל משופע - כגון שרבים מכתפים וכו'. ועי' ברמב"ן דחולק דכל אויר רה"ר עד י' הוי רה"ר, ופני כותל משופע ואינו משופע שוין, ותנן לק' ק' א' בדבילה עד י' חשיב רה"ר, ועי' ברשב"א דנקט כתוס' כיון דשאני פני הכותל דלא נחה במקום מסויים, אלא נחה ע"ג מפני שהדבילה לחה, אבל כאן שהוא מקום מסויים לנוח בו החפץ דמי לתל דאם מכתפין עליו הוי רה"ר ואי לא הוי כרמלית, ועי' בראש יוסף דביאר דיסוד המחלוקת הוא האם מקום הראוי דלא נוח תשמישתי' חשיב כמקום בפנ"ע להחשב כמקום מסויים או לא, וי"ל עוד דכו"ע מודו דאינו חולק מקום לעצמו, אלא דפליגי האם בשביל דלא יהא נידון כרה"ר בעי' דהמקום יחלוק מקום לעצמו, או דסגי במה דלא נוח תשמישתי'.

(ב) עי' בתוס' הרא"ש דכתב כתוס', וכתב דקשה אמאי נקט משהגיע ל' הו"ל למימר משהגיע לארץ, וצ"ב האם זה קו' בפנ"ע או דזהו קו' על מה דכתב מקודם כתוס', ונראה דלפי הרמב"ן ל"ק דכיון דהוא מדין אויר רה"ר, שפיר נקט דכל שהגיע לאויר רה"ר תוך י' חשיב כמונח ברה"ר, אבל לפי תוס' דמיירי ברבים מכתפין עליו שפיר תקשי אמאי לא נקט בהגיע לארץ, אולם העירוני דזה תלוי במה דנסתפק בקה"י האם ברבים מכתפין עליו מונין י' מהקרקע או י' מעל

העמוד, ושורש הספק האם הוא הו"ר מה"ר מצד עצמו או שהוא רק מדין אויר מה"ר, ולהנ"ל הרי מתבאר מהתוס' הרא"ש דחשיב כרה"ר עצמו.

ג) בחי' רע"א בעירובין צ"ח הק' לשיטת רש"י דעמוד ט' איירי בגבוה ט' טפחים מצומצמים איך שייך לפרש כן בסוגיין הא מלשון המשנה מבו' שבנפל קצת למטה מ' חייב, ולפי דבריו הרי בעי' שינוח דוקא בגובה ט' טפחים, וכתב הגרע"א דע"כ דרש"י ס"ל כהרמב"ן דחשיב כנח באויר מה"ר, ועי' בחת"ס דהביא כן מר"נ אדלר ודחה דכל ד' רש"י אמורים דוקא בתל שאינו משופע דביותר מט' טפחים אין רבים מכתפים עליו, אבל בתל משופע אגב שהרבים מכתפים בגובה ט' הרי הם משתמשים בהמשכו עד גובה י', וע"ע להלן ח' א' בסוגיא דעמוד ט'.

גמ' - אימור דאמר רבא וכו' מיא מי עבידי דנייחי. הובא לעיל קו' הנפש חיה סי' י"א לשי' רש"י דמתגלגל ע"ג קרקע הוי הנחה אף לרבא, מה הריעותא בכותל משופע, הא מים המתגלגלים ע"ג הכותל דמו למתגלגל ע"ג קרקע, ובנפש חיה כתב לחדש דהעוקר ממצב של מתגלגל אינו נחשב כעקר חפץ המונח, ובמשנת ר"א סי' ה' סק"ב הק' אמאי אגוז על מים פטור, הא הוי כמתגלגל ע"ג קרקע, [ולתוס' פליגי על רש"י ליכא קו' דהא רחב"ט ס"ל דתוך ג' כו"ע מודו, דהא י"ל דרבא אזיל לשיטתו דפליג על רחב"ט], ודן ליישב כדברי הנפ"ח דהנחה קיל מעקירה, אולם תמה על זה דבר"ח פסק בסוגיין לדינא דרבא, וביאר דרבא מיירי אף בהנחה, ולק' צ"ז א' פסק כרחב"ט דתוך ג' כו"ע מודו, ועוד תמה דבר"ח ק' ב' ביאר דדינא דרבא מיירי נמי במעביר, וקשה דהא מבואר בשבת פ' א' דרבא מודה במעביר דסגי בתוך ג'.

ולעיל הובא תי' הגר"א פילץ שליט"א עפ"י הרמב"ן דכותל משופע ל"ח כמקום מסוים וההנחה היא באויר הרה"ר, וא"כ פשוט דאינו דומה למתגלגל ע"ג קרקע אלא למתגלגל באויר, ויותר א"ש לפי"מ דכיון דרע"א הוכיח דרש"י ס"ל כהרמב"ן.

ולעיל הובא תי' משנת ר"א דכל מה דס"ל לרש"י דמתגלגל ע"ג קרקע הוי הנחה הוא רק כשהקרקע היא ראויה להנחה ורק החפץ הוא המתגלגל, אבל בקרקע שאינה ראויה להנחה מודה רש"י דל"ה הנחה, יל"ע בזה דהא בגמ' בדף ק' א' מיייתי הגמ' לדינא דריו"ח דבזורק פחות מג' בעי' הנחה ע"ג משהו, ואח"כ מיייתי הגמ' להא דאמר רבא דתוך ג' לרבנן צריך הנחה ע"ג משהו, ופריך הגמ' דכבר שמענו כן מריו"ח, ומשני מתגלגל קאמרת מתגלגל אין סופו לנוח אבל האי כיון דסופו לנוח אע"ג דלא נח כמאן דנח דמי קמ"ל, ועי' בר"ח שם (נד' בדף ק"א ב') וברשב"א ובריטב"א דביארו דרבי יוחנן מיירי שזרק למקום מדרון שאין החפץ יכול לנוח בקרקע זו משא"כ רבא איירי בזורק ע"ג קרקע ישרה, ומבו' מד' הגמ' דריו"ח באופן דמדרון, ומ"מ ס"ל לרש"י דכ"ז במונח באויר, אבל במונח ע"ג הקרקע עצמה אין נפק"מ בין מקום מדרון לקרקע ישרה, [אלא דיתכן לדחות דבאמת הראשונים ס"ל דאף בקרקע יש חסרון דמתגלגל, ולפי"ז הרי אדרבא מהגמ' שם מוכח כסברא הנ"ל, ורש"י דפי' דכל החסרון כשהוא באויר, באמת משמע שם דביאר לכוונת הגמ' באופ"א דבסופו לנוח היינו שסופו לנוח במקום זה, ואין סופו לנוח היינו שזרקו למרחוק, וכן מבואר ברע"א ח' א'].

עוד שמעתי להק' דהנה רע"א הוכיח מדינא דרבי דזורק מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע דחייב משום דביתא כמאן דמליא, דע"כ ס"ל כרש"י דמתגלגל ע"ג קרקע חייב, דהא מתגלגל על החפצים, ואי נימא כנ"ל הרי ודאי דאויר אינו

מקום שראוי להנחה, ואין לומר דהא גופא נתחדש בדינא דכמאן דמליא דחשיב כאילו הוא מקום הנחה, דא"כ בזורק מרה"ר גבוה לרה"ר נמוך דרך רה"י הרי נמצא דהחפץ יורד בשיפוע ונמצא דאף כלפי החפץ אינו מקום הראוי להנחה, וע"כ דאף בכה"ג נידון כמונח, ויש לפלפל בזה דאף בכה"ג נידון דעל כל מקום שהוא עובר יש לו חפץ שתחתיו, [והוא כעין מדריגות, ודו"ק] ולגבי זה נחשב כעומד במקום שאינו יכול להתגלגל. אולם מדברי רע"א מוכח ודאי דדינא דמתגלגל נאמר גם לגבי עקירה, שהרי רבי מחייב ב' מדינא דביתא כמאן דמליא, א' משום עקירה וא' משום הנחה.

גמ' - ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא מים ע"ג מים היינו הנחתן. ומבואר בגמ' דכל הנידון לגבי המים העליונים, אבל לגבי המים התחתונים פשיטא דהווי מונחים, ומשום דהריעותא במים העליונים הוא מחמת דהמים מתערבים עם התחתונים וניידי, ונמצא דליכא הנחה קבועה ע"ג המים התחתונים. ועוד מבואר מהמשך ד' הגמ' דהנידון אי הוי הנחה או לא תלוי אי נעשו העליונים והתחתונים לדבר א' או לא, דהא הגמ' מדמה שמן ע"ג מים לפלוגתא דריב"נ ורבנן לגבי טומאה, ומבואר שכל הטעם לדון דיש כאן הנחה הוא רק משום שהמים והשמן או המים העליונים והתחתונים נעשו לדבר א'.

ויש לדון בטעמא דרבא, האם טעמו משום דהמים העליונים והתחתונים חשיבי כדבר א' וכולם מונחים למטה בארץ, או דזה גופא שהמים העליונים נתאחדו עם התחתונים הרי"ז כהנחה בעליונים, דומיא הא דכתיבתן זוהי הנחתן, ונפק"מ בגונא שהיתה הגומא קצרה מלמטה פחות מד', ורחבה ד' למעלה, דאי נימא דהווי כדבר א' אין כאן הנחה ע"ג ד', אבל אי נימא דהוא מדין כתיבתן זו הנחתן חשיב כמונח ע"ג ד'.

גמ' - אגוז ע"ג מים לאו היינו הנחתו. ויש לדון האם הוא רק לגבי עקירה שאח"כ או דגם במניח לא נחשב כגמר מלאכה, ועי' בר"ח דפי' להדי' דמיירי גם לגבי הנחה, ועי' בראבי"ה סי' ר"א דכתב דיש לחלק בין עקירה להנחה, וציין לדבריו בתשו' תתקס"ח וע"ש דהאריך לבאר זאת, ויישב בזה קו' תוס' מהא דספינה מינח נייחא, ומהא דכתיבתן זו הנחתן, דעקירה גרע מהנחה, ובחי' חת"ס דייק כן מדברי הראב"ן דכתב "או בתר הוצאת הכלי אזלי' והא לא נח שהרי צף וליכא עקירה ופטור" ומדויק דהספק לגבי עקירה ולא לגבי הנחה, ובמרומי שדה צ"ט ב' דייק כן מלשון רש"י בסוגיין ד"ה מהו דתימא דהנידון רק לגבי עקירה, וכן נקט בחזון יחזקאל, ועי' בחזון יחזקאל ק' א' דהעיר דברש"י ק' א' ד"ה וזרק פי' דמיירי דזרק מידי דנייחא כגון אבן או מים, והא לגבי הנחה בכל גוונא חשיב הנחה, ומדוע העמיד לה בכה"ג, וע"ש דיישב דמיירי באין מחשבתו עליו ע"ש, ועי' בקה"י דהוכיח בדעת הרמב"ם דיש חילוק בין עקירה להנחה.

גמ' - בעי רבא אגוז בכלי וכו'. מד' הגמ' מבואר דהכלי ודאי ל"ח כמונח וכל הספק הוא רק בעקר את האגוז מהכלי אי בתר אגוז אזלינן או בתר כלי אזלי'. אכן בראב"ן סי' של"ח ביאר שספק הגמ' הוא בעקר את הכלי עם האגוז ומשמע מדבריו דבעקר את האגוז עצמו פשיטא לן דהאגוז חשיב כמונח וכל הספק הוא רק בעקר את שניהם דלמא אזלינן בתר הכלי, ועי' שפ"א.

והנה בראשונים הק' מ"ש ספינה מאגוז בכלי, ולד' הראב"ן לק"מ דבאמת כלפי האגוז היה פשוט לגמ' דהאגוז חשיב כמונח וכל הספק הוא רק כשעקר את האגוז עם הכלי ופשוט, אכן קו' התוס' מאגוז ע"ג מים אינו מיושב.

(א) תוס' ד"ה אגוז - ואע"ג דאמרי' וכו' ספינה מינח נייחא וכו'. ועי' ברמב"ן וברשב"א דהק' כן על ספק הגמ' באגוז בכלי, וצ"ב דהא ספינה דמי לאגוז ע"ג מים דהנידון על גוף החצר אם הוא מהלך או לא.

ובנפש חיה סי' כ' ביאר דהראשונים ס"ל דלגבי קנינים סגי באויר הרשות, וכל דאינו נחשב כחצר מהלכת, לא איכפ"ל דהחפץ נייד בחצר, אבל בהוצאה בעי' שיהא החפץ נח, ומשו"ה אף דמיא ממטו לה, סו"ס החפץ נייד, אבל באגוז בכלי ס"ל בקו' דכיון דמונח בכלי חשיב דהחפץ נח בכלי, וע"ז תי' דסו"ס החפץ והכלי ניידים במים.

(ב) והגר"א פילץ שליט"א [בקובץ נהוראי] ביאר דפליגי ביסוד החסרון דאגוז ע"פ מים, דהראשונים ס"ל דיש תנאי בהוצאה שלא יהא המקום נייד, וכל החסרון של אגוז ע"ג מים הוא רק משום דהמקום נייד, [ומה"ט מים ע"ג מים חשיבי מונחים, דכיון דהוי דבר אחד, הרי מונחים על מקום נייח דהוא קרקע], וממילא אין להק' מספינה, אבל באגוז בכלי דמספק"ל לגמ' דנדון את הכלי כנייד, ע"ז שפיר הק' דמ"ש מספינה, אבל תוס' ס"ל דהריעותא באגוז הוא משום דהאגוז נייד, ולכך הק' מ"ש מספינה.

אולם עי' בתוס' בב"מ וביתר ביאור בתוס' הרא"ש בב"מ דכתבו להדי' דהחסרון באגוז ע"ג מים משום דמונח במקום שאינו קבוע, והרי דגם לתוס' החסרון מחמת דהאגוז מונח על מקום נייד.

וע"כ צ"ל דודאי לכו"ע החסרון מחמת דמונח במקום נייד, אלא דהראשונים ס"ל דהוא דין מסויים בהנחה שיהא במקום קבוע, אבל תוס' ס"ל דהוא תנאי בדין מונח, דאינו נחשב כמונח כשנח ע"ג מקום נייד, ואעפ"י דהחפץ מצ"ע חשיב כנח, מ"מ כיון דמקומו נייד, ממילא החפץ שעליו נמי נידון כנייד, ולכך הק' מ"ש מספינה דאעפ"י דמקום הנחתה של הספינה אינו קבוע ונייד, מ"מ אמרי' דספינה מינח נייחא.

(ג) ועי' בשטמ"ק בשם הראב"ד דהק' כקו' תוס' מ"ש אגוז על מים מספינה, ותי' דלגבי קנין חצר ליכא ריעותא רק באופן דמהלכת מעצמה, אבל לגבי שבת בעי' הנחה ממש, ובאגוז ע"ג מים אעפ"י דאינו נייד מ"מ חשיב כאויר, וכע"ז מבואר ברש"ש בסוגיין.

ולפי הראב"ד הא דבעי רבא על אגוז בכלי אי הוי הנחה, אעפ"י דהרי האגוז הוי כנמצא בכלי הפורח באויר, מ"מ נסתפק רבא דיהא נידון כמונח, משום דהאגוז בכלי והונח בכלי, ולפי"ז פשיטא דאם יעקור כלי עם האגוז מע"ג המים, יהא פטור, כיון דבעי לעקור את האגוז מהכלי, ולא את הכלי.

ויש להסתפק האם לפי הראב"ד ספק הגמ' יהא אף בנותן על אדם מהלך, דמה לי מניח על כלי הפורח באויר או על אדם מהלך, וצ"ע.

(ד) ובעיקר הצד לומר דגדר הדין הוא דבאמת מים הוו מקום הנחה, אלא החסרון משום דהאגוז נייד, עי' ברש"ש דכת בדכ"ן מדוייק ברש"י ותוס', עי' בנפש חיה דהק' סי' כ' דהק' דהא לרחב"ט צ"ז א' תוך ג' חשיב כמונח, אע"ג דהחפץ באויר, אלא דיתכן דרבא לשי' דפליג על רחב"ט, אולם עדיין קשה לשי' רש"י דמתגלגל על קרקע אף לרבא חשיב כמונח, כדייק רע"א במערכה דקלוטה מרש"י ק' ב', תקשי הרי גם הכא מתגלגל ע"ג מים, ותי' בנפש חיה דלענין עקירה ממנו גם רש"י מודה דאינו נחשב כמונח, אולם הק' דהא בתוס' פ' א' מבואר להדי' דחשיב כמונח גם לגבי

עקירה, דהא הק' מר"י דספר המתגלגל והתם מיירי לגבי עקירה, וכן העיר ידידי הרב אלי' דוד קנינסקי נ"ו דהא לרבי דמחייב ב' ביאר רע"א דהוא מדין דמתגלגל ע"ג קרקע, הרי דחשיב מונח לגבי עקירה דאל"כ איך חייב ב'. וצ"ל דודאי מקום שלא שייך כלל שהחפץ יהא מונח בו אין בו דין הנחה דמתגלגל, ובאמת דכן מתבאר בגמ' בע"א דפריך בקלט מים ע"ג כותל והא לא נח, וק' הא הוי כמתגלגל ע"ג קרקע, וע"כ דכיון דאינו יכול לנוח בו אינו נחשב כמונח, אלא דא"כ תקשי מאי משני בכול משופע, הרי המים לא מצו ניחוי שם, אולם כבר נתבאר לעיל דיתכן דכיון דלגבי חפצים אחרים הוא נחשב כמונח, ורק מים אינם יכולים לנוח במקום משופע, ס"ד דסגי בזה לדונו כמקום בר הנחה, וע"ז דמ"מ לגבי מים נידון כמקום שאינו בר הנחה.

ה) ויש לדון לצד של הגמ' דאגוז בכלי אזלי' בתר אגוז, האם הגדר בזה דחשיב כמונח ע"ג הכלי ובעי' שיעקרנו מהכלי, ומשום דגדר החסרון דנייד הוא דחשיב כאינו שייך למקום שעליו הוא מתגלגל, וממילא כיון דהכלי לא מונח ברשות איך יתכן דהאגוז נידון כמונח ברשות, אע"כ דהאגוז נידון כמונח בכלי, ואם יעקור את הכלי עם האגוז פטור, או דחשיב כמונח ברשות וגם אם יעקרנו עם הכלי הוי עקירה, ודוגמא לזה דהא הרשב"א ה' א' מבאר דאדם אינו רשות, אלא מונח ברשות, ומקום ד' הוא באדם ומכח האדם נחשב כמונח ברשות, ומ"מ פשיטא דאם יעקור את האדם עם החפץ שעליו חשיב כעקירת החפץ מהרשות, אע"כ דלא עקרו מהאדם, וה"נ מכח הנחתו בכלי נידון כמונח ברשות, ולא איכפ"ל דהכלי עצמו נייד, ועי' שפ"א דהביא דכן מבואר בראב"ן.

ויש להביא בזה כמה ראיות דהאגוז נידון כמונח ברשות, הנה בתוס' דנו אם רכוב כמהלך או לא, ולצד דלאו כעומד, היה אפשר לפרש הצד של הגמ' דאגוז בכלי הוי מונח כיון דרכוב כעומד, והנה זה ודאי דלצד של הגמ' בקידושין דרכוב כעומד אינו משום דדנין דהבהמה הוא מקומו של האדם, שהרי ודאי דאף באופן דיאחז עצמו מעל הבהמה, דודאי אין הבהמה מקומו, מ"מ אינו נידון כמהלך, אלא כיון דהאדם לא עביד מעשה הליכה, והבהמה היא דהולכת, אין נידון הרכוב כמהלך, וא"כ ודאי דגם אגוז בכלי אין הנדון דיהא האגוז מונח בכלי, אלא הנדון הוא דהאגוז נידון כנניח וממילא הוא מונח ברשות, וגם אם לא יהא הכלי רחב ד' נמי הוי מונח, כיון דמכח הכלי הוא נחשב כמונח במים, ואף למאי דהסיקו תוס' דטעמא משום דדרך להצניע, נמי י"ל דהגדר בזה דמה"ט הוא נידון כמונח במים.

ועוד יש להוכיח דהא תוס' הוכיחו מדף קנ"ג ב' דמניחו כשהיא מהלכת דרכוב כמהלך, ומבואר דאילו היה רכוב כעומד חשיב דהבהמה עקרה את החפץ שעליה, ותמהו הרש"ש והשפ"א והנפ"ח סי' י"ט דלו יהא שרכוב כעומד הרי מחמת זה נידון החפץ כמונח על הבהמה, וכל שלא חזר ועקרו מהבהמה אלא הבהמה מהלכת ולא נעקר החפץ ממקומו, והניחא בעקירת גופו שפיר אמרי' דהגוף עם החפץ נעקרו מהרשות, אבל כשהבהמה כבר מהלכת הרי החפץ נשאר מונח וליכא עקירה כלל, ועי' רע"א ג' ב' דביאר דלצד דעקירת גופו לאו כעקירת חפץ, אעפ"י דביאר המהרש"א דחשיב כמונח, מ"מ נידון כמונח על האדם ולא על הרשות.

אולם להנ"ל א"ש היטב דכמו דביאר השפ"א מהראב"ן דעקירת הכלי והאגוז חשיב עקירה, ה"נ כיון דנידון רכוב כעומד, חשיב כמונח ברשות, אולם בזה ודאי בעי' דיהא בבהמה מקום ד' להנחה, שהרי החפץ גבוה ג"ט מהקרקע, אולם הנחה בבהמה נידון כהנחה בקרקע, וממילא כיון דנייד אינו חסרון בשייכות של החפץ לרשות, אלא הוא חסרון בעצם מצב החפץ דהוא בהילוך, ממילא הרי לגבי החפץ שעל בהמה שאינו במצב של הילוך אלא נח, חשיב כמונח ברשות, ולא איכפ"ל דהבהמה מהלכת. [אלא דא"כ תקשי כקו' תוס' לגבי מהלך כעומד דא"כ לא משכח"ל ד"א

ברה"ר, ה"נ הכא הרי החפץ מונח כל רגע ברשות שלמטה, וכשהבהמה מהלכת הרי כנעקר החפץ ממקומו והונח לצידו, וי"ל דגם בזה שייך תי' תוס' דהלכתא גמירי, וכדביאר במהרש"א ק' א' דגם לגבי תוך ג' אמרי' הלכתא גמירי לן.

ויש לעי' אמאי לא הוכיחו תוס' דרכוב כמהלך מהא דאין אדם חייב על עקירת חפץ שעליו רק בעמד לפוש, ואינו חייב מיד כשיצא בהליכתו, ובפשוטו י"ל כיסוד הראש יוסף ג' א' דכל שהחפץ נח אין חייב בלא מעשה הנחה, וה"נ ליכא מעשה עקירה בהליכתו, אולם א"א לומר כן דהא לגבי בהמה מהלכת נמי נימא דהוא משום דליכא משעה עקירה, וע"כ כדביאר בזכרון שמואל דס"ל לתוס' דלא בעי' מעשה עקירה, וצ"ע.

וע"ש בזכר"ש דרצה לבאר כן בדברי רש"י שם, אולם יתכן דכוונת רש"י כסברת האחרונים הנ"ל דהנחתו על הבהמה ואינו נידון כעקירה מהרשות.

(א) שם - לגבי קנין שאני וכו' דחצר ילפי' מיד וכו' אבל הכא ממשכן וכו'. עי' תוס' הרא"ש דהוסיף ראייה לזה מהא דגלבי קנין חצר מתגלגל נידון כמונח, ולגבי שבת אינו נידון כמונח.

(ב) עי' חז' מהרי"ט דהק' מדוע הוצרכו לבאר דשאני חצר דילפי' מיד, ולא סגי במה דבבבבב לא בעי' דומיא דמשכן, וכן קשה איפכא מדוע הוצרכו לבאר דילפי' ממשכן ולא סגי דשאני חצר דילפי' מיד, ותי' המהרי"ט דבארו דשאני חצר דילפי' מיד כדי שלא יקשה על ספינה מרכוב כמהלך, והוצרכו לסברא דדומיא דמשכן, כדי לבאר מ"ש אגוז בכלי מרכוב כמהלך.

(ג) ובעיקר דברי התוס' דבאופן דאורחי' בהכי אסור אף באופן דליכא הנחה, ובאופן דלאו אורחי' בהכי שרי אף באופן דאיכא הנחה, צ"ע דא"כ מה הס"ד דמים ע"ג מים לאו היינו הנחתו, הא ודאי אורחי' בהכי, וכן מה הנידון בשמן ע"ג יין, הא עיקר הנידון הוא רק אם אורחי' בהכי או לא.

וי"ל דודאי כל דאיכא הנחה גמורה ליכא ריעותא דלאו אורחי', וכל דליכא הנחה כלל לא מהני אורחי' לחייבו, ושאני הכא דבאמת הוא מונח דומיא דספינה, אלא דעדיין אינו הנחה מעליא, משום דסו"ס הוא נייד, וע"ז חדשו תוס' דתלוי אי הוי אורחי' בהכי או לא, ואגוז בכלי דמי הכלי לספינה, והוי מונח, אאל דאינו הנחה מעליא, ומשו"ה שייך בזה חסרון דלאו אורחי'.

(ד) עי' מג"א סי' רס"ו סק"ז פסק דליכא חיוב הוצאה בעוקר חפץ המונח ע"ג עגלה המהלכת, והק' בישועות מלכו סי' נ"ג דהא חפץ ע"ג עגלה הוי אורחי' בהכי, ולא גרע מספק הגמ' על אגוז בכלי, ועי' נפש חיי' סי' י"ט.

(א) שם - ובריש פרק בתרא וכו'. ומבואר דדימו תוס' אגוז בכלי למניח ע"ג אדם מהלך, אולם בתו"י פליג דדמי לאגוז ע"ג מים ולא לאגוז בכלי, וצ"ב סברת התו"י.

ויש שבארו דתלוי בספק דלעיל אם הריעותא באגוז ע"ג מים משום דהאגוז נייד, או משום דמונח על מקום נייד, דתוס' לשי' דהחסרון משום דהאגוז נייד, שפיר ס"ל דלא דמי אגוז ע"ג מים למניח ע"ג אדם מהלך, דרק האדם מהלך אבל החפץ נייד על האדם, אבל התו"י ס"ל דהחסרון רק מחמת דהמקום נייד, וממילא גם במונח ע"ג אדם מהלך

איכא ריעותא דמונח על מקום נייד, אולם נראה דא"א לומר כן, שהרי בתו"י כתב כן אף לגבי דינא דרכוב כמהלך, וצ"ע.

(ב) בעיקר ראיית תוס' כבר העירו הרש"ש והשפ"א דשאני התם דכיון דהניח על הבהמה כשהיא מהלכת, הרי ליכא נידון מחמת עקירת הבהמה, והוצאה לאו איהו עבד, וכן משמע ברש"י קנ"ג ב', ועי' בזכרון שמואל מכתב ה', ועי' לעיל.

שם - ואמרי' נמי בהמוציא וכו'. ועי' בר"ח דביאר דחידוש הגמ' דליכא חסרון של מקום ד' בנייר, ולפי"ז ליכא ראייה מהתם, דעיקר החידוש הוא דכתיבה חשיב הנחה.

ועי' בראבי"ה סי' תתקס"ח דעמד בקו' תוס' ותי' ג' תי' או דאותיות יתקיימו לעולם, או דמיירי דהנייר מונח ע"ג עמוד והאדם כתבן כשהוא מהלך, או דיש חילוק בין עקירה להנחה, ומבואר נמי דס"ל דס"ד דכתיבה אינו נחשב ככל להנחה.

ובעיקר דברי התוס' הק' בשפ"א מ"ש מאגוז בכלי דמספק"ל לגמ' ובכלי ביד האדם פשיטא דהוי הנחה. וי"ל דכל הנידון דרכוב כמהלך שייך באופן דהאדם חשוב מהלך, דבזה אנו דנין גם החפץ שעליו כמהלך, אבל באגוז בכלי, כיון דהמים מצ"ע חשיבי כמונחים, ממילא אין סיבה לדון את הכלי שעליהן כנייד מדין רכוב כמהלך, אלא דעדיין יש לדון דסו"ס הכלי נייד על המים, ובזה יש לדון דמהני אורחי' להחשיבו כמונח, אבל באופן דכלי על אדם מהלך וחשיב כנייד מחמת דינא דרכוב כמהלך, ודאי לא מהני אורחי' בהכי להחשיבו כמונח.

ברמב"ם בפ"ג ה"ד מצינו שיטה מחודשת בביאור ספק הגמ', דכל הריעותא בהנחה ע"ג מים היא רק שאין כאן מקום דע"ד, ולשיטתו לק"מ קו' התוס' מההיא דבב"מ דבאמת האגוז חשיב כמונח וכל הריעותא היא רק שאין כאן מקום ד', ולשיטת הרמב"ם צ"ל דהטעם שבמים ע"ג מים הוי הנחה משום דכל המים נעשו לדבר א' וכולם מונחים למטה בארץ.

ויש לדון אי כוונת הרמב"ם דבכלי ליכא ד' או דבמים ליכא ד', ועי' בנפש חי' סי' כ"א דנקט דכוונת הרמב"ם על המים, ונסתפק אם כוונת הרמב"ם כפשוטו דמים ל"ה כמקום ד', [ולשון הגמ' "דנייד" מתפרש דזהו גופא הטעם דבמים ל"ה מקום ד' דכיון שהמים נידי ואינם קבועים אין לזה חשיבות של ד'], או דכוונתו רק לדמיון בעלמא, דמדין מקום ד' חזינן דבעי' הנחה ע"ג מקום חשוב ומים דניידי ל"ה מקום חשוב.

אולם במשנת ר"א נקט דכוונת הרמב"ם דבכלי ליכא ד', וע"ש דביאר דעת הרמב"ם דבאמת הרי קיי"ל משפת מיא משחינן, וא"כ לעולם חשיב כמונח תוך ג' לקרקע, וא"כ הרי הכא דמי למעביר דלכו"ע חשיב הנחה בתוך ג', וע"כ צ"ל דהחסרון משום דבכלי ליכא ד', אלא דכ"ז לצד דאזלי' בתר הכלי, אבל אי אזלי' בתר האגוז דנין למקומו במים דיש בו ד', ע"ש באריכות.

עמד לכתף ועמד לפוש

א) גמ' - אמר רב אבין וכו' היה טעון אוכלים ומשקים וכו'. עי' ברש"י דפי' דבשלא עקר ע"מ להוציא אי"ז מלאכת מחשבת, והיינו דנתכוין למלאכה המותרת דעקירה ע"מ לפנות מזוית לזוית היא טלטול בעלמא, ועי' ברמב"ם בפי"ג הי"ב שכתב דה"ט "שנמצאת זו העקירה עקירה המותרת" ויש לדון אי כונתו משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה, או שגם בלא"ה הרי"ז עקירת היתר. ואולי יש בזה נפק"מ לדינא בהוצאת קרבן פסח [עי' פסחים פ"ה ב'] דודאי א"צ מלאכת מחשבת, אם חייב בעקר ע"מ להצניעו, דלרש"י חייב ולהרמב"ם פטור, וצ"ע בזה.

וצ"ב מה החילוק בין מלאכת הוצאה לכל שאר המלאכות, דכאן נתחדש דצריך להתחיל את המלאכה ע"מ לגומרה, מה שלא מצינו כן בשאר מלאכות.

ולכא' מוכח מזה דהעקירה אינה מגוף מלאכת ההוצאה, דעיקר המלאכה היא ההעברה שבין הרשויות והעקירה אינה אלא בתורת תנאי בעלמא, ומשו"ה בכל המלאכות כשהאדם התחיל לעשותם יש כאן תחילת מלאכה גמורה וזה גופא משוי ליה כמלאכה, משא"כ בעקירה שהיא רק כתנאי בעלמא ל"ש להחשיב את העשיה כ"תחילת מלאכה" אם לא שיתכוון להדיא ע"מ להוציא.

ב) והנה בפשוטו מסתבר דכ"ז הוא רק בעקר ע"מ להוציא מזוית לזוית, אבל בעקר ע"מ להוציא לרה"י זו והוציא לרה"י אחרת יהא חייב דבכה"ג לא נתכוין למלאכת היתר, וכמו"כ יתכן שאין חסרון במלאכת מחשבת.

אולם עי' בשו"ת הר"י מגאש סי' כ"ד דפי' דרבי יוחנן איירי כשעקר ע"מ להוציאן לחוץ ולהניחן לאלתר ולבסוף נכנס ויצא כ"פ, ע"ש, ומבואר דס"ל שאין די בעקירת חיוב אלא בעי' שיעקור ע"מ להוציא הוצאה זו.

ג) ויש להסתפק אי בעי' שיעקור ע"מ להניח או דסגי בעקר ע"מ להוציא, ועי' ברשב"א בעבוה"ק ש"ג פ"ה ה"ב כתב דבעי' עקירה ע"מ להניח, אולם עי' פרי מגדים משב"ז סי' שמ"ו סק"ב בביאור ד' הב"י די"ל שסגי בעקר ע"מ להוציא.

ועי' בתוצ"ח סי' י"א דהוכיח מהגמ' בדף ג' ב' דאי שדי ליה אתי לידי חיוב חטאת, דסגי בעוקר ע"מ להוציא, וצ"ע על הרשב"א.

ועי' בבית מאיר סי' שמ"ז דהק' מ"ט בעקירה גרידא ליכא איסור דאורייתא מדין ח"ש, ובסו"ד תי' דלא חזי לאצטרופי כיון שהעקירה הראשונה לא היתה ע"מ להוציא הוצאה המחויבת.

וע"ע בשטמ"ק בכתובות ל"א א' שכתב דבעקר ע"מ להניח בכל מקום שיזדמן לו או באותה רשות או בחוץ הרי"ז כעקר ע"מ להצניעו ופטור, דחזינן מדבריו בעי' כונה חיובית ע"מ להניח.

ד) עי' בדף י"א ב' דמבואר בגמ' דהא דמבואר במשנה בעירובין לא יעמוד אדם ברה"י וישתה ברה"ר, הוא רק בכלים הצריכים לו דחיישי' שמא יביא את הכלי אליו ויעבור באיסור הוצאה. ועי' ברעק"א שם דהק' דגם אם יביא את הכלי אליו ליכא איסור דאורייתא דהעקירה היתה ע"מ לשתות את המים בפנים ולא ע"מ להוציא, וכבר עמד בקו' זו הריטב"א בעירובין דף כ', ובתו"ד כתב דלא גזרי' שמא ימלך דאין בזה איסור תורה, וכל הגזירה היא רק שמא יבא להכניסם להדיא אצלו ויעקורם מעיקרא ע"מ להביאם אליו, ע"ש.

ה) עי' מנחות ל"ז ב' דרבינא הוה קא אזיל אבתריה דמר בר רב אשי בשבתא דריגלא איפסיק קרנא דחוטיה ולא אמר ליה ולא מידי וכו', ומב' שם בסוגיא דלכו"ע אי היה המעשה ברה"ר גמורה היה צריך מר בר רב אשי להוריד את הטלית דיש בזה איסור דאורייתא ואיסור דאורייתא אינו נדחה מפני כבוד הבריות, אלא דדנו שם אם המעשה היה

ברה"ר או בכרמלית ע"ש. ובתשו' משנת רבי אהרן סי' ד' בהג"ה הק' קו' עצומה דאפי' אי מיירי ברה"ר גמורה אין בזה איסור דאורייתא דהעקירה היתה קודם שנפסקו החוטים דהוי זה מלבוש בעלמא דאין כאן עקירה, והוסיף הגרא"ק דאפי' אי נימא דיש כאן עקירה אגב גופו מ"מ ד"ז לא גרע מעקר ע"מ לפנות מזוית לזוית דל"ש לחייבו אהך הוצאה, וכתב הגרא"ק דלחומר הקושיא צ"ל דאיירי כשעמד לפוש לאחר שנפסקו החוטים דיש כאן עקירה גמורה, וצ"ע.

ו) עי' ברש"י בסוכה דף מ"ג דכתב דבהעברת ד"א א"צ שיעקור ע"מ להעביר, ובתוס' שם תמהו עליו בזה, ועי' בכפות תמרים שם שכתב דרש"י ס"ל לחלק בין הוצאה לבין העברת ד"א, דהעברת ד"א לא ילפי' ממשכן ואין בה דין מלאכת מחשבת.

גמ' - מאי קמ"ל שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך וכו'. ברש"י פי' דאיירי כשהניחו ברשות אחרת אלא שלא היתה דעתו לכך ובזה אשמועי' ר"י דבעי' שיעמוד לפוש דאל"כ נמצא שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך, אולם עי' ברמב"ם פי"ג ה"ח דהביא לדינא דרבי יוחנן "לפיכך אם יצא בחפץ שבידו או על גביו ולא עמד ברשות שניה אלא חזר ונכנס והוא בידו אפי' יצא ונכנס כל היום כולו עד שיצא היום פטור לפי שעקר ולא הניח" ובהל' י"ב שם הביא לאידך דר"י דבעקר ע"מ להניחו בזוית אחרת פטור. והנה במ"מ בה"ח כתב דמקור ד' הרמב"ם הוא מדברי רב אבין בסוגיין, וכונתו דהרמב"ם מפרש את ד' הגמ' דאיירי כשלא הניח ברה"ר, ואשמועי' דבעי הנחה, ועי' בלח"מ שתמה עליו ממה שהק' הגמ' מאי קמ"ל שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך וכו', ולדברי הרמב"ם אי"ז שייך לד' רב אבין דר"א איירי בלא הנחה, וע"ש שכתב דא"נ וגם הרמב"ם מפרש כרש"י דרב אבין איירי במפנה מזוית לזוית, ומ"ש המגיד משנה דילפי' לה מד' רב אבין כונתו דמכלל דבריו למדנו דהילוך בלא עמידה ל"ה הנחה ע"ש.

רש"י ד"ה היה טעון - ומשעקר רגליו נמלך וכו'. ומדויק דבנמלך קודם שעקר רגליו מחייב, ולכאן כונתו דבכה"ג איכא עקירת גופו כשעקר רגליו ועקירת גופו כעקירת חפץ, וכ"כ השטמ"ק בכתובות ל"א א' לדייק מ"ט הק' בגמ' שם וכה"ג מי מחייב ולא הק' כפשוטו ומי מחייב, וביאר השטמ"ק דכל הדין דעקר ע"מ לפנות מזוית לזוית פטור הוא רק כשנמלך לאחר שעקר רגליו אבל בנמלך קודם לכן חייב ולכך הק' בגמ' וכה"ג מי מחייב, וכן ביאר בע"ב שם בדעת רש"י דבעקר את החפץ והרגיע ליכא קלבד"מ, אלא דא"כ צ"ע אמאי לא משני הגמ' בכתובות דהברייתא מיירי בעקר ע"מ להצניע ונמלך בעודו עומד דבכה"ג ליכא קלב"מ דחייב גניבה קאתי ליה על ההגבהה הראשונה וחייב שבת הוא רק ע"ז שעקר את גופו משעמד, וביותר קשה אמאי מוקי לה בעקר ע"מ להצניע, הרי אפי' אם עקר ע"מ להוציא ליכא קלב"מ, דכשעמד ועקר ל"ש לחייבו על עקירת החפץ, דאכתי הוא עומד וכל חיובו הוא רק על עקירת גופו שאח"כ, ונמצא שהממון והמיתה אינם בעידנא, דהחייב גניבה הוא על ההגבהה הראשונה והחייב מיתה הוא על עקירת גופו שאח"כ.

וכבר עמד בכ"ז בתשו' נפש חיה סי' ו', וע"ש דר"ל דבאמת עיקר העקירה היא עקירת החפץ מהקרקע וגם אי נמלך קודם שעקר רגליו מפטר, והיינו דאף שהנחת גופו כהנחת חפץ, מ"מ בכה"ג שעמד בשעת העקירה ולא הניח את גופו אין כאן מעשה הנחה לבטל לעקירה הראשונה.

ועוד דן להוכיח מדברי תוס' בעירובין דף כ' א' שכתבו דבפשט ידו ולא הניח את החפץ לא בטלה עקירה ראשונה, וכן הוכיח שם מד' הרא"ש בד"ג שכתב (לפי ד' הקרב"נ) דבפשט ידו והניח את החפץ ברשות אחרת לא מחייב דעקירת ידו לאו כעקירת חפץ דמי ומ"מ אי עקר את החפץ מהקרקע מחייב, ומבואר מדבריו שכשעקר את החפץ ועשה הנחת היד לא בטלה עקירה ראשונה, וע"ש עוד שהביא דבשטמ"ק בכתובות דף ל"א ב' פליג ע"ז, דבשטמ"ק שם כתב שבעקר מהארץ וזרק ל"ש קלב"מ אא"כ עקרו וזרקו בב"א, וצ"ע בכ"ז.

(א) גמ' - אמר אב"י והוא שעמד לפוש וכו'. ע"י בשיטה להר"ן דכתב דכל הדין דלכתף פטור הוא רק כשעמד לכתף אבל בהניח את החפץ על הארץ ע"מ לכתף הוי הנחה גמורה, וע"י חזו"א ס"ב סק"ד דהוכיח דהתוס' פליגי על הר"ן דכתבו בדף ח' ב' דהחידוש בזירזא דקני דל"ה עקירה משום דמיירי בחפץ שדרך להוליכו בכך דס"ד דהוי כעמד לכתף, ואי נימא שהנחה ע"ג הארץ לכתף הוי הנחה גמורה צ"ב מהו הס"ד דלהוי כלכתף, אולם בשפ"א פ"י שם להיפוך, וע"ע מה דיתבאר לק' בתוס' שם.

(ב) ובחזו"א שם מסתפק מה הדין בחפץ המונח ע"ג אדם העומד לכתף ובא אחר ועקרו ממנו אי חשיב החפץ כמונח או לא, ושורש הספק לכאן הוא אם עמד לכתף ל"ח החפץ כמונח כלל, או דהחפץ מצ"ע שפיר חשיב כמונח, אלא דליכא מעשה הנחה לחיוב, וממילא אינו מבטל עקירה הראשונה.

(ג) וי"ל דבזה גופא פליגי התוס' והר"ן, דהנה ז"פ שבמניח חפץ על הארץ ל"ש לדון שהחפץ לא נייח דהרי החפץ מצ"ע נייח ומה אכפ"ל שהאדם עומד לעוקרו, (ומה"ט נראה פשוט דאם יבא אחר ועקרו מהארץ יתחייב), ומה"ט נראה דלהך צד שהריעותא בעמד לכתף היא שהחפץ ל"ח כמונח כלל ל"ש לדון דהנחה ע"ג הארץ לכתף ל"ה הנחה וצדקו ד' הר"ן, אמנם אי נימא כהצד הב' שבכל עמידה לכתף הוי החפץ כמונח וכל הריעותא היא חסרון מסוים במעשה ההנחה יש מקום להבין שגם מניח ע"ג הארץ לחייב ל"ה הנחה גמורה לחייבו או להפסיק במלאכה, דסו"ס הגברא הניח את החפץ ע"מ לעקרו ועדיין הוא עסוק במלאכתו.

(ד) אלא דא"כ יתכן שאין כל מח' בין התוס' להר"ן, דהא מצינו כמה אופני הנחה שהם כהנחה גמורה לחיוב ואעפ"כ אי"ז מבטל לעקיר"ר, ולפי"ז י"ל דגם התוס' מודו לד' הר"ן דהחפץ חשיב כמונח לענין לחייבו אהך הנחה ולענין לחייבו על העקירה שעקר ממצב זה, וכל מש"כ התוס' דהוי כהנחה לכתף הוא רק כלפי הנידון אי הנחה זו הוי הפסק במלאכה או לא, דלענין זה שפיר י"ל דמאחר וסו"ס הגברא עסוק במלאכתו אין כאן מעשה הנחה לבטל לעקירה הראשונה.

(ה) ובעיקר הספק הנ"ל לגבי אדם אחר ע"י במגנזי הגר"ח עמ' ט"ו שג"כ נסתפק בזה, ומדבריו מבו' שספק זה אינו שייך לנידון בהניח ע"ג הארץ, די"ל דהנחה ע"ג האדם גרע טפי. וביאור דבריו הוא דגם אי נימא דהנחה ע"ג הארץ ל"ה כהנחה לכתף, כ"ז במניח על הארץ שהחפץ מצ"ע הוא כמונח לגמרי, ורק האדם חושב בדעתו לעוקרו, משא"כ במניח ע"ג אדם העומד לכתף, דהוי ריעותא בעיקר ההנחה, מאחר ודעת האדם לעקור את עצמו, וליכא הנחה גמורה.

ו) ובעיקר הנידון דמניח ע"ג הארץ נמי שייך נידון דעמד לכתף, יש לדון לכאור' דכל קלוטה כמי שהונחה לא עדיף מהנחה לכתף דהחפץ אינו קבוע במקום מסוים, ואיך מחייב ר"ע על קלוטה, הא הוי הנחה לכתף. וכן קשה בזורק תוך ג' לרב חלקיה בר טובי דא"צ הנחה ע"ג משהו, וכן קשה במתגלגל על הארץ לשיטת רש"י דחייב.

ויש להוסיף בזה, דאי נימא כמ"כ במגנזי הגר"ח דבהנחה ע"ג האדם גם הר"ן מודה דל"ה הנחה כיון שכל מצב ההנחה הוא ע"מ להעקר, יל"ה ק' להנך קו' גם לשיטת הר"ן, דהרי הנחה דקלוטה וכו' כל מצב ההנחה הוא ע"מ להעקר, והוי ריעותא בגוף ההנחה.

ואי נימא דקלוטה שאני, יש להק' להיפוך לדעת הסוברים דאמרי' קלוטה בחפץ הנמצא ביד האדם תיקשי איך משכח"ל דין עמד לכתף לר"ע הא גם אם דעת האדם להמשיך ולהלך מ"מ החפץ קלוט באויר הרשות וזה גופא להוי כהנחה.

ובאמת דבחזו"א שם עמד בסו"ד דקשה על תוס' ממעביר תוך ג', ותי' דיש חילוק בין תוך ד' וסוף ד', וצ"ב סברת החילוק, ומבואר דפשיטא ל' דמניח לכתף אינו נחשב כחפץ עקור, אלא דליכא הפסק במלאכה, וזה שייך רק לגבי דאינו נפטר על הנחת החפץ באמצע המלאכה, אבל בסוף המלאכה ודאי דחשיב כנחה בסוף ד', ולפי"ז הרי ודאי א"א לפרש דספק החזו"א לגבי עקירת אחר מהנחה דלכתף אי חשיב כמונח או לא, דא"כ תקשי אמאי עומד לכתף בסוף ד' פטור, והנחת חפץ לכתף בסוף ד' חייב, וע"כ דבעמד לכתף ודאי חשיב כעקור, אלא דנסתפק דילמא לגבי אחר אינו נחשב כעקור, ולפי"ז עמד לכתף דאדם וחפץ הוו ב' דינים, וצ"ע המקור לזה.

א) עי' בגמ' לקמן קנ"ג ב' אמרי' דמי שהחשיך בדרך ואין עמו לא נכרי ולא בהמה התירוהו חכמים להלך פחות פחות מד"א, ובב"י סי' רס"ו הביא בשם רבינו ירוחם דצריך לישב בכל פחות מד"א, ועי' במג"א בסק"ט שתמה עליו מסוגיין דבסוגיין מבואר דעמידה לפוש ל"ה הנחה, ותי' דכונת רי"ו דבעומד מחמת איסור התורה הוי כעמד לכתף ומשו"ה בעי' שישב, ועי' בשער הציון סי' שמ"ט סקי"ח נקט דיסוד פלוג' הראשונים הוא אם עמידה מחמת דבר אחר שאינו לא לפוש ולא לכתף הוי הנחה או לא, וע"ש שהביא ראיה לזה ממ"ש בסוגיא בדף קנ"ג שם דאי קיימא להשתין הוי כהנחה ול"ח כעמד לכתף, [ובשפת אמת שם חילק דשמא בבהמה שאין בה דעת ל"ח כעמד לכתף], וכן ממ"ש בסוף הסוגיא שם דבעומד ע"מ לפתוח הדלת להכנס לבית הוי הנחה אע"ג דכל העמידה היא ע"מ להכנס לבית, וצ"ע מה יענה הרי"ו לראיות אלו.

ב) ויש להק' עוד בזה, דהנה מהא דסתמו בגמ' דבעמד לפוש חייב משמע דה"ה בגונא שאין לו כח להמשיך לילך והעמידה לפוש היא רק לצורך המשך ההילוך, וצ"ע לפמ"ש השעה"צ בדעת רי"ו מ"ט ד"ז ל"ח כעמד לכתף הא סו"ס עמידה זו היא לצורך המשך ההילוך.

ג) ואולי יש לבאר את ד' הרי"ו באופ"א, דהנה באמת גם לשאר הראשונים תיקשי משה"ק מ"ט בגונא שא"א לו להמשיך בלא לנוח ל"ה כהנחה לכתף הא כל מטרתו בהנחה זו היא רק לצורך המשך ההילוך, וע"כ צ"ל דדין עמד לכתף נא' רק בגונא שאין לו שום תועלת בעמידה זו וכל תועלת העמידה היא אך ורק כדי להמשיך ולילך (וכגון בכיתוף שכל ענינו הוא רק לצורך ההילוך), ומשו"ה בעמד לנוח כדי להמשיך ל"ה כעמד לכתף דסו"ס יש לו תועלת במנוחה ואי"ז דומה לעמד לכתף. ומה"ט עמד להשתין טינו נחשב כעמד לכתף, כיון דיש לו תועלת בעצם העמידה.

ולפי"ז אין כל סתירה לד' רי"ו מעמד להשתין, דבגונא דהרי"ו שהגברא עומד כדי שלא לעבור באיסור תורה נמצא שכל מטרתו בעמידה זו היא רק כדי להמשיך, דאין לו שום ענין ותועלת אחרת בעמידה זו, משא"כ בעמד להשתין דיש לו תועלת בעמידתו, (וגם בלא שדעתו להמשיך היה נעמד להשתין), אינו נידון כהנחה לכתף.

(ד) ובביאור מח' רי"ו ושאר הראשונים נראה, דהנה בסוגיא בכתובות דל"א מבו' שעיקר המעליותא בעמד לכתף הוא דאורחיה הוא, ומבואר מזה דלא סגי בזה שדעתו להמשיך וכל מאי דל"ה הנחה הוא רק משום דזהו צורת ההילוך, לכתף בינתיים, [ועוד יבואר בזה בסוגיא דמהלך כעומד מדברי הגר"נ], ולפי"ז י"ל שגם שאר הראשונים מודו לד' רי"ו דעמידה כדי להנצל מאיסור תורה ל"ה כהנחה לפוש, אלא דאינהו ס"ל דל"ש לומר בעמידה זו אורחיה הוא, דסו"ס אין הדרך להלך כך.

(ה) ואכתי צ"ע הוכחת המ"ב מעומד ע"מ לפתוח הדלת דחשבי' לה כעמד לפוש, אמנם באמת גם להראשונים דפליגי על רי"ו אינו מובן כלל מ"ט ד"ז ל"ה כעמד לכתף, דאין שום חילוק בין עמד לכתף לבין עמד לפתוח את הדלת, ועי' בפמ"ג סי' רס"ו שכתב דאין כונת הגמ' לומר דהוי כעמד לפוש, אלא הוא רק דין דרבנן דכמו שגזרו חכמים שירוך, ה"ה גזרו שלא יעמוד פורתא ע"ש, וע"ע בבה"ל רס"ו י"א ד"ה כי היכי. [ויש בכ"ז נפק"מ לעומד ברמזור אי הוי כלכתף או לא - עי' ארחות שבת].

(ו) והנה בשפ"א שם עמד בהא דפריך הגמ' לעיל ג' א' דיתחייב העני בהוצאת ידו, והא העני לא הכניס ידו אלא בשביל דהבעה"ב יכניס לתוכה, וע"ש דר"ל דזה גופא תי' הגמ', אולם בראשונים מבואר ביאור אחר בכוונת תי' הגמ', ולדברי החזו"א דס"ל ס"ב סוף סק"ג כשפ"א ליכא קו' דהא כבר ביאר שם דבאופן דאם אחר מטעין עליו ואח"כ עקר גופו שפיר הוי עקירה, אבל הרי למה דיבואר להלן דבמחה"ש מבואר דיש צד דגם כשהגוי עומד כדי שהישראל יטעין עליו חשיב כעמידה לכתף ודאי קשה קו' השפ"א, וע"כ צ"ל דעמידה כדי לקבל משא חדש אינו נחשב כלכתף, וע"ע לעיל ג' ב' במה דנתבאר שם בשם ידידי הרב אלעזר מאירוביץ נ"ו דנוגע לכאן.

(א) הנה מבואר בשו"ע סי' שכ"ה דנותנין מזונות לנכרי בחצר, ואם נטלו ויצא אין נזקקין לו, וכתבו הלבוש והמג"א דמ"מ ליתנו בידו אסור כיון דהישראל עביד עקירה, והא"ר חולק דכשהגוי בחצר שרי ליתן לידו, כיון דאינו נותן לו ע"מ להוציאו, וכשיוצא הגוי לחוץ איהו עביד לעקירה, ובשפוטו פליגי אם עמידה כדי לקבל משא חשיב כעמד לכתף, אולם עי' במחה"ש דכתב דבאמת הגוי עומד לפוש ומ"מ ס"ל למג"א דאסור ליתן לידו משום גזירה אטו עביד בזמן אחר עקירה והנחה.

(ב) וביאור דבריו דהנה ברש"י ריש פרקין מתבאר דיש ב' דינים חדא איסור דשנים שעשו, ולכך פשט העני העני ידו לפנים אסור לבעה"ב ליטול מתוכה דעביד הנחה, אע"ג דלא יבא לידי מלאכה גמורה, מ"מ מדין שנים שעשו חיישינן דיבא בפעם אחרת למלאכה גמורה, ותו מצינו איסור דשמה יגמור מלאכה זו עצמה, וכדביאר כ"ז בשפ"א, ולכך ס"ל לשפ"א דלגבי עקירה יש איסור גם כשמניח על גוי שעומד לפוש, דאעפ"י דליכא איסור דשני שעשו, מ"מ זה גופא דנותן הישראל ליד הגוי, איכא גזירה דיבא הישראל להוציא בעצמו, ודין זה אינו שייך לשנים שעשו.

(ג) ושמעתי מידידי הרב לוי יצחק רפפורט נ"ו להביא ראיה נפלאה לדברי המחז"ש, דהנה מבואר בגמ' לעיל ג' א' דרב בא להוכיח ממתני' דעקירת גופו לאו כעקירת חפץ, וצ"ע דאי נימא דטעמא דפטור העני משום דעקירת גופו

לאו כעקירת חפץ, אמאי אסור מדרבנן לבעה"ב ליתן לידו של העני, הא כיון דידו של העני ניח, הרי נגמרה עקירת הבעה"ב, וליכא שנים שעשו, והרי כבר בארו המהרש"א ומהר"ם ורע"א דאף אי נימא דעקירת גופו לאו כעקירת חפץ חשיב דהחפץ ניח, רק דאיכא חסרון בעקירה, וכיון דהבעה"ב עביד עקירה גמורה, ומה האיסור על הבעה"ב, ולפי דברי הראש יוסף דמסקנת גמ' דידו שפיר ניח, אלא דאיכא חסון מעשה עקירה ביד, הרי גם לפי המסקנא תקשי מהו האיסור על הבעה"ב, וע"כ כנ"ל.

ואין להק' דא"כ אמאי מבואר במתני' דהכניס העני את ידו ונטל ממנו הבעה"ב דשניהם פטורים, הרי כשהכניס העני ידו כבר חשיב כמונח, דודאי הא גופא דהנחת גופו לאו כהנחת חפץ, שפיר חשיב דהבעה"ב גמר את ההנחה, אבל בבעה"ב שהניח לידו של עני שפיר תקשי אמאי אסור, הא עסיד הנחה גמורה, וע"כ דכה"ג אסור אף ללא דין ב' שעשו.

וי"ל דאף הא"ר לא נחלק על עיקר הדבר, אלא דס"ל דרק באופן דהעני בחוץ וידו בפנים אסור לבעה"ב ליתן לידו אף בלא האיסור דשנים שעשו, כיון דסו"ס צורת המעשה הוא שיש לבעה"ב שייכות בהוצאת העני, שהרי כבר היה גופו בחוץ, וגזרו אטו עביד הבעה"ב בעצמו לכל המלאכה, אבל כשהעני עומד בפנים, מה דהבעה"ב נותן לידו ליכא סרך של התחלת מעשה הוצאת העני, ופשוט.

מהלך כעומד

(א) גמ' - קסבר מהלך כעומד דמי. עי' רש"י כתובות ל"א ב' ד"ה מהלך דכתב "ועקירת כל פסיעה הויה עקירה והנחת הרגל היא הנחה" ומבואר דגם לב"ע יש זמן שהגוף עקור ויש זמן שהגוף מונח, ופליגי רבנן וב"ע אי חשיב הנחה. ונראה ביאור דברי רש"י דהא דכשעוקר רגל א' הוא עקור, אינו משום דנידון כעומד באויר, דהא אין רגלו מוגבהת ג"ט, אלא דכשעוקר רגלו בשיל שגופו יתקדם בהליכתו חשיב גופו לנייד, וכשמניח רגלו, הרי כיון דהשתא ב' רגליו ברקע, אין גופו נייד כלל, ורק בזמן דרגל א' באויר בשביל לילך חשיב גופו לנייד.

(ב) אולם דבאמת עי' בנפש חיה סי' י"ד וסו"ס י"ט דתמה דלרחב"ט דתוך ג' חשיב כמונח, אמאי דנין לגופו כנייד, הרי הוא נייד תוך ג', ולהשיטות דס"ל דרבא מודה דמתגלגל בקרקע חשיב כמונח, יש ליישב דכיון דנייד מחמת דרגלו באויר, א"א לדון לגופו כנייד בקרקע, אבל לרחב"ט ודאי קשה, והביא מהישועות מלכו דיישב דהרי ע"כ מוכח מדינא דרחב"ט דליכא דין לכתף בדבר שאינו בר דעת, דאל"כ ודאי דחפץ המתגלגל לא עדיף מלכתף, [ולפי"ז בהמה חשיב כבר דעת ודלא כשפ"א, דהא בהמה נחשבת לעקורה], אבל באדם איכא חסרון דלכתף, אולם צ"ב דהא לב"ע עמידה דשעת הילוך הוי הנחה, וא"כ אמאי חשיב דגופו נייד, נימא דהוי כחפץ תוך ג'.

ואולי י"ל דשאני הילוך אדם דהולך מכח עצמו ולא מחמת כח חיצוני כזרקית חפץ, וכיון דיש מטרה בהילוך להגיע למקום פלוני, אין להם שום התייחסות למקום שדרכו הם הולכים, אבל בחפץ הנזרק דהוא מתגלגל מחמת כח חיצוני, וכשנגמר כח הזריקה הוא נופל, שפיר יש לדון דמונח בכל מקום מדין לבוד.

(ג) ובעיקר קו' הנפ"ח דיהא מתגלגל נידון כעמד לכתף, יש לדון דכל דין עמד לכתף יסודו דעמידה לצורך המשך ההילוך לא הוי הפסק, אלא חשיב דעסוק בהילוך, אבל חפץ המתגלגל הרי לא עביד מעשה ופעולה דמה"ט נדון אותו כמונח, אלא צורת הגלגול הוא דמונח בכל מקום ומקום, ואף דאין לזרוק כוונה בהנחה זו, וכוונתו הוא להנחה

שבסופו, מ"מ אינו נידון כעמד לכתף, דבעי' פעולה דנעשית לצורך המך העקירה, אבל הכא אינו לצורך המשך ההליכה, אלא בכל מקום שמתגלגל בו הוא מונח, ורק בפעולת עמידה של אדם יש לדון אי הוי לכתף או לפוש. ועי' אבנ"ז סי' רנ"ח סק"ה דכתב ליישב קו' הנפ"ח הנ"ל דבאומר כל מקום שתמצא תנוח ניחא כיון דמה שמונח בכל מקום ומקום הוא הנחה גמורה ולא לצורך המקום הב', ולהנ"ל נתבאר דיתכן עוד דגם בזורק למקום מסויים, נחשב כמונח בכל מקום ומקום.

(ד) עי' ברש"ש דף צ"א ב' ובהפלאה כתובות ל"א ב' דהק' איך משכח"ל לבן עזאי מוציא מרה"י לרה"ר ע"י הילוך, הא בשעה שעבר מרה"י לרה"ר הו"ל כמונח בין ב' הרשויות ודמי למניח את החפץ בין ב' הרשויות, דפטור אף כשחזר ועקר, [וזה כקו' רע"א על כל קלוטה], והנה לפי הריטב"א בעירובין להלן דלעולם נחשב כמונח, יתכן דאעפ"י דרגל א' עדיין ברה"י, מ"מ כיון דכל הנחתו הוא מחמת רגלו דברה"ר, לא שייך בזה דין אגד, דומיא דברי הרמב"ן בדף צ"ט ב' לענין דבילה, אולם לרש"י קשה, ועי' חזו"א סי' ס"ב ס"ק דכתב דלא שייך דין אגד באדם, אולם ברע"א בדף צ"ב א' מבואר דגם באדם שייך דין אגד.

ובנפש חיה סי' י"ג תמה דכמו דמבואר בדף ח' ב' בזירזא דקני דפטור משום דמעולם לא יצא החפץ ממקומו כיון דלא עקרו בב"א ממקומו הא', ה"נ כיון דנידון כעומד נמצא דלעולם לא נעקר ממקומו לגמרי.

(ה) בעיקר דברי ב"ע - הק' האחרונים דלא עדיף מעמד לכתף, ועי' בחפץ ה' דביאר דרבנן מודו לב"ע דמהלך כעומד, אלא דס"ל דלא גרע מעמד לכתף, ובזה גופא פליג ב"ע, וע"ש דנתקשה מלשון הגמ', וע"ע אבנ"ז סי' רנ"ח, והגרנ"פ ז"ל הביא דכן מבואר בלשון הרמב"ם פי"ג ה"י דעמד לתקן משאו הרי"ז כמהלך, ומדוייק דאם מהלך כעומד ליכא חסרון דעמד לכתף, אלא דא"כ נמצא דפליגי רבנן בתרתי, חדא במהלך כעומד, ותו פליגי בעמד לכתף, וצ"ע מהיכ"ת דפליגי בתרתי.

וי"ל דהוי חדא פלוגתא, ומשום דגדר הדין דעמד לכתף ל"ה כהנחה אינו משום דדעתו לעקור עצמו, אלא דכיתוף הוא חלק מצורת ההליכה וההילוך, ומשו"ה כל החסרון דעמד לכתף שייך רק אי נימא דההילוך גופא ל"ה כהנחה, דבזה י"ל דהכיתוף שבנתיים הוא חלק מההליכה שלפניה ולאחריה, וכמו שההליכה ל"ה הנחה, ה"ה העמידה לכתף שבאמצע ל"ה הנחה, אבל לבן עזאי שההילוך גופא הוי כהנחה, לא אכפ"ל שהעמידה לכתף הוא חלק מההליכה, דהא ההליכה גופא הוי כהנחה, ולפי"ז נמצא דבאמת גם בן עזאי מודה דלו יצויר עמד לכתף באמצע עקירה אי"ז הנחה, אלא דלדידיה ההילוך גופא הוי כהנחה ולא משכח"ל עמד לכתף.

וביותר י"ל למאי דנתבאר לעיל דיסוד דין הנחה לכתף הוא דפעולת העמידה אינו נידון כהנחה אלא כהמשך ההילוך, ומה"ט לא שייך דין לכתף במתגלגל, כיון דעביד פעולה הגורמת לכמה הנחות, וא"כ הרי ה"ה מהלך לא עביד פעולת עמידה בהליכתו, דנדון דהוא המשך ההילוך, אלא דצורת הילוך הוא באופן דהגוף מונח ועקור, ובזה ודאי דנידון כהנחה גמורה, אלא דרבנן ס"ל דמהלך אינו נידון כלל כעומד, וא"א לדון לעמידה באמצע ההליכה כהנחה, וע"ז נתחדש דאם עמד להדי' מהליכתו לכף נמי אינו נחשב כהנחה, ועי' לשון הרמב"ן "דלדידי' כיון שנמלך ויצא כעומד לפוש ועוקר דמי" ולא משמע דב"ע פליג בהא גופא דעמד לכתף הוי הנחה, אלא כוונתם דלא שייך בזה דין דלכתף כיון דנידון כהנחה גמורה.

(א) עי' באבני נזר סי' ר"מ ס"ק כ"ט - ל"ד ובסי' רנ"ח דכתב דיש לפרש דינא דמהלך כעומד באופ"א דס"ל לב"ע דסגי במה דלעולם יש רגל א' שמונחת על הקרקע, וקמ"ל ב"ע דאעפ"י דגופו מהלך, עדיין גופו נידון כמונח. והוכיח כן דהנה בעירובין צ"ח א' מחלק הגמ' בין ספר שנתגלגל חוץ לד' או תוך ד', דבחוץ לד' גזרו אטו אין אגדו בידו דחייב חטאת, [וביאר בגאון דחיישי' דינוח קודם שיבא לאסקופה, דהא מיירי באיסקופת כרמלית, אולם לפי רע"א אף במניח בכרמלית יש חיוב ד"א], ופריך [לפי' תוס' בשם ר"ח והריטב"א שם ותוס' שבת ח' ב'] דתוך ד' נמי נגזור שיעמוד על האסקופה ויעקור מרה"ר ויניח ברה"י, וכי תימא כיון דמפסיק כרמלית גרע, ובארו תוס' והריטב"א דודאי ידע לברייתא דרבנן וב"ע, אלא דס"ד דכ"ז בהולך ברגלו, ולא בגופו נח בכרמלית ומוציא בידו, [ולא גזרו שמא ילך ברגליו, כיון דהרי תוך ד' יכול למיעבד הכי בידו בלא לרדת מהאסקופה], ומשני דרבא ס"ל דאף בכה"ג חייב, ופי' תוס' והריטב"א דרבא לא מיירי במעביר למעלה מי', אלא דס"ד דכשמעביר ידו כנגד גופו הוי הנחה, קמ"ל רבא דלא הוי כמונח, ומשני הגמ' דודאי ינוח באסקופה, ופריך דילמא מעיין בהו ומפיק להדי' וביאר הריטב"א דניחוש דיעיין מהאסקופה בספר שברשות הרבים ומיד יניחו ברה"י בלא הרגעת ידו בכרמלית, [וביאר המהרש"א בתוס' ד"ה אלא דקו' הגמ' דירד ברגליו לרה"ר ויעיין ושוב יכניסנו לרה"י, אולם דבריו צ"ע דהא נתבאר לעיל דמוכח מעיקר הגמ' דלא חישנין דירד מהאסקופה, דמה"ט פריך מרבא], ומשני הגמ' הא מני ב"ע, ופירש במהרש"א דהוא תי' על הקו' שמא ירד ברגלו ויעיין ברה"ר אבל אי"ז יישוב על הקו' מעיקרא דיעמוד על האסקופה ויעביר בידו מרה"ר לרה"י, אולם בריטב"א ביאר דכוונת הגמ' דלב"ע דמהלך כעומד דמי כ"ש דבכה"ג הוי כמונח באסקופה.

(ב) והנה לפי רש"י בכתובות דטעמא דב"ע דהוי כמונח כשעומד על ב' רגליו, דבזמן זה אין גופו נייד, ודאי דלא מהני מה דגופו נח, דהא ידו נייד, וזהו באמת טעמא דמהרש"א, אולם צ"ב סברת הריטב"א.

ומכח זה הוכיח האבני"ז דס"ל להריטב"א דבדינא דב"ע נתחדש כיון דלעולם רגל א' מונח בקרקע, שהרי כשמניח רגלו שלפניו מיד נעקר רגלו שמאחריו, ומונח ברגלו שלפניו, וכשמניח רגלו שלאחריו לפניו, מיד הוא מונח ברגלו שלפניו, ונמצא דהוי הנחות בקפיצה מפסיעה לפסיעה, ולעולם אינו עקור, ונתחדש בזה דלא איכפ"ל דגופו נייד, ולכך ס"ל להריטב"א דכ"ש דבאופן דעומד על ב' רגליו ורק ידו נייד דחשיב כמונח.

(ג) והנה לפי"ז מוכח דלרבנן אין הטעם משום דהנחת רגלו אינו נידון כהנחה, דא"כ מנלן דלרבנן כשעומד באסקופה ועוקר בידו לא הוי הנחה, וע"כ דלפי הריטב"א ס"ל לרבנן דאעפ"י דרגלו מונחת, מ"מ כיון דגופו נייד חשיב דגופו עקור, ואעפ"י דעמד לכתף לא הנחה, מ"מ אי"ז נידון כלכתף וכדנתבאר לעיל.

(ד) והנה בריטב"א שם מבואר דב"ע פליג על רבא, וס"ל דעמד על האסקופה ועקר ד"א ברה"ר כנגד גופו פטור, ונראה דהביאור בזה דאעפ"י דמעביר ברגליו ד"א חייב, היינו כדביאר הריטב"א בשבת ה' ב' דהוא משום דהלכתא גמירי לה, או דבאותו רשות מודה ב"ע, והיינו דנתחדש בהלכה של ד"א דאין הנחת רגלו בשעת הילוך נידון כמונח, אבל בעומד בב' רגליו הנחה גמורה וידו נייד, שפיר יש ללמוד מב"ע דחשיב ידו והחפץ כמונח, אף לגבי דין ד"א, ולפי"ז ה"ה בגופו נח ברה"ר והעביר בידו מרה"ר לרה"י דרך כרמלית נמי פטור, דסו"ס נח ידו בכרמלית לב"ע.

והסברא בזה דכיון דגופו מונח במקום אחד, אף דידו נייד ממקום למקום, מ"מ הא גופא דגופו קבוע במקום אחד, אף ידו דנייד נידון כמונח, וכל רגע נידון כמונח במקום אחר, וזה חידוש.

א) תוס' ד"ה בשלמא - והש"ס דילן לא חשיב לה פרכא וכו' הלכתא גמירי לה וכו' וכן קלוטה וכו'. ועי' ברשב"א דהק' דא"כ אמאי לא ילפי' מינה, ותי' שאני התם דמקום חיוב הוא, ואין דנין קל מחמור להחמיר עליו, ובתוס' בכתובות ל"א ב' כתבו "ולא ילפי' מיניה דהתם מקום חיובא הוא אבל בן עזאי מיירי במהלך מחנות לפלטיא דרך סטיו שהוא מקום פטור", וצ"ב מה החילוק בין מקו"פ למקום חיוב, ועוד הק' במהרש"א שם דבסוגיא שם מבואר להדיא דבן עזאי מיירי גם במקום חיוב ומה"ט חייב על ההילוך האחרון שהלך בשעה שיצא מרה"י, ותי' המהרש"א [כמו דביאר רע"א בדף צ"א ב' בכוונתו] דלחומרא אמרי' מהלך כעומד גם במקום חיוב, אבל לקולא יש חילוק בין מקום חיוב למקום פטור, ועיקר הדבר מבואר נמי ברשב"א ו' א' ד"ה וטעמי'.

ועי' בתוס' ד' ב' דאי ס"ל קלוטה ליכא למילף זורק למעלה מי' ממושיט כיון דנקלט במקו"פ, ובתו"י חלק עליהם דל"א קלוטה לקולא, והוכיח כן מהא דזורק ד"א חייב, וכתב רע"א שם דתוס' לשי' דכמו דס"ל בדינא דב"ע דבמקו"פ אמרי' מהלך כעומד לקולא, ה"נ ס"ל הכי לגבי דין קלוטה.

ולק' ט' א' משני הגמ' התם נח הכא לא נח, וביאר במהרש"א שם דבעומד במקו"פ הוי העברת ידו כנגד גופו כנח, אבל בעומד ברה"ר אינו נידון כהנחה, ובבית מאיר שמ"ו ס"א ד"ה בגמ' הק' על המהרש"א דהא בתוך ד"א כנגד גופו נמי נידון כהנחה במקו"פ, אולם עי' ברע"א שם ח' ב' דכתב דומה לזה כתבו תוס' תוס' בכתובות הנ"ל [ובנד' כתוב ד"ה רב אשי והוא ט"ס].

וביאר הדברים הוא דלגבי הנחה במקום חיוב דבאנו לפוטרו משום הפסק במלאכה דאי"ז ד"א אלא ב"א וב"א, בעי' מעשה הנחה להפסיק, אבל בגוונא דמהלך או קלוטה או העברה כנגד גופו הרי ליכא הפסק מצד צורת עשיית המלאכה, אלא הוא הנחה של החפץ מחמת עצמו, ואינו מפסיק את המלאכה, [כעין ביאור הזכרון שמואל בהנחת גופו לאו כהנחת חפץ], אבל במקום פטור הרי אף דליכא הפסק במעשה, מ"מ הרי החפץ נח במקו"פ ונעקר ממקו"פ לעוד ב' אמות, וליכא שום מעשה של העברת ד"א ברה"ר.

ומצינו בתוס' צ"ט ב' ד"ה או דילמא דוגמא להיפוך דהביאו מהרב פורת דבהפסיק מעשה המלאכה וממשיך אח"כ עם עוד מעשה מלאכה, אע"ג דהחפץ לא נח, במקו"פ מספק"ל דהוי הפסק, אבל במקום חיוב אינו הפסק, ויש לדון אם שייך לנידון הנ"ל.

ב) אולם עיקר דברי המהרש"א ורע"א צ"ב דא"כ אמאי ליכא קלב"מ, הא לא נתבטלה עקירתו, ועי' בנפש חיה סי' ט' דביאר דס"ל דהנחה דבן עזאי אינו מבטל עקירה ראשונה, ומשו"ה לחיוב שפיר חשיב כמונח לגבי דנדון דיש כאן עוד עקירה, אלא דס"ל לגמ' דכיון דגם בלי עקירה ראשונה איכא חיוב שבת מחמת העקירה הב', לא שייך לומר דהגבהה צורך הוצאה, שהרי גם לולי הגבהה ראשונה היה חייב, וזה חידוש¹⁵.

¹⁵ ולפי דברי הנפש חיה מוכח דאף באופן דלא בטלה עקירה ראשונה, יש עקירה אחר עקירה, ויש לעי' דלמאי דנקט החזו"א ס"ב סק"ד דגם בעומד לכתף נידון כמונח, ואם יעקרנו אחר יהא חייב, אמאי הוא עצמו אינו מתחייב על עקירתו הב', דומיא הא דב"ע, וכן מוכח מהגמ' בכתובות דבעמד לכתף אמרי הגבהה צורך הוצאה, ולא אמרי' דיתחייב מכח העקירה הב', ויש לחלק דשאני הנחה דב"ע כיון דחשיב הנחה לחיוב שפיר יתכן לדון מכח זה דיהא נידון כעקירה מחודשת, משא"כ בעמד לכתף דאינו הנחה לחיוב, אף דנידון כמונח, מ"מ א"א למיעבד עקירה מחודשת כ"ז דלא היה הנחה.

ובנפש חיה הביא לזה הוכחה, דהנה בתוס' כתובות ל"א א' ד"ה נימא הק' לפי ר"ת דהגבהה קונה אף בפחות מג', הרי נמצא דלעולם איסור גניבה קודם לאיסור שבת, כיון דעקירה אינה מחייבתו אלא למעלה מג', והוסיפו תוס' דדין הוא שיהא חייב כמו לפי ב"ע, ותמה בפנ"י דמה הראיה מב"ע, הא מבואר בגמ' דבעמד לפוש ליכא הגבהה צורך הוצאה כיון דבטלה עקירה ראשונה, וא"כ י"ל דה"ה מהלך כעומד חשיב כהנחה לבטל עקירה ראשונה, אבל אין לנו ראיה דעקר מקרקע חייב, שהרי אף דלא נתחייב עד דהגביה למעלה מג', מ"מ כיון דלא היה הנחה באמצע ג', ומעשה העקירה מתחיל מהקרקע, שפיר אמרי' דהגבהה צורך הוצאה, ותי' בנפש חיה דע"כ דס"ל לתוס' דמהלך כעומד אינו הנחה גמורה, ואינו מבטל לעקירה ראשונה, אלא כיון דגם לולי עקירה ראשונה יש כאן עוד סיבה לעקירה, אינו בכלל הגבהה צורך הוצאה, ומשו"ה למדו תוס' מדינא דב"ע דה"ה בהגבהה ג"ט כיון דאילו יתחיל מסוף ג' חייב, ממילא חשיב דיש כאן עוד סיבה לחיוב, ומשו"ה אף בהתחיל מהקרקע לא שייך לומר דהגבהה צורך הוצאה, שהרי בסוף ג' יש בזה סיבה מחודשת לעקירה.

(ג) ולכא' יש לדון ליישב קו' מהרש"א באופ"א, דבאמת העוקר מרה"י אינו נידון כמהלך במקום חיוב, דכיון דהליכתו ברה"י אינה נצרכת לעיקר המלאכה, שהרי עיקר החיוב הוא על יציאתו מפתח הרשות, ומשו"ה הליכתו עד הפתח נידון כמקו"פ, ולכך אמרי' מהלך כעומד לבטל לעקירתו הראשונה, דהא במקו"פ אמרי' מהלך כעומד אף לקולא, משא"כ לגבי ד"א דעמידתו סותרת את עיקר המלאכה שפיר נידון כמקום חיוב, אבל בהוצאה הרי עדיין הוא חייב על עקירתו הב' כיון דנידון כמקו"פ, [אלא דעיקר הדבר תלוי בביאור הסוגיא בדף ו' א' ויבואר במקומן].

(ד) עי' ברע"א דתמה על תוס' דהא בתוס' פ' א' כתבו דר"י ס"ל דלא אמרי' קלוטה ורק במתגלגל על הארץ חשיב כמונח, ותקשי א"כ אמאי מתגלגל על הארץ חייב, הרי י"ל דההלכתא אתי לזורק באויר, וכן הק' למה דכתבו תוס' בעירובין צ"ח ב' דלר"י ל"א קלוטה אלא באומר כל מקום שתמצה, דא"כ אמאי באומר כל מקום שתמצה חייב, הא בכל אמה ואמה חשיב כמונח, והלכתא אתי לאומר שאינו רוצה שתנוח אלא בסוף ד', וכע"ז יש להק' לרחב"ט דפחות מג"ט לדידן הוי הנחה איך מחייב לדידן בהעביר ד"א בפחות מג' סמוך לקרקע הא בזה לא מצינו הלכתא, דכל ההכרח להלכתא הוא רק משום דאל"כ לא משכח"ל העברת ד"א, אבל לדידן דמשכח"ל העברת ד"א בהעביר למעלה מג', אין הכרח לומר שנתחדשה הלכה לחיבו, וכן יש להק' לשיטת רש"י דבמתגלגל ע"ג קרקע אף לרבא חייב, איך משכח"ל העברת ד"א במתגלגל ע"ג קרקע.

ועי' רש"ש צ"ז ב' דתי' דס"ל לתוס' שבהלכתא נתחדש שבכל גוונא מחייב, ויש להביא ראיה לזה, דהא רע"א נקט בדעת התוס' דל"א קלוטה בחפץ הנמצא ביד האדם, וא"כ קשה אף לר"ע דליכא הכרח לחידוש דהלכתא גמירי לן, דמשכח"ל העברת ד"א ביד האדם דל"ש דין קלוטה, וע"כ מוכח דבהלכה של ד"א נתחדש שבכל גוונא הוא חייב, וע"ע מרומי שדה.

וכ"ה להדי' בתוס' הרא"ש ק' א' ד"ה והא לא נח דכתב דלרחב"ט לא חשיב תוך ג' כמונח בתוך ד"א, דאל"כ לא משכח"ל לר"ע זורק ד"א שיהא חייב, ומבואר להדי' דאעפ"י דמשכח"ל לדידן למעלה מג', מ"מ הלכתא גמירי לן לחיבו בכל גוונא.

א] שם - וריב"א מספק"ל כיון דבד"א ברה"ר לא אמר מהלך כעומד דמי וכו' אם חייב וכו' וכן אם לא עמד וכו' וכן קלוטה וכו'. ובתו"י כתב דאין לומר דב"ע לא קאמר אלא בהפסק כרמלית, דא"כ אפילו זורק ומושיט נמי ליפטר כיון דעבר דרך כרמלית, ועי' תוס' הרא"ש דתמה על קו' זו ד"ל דדוקא בהפסק כרמלית אמרי' דמהלך כעומד, אבל מושיט וזורק שלא הלך דרך כרמלית חייב.

וצ"ב כוונתו מה החילוק בין מהלך לזורק, ובפשוטו נראה דכוונתו לחלק כביאור הנפש חיה בדברי המהרש"א בכתובות, דדינא דמהלך כעומד מהני לומר דהחפץ נחשב כמונח, אולם אינו נידון כמעשה הנחה לבטל עקירה ראשונה, ולכך כתב דע"כ כל הדין דמהלך כעומד שייך בעובר דרך מקו"פ דבזה כבר ביאר הגרנ"פ דבעובר דרך מקו"פ סגי במה דיש לו דין מונח במקו"פ, ולא בעי' מעשה הנחה, כיון בזה שעבר דרך מקו"פ הוי ריעותא בצורת המלאכה, וע"ז הוכיח התוס' הרא"ש הוכיח מהגמ' בכתובות דב"ע ס"ל מהלך כעומד גם במקום שאין אויר כרמלית, ועי' לעיל בישוב הסוגיא בכתובות.

ועל עיקר ספיקו של הריב"א הכריע התוס' הרא"ש דליכא דין מהלך תוך ד' ועמד לפוש תוך ד' הוי הפסק. ב] ובעיקר ספיקות הריב"א יש לדון - א) אם ב' הספיקות תלוי הא בהא או לא, ונפק"מ להכרעת הספק. ב) אי מספק"ל לריב"א אף בעמד לפוש חוץ לד' או לא. ג) האם יתכן דבאופן דעמד לפוש תוך ד' והיה מהלך כעומד חוץ לד', יהא חייב. ומצינו ג' ביאורים באחרונים בביאור ספק הריב"א, ויש בזה נפק"מ לכ"ז -

א) עי' ברע"א דביאר דספק הריב"א לענין מהלך כעומד בסוף ד' משום דהוי תרתי דסתרי, נועי' אבני נזר ר"מ ס"ק ל"ט דהוכיח דכל דאינו סותר בפועל מהני הנחה דמהלך בסופן, ולפי"ז ב' הספיקות של הריב"א לא שייכי אהדדי, דהנידון בעמד לפוש תוך ד' הוא אם עמד לפוש עדיף ממהלך כעומד או לא, ולפי"ז בעמד לפוש תוך ד' והיה מהלך בסוף ד', לצד דלא איכפ"ל תרתי דסתרי, הרי יתכן דאעפ"י דתוך ד' ליכא הפסק, מ"מ מהלך כעומד בסוף ד' הוי הנחה, וזה מתאים עם הכרעת התוס' הרא"ש דמהלך חוץ לד' נידון כעומד, כיון דלא איכפ"ל דהוי תרתי דסתרי, ומ"מ עמד לפוש תוך ד' הוי הנחה, כיון דעדיף ממהלך כעומד לב"ע, ולכאור' לפי"ז לצד דעמד לפוש תוך ד' אינו הפסק, הרי לצד דאמרי' תרתי דסתרי, יהא הדין דאף בעמד לפוש חוץ לד' אינו הנחה.

ב) בהג"ה בחי' רע"א הובא דרע"א בלימוד הישיבה ביאר דספק הריב"א אם הלכתא אשמועי' דליכא דין מהלך כעומד רק במקום חיוב, ותוך ד"א אינו נידון כמקום חיוב, אבל חוץ לד"א נידון כמקום חיוב, או דהלכתא אשמועי' דליכא דין מהלך באותו רשות, וממילא בסוף ד"א נמי ליכא דין מהלך כיון דהוי אותו רשות, ולפי"ז אין ב' הספיקות תלוי הא בהא, וכמו"כ ודאי דעמד לפוש חוץ לד' הוי הנחה, וכן א"ש הכרעת התוס' הרא"ש וכו"ל.

ג) בשפ"א ובמרומי שדה ובקה"י בארו דספיקו של הריב"א הוא אם נתחדש בהלכתא דד"א דבד"א אין מהלך נידון כעומד אלא כקופץ, או שגם בהעברת ד"א מהלך כעומד דמי, אלא דנתחדש דעמידה גופא ל"ה הפסק לפוטרו, ונפק"מ לב' הספיקות דאי נימא דנתחדש דמהלך כקופץ, ה"ה דבסוף ד' נמי אינו נחשב כעומד אלא כקופץ, וכמו"כ בעמד לפוש תוך ד' הוי הנחה, אבל אי נימא דנתחדש דעמידה תוך ד' אינו הפסק לפוטרו, הרי ודאי דחוץ לד' הוי מהלך כעומד כיון דהוא נידון לגבי הנחה לחיוב, וכן עמד לפוש תוך ד' נמי לא הוי הנחה, וכן עמד לפוש חוץ לד' הוי הנחה, כיון דכל הצד לחייב בעמד לפוש בתוך ד', הוא רק משום דגדר ההלכה דעמידה אינה פוטרת, ולצד זה ודאי דעמד לפוש חוץ לד' הוי הנחה, כיון דהוא נידון לגבי עמידה לחיוב.

ועי' בשפ"א דכתב דלפי"ז ספק הריב"א שייך אף באופן דעמד לפוש תוך ד' והיה מהלך כעומד בסוף ד', דלצד קמא אינו חייב כיון דאיכא הפסק באמצע וליכא הנחה בסופו, ולצד בתרא דהריב"א הוי הנחה כיון דליכא הפסק באמצע ואיכא הנחה בסופו.

אלא דביאור זה אינו כהכרעת תוס' הרא"ש, דהא לדבריהם א"א לומר דמהלך חוץ לד' נידון כעומד, ועמד לפוש תוך ד' הוי הנחה.

ג] עי' ברע"א דתמה על הריב"א מהסוגיא לקמן צ"ז א' דזורק מרה"י לרה"ר ועבר ד"א ברה"ר חייב ב' מדין קלוטה, וחזינן דאע"ג דל"א קלוטה בתוך ד' דנים שבתחילת ד' היה החפץ מונח מדין קלוטה וחייב על העקירה שבתחילת הרה"ר.

ומצינו ג' תי' ברע"א - א) עי' בהג"ה דהביא בנו של רע"א מאביו דלפי"מ דביאר דהצד של תוס' דלא אמרי' קלוטה בסוף ד' משום דגדר ההל' דלא אמרי' קלוטה באותו רשות, ממילא בזורק מרה"י לרה"ר כיון דעבר מרשות לרשות אמרי' קלוטה וחשיב עקירה גם לגבי דין ד"א. ב) עוד הביא בנו של רע"א מאביו דדוחק לחלק דכיון דכבר היינו דנין קלוטה כהנחה לגבי מלאכת הוצאה, שוב הוי עקירה גם לגבי ד"א. ג) בחי' רע"א דף צ"ז ב' [ד"ה מחייב] כתב דיש לחלק בין קלוטה דעקירה בתחילת ד' להנחה דקלוטה בסוף ד', ונראה דהסברא כזה דדוקא לגבי הנחה דסוף ד' דהוא גמר המלאכה אמרי' דחשיב תרתי דסתרי, אבל לגבי הנחה דקודם העקירה אין ההנחה שייך לעיקר החיוב, אלא דמכח קלוטה יש היכ"ת לעקירה שאח"כ.

ונראה דהא דרע"א בשאר דוכתי מיאן בזה, משום די"ל דהגדר בתרתי דסתרי אינו כפשוטו, אלא כיון דקלוטה אינו הנחה גמורה כמונח על קרקע, אף דלרע"ק סגי בהנחה זו, מ"מ נתחדש בהל' של ד"א דלדין ד"א יש לחייבו על מה דהיה העברה כלפי הנחה גמורה, ומשו"ה ס"ל דכלפי מה דלא היה הנחה גמורה, הרי אף בסוף ד' לא שייך לדון דמונח מחמת קלוטה, דהא לגבי הנחה דקלוטה כבר היה מונח מקודם ולא בזה העברה ברה"ר, ולסברא זו אין לחלק בין עקירה דקודם העברה להנחה שאחר העברה.

ד] עי' ברע"א דהביא דתמה בדרשותיו לצד הספק של הריב"א דאמרי' ממנ"פ, א"כ כל זורק מרה"י לרה"ר א"א לחייבו מדין קלוטה, כיון דמבואר ברש"י צ"א ב' דהמוציא חצי חפץ וחזר והוציא כולו פטור, וא"כ כשעבר חצי מהחפץ אמרי' קלוטה ותו א"א לחייבו על כולו, וע"כ דאעפ"י דל"א קלוטה באמצע ד' אמרי' קלוטה בסוף ד'. [והא דרע"א לא הק' אף לולי דברי ריב"א אמאי זורק חייב משום קלוטה, הא הוי כמוציא חצי וחזר והוציא חצי, משום די"ל דבהלכה של ד"א נתחדש דאין קלוטה מבטל לעקירה ראשונה, אולם עדיין חשיב כמונח בסוף ד' וחשיב הנחה גמורה, ורק לפי ריב"א הוא דיש להק' דכיון דאמרי' ממנ"פ, ממילא ה"נ נימא בזורק ממנ"פ].

ועי' בנפש חיה סי' י"ב דיישב דלפי מה דביאר רע"א דטעמא דריב"א דלא אמרי' קלוטה בסוף ד' אינו משום תרתי דסתרי אלא משום דבאותו רשות לא אמרי' קלוטה, א"כ בזורק מרה"י לרה"ר דהוי מרשות לרשות שפיר י"ל קלוטה לחומרא ולא לקולא, ולא איכפ"ל דהוי תרתי דסתרי, אולם למה דנקט רע"א דטעמא דתוס' משום דהוי תרתי דסתרי הדק"ל.

שם - נראה לרשב"א לר"י וכו' ל"ל דב"ע וכו' וכן מוכח בהדי' בריש אלו נערות. והנה הרי"ף הביא לדברי ב"ע, ונקטו הרא"ש והר"ן דס"ל דקיי"ל כב"ע, [ועי' בשלטי גבורים דתמה עליהם מדברי הרי"ף בדף צ"א ב'], ועי' בר"ן דהק' על הרי"ף דמדברי ריו"ח מוכח דמפנה חפציו מזוית לזוית מוכח דלא כב"ע, ועוד הק' דבסוגיא דכתובות מוכח להדי' דריו"ח פליג על ב"ע, ותמה רע"א דליכא ראייה מהסוגיא בכתובות כיון די"ל דלמאי דמוקי כב"ע מיירי בעקר ע"מ להוציא, וכמבואר ברש"י שם, אבל בעקר ע"מ להצניע פטור אף לב"ע, והוסיף דעל תוס' ליכא קו' י"ל דלולי הסוגיא בכתובות י"ל דבאותו רשות ל"א דמהלך כעומד, וממילא בעקר ע"מ להצניע גם לב"ע פטור, שהרי כ"ז שהוא ברה"י ל"א אמרי' דמהלך כעומד, וע"ז הביאו מהסוגיא בכתובות דמשני הא מני ב"ע דמוכח דגם באותו רשות אמרי' מהלך כעומד, וממילא בעקר ע"מ להצניע חייב לב"ע, אבל בדברי הר"ן דהוכיח מהתם דב"ע מחייב אף בכה"ג דריו"ח, יש להק' דילמא מיירי ע"מ להוציא.

ודברי רע"א תמוהים כיון דמהלך כעומד חשיב עקירה, מה החילוק אם מעיקרא הגביה ע"מ להצניע, או דעקר ע"מ להוציא, עוד צ"ע דרע"א נקט הכא דמהסוגיא בכתובות מוכח דאמרי' מהלך כעומד גם באותו רשות, ואילו בחי' הביא בנו דנקט דזהו טמא דתוס' דליכא דין מהלך כעומד אף חוץ לד"א. ובעיקר דברי הריף עי' רש"ש קנ"ג ב' דתמה מהסוגיא שם דשרי להניח על בהמה כשהיא מהלכת, ואי נימא דהל' כב"ע הא מהלך כעומד ושי כאן עקירה מחודשת.

בעיקר קו' תוס' איך משכח"ל דין ד"א - עי' ברמב"ן וברשב"א דתי' את הקו' מקלוטה, דאף ר"ע מודה דל"א קלוטה באותו רשות, ועי' בקה"י דביאר דכונתם דהנחה דקלוטה ל"ה הנחה במקום מסוים אלא הנחה ברשות, ובিশו"ב קו' הירושלמי מבין עזאי תי' הרמב"ן והרשב"א דהלכתא גמירי לה, ולפי"ז מוכח דס"ל דחלוק הנחה דקלוטה מהנחה דמהלך כעומד, דלב"ע כל הנחת רגל הוי הנחה ויש כאן הנחה גמורה במקום מסוים.

אמנם בריטב"א ובמיוחס לר"ן ובתוס' רי"ד תי' גם אליבא דבן עזאי דל"א מהלך כעומד באותה רשות. וביאר בקה"י דס"ל דגם הנחה דמהלך כעומד הוא רק הנחה ברשות. ועי' בשפ"א דהק' מהסוגיא בכתובות דמבו' דבעקר ברה"י והלך לרה"ר יש עקירה נוספת בשעת היציאה מהרשות ואי נימא דמהלך כעומד ל"ה כמונח במקום מסוים תיקשי מ"ט יש כאן עוד עקירה, ועי' בקה"י דביאר דכיון דסברת הראשונים דהוי כמונח ברשות, וממילא שפיר יש כאן עקירה בשעת היציאה מהרשות, דקודם היציאה היה החפץ קבוע ברשות והשתא בשעת היציאה עוקרו ממקומו. אולם כבר הק' מהא דמבואר לקמן צ"ז ב' דאליבא דר"ע הזורק מרה"י לרה"ר ועבר ד"א ברה"ר חייב שנים, משום הוצאה ומשום העברת ד"א, ואי נימא דהנחה דקלוטה הוי רק הנחה ברשות ולא הנחה במקום מסוים, קשה איך שייך לחייבו על העברת ד"א הא ההנחה שע"י קלוטה בתחילת הרשות היא רק הנחה "ברשות" ולא הנחה במקום זה. וקו' זו היא כעין קו' רע"א על הריב"א, אולם הכא ל"ש תירוצו של הגרע"א הנ"ל דמאחר והקליטה הוי הנחה לגבי ההוצאה הרי"ז כהנחה גם לגבי ד"א, דכ"ז שייך רק לגבי הריב"א שהנידון הוא בחידוש ההלכה של ד"א, אבל לד' הראשונים שאין כאן הנחה כלל לגבי המקום המסוים ל"ש כ"ז, וצ"ע.

ע"י בשטמ"ק בכתובות דהביא בשם הרשב"א דהביא מהראב"ד דתי' על קו' הראשונים י"ל דלא אמר בן עזאי אלא במהלך ברה"י א"נ במקופ פטור אבל במעביר ברה"ר לא אמר בן עזאי דלא עדיף מעומד לכתף" ומבואר מהראב"ד חידוש גדול דעמד לכתף במקו"פ פטור, וכל מ"ש ב"ע דמהלך כעומד דמי הוא רק כעין עמד לכתף. ובביאור הדברים י"ל דס"ל להראב"ד דעמד לכתף הוי הנחה לגבי החפץ וכל מ"ש בסוגיין דאי"ז הנחה הוא רק לגבי הנחת גופו כהנח"ח או לגבי ביטול עקיר"ר, ובהא דמפטר במקו"פ צ"ל כיסוד הגר"נ דכשהונח החפץ במקו"פ א"צ לדין בטלה עקיר"ר דעצם ההנחה מגרעת במלאכה.

אולם כבר תמהו על הראב"ד מהסוגיא בכתובות דבעקר ע"מ להוציאו ועמד לכתף וחזר והוציאו הוי ההגבהה הראשונה צורך ההוצאה, ומאידך למסקנת הסוגיא מבו' דלבן עזאי דמהלך כעומד דמי ל"א ההגבהה הראשונה הוי צורך הוצאה, והיה אפ"ל דהראב"ד יפרש את מסקנת הגמ' דמיירי בעקר ע"מ להצניעו, וכל מ"ש שם הוא רק בעקר ע"מ להוציאו, אבל בעקר ע"מ להצניעו גם עמידה לכתף הוי הנחה, אולם זה נסתר מסוגיין, דבסוגיין אמרי' אדינא דרבי יוחנן והוא שעמד לפוש, ומבו' להדיא דבעקר ע"מ להצניע ועמד לכתף מפטר, ובאמת דכ"ז נכלל בקו' התוס' הרא"ש על הריב"א מהסוגיא בכתובות.

ואולי י"ל דהנה הובא לעיל ביאור הנפש חיה בדעת המהרש"א דכונת הגמ' לסברא מחודשת בהל' עקירה צורך הנחה, דכל היכא שהעקירה הראשונה אינה נצרכת לחיובו ובלא"ה תהיה כאן עקירה אחרת ל"א דעקירה צורך הנחה. ולפי"ז י"ל שזהו ג"כ דעת הראב"ד, אולם הראב"ד ס"ל שכ"ז שייך רק בגונא שמעיקרא בשעת העקירה היה ברור שתהיה כאן עקירה אחרת, דבזה אמרי' דהעקירה הראשונה אינה צורך ההוצאה כלל, אבל בגונא שמעיקרא היה עקירת החפץ ורק אח"כ נתחדש עקירה אחרת שפיר אמרי' דעקירה צורך הנחה דסו"ס בשעת העקירה היתה העקירה צורך ההנחה, ולפי"ז י"ל בד' הראב"ד דלעולם אין חילוק בגדרי ההנחה בין מהלך כעומד לעמד לכתף, וכל החילוק המבו' בסוגיא בכתובות הוא רק לענין עקירה צורך הנחה, דמהלך כעומד שמתחילה בשעת העקירה היה ברור שעקירה זו לא תצטרך לחיובו ל"א דעקירה צורך הנחה, משא"כ בתחילת הסוגיא דאיירי בעמד לכתף לרבנן דמהלך לאו כעומד דמי נמצא שמתחילה בשעת העקירה לא היה ברור שעקירה זו לא תצטרך לחיובו (דרק במקרה האדם עמד לכתף), בזה שפיר אמרי' דמאחר ובאותה שעה היתה העקירה חלק מהמלאכה א"כ הוי עקירה זו צורך הנחה.

ובעיקר דינו של הראב"ד דעמד לכתף במקו"פ לא מחייב, יש להעיר דמד' רש"י בסוגיין מבו' לא כן, דכתב בד"ה חייב "הואיל ולא עמד בסטיו לפוש אין כאן הנחה אלא בפלטיא", ומבו' מדבריו דלרבנן בעי' דוקא שיעמוד לפוש במקו"פ ולא סגי בהנחה לכתף.

ד' רשויות

ר' א'

גמ' - ואיזו היא רה"י חריץ וכו' וכן גדר וכו'. ע"י ברש"י דגדר היינו כותל גבוה ורחב ד', אולם בביאור הגר"א סי' שמ"ה ס"ב כתב דכוונת הברייטא למקום ד' שמוקף מחיצות י', וע"י פנ"י דהק' על רש"י אמאי לא תני הברייטא לעיקר דין רה"י, ותי' דהוצאה דכתיב בתורה איירי בכה"ג, והתנא שנה למקומות שיש בהם חידוש, ועוד תי' כיון

דמדאו' סגי בג' מחיצות, אלא דאיכא איסור דרבנן, ולהכי שנה התנא אופנים דבעצם יש ד' מחיצות, ועי' בריטב"א דנראה דכוונתו לתי' קמא דהפנ"י.

וצ"ב לפי הגר"א הרי גדר הוא עיקר רה"י, ואמאי לא תני לה לפני חריץ, ועי' רמב"ם פי"ד ה"א דכתב קודם לדינא דתל, ואח"כ לדינא דחריץ, ואח"כ למקום שמוקף ד' מחיצות, אולם בטור ובשו"ע שמ"ה ב' כתבו קודם לדינא דמקום המוקף ד' מחיצות, ואח"כ כתב לדין תל וחריץ, וצ"ע בכ"ז.

גמ' - חריץ שהוא עמוק י' ורחב ד'. ובפשוטו אינו מדין גו"א, אלא כותלי החריץ הוי מחיצה גמורה, ועי' בפרמ"ג משבצות סו"ס שמ"ה דמסתפק אם בחריץ יש דין רה"י עולה לרקיע, ובחי' הגר"נ גיטין ט"ו ב' ביאר דיסוד דין מחיצות הוא הבדלה מרה"ר, וממילא לא שייך לומר דכותלי הבור הוו מחיצות, דהא אינם מבדילות את הבור מרה"ר, אלא עומק הבור הוא המבדילו, ולכך לא שייך בזה דין רה"י עולה לרקיע, וע"ע בשיעורי הגר"נ בשבת דהוכיח כן מרש"י בכ"ד.

גמ' - ומקום פטור. בחזון יחזקאל חקר אם מקו"פ ל"ה רשות כלל, או דהוי רשות גמורה ורק מאחר ואין בו תנאי רה"י ותנאי רה"ר שרי להוציא ממנו לרה"י ולרה"ר, [ועי' בלשון רש"י רש"י עירובין פ"ה ב' ד"ה לית ליה שכתב דמקו"פ היינו מקום שאינו ראוי להנחה, וצ"ב], וביאר דפליגי בזה הבבלי והירושלמי, דברייתא דילן מני למקו"פ בהדי ד' רשויות, ואילו בירושלמי תני ד' רשויות הן רה"ר רה"י כרמלית ומבואות שאינם מפולשים, ומבואר דמקו"פ ל"ה רשות כלל.

ועי' בחזון יחזקאל שם שהביא דפליגי בזה הראשונים, דברמב"ם פי"ד מהל' שבת ה"ו כתב דבור בכרמלית שהוא עמוק עשרה ואינו רחב ארבעה הוי ככרמלית, וברשב"א לקמן ק' ב' הק' עליו הלא מקום פטור אחד מן הד' רשויות הוא ולמה לא יחלק גם כן רשות לעצמו ויהיה בור זה מקו"פ, ומבואר מדבריו דהנידון האם מקו"ם הוי בכלל ד' רשויות תלוי בהא גופא אם מקו"פ הוי רשות גמורה או לאו.

וע"ע בשיטה להר"ן לקמן ק"א בשם הרא"ה שכתב דאסור לטלטל ד"א במקפ"ט, ולכ' מוכח מדבריו דמקפ"ט הוי רשות דאל"כ ל"ש כלל שיהיה אסור לטלטל בתוכו, [וכבר תמהו עליו מסוגיין דמה מוכיח הגמ' מדינא דרב גידל דאין כרמלית בלאו מחיצות י', הא אף מדין מקו"פ אסור בטלטול ד"א].

ועי' במהרש"א בגיטין ע"ז ב' שכתב דמקו"פ היינו רק בגבוה י', וכבר תמה בתו"ש דמבואר להדי' דעמוד פחות מד' שאינו גבוה י' הוי מקו"פ.

ואולי י"ל בכוונת המהרש"א דודאי שגם עמוד פחות מ"ט הוי מקו"פ, אלא דיש חילוק בין מקו"פ למטה מ"י למקו"פ למעלה מ"י, דלמעלה מ"י העמוד חולק רשות לעצמו, משא"כ למטה מ"י שכל סביבותיו רה"ר אין העמוד חולק רשות לעצמו ואי"ז רשות כלל, ולגבי הך מילתא דהפיסלא מחלק את ב' הרה"ר, ס"ל למהרש"א דיש חילוק בין עמוד גבוה י' לעמוד פחות מ"י.

רש"י ד"ה אין לא כרשות היחיד - משום דדמיא לרה"ר דאין להם מחיצות. ומשמע מדבריו דמתנאי רה"ר הוא שלא יהיו לה מחיצות וזהו גופא הטעם שכרמלית דמיא לרה"ר דגם היא אין לה מחיצות, והא דל"ה רה"ר גמורה הוא מהטעם שכתב רש"י להלן דלאו להילוכא דרבים עבידי, אולם צ"ע דהרי בע"ב נח' ר"י ורבנן אי אתו רבים ומבטלי מחיצתא, ומבוי' דמעיקר הדין שייך רה"ר עם מחיצות.

ובשיעורי הגר"נ דחק דכונת רש"י היא לומר דלא דמיא לרה"י משום שאין לה מחיצות, דרה"י בעי' מחיצות וזו אין לה מחיצות, ומש"כ רש"י דדמיא לרה"ר כונתו דמאחר ולא דמיא לרה"י יש צד לדונה כרה"ר. ובאמת דע"כ מוכח דזה כוונת רש"י, דאי נימא שא' מתנאי רה"ר הוא שלא יהיו בה מחיצות, אכתי תקשי מה הכריח לרש"י לפרש הכי, הא יש לפרש בפשיטות דרה"י ל"ה מאחר ואין לה מחיצות, ורה"ר ל"ה מאחר ולא להילוכא דרבים עבידא.

וע"ע ברש"י לעיל ג' ב' שכתב דרה"ר ל"ה מאחר ואינה מקום הילוך תמיד לרבים, ורה"י ל"ה מאחר ואינה תשמיש רה"י, וצ"ע כונתו במש"כ תשמיש רה"י, ואולי כונתו להעדר מחיצות.

(א) תוס' ד"ה ארבע - ק' לרשב"א וכו'. ועי' ברמב"ן דתי' דכיון דהוי רה"י גמור, ושמו עליו מדאו' ומדרבנן אלא דמדאו' יש שם כרמלית ושם מקפ"ט, אולם בתרווייהו שרי לטלטל, ומדרבנן דיניהם ד'.

אולם עי' בחי' הגר"א בסוגיין שנקט דמדאורייתא איכא רק ג' רשויות וכל החילוק בין כרמלית למקו"פ הוא רק בגזירות חז"ל, וע"ש דביאר לפי"ז את ד' הבריייתא.

(ב) ולכ' נראה דזהו דעת הרשב"ם בב"ב דף נ"ו א, דהנה בבריייתא לקמן פ' א' מבואר דאליבא דרבי יוסי המוציא חצי גרוגרת וחזר והוציא חצי גרוגרת בהעלם חד לרשות אחת חייב לב' רשויות פטור, ובגמ' שם פליגי איזו רשות מהני לחלק בין ב' הרה"ר, רבה ס"ל דדוקא רה"י מהניא לחלק, אביי ס"ל דאפי' כרמלית, ורבה ס"ל דאפי' פיסלא, ועי' ברשב"ם שם דביאר דהחסרון של כרמלית הוא דהיא בטילה מן התורה לכאן ולכאן, ומקו"פ גרע טפי דאפי' מדרבנן מותר לטלטל מתוכו לרה"ר ורה"י, ומרה"ר ורה"י לתוכו, והרי התם איירי' לענין חיוב דאורייתא, ומוכח דגם מדאורייתא יש חילוק בין כרמלית למקו"פ, דכרמלית הוי הפסק טפי.

אולם ביד רמה בב"ב שם האריך להק' ע"ד הרשב"ם היכן מצינו חילוק בדאורייתא בין כרמלית למקו"פ, ומה"ט נח' ע"ד הרשב"ם ופי' דפיסלא ל"ה מקו"פ אלא עמוד ט' שרבים מכתפים עליו ע"ש, ולכ' צ"ל בד' הרשב"ם כמש"נ בד' הרמב"ן בסוגיין, דאף דמדאו' אין איסור הוצאה לכרמלית מ"מ עיקר שם כרמלית הוא מדאו', וגם מדאו' יש שם כרמלית ושם מקום פטור, דמקום שהוא רחב ד' אית ליה חשיבות טפי וזה מהני לחלק בין ב' הרה"ר, ועי' בתוס' לקמן פ' א' ד"ה אבל דהריב"א פי' [כהרמ"ה] דאיירי ברבים מכתפים עליו, אולם מדבריהם מבואר דאי איירי בפיסלא שאין בו דע"ד לא הוק' להו מידי, וכל קושייתם היתה מהסוגיא בגיטין לצד דאיירי בפיסלא רחב ד', ולפי"ז נמצא דבעיקר הדברים מודו התוס' לרשב"ם.

והנה בר"ן ז' א' כתב דעמוד בכרמלית ל"ה מקו"פ דמצא מין את מינו וניעור והראשונים נחלקו עליו בזה, ואי נימא דיש חילוק רשויות בין מקו"פ לכרמלית, הרי אי"ז מין במינו, ואולי בזה גופא נחלקו שאר הראשונים.

ג) והנה בעיקר דין מקום פטור הובא לעיל ספק החזו"י אם ל"ה רשות כלל, או דשפיר הוי רשות ומ"מ מאחר ואינו לא רה"ר ולא רה"י אין איסור הוצאה למקו"פ, ולכא"ו אי נימא דמקו"פ ל"ה רשות כלל שפיר מובן החילוק מדאורייתא בין כרמלית למקו"פ, דכרמלית הוי רשות גמורה אלא שאינה לא רה"ר ולא רה"י, משא"כ מקו"פ אינו רשות כלל. אכן אי נימא שגם מקו"פ יש עליו שם רשות, צריך לבאר את ד' הרמב"ן דכרמלית הוי רשות חשובה טפי וזה טעם החילוק אף מדאורייתא.

ד) יל"ע בהא דאיתא לק' ז' ב' דהטעם דבעי' ד' בכרמלית הוא מקולי רה"י, ולד' הרמב"ן א"צ לזה דהא יש חילוק בשם הרשות בין מקו"פ לכרמלית, ופשיטא שאין איסור הוצאה למקו"פ, וצ"ע.

ה) עי' בתוס' הרא"ש דתי' דיש חילוק בין גזירת כרמלית לגזירת קרפף, דכרמלית הויא רשות בפ"ע משא"כ קרפף הוא רה"י גמורה ורק החמירו חכמים שלא לטלטל בו.

ועי' בתוס' בעירובין ס"ז ב' שהוכיחו דמותר לטלטל מקרפף זה לכרמלית, ויל"ע אם כונתם לתרץ תירוץ אחר על קו' התוס' דידן דמה"ט קרפף נידון ככרמלית לכל דבריו (ועל זה תקשי דאכתי איכא חילוק בין קרפף לכרמלית מדאורייתא דהא הזורק מרה"ר לתוכו חייב), או דכונתם להוסיף ע"ד התוס' דידן דכל מש"כ התוס' דמדרבנן דינו נכלל בכרמלית, שייך רק אי נימא דמותר לטלטל ממנו לכרמלית.

והנה בפשטות מדאורייתא קרפף הוי רה"י גמורה דהא הזורק מרה"ר לתוכו חייב. אולם עי' ברמ"ה בב"ב נ"ה ע"ב סי' רמ"ח, דגרס בדברי רבי יוסי כגו' הר"ח מרשות אחת חייב משני רשויות פטור, ולגרסא זו כונת הגמ' דבמוציא מרה"י אחת ב' חצאי גרוגרות מצטרפים ב' החצאים לחיוב, ובמוציא מב' רשויות אין מצטרפים.

והק' הרמ"ה ע"ז איך משכח"ל כרמלית בין ב' הרה"י הא רה"י עולה עד לרקיע, ותי' דאיירי כשהיו ב' הבתים פתוחים לקרפף יותר מבית סאתיים ולזה קרי הגמ' כרמלית, והא התם מיירי לגבי דינים דאורייתא, וקשה איך מהני הקרפף לחלקם הא מדאורייתא הוי הקרפף רה"י גמורה, (וכ"כ הרמ"ה עצמו בהמשך דבריו דרשויות שחלוקות מדרבנן ל"מ לחלק), וע"כ חזינן מד' הרמ"ה שגם מדאורייתא איכא חילוק בשם הרשות בין קרפף לבין מקום המוקף לדירה, דאף דקרפף נידון כרה"י לחיוב, מ"מ שם אחר עליו ובגונא שהיה הקרפף בין ב' הרה"י מהני הקרפף לחלקם.

ז' א'

א) גמ' - לא נצרכה אלא לקרן זוית וכו' כיון דלא ניחא תשמישתי' וכו'. עי' ברש"י דביאר ב' פי' בקרן זוית, או דמיירי שהניח מביתו לרה"ר, או דמיירי שפניו עומד באלכסון, וברמב"ם כתב בפ"ד ה"ד דמיירי במקום שמוקף ג' מחיצות, ועי' במ"מ פי"ז ה"ב והל' ט' דדעת הרמב"ם דבעי' לדין רה"י ד' מחיצות, אבל לבטל דין רה"ר סגי בג' מחיצות, [ודוגמא לזה מצינו בעירובין י"ח א' דנקט רע"א דאף למ"ד דמחיצות שלא הוקפו לדירה לא הוי רה"י מדאו', מ"מ ודאי דסגי במחיצות אלו לקבוע דאין המקום רה"ר מדאו' ושוי בטלטול כדין מקו"פ, ואסור מדרבנן כדן כרמלית], ועי' בשפ"א דהק' דא"כ למאי בעי' לטעמא דלא ניחא תשמישתי' תיפו"ל דאיכא ג' מחיצות, ותי' דס"ד דהוי רה"ר מדין חורי רה"ר.

ועי' ברמב"ם פרנקל דהביאו מחי' הגר"א דביאר דמקורו של הרמב"ם דכה"ג הוי כרמלית, מהסוגיא בעירובין צ"ד א' דפליגי ר"א ורבנן האם חצר שנפרצה מרוח ד' לרה"ר, הוי רה"ר מדאו' או כרמלית וקיי"ל כרבנן, אלא דהק' הגר"א אמאי באמת ס"ל לר"א דהוי רה"ר מדאו' הא בג' מחיצות אינו רה"ר דאו', ובאמת דכבר עמד שם בריטב"א

מ"ש חצר שנפרצה לר"א דהוי רה"ר מקרן זוית דמבואר בסוגיין דהוי כרמלית, ותי' דמיירי התם דמשתמשים בה תדיר והוי רה"ר כדין חורי רה"ר, וזה כסברת השפ"א.

(ב) והנה לפי' קמא דרש"י, עי' חזו"א ק"ז סק"ט דביאר דאין לומר דמיירי בקרן זוית כזה   דהא מבואר בתוס' דרה"ר המתקצרת הוי כולה רה"ר, אלא ע"כ דמיירי כציור הרמב"ם דמוקף בג' בתים כמין ח', והק' החזו"א דא"כ אמאי הוי כרמלית, הא הוי רה"י גמורה, דקיי"ל דאף בניחא תשמישתי' לא אתו רבים ומבטלי מחיצה, נוהיינו דנקט בפשיטות דדעת רש"י דרה"י הוי בג' מחיצות, ובאמת דאף לפי' ב' דרש"י יש להק' דהא בחזו"א סי' ע"ב סק"ו יסד חב' דפנות נידון כב' מחיצות רק באופן דהוא בשיעור אלכסון של מרובע כזה L אבל באופן דנתקרב זה לזה כזה V נידון כג' מחיצות, וא"כ אף לפי' ב' דרש"י קשה אמאי הוי כרמלית, ולא חשיב רה"י גמורה.

ותי' בחזו"א דריו"ח לטעמי' דאתו רבים, ועוד תי' דמיירי במוקף שדות, נותי' אלו אינם מיישבים את קו' הריטב"א בסוגיא דעירובין צ"ד א'], ועוד תי' דכל דניחא תשמישתי' הוי חורי רה"ר, נוהו כתי' הריטב"א והשפ"א אמאי לא מהני המחיצות לבטל דין רה"ר, ומזה למד דרה"ר המתרחבת באמצעה, אף דיש לו ג' מחיצות, נטפל לרה"ר כדין חורי רה"ר, ועדיף מקרן זוית כיון דניחא תשמישתי', ועיקר הדין מבואר בבה"ל שמ"ה ס"ז ד"ה אם, וכן מבואר מדבריו דאף אם המקום המתרחב יהא מקורה נמי הוי רה"ר, ולמד כן מסוגיין, אלא דלא נתבאר שם דהוא מדין חורי רה"ר, אלא דצ"ע דבחזו"א צ"ו י"ג כתב דחורי שיש לו מחיצות הוי רה"י מדאו'.

גמ' - איצטבא שלפני העמודין נידון ככרמלית. עי' ברשב"א דהק' מאי קמ"ל הא קתני להדי' איסטונית בברייתא, ותי' דקמ"ל דאף באינה דבוהה ג' הוי כרמלית, כיון דאינה נוחה לידרס מחמת העמודים, אולם בשו"ע שמ"ה סעיף י"ד מבואר דבעי' גבוהה ג', ועי' בשעה"צ ס"ק נ"ח דהביא לדברי הרשב"א.

ובתוס' רי"ד הביא דר"ת בספר הישר כתב דמיירי באינה רחבה ד', ומ"מ הוי כרמלית, דכיון דבין העמודין לא מסתגי להו בהדי' אינה בטילה לרה"ר להיות מקו"פ, ותמה עליו בתורי"ד דא"כ המוציא מרה"י לתוכו יהא חייב כיון דנידון כרה"ר, אלא מקום חשוב הוא לעצמו, ואם אין בו ד' אינו חשוב להאסר, ולכך פי' דקמ"ל דאעפ"י דמוקף מרה"ר מד' רוחות חולק מקום לעצמו והוי כרמלית, ובשו"ע שמ"ה סעיף י"ד פסק דבעי' רחבה ד'.

והנה מדברי ר"ת מבואר חידוש גדול דבאמת שייך דין כרמלית גם בפחות מד', אלא דבפחות מד' אינו חולק רשות לעצמו, ובטל לרשות שנמצא בה, אולם כ"ז בבטל לעיקר הרשות, אולם בין העמודים אינו עיקר הרשות, ואף דטפל לרשות, [כעין דין חורין], מ"מ אין האיצטבא בטל לו, וממילא חולקת האיצטבא מקום לעצמה ונידון ככרמלית אף באין רחבה ד'.

ומה דהק' התורי"ד דא"כ יהא חייב במוציא מרה"י, י"ל דאין כוונתו דמציאות המקום בטל לרה"ר, אלא דשם הרשות בטל לרה"ר, ומשו"ה ודאי דאינו נחשב כרה"ר לחיוב על הוצאה מרה"י.

(א) גמ' אבל בין העמודים וכו'. עי' בתוס' דכתבו דאעפ"י דליכא ט"ז אמה בין עמוד לעמוד, מ"מ כיון דבני רה"ר בוקעין בו, וחוצ' לבין העמודים הוי רחב ט"ז אמה, הוי רה"ר, ועי' ברע"א דציין לדברי תוס' עירובין ו' ב' דהוכיחו

מסוגיין דמבוי שארכו לאורך רה"ר הוי רה"ר, וכ"כ תוס' עירובין נ"ט א' ד"ה עיר, ע"ש, ועי' בביאור הגר"א שמ"ה ס"ח דיש בזה ב' אופנים, חדא דהרה"ר מתקצר במקצת, ועוד אופן דמבוי ליכא ט"ז אמה, אלא דארכו לאורך רה"ר, וע"ש דביאר דאופן דהרה"ר מתקצר ילפינן מדינא דבין העמודין, ואופן דהמבוי קצר ילפינן מהסוגיא בעירובין, ע"ש.

(ב) אולם באמת דיש מקום לדון בלשון תוס' בסוגיין האם כוונתם דהעמודים עומדים לאורך רה"ר, וכוונתם כדברי התוס' בעירובין דהעמודים ממעטין את רוחב ט"ז של הרה"ר, או דבאמת פליגי על תוס' בעירובין, אלא דהכא מיירי דגם ללא העמודין יש רוחב ט"ז אמה, וקמ"ל דאעפ"י דליכא ט"ז בין העמודין נידון כרה"ר, משום דבסמוך לבין העמודין יש ט"ז אמה.

(ג) ועי' ברשב"א ובתוס' הרא"ש דתי' על תוס' וכתבו דודאי לא מסתבר שיהא העמוד ממעט משיעור הרשות, דא"כ אפילו נעץ קנה יתמעט, ולפי"ז ליכא ראייה מסוגיין דרה"ר המתקצר נידון כרה"ר.

(ד) וברא"ש פ"ק דעירובין סי' ח' כתב כתוס' להוכיח מסוגיין, אולם כתב דבעי' י"ג אמה ושליש, ועי' בפרמ"ג שמ"ה משבצות ס"ק ז' דנקט דהרא"ש קאי על מפולש לרוחב רה"ר, ואתי לאשמועי' קולא דכה"ג נידון כרה"ר, אבל במפולש לארכו אף בפחות מהכי נידון כרה"ר, אולם עי' בה"ל שמ"ה סעיף ט' דהביא כמה ראיות דקאי לארכו ולחומרא.

ועי' בביאור הגר"א בס"ח דנקט דלפי תוס' במתקצר עד ד' טפחים חשיב רה"ר, והוכיח כן דהא תוס' מייתי ראייה מבין העמודין, והתם הוי פחות מי"ג ושליש, ועוד הוכיח מהא דמבואר בעירובין דף צ"ט ב' דמותר למלאת מבור ברה"ר לרה"י, אם הוא סמוך לרה"י פחות מד', ונקט הגר"א דברוחב ד' נידון כרה"ר מחמת דינא דרה"ר המתקצר, וא"כ מוכח דבפחות אינו נידון כרה"ר.

אולם עי' מג"א ס"ק י"ב דכתב על הדין דבין העמודין נידון כרה"ר, דלא דמי לרה"ר המתקצר דבעי' י"ג ושליש, כיון דשאני מבוי דהוא מקום בפנ"ע, אולם ע"ש בפרמ"ג בא"א דביאר דכוונת המ"א להק' מדוע במבוי הפתוח לרוחב המבוי ורחב י"ג ושליש הוי רה"ר, ובבין העמודין לרוחב סגי בפחות, וע"ז תי' דשאני מבוי דהוא דבר בפנ"ע, אבל באופן דהמבוי לאורך סגי בפחות מי"ג ושליש, וזהו להשיטתו דהרא"ש קאי על רוחב הרה"ר ולקולא.

ד' א'

(א) גמ' - אמר רב חסדא לבינה וכו' בפניה חייב על גבה פטור. ובפשוטו כוונת הגמ' דע"ג הוי כרמלית, ועי' בריטב"א לעיל ה' א' ד"ה אימור דאעפ"י דאין כרמלית בכלים, שאני לבינה דקביעא טפי ואינה כלי.

אולם עי' בר"ח דמשמע מדבריו דהחסרון בלבינה משום דליכא מקום ד', וצ"ב מ"ט לא פי' שהלבינה הוי כרמלית, ואולי ס"ל לר"ח כקו' הריטב"א הנ"ל דהא אין כרמלית בכלים, ולכך הוצרך לפרש שהריעותא הוא דליכא מקום ד' להנחה, אולם צ"ב דא"כ מה ענין להא דלא דרסי בה רבים, ומה השייכות להיזמי והיגי וצ"ב.

(ב) עי' ברש"י דפי' דהנידון לגבי זורק ד"א ברה"ר, וצ"ע דהא לדעת רש"י בסוכה מ"ג א' לא בעי' בהעברת ד"א עקירה ברה"ר, [אא"כ נימא כמו דכתב רע"א דגם רש"י מודה דבעי' עקירה ברה"ר וכוונת רש"י שם דחיישי' שמא

יעמוד לפוש ברה"ר ויעבירו ד"א, וא"כ אף הנחה לא בעי, ומדוע בעי דיניח ברה"ר, ובשי' הגר"נ רצה לחלק בין עקירה להנחה, וצ"ב הסברא בזה.

ואולי י"ל דכל מש"כ רש"י דא"צ שיעקור ויניח ברה"ר הוא רק באופן דהעביר למטה מי' דסו"ס העברה נעשית ברה"ר, אבל בהעביר או זרק למעלה מי' דאף העברה לא נעשית ברה"ר, אף לרש"י בעי' שיעקור ויניח ברה"ר, דאל"כ נמצא שלא נעשית המלאכה ברה"ר כלל, ואין שום סיבה לדונו כמעביר ד"א ברה"ר, וא"כ י"ל דרש"י הכא מיירי שזרק למעלה מי' ולכך פטור בנחה ע"ג לבינת כרמלית.

וראיה לזה דהא מבואר במשנה ק' א' דהזורק ד"א בכותל למעלה מי' כזורק באויר, למטה מי' כזורק בארץ, וקשה הא בד"א לא בעי' עקירה והנחה ברה"ר, [ודוחק לומר דיש חילוק בין כרמלית למקו"פ], אולם להנ"ל א"ש דהא בפשוטו התם מיירי דכל הזריקה היה למעלה מי', ולכך בעי' הנחה פחות מי'.

אולם כ"ז אינו נכון דהא רע"א הוכיח מתוס' עירובין ל"ג ב' דאף באופן דהעברה היה למעלה מי' לא בעי' עקירה והנחה ברה"ר, וצ"ע.

ג) עי' בתוס' דהביאו מר"ת דבלבינה גבוהה מג' בעי' שיהא בכותל דע"ד, ועי' בשפ"א דמסתפק אם כוונתם דבצד הכותל יש ד', או כיון דלמעלה יש ד' חשיב כאילו יש ד' גם בצידה, ועי' בריטב"א דכתב להדי' דמיירי שהיה על פני הלבנה דע"ד, ועי"ז חשיב לכל הלבנה כמקום דע"ד וגם על צדה הוי הנחה.

ועי' במאירי דתי' דנעשה כשפודין של מתכת, ונראה דכוונתו לגמ' בסוכה ט"ו דשפוד של מתכת שרחבו ד"ט פוסל את הסוכה אפי' אם הניחו על עביו שאין בו ד"ט, כיון דיש להם חשיבות של ד"ט לפסול את הסוכה, וה"נ בנידו"ד.

ד) ובתוס' הביאו דריב"א פי' דכיון שרואה פני הקרקע לא בעי' רוחב ד', ובפשוטו יסוד המחלוקת בין ר"ת לריב"א הוא האם מקום ההנחה בדבילה הוא בכותל או באויר, דר"ת ס"ל שמקום הנחתו הוא בכותל, ולכך בעי' שיהא בכותל דע"ד, וריב"א ס"ל דמקום ההנחה הוא האויר, ומשו"ה אי"ז תלוי בפני הכותל, ומאחר ואויר אינו מקום, דנים שמקומו הוא הקרקע שתחתיו, וסגי בזה שיש דע"ד בקרקע שתחתיו.

ועי' ברש"י עירובין ל"ג ב' ד"ה אלא דעירוב המונח על קורה למטה מי' מהני מדין קלוטה, והק' הרשב"א דלא אמרי' קלוטה אלא באויר כמו בדבילה, אבל במקום מסויים לא אמרי' קלוטה, והוסיף הרשב"א דכמדומה דכן כתב רש"י בסוגיין, והיינו דאזיל לשיטתו בסוגיין דרש"י ס"ל כריב"א, [וכן דייק במהרש"א], וס"ל דהוא מדין קלוטה, ומבואר להדי' דלדעת ריב"א מקום הנחתו הוא באויר ולא בקרקע.

אולם הנה בתוס' הק' על ריב"א דא"כ מאי פריך על מתני' והא ליכא ד', לוקמי ברואה פני הקרקע, והרי ידו של אדם הוא מקום הנחה גמור, וא"א לדונו דמונח באויר, ומ"מ הק' תוס' דיועיל דע"ד דקרקע, ויש לדחות, אולם עי' בתוס' הרא"ש דתי' קו' תוס' דדוקא באופן דמונח על כותל או על דבילה לא בעי' ד' כיון דחשיב כשטוחה בקרקע, אבל אדם שאינו מחובר לקרקע אינו נידון כשטוח בקרקע, ואי נימא דיסוד דינו של הריב"א הוא דמקומו הוא באויר, מה החילוק בין בין לבינה לאדם.

וע"כ מוכח דס"ל לתוס' ותוס' הרא"ש דגם הריב"א מודה דמקום הנחתו הוא בכותל, אלא דפליגי ר"ת וריב"א בדין חשיבות הנחה במקום ד', האם בעי' דיהא מונח בפועל במקום ד', או דסגי במה דרואה פני הקרקע, ולתוס' הרא"ש, משום דשטוח בקרקע.

ועי' ברמב"ן ובריטב"א צ"ט ב' דביאר בדעת רש"י דמדביק דבילה אינו דומה להוציא חצי כלי, דכיון שדבוק בכותל חשיב כיצא כולו חוץ לד"א, ומבואר דלדעת רש"י מקום הנחתו הוא בכותל, דאי נימא דמקום הנחתו באויר, הא הוי הנחה בתוך ד'.

אלא דיל"ע בדעת התוס' הרא"ש דהק' בדף צ"ט ב' על רש"י דמדביק על הכותל דומה למוציא חצי כלי, והא ביאר בסוגיין דודאי מקום הנחתו הוא בכותל, וצ"ל דס"ל דמ"מ חשיב כאגוד לתוך ד'.

ה) עי' לעיל ה' ב' דנחלקו תוס' והרמב"ן אם כותל משופע דמי לפני כותל, או דחשיב כמקום מסויים, ומבואר בתוס' דע"כ צ"ל דמיירי מכתפין עליו, ועי' מג"א שנ"ב סק"ה דהק' להשיטות דלא מהני רבים מכתפין ביותר מט', אמאי אסור להחזיר את הספר עד י', ועי' ברע"א שם דתי' דמחמת השיפוע הוא רואה פני הקרקע, ודמי לדבילה המונחת בכותל פחות מ', [ומה דכתב דזה כדברי הריטב"א, לכאור' צ"ל ריב"א], וצ"ב דרואה פני הקרקע מהני להחשיבו כמונח באויר, אולם לא מהני לבטל דין כרמלית, וכיון דס"ל לתוס' דאינו נידון כפני הכותל, מה מועיל דרואה פני הקרקע, הא מונח בכרמלית, ויש לפלפל לפי הנ"ל.

ד) עי' ברשב"א דתי' לקו' תוס' דל"ש לאוקמי כשהיה יד העני כלפי מטה, דא"כ נמצא שהמקבל ג"כ מסייע במלאכה ואמאי קאמר התנא דבנתן לתוך ידו של עני הרי"ז פטור ומותר, ועי' בכת"ס שפי' דכונת הרשב"א לומר דבגונא דהרי"ז הרי"ז שנים שעשו דאלמלא שקפץ העני את ידו לא היתה כאן תורת הנחה, ול"ש לחייב את הבעה"ב ע"ז שהניח ביד העני, אולם בלשון הרשב"א משמע שכל מה שהוק' לו הוא רק מבבא דפטור ומותר, דבאמת ל"ח לקפיצת את היד כחלק מעשיית המלאכה, וכל קו' הרשב"א היא רק דסיוע זה הוי סיוע שיש בו ממש לענין לאסור מדרבנן, ועי' ק"נ.

א) גמ' - אביי ורבא דאמרי תרוייהו והוא שגבוה שלשה דלא דרסי בה רבים וכו' ורב אשי אמר אפילו צואה. ויש לדון מהו טעמו של רב אשי, האם משום דס"ל דצואה נמי דרסי עלה, או דס"ל דכללל הוא דפחות מג' הוי כרה"ר. (ב) והנה ברשב"א בעבוה"ק ש"ג פ"א סק"ג פסק כרב אשי וכתב "אין בגבהו ג' ה"ה כרה"ר שכל פחות מג' הרי הוא לבוד עם הקרקע, ועוד שאי אפשר לרה"ר להיות שוה כלו כמתלקט במלקט, ולפיכך לבנה או קוצים וברקנים או גללין המוטלין ברה"ר אם אין בגבהן שלשה ה"ה כרה"ר". ומבואר דבאמת יש לבאר דברי רב אשי בכ' טעמים, או מדין לבוד, או דא"א לרה"ר להיות שוה בכולו, ומקור הדברים מהסוגיא בדף צ"ז א' דס"ד דטעמא משום דא"א לרה"ר שתלקט וכו', ולמסקנא טעמא משום לבוד, ומשמע מלשון הרשב"א דאף ללא דריסת הרבים נידון כרה"ר. והנה לעיל בדין אצטבא פי' הרשב"א דאפי' אצטבא פחות מג"ט הוי רה"ר לפי שאין הרבים דורסים שם, וצ"ב מ"ש מהא דרב אשי דכל דהוי לבוד הוי רה"ר.

ואולי י"ל דכל מש"כ הרשב"א הוא רק כשהצואה או ההיזמי והיגי באמצע הרה"ר, אבל בקצה הרה"ר מודה הרשב"א דכשלא דרסי ביה רבים ל"ה רה"ר כלל, דגבול הרה"ר הולך עד מקום שדרסי הרבים ומשם והלאה הרי"ז כרשות אחרת, ועי' בשיטה להר"ן לעיל ו' א' בשם רבותיו דשלשה טפחים או ד' סמוך לכותל הוי צידי רה"ר דאין דרך בנ"א להתחכך בכתלים, ומבו' כנ"ל דבגבול הרה"ר שפיר דנין אם משתמשי שם רבים או לא, ולפי"ז א"ש דברי הרשב"א דבתחילת הסוגיא איירי באצטבא הסמוכה לעמודים, ומאחר שהעמודים גופייהו ודאי דל"ה רה"ר נמצא

שהאצטבא היא קצה גבול הרה"ר (עד העמודים) ושפיר כתב הרשב"א דאי לא דרסי בה רבים יהיה דינם כמקו"פ דאמרי' דעד כאן מגעת הרה"ר.

(ג) ובטור סי' שמ"ה סעיף י' הביא לדינו של רב אשי וסיים דהוי רה"ר אעפ"י שאין רבים דורסים עליהם, וכתב בב"י דס"ד דכיון דאין רבים דורסים הוי רה"ר, קמ"ל דכל פחות מג' כלבוד.

(ד) והנה ברש"י ביאר דטעמא דחייא בר רב משום דדרסי על היגי והיזמי, וכתב בספר חפץ ה' דמדוייק ברש"י דאף טעמא דרב אשי משום דדרסי בה רבים, ומיירי בצואה יבישה, וכן מבואר בפרמ"ג יו"ד סי' א' ש"ד ס"ק כ"א דכתב "עי' שבת ז' א' ורב אשי אמר אפילו צואה וכו' ובפחות משלשה דרסו בה רבים ונחשבת כרה"ר", וכ"כ במחז"ש שנה"ה י"ד.

(ה) ולק' ק' ב' מבואר דרב אשי ביאר למתני' דנקיט תרי זימני לדינא דרקק מים ורה"ר עובר בתוכו, דס"ד דדוקא ברוחב ד' הוי רה"ר, אבל בפחות מד' מיפסי פסעי ליה קמ"ל, ומבואר בגמ' דאזיל רב אשי לשיטתו לגבי זרק ונח אגודא דגמלא, ועי' ברש"י דקמ"ל דאיכא טובא דעברי עליה, אולם עי' במ"א שמ"ה ס"ק י"א דכתב דלפי הרמב"ם קמ"ל דסגי במה דפסעי עלי', וכ"כ בביאור הגר"א שם, ובגר"ז סעיף ט"ז, [אולם בפרמ"ג שם חולק ע"ז], וכתב באו"ש פ"ד הכ"א דרב אשי אזיל לשיטתו בסוגיין דצואה הוי רה"ר כיון דסגי במה דפסעי עלי', [וצע"ק אמאי הגמ' לא קאמר דאזיל נמי בזה לשיטתו].

ועי' במרדכי שם סי' שע"ז דכתב בשם הר"י מקינון דבתי כסאות דחפירה בקרקע דשייך לב' אנשים ולא עירבו, דיש למצוא להם היתר משום דצואה הוי מקו"פ, וההיא דפליג עליה משום דמיפסע פסעי ליה, ומבואר דטעמא דרב אשי דסגי בהא דפסעי עלי', והובא ברמ"א שנה"ה סעיף ג'.

(ו) והנה בעירובין צ"ט ב' מבואר דמותר למלאות מים מבור העומד ברה"ר לבית בגונא שאין בין הבית לבור יותר מד' טפחים, ועי' בריטב"א שם דביאר דה"ט משום שפחות מדע"ד א"ר לתשמיש הרבים והוי מקפ"ט, והק' הריטב"א מ"ש מסוגיין דכל תוך ג' הוי רה"ר, ותי' דשאני התם דלא דרבי ביה רבים כלל, ומבו' מדבריו דכל מה שנחלק רב אשי דהוי רה"ר הוא רק משום שדרסי ביה קצת, אבל במקום שא"ר לדריסה כלל כו"ע מודו דל"ה רה"ר, ועי' ב"י סי' שנ"ד דהביא לדברי הריטב"א, וצע"ג דזה סותר לדברי הב"י בסי' שמ"ה דביאר דהוא רק מדין לבוד.

ז' ב'

בדין צירופי מחיצות בשבת ובסוכה [וקצת בענין דופן על מדריגה גבוהה ג' ורחב ג']¹⁶

בתוס' ובראשונים הק' סתירת הסוגיות משבת לסוכה אי בעי' שיהיה החקק סמוך לדפנות תוך ג' או לא, ובישוב קו' זו מצינו כמה נוסחאות בראשונים, וצריך לבאר לפי כל שיטה קו' הגמ' בסוכה ד' ב' דנימא דו"ע, וכן צריך לבאר לפי כל שיטה תי' הגמ' דלאשוויי דופן ל"א דו"ע -

שיטת הריב"א

¹⁶ בסוגיא זו לא זכיתי לסדר הדברים כראוי.

(א) עי' בתוס' דהביאו דריב"א תי' דבאמת חייל דין מחיצה גם ע"י ב' חלקי מחיצה, ושאינו סוכה דכיון דבעי' דפנות סמוכות לסכך, נמצא דאם אין צירוף של המחיצה לגידוד, הרי אין המחיצה החיצונה סמוכה לסכך, ולכך בעי' שתהא המחיצה מצורפת לגידוד, וע"ע חזו"א ס"ה ס"ק ס"א. [וצ"ב מה דכתבו תוס' בתו"ד להא דילפי' מחיצות מבסכת וכו' דמשמע דכוונתם לחלק דבשת ליכא מחיצות ובסוכה איכא דין מחיצות, אולם אח"כ כתבו דהוא משום דיש דין דבעי' דפנות הסמוכות לסכך].

(ב) ומבואר מלשון תוס' דלא סגי במה דהמחיצה היא תוך ג' לסכך, אלא בעי' שתהא המחיצה סמוכה ממש לסכך, ורק משום דחייל צירוף בין המחיצה לחקק חשיב כמחיצה הסמוכה לסכך, וצ"ל דאעפ"י דקיי"ל דהרחיק את הסכך מהדפנות פחות מג' כשרה, שאני התם דהמקום שתחת האויר הוא מכלל הסוכה, ולכך חשיב כמחיצה הסמוכה לסכך, אבל הכא אין המקום שכן החקק למחיצה מכלל הסוכה, כיון דאינו גבוה י', ולכך לצירוף המחיצה לגידוד. ועוד מתבאר מתוס' דלא בעי' שיהא כל גובה המחיצה סמוך לסכך, וסגי מה דחלק מהמחיצה סמוך לסכך.

(ג) והנה לדעת תוס' מובן היטב קו' הגמ' דנימא דו"ע, דמה"ט הוי מחיצות סמוכות לסכך, אולם צ"ב תי' הגמ' דהרי כיון דמצרפין ב' חלקי מחיצות, אמאי חשיב כאשוויי דופן.

וי"ל דכוונת הגמ' לחדש דהא דבעי' דפנות סמוכות לסכך אי"ז דין בפ"ע דבעי' דפנות סמוכות לסכך, אלא דנתחדש דדפנות שאינן סמוכות לסכך ל"מ לגדור את מקום הסוכה, דמחיצות סוכה צריכות להיות סמוכות לסוכה. וכיון דמחיצה הרחוקה א"י לגדור את מקום הסוכה נמצא שאין צירוף בין הדפנות להיות דופן י', ושפיר משני הגמ' דא"א לקרב את הדופן הרחוקה לסוכה מדין דופ"ע, כיון דקודם ההלכה אין כאן דופן, ול"א דו"ע כדי לאשוויי דופן, משא"כ בכל דו"ע דעלמא יש כאן דופן י' אף שאי"ז גידור לסוכה.

(ד) והנה בפשוטו כוונת תוס' דאיכא ריעותא בדפנות החקק דאינן סמוכות לסכך, כיון דאינן מגיעות עד הסכך, ולא שייך גו"א שהרי אינן גבוהות י', אולם אינו נכון דהא אחרי הצירוף של המחיצות לחקק שפיר איכא מגיעות המחיצות לסכך, אלא צ"ל דכוונתם דכיון דהסכך הכשר מתחיל רק מכנגד החקק נמצא דאין המחיצות החיצונות נוגעות בסכך.

שיטת הרמב"ן

(א) עי' ברמב"ן דתי' "איכא למימר לענין סוכה דפנות בעינן דכתיב בסכת בסכות הלכך בעינן תוך ג' דליהוי לבוד, אבל לענין שבת כל היכא דלא בקעי רבים כלל רה"י הוא והא איתנהו למחיצות מבחוץ דהוו עשרה, הלכך תוך חקק נמי תוך מחיצות דעשרה הוי ורה"י הוי".

ולכא' נראה דכוונתו הוא דכיון דבסוכה נאמר דין דפנות, א"א לצרף ב' חלקי המחיצות דרחוקים זה מזה ג', ואעפ"י דהוא גדור במחיצת י', מ"מ ליכא עלה שם דפנות, אבל לגבי שבת סגי במה דהרשות גדורה י' מרה"ר, ולא בעי' מחיצות, וי"ל עוד דאף אי נימא דבעי' מחיצות גם בשבת, מ"מ כבר ביאר הגר"ח פ"ז משבת דלא בעי' חפצא של מחיצות, אלא בעי' דתהא הרשות מוקפת בשיעור י', ע"ש מה דביאר הגר"ח לגבי דין כתותי מכתת במחיצות לדעת הרמב"ם, ולכך בשבת מצטרפין המחיצות משא"כ בסוכה.

אולם לכא' ודאי דאין כוונתו דשאני לגבי שבת דמהני מה דאיכא י' מבחוץ, דהא הרמב"ן דן דיהא חסרון דאין גידוד ומחיצה מצטרפין, ואי סגי במה דאיכא י' מבחוץ, הרי לא הוצרכנו כלל לדין צירוף.

ולפי"ז צ"ל דמה דכתב הרמב"ן "והא איתנהו למחיצות מבחוץ דהו עשרה" היינו דהחקק מוקף מבחוץ בגובה י', וכן ביאר בבית מאיר סי' שמ"ה בלשון הרשב"א והר"ן דכתבו כעין דברי הרמב"ן, ע"ש.

(ב) אולם צ"ב לפי"ז מה דכתב הרמב"ן "הלכך תוך חקק נמי תוך מחיצות דעשרה הוי ורה"י הוי" ומשמע דמש"כ מתחילה קאי על כותלי הבית, ולזה הוסיף דממילא איכא נמי מחיצת י' לחקק.

וע"כ נראה בכוונת הרמב"ן דבאמת בעי' לתרוייהו גם לצירוף המחיצה לחקק, וגם למחיצת י' שמבחוץ, ומשום דאי לאו מחיצת י' שמבחוץ, אין לחקק שם מחיצה, דהא דרסי בה רבים, וכן אם המחיצה עצמה אינה גבוהה י' נמי דרסי בה רבים, ורק משום דאיכא י' מבחוץ דלא דרסי בה רבים, שייך לדון דיש לחקק שם מחיצה, אלא דאיכא חסרון בשיעור המחיצה, ולזה מהני מה דהמחיצה מצטרפת לחקק.

אלא דצ"ב מדוע הוצרך לבאר זאת בתי', הא סגי במה דביאר תי' הגמ' דשאני סוכה דנאמר בה דין דפנות, וי"ל כיון דביאר דסברת הגמ' דשאני שבת דהוא רק למנוע רגל הרבים, הוצרך לבאר דכל מה דמהני הוא משום דיש מחיצת י' מבחוץ, דאל"כ אי"ז מונע רגל הרבים.

(ג) וצ"ע לפי הרמב"ן קו' הגמ' דנימא דו"ע, הרי כיון דלא מהני בסוכה ב' חלקי מחיצות כיון דנאמר דין דפנות, מה יועיל דו"ע.

וי"ל דכל הטעם דא"א לצרף ב' מחיצות, כיון דדין מחיצה הוא לגבי מקומה, ולכך ברחוקים זמ"ז יותר מג' אינם מצטרפים, אבל אי אמרי' דו"ע במחיצה החיצונה הרי נמצא דהמחיצה החיצונה היא מחיצה אף על מקום החקק, דהא זהו מקומה, אלא דא"כ יוצא חידוש גדול דדין דו"ע נאמר גם באופן דאינו חסרון רק מכ דיני סוכה, אלא גם באופן דהוא חסרון בהל' מחיצות דעלמא, דהא בשבת נמי לא מהני בליכא י' מבחוץ, נמי שייך בזה דין דו"ע, וצ"ע בזה.

עוד ראיתי מבארים עפ"י דברי תוס' רי"ד סוכה ד' א' דבסוכה גבוהה מכ' ובנה בה איצטבא, אמרי' דו"ע על קרקע עולם, דהקרקע היא חלק מהדופן, ולא סגי במה דו"ע דנימא דהתקרה יהא ראש הכותל, שהרי סו"ס הוא יותר מכ', רק כיון דהקרקע הוא חלק מהדופן, נמצא דתחילת הקרקע הוא באיצטבא, ושפיר נידון כדופן פחות מכ', וה"נ קו' הגמ' הכא דנימא דו"ע וממילא אעפ"י דאין מצרפים ב' חלקי מחיצות דכל מחיצה בפנ"ע היא פחות מ', מ"מ כיון דע"י דו"ע הוי הקרקע חלק מהדופן, נמצא דהוא מייצג א' שיש בו י'.

וע"ז משני הגמ' כיון דבלא דו"ע אין כאן מחיצה, שהרי אין צירוף ב' ב' חלקי המחיצה, משו"ה לא מהני דו"ע לאשוויי דופן.

(ד) עי' ברמב"ן דכתב "ואיכא דקשיא ליה הא אמרינן בפ' המביא גט תניין (ט"ז ב') גדוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפין, וליכא למימר דשאני הכא דרובא מחיצה, דהתם משמע דאפי' רובא מחיצה לעולם אין מצטרפין כדקאמרינן עד שיהא או כולו בגדוד או כולו במחיצה, ואיכא דמפרקי שאני חקק בית שהוא ראוי לדירה שהרי יש לו מחיצות גמורות ונעשה בית גמור, ועוד שאותן מחיצות ראויות לקירוי לפיכך מצטרף הגדוד עמה". ולכא' כוונתו בתי' הראשון דהכא לא בעי' כלל מחיצות, כיון דהחקק הוא חלק מהבית, והוי תוך הבית, והוא חידוש גדול, דאיכא דין חורי אף בלא החידוש דחורי, שהרי אדרבא הרשות הוא חורי של החקק, וצ"ע בכ"ז.

שיטת תוס' ישנים

- (א) עי' תו"י דכתב "דהכא יש מחיצות גבוהות מבחוץ וא"צ לצרף הגידוד אלא כשאין אויר י' וכשחקק דאיכא אויר י' מקום א' הוי רה"י, אבל בסוכה צריך לצרף הגידוד וביותר מג' לא מצטרף".
- ומבואר דס"ל דלעולם אין צירוף בין ב' חלקי מחיצה, אף לגבי שבת, אלא דשאני בית דכיון דיש מחיצת י' מבחוץ, מהני הא דע"י החקק יש אויר י', וממילא כולו הוי נמי רה"י מדין חורי רה"י.
- (ב) אלא דלא נתבאר בתו"י אמאי בסוכה צריך לצרף, ועי' שפ"א סוכה ד' ב' דנקט דכוונתו משום דמיירי בליכא מחיצת י' מבחוץ, וכן מבואר להדי' בקובץ שיטות קמאי בשם גליון תוס'.
- אולם באמת דהיה מקום לבאר דדוקא לגבי שבת דהוא בשביל למנוע רגל הרבים, סגי במחיצת י' מבחוץ, [אולם ודאי דאין כוונתו דלא בעי' מחיצות לגבי תוכו, דהא חזי' דיש חילוק בין גידוד למחיצה, אלא דמחיצות חיצונות מהני אף לגודרו מבפנים], אבל לגבי סוכה דבעי' דפנות, לא סגי במחיצת י' מבחוץ, [אלא דלפי מה דנתבאר במוסגר מקודם יש לטעון דאף לגבי סוכה יועילו המחיצות החיצונות, וצ"ע בזה].
- (ג)

שיטת הר"ן

- (א) עי' בר"ן דכתב "דשאני סוכה דבעינן שיהו מחיצות [שלימות] סמוכות לסכך דדפנות ילפינן התם [דף ו ע"ב] מבסכת בסכת בסכות הילכך בעינן פחות משלשה כדי שיהו סמוכות לסכך שכנגד החקק אבל לענין שבת לא בעינן מחיצות אלא כדי שלא יהו רבים בוקעים שם וכיון שחקק זה מחיצות עשרה מקיפות אותה מבחוץ לא חיישינן אם הם סמוכות לחקק או מרוחקות ממנו".
- ובפשוטו כוונתו דבשבת ליכא דין מחיצות משא"כ בסוכה.
- אולם יותר נראה דכוונתו דגם בשבת בעי' מחיצות, אולם כיון דאיכא דין דסמוכות לסכך, אף דבשבת מהני צירוף מחיצות, היינו רק לגבי דתוך החקק הוי רה"י, אבל חוץ לחקק אינו אלא מדין חורי רה"י, ולכך כיון דהסוכה הוא רק כנגד החקק אי"ז דפנות הסמוכות לסכך.

שיטת הרא"ש

- (א) עי' ברא"ש דתירץ "דגבי סוכה בעינן מחיצות סמוכות לסכך דאמר התם שאם הרחיק הסכך מן הדפנות ג' טפחים פסולה אבל גבי שבת רק שהרשות משתמר ע"י המחיצות אפילו רחוקים ממנו הרבה קרוי רה"י הלכך ע"י מחיצות החיצונות שגבוהות עשרה נקרא רה"י אבל לא ע"י הפנימית שאין שפת החקק מצטרף עמהן כיון שרחוקים ממנו ג' טפחים".

ולכא' נראה דכוונתו דלעולם אין מצרפין ב' חלקי מחיצות שיש ביניהם יותר מג', ובבית סגי כמה דיש י' מבחוץ, [ויל"ע בתוס' הרא"ש גיטין ט"ו ב' דהק' על רש"י דגידוד ומחיצה אין מצטרפין מהא דבית שאין תוכו י', ומבואר דנקט דהוא מדין צירופי מחיצות], אולם בסוכה אף אם יהא י' מבחוץ לא מהני, כיון דבעי' מחיצות סמוכות לסכך.

וקשה כיון דס"ל דבסוכה איכא ריעותא דמחיצות הסמוכות לסכך, למאי הוצרך לומר דבשבת בעי' י' מבחוץ, ולא סגי בצירוף חלקי מחיצות וכמו דנקט בקו' דהוא מדין צירופי מחיצות.

וי"ל דס"ל להרא"ש דתלוי זב"ז, דאי נימא דמצרפין ב' חלקי מחיצות אף ביותר מג', הרי שפיר חשיב סמוך לסכך, וכיון דיסד דאיכא חסרון דמחיצות הסמוכות לסכך, ע"כ דליכא צירוף ב' מחיצות ביותר מג', לכך הוצרך לבאר דבבית מהני מחמת דאיכא י' מבחוץ.

ועוד יש לדון בכוונת הרא"ש דבאמת עיקר דין מחיצה דשבת הוא מניעת רגלי הרבים, ולכך לא שייך דין צירוף מחיצות, דסו"ס בכל חלק מהמחיצה איכא דריסת רגלי הרבים, אלא בעי' דיהא קירוי משלימו לי', אולם עדיין בעי' חלל י', כיון דכל דליכא חלל י' הוי ריעותא בעיקר המחיצות, וכמבואר בר"ח לק' ק' א' דבחורי רה"י בעי' חלל י', והיינו דעיקר דין מחיצת י' הוא משום דבעי' חלל י', ועי' נמי לשון הר"ח ז' א' דהחסרון בבית הוא משום דאינו ראוי לדירה, ועי' נמי בתוס' הרא"ש ז' ב' דנראה מדבריו דעמוד שאין בו חלל י' אינו רה"י, ולכך בעי' לדין צירוף כדי שיהא נידון כמחיצה לחלל י'.

ב) והנה לפי דברי הרא"ש יתכן לפרש קו' הגמ' דנימא דו"ע, רק בגוונא דאיכא מחיצה י', אבל באמת בגוונא דליכא מחיצות י' י"ל דלא שייך דין דו"ע מחמת סברות הנ"ל, [או דבאופן דהוי חסרון אף מחמת הל' מחיצות דשבת לא נאמר בזה דין דו"ע, או משום דלא יועיל דו"ע דסו"ס אין ב' חלקי מחיצות מצטרפים], דלא אמרי' בזה דו"ע, ואדרבא מהא גופא הוא דהוכיח הרא"ש דבסוכה לא מהני אף בגבוהה י'.

ג) אולם צ"ע לפי"ז תי' הגמ', דהא כיון דאיכא מחיצות גבוהות י', אי"ז אשוויי דופן, ואמאי ל"א דו"ע. ולכא' צ"ל בזה חידוש גדול, דכיון דבהל' סוכה נתחדש דאם ליכא חלל י' הוי דירה סרוחה, נמצא דאם יש בין ב' חלקי המחיצות הפסק של מקום שאין בו חלל י', הרי לא מצי לחול על הדופן שם דפנות סוכה, דהא בעי' שיהיו דפנות סמוכות לסכך, משא"כ באיכא הפסק של סכך פסול, שפיר שייך לומר דו"ע כיון דיש למקום את תנאי דירת סוכה.

ובחזו"א ס"ה סק"א במסוגר כתב לבאר תי' הגמ' דלענין דו"ע לא סגי במחיצות החיצונות, כיון דהוא מחיצה רק למקום החקק, והשאר שרי מדין חורי רה"י, ובשביל דו"ע בעי' שיהא דופן מיד לחלל הסמוך לו, אולם לכא' כ"ז שייך אי נימא דהחסרון בבית שאין תוכו י' מחמת דיני מחיצות, דכל דאינו מיצה לחלל י' אינו מחיצה, אבל אי נימא דהוא רק חסרון בהל' רה"י, דלא חייל שם רה"י בליכא חלל י', לכא' שפיר הוי דופן לחלל הסמוך אלא דהוא חסרון צדדי, ויש לפלפל בזה.

ד) ובמג"א שמ"ה ס"ק י"ג כתב דלפי הרא"ש דאם אין גבוהים י' עם הקירוי בעינן שיהא החקק סמוך לכותל פחות מג"ט, ובאלי' רבה שם כתב ע"ז דמד' הר"ן משמע דמצטרפין אף שאין המחיצות החיצונות גבוהות י' עם הקירוי. ובפשוטו באמת דין זה תלוי בפלוגתת הרא"ש והר"ן, דלדעת הרא"ש דאין ב' חלקי מחיצה מצטרפין לי', ומה דמהני בשחקק הוא רק משום שהמחיצות החיצונות גבוהות י', הרי דכל שאין המחיצות החיצונות גבוהות י' עם הקירוי

ל"מ, אך לדעת הר"ן דב' חלקי מחיצות מצטרפין לי', והא דל"מ בסוכה, הוא משום דבעי' מחיצות הסמוכות לסכך, הרי דכל שחקק בתוך הבית להשלימו לי' הוי רה"י אף בשאין המחיצות החיצונות גבוהות י', ומש"כ הא"ר שם לדון גם בדעת הרא"ש דמהני אף בשאין המחיצות החיצונות גבוהות י', צ"ב, והמג"א נקט לדינא כדעת הרא"ש.

אולם לכאור' יש מקום לדון דגם לדעת הר"ן ל"מ כשאין המחיצות החיצונות גבוהות י', וכפשטות לשון הר"ן "שמחיצות י' מקיפות אותה מבחוץ", והיינו דאל"כ אין ע"ז תורת מחיצה כלל, כיון שאפשר לדרוס ע"ג הכותל, ואח"כ לירד לתוך החקק, ואין מחיצה זו מבדלת רגל הרבים כלל, ואף דבפועל א"א לדרוס מכח הקירוי, מ"מ המחיצה עצמה אינה מבדלת רגל הרבים.

ה) ובבי מדרשא דנו בזה עוד, דהנה עי' ברמ"א שנ"ח ס"ב בדין קרפף שלא הוקף לדירה, דאם קשה עליו לפרוץ הכותל, י"א דיכול להניח עפר אצל הכותל משני צדדיה עד שיתמעט הכותל מגובה עשר ורוחב העפר "רחב מד" באורך י' אמות באורך הכותל וכו', עכ"ד, והוא מתרוה"ד סימן ע"ה, ויש לדון לדעת הרא"ש דאין ב' חלקי מחיצה הרחוקין זמ"ז מצטרפין למחיצת י' טפחים, לכאור' לא בעינן שיהא רוחב העפר רחב מד', דאף אם הוא רחב ג"ט נמי הוי זה כפירצה, כיון שאין ב' חלקי מחיצה הרחוקים זמ"ז ג"ט מצטרפין.

ולכאור' י"ל דכל מה דבבית שאין בתוכו י' לא מצינו לצרף כותל הבית לגידוד החקק, הוא רק משום דהקרקע שתחת כותל הבית אינה מכלל המחיצה דגידוד החקק, דא"א לראות לזה כמחיצה עבה, שהרי קרקע זו הויא קרקע עולם ואינה כלל מכלל המחיצה, וכל עיקר מחיצת הגידוד הוא רק בפני החקק, ומה"ט לא אמרי' דבבור ברה"ר עמוק י' יהא המקום שע"ג כותלי הבור רה"י מדינא דלאחרים עושה מחיצה (לדעת הסוברים דאמרי' לאחרים עושה מחיצה אף בשאינו מובדל מרה"ר), ומשא"כ בגוונא דהתרוה"ד, שפיר מצינו לצרף הכל יחד לחשבו כמחיצה עבה שהיא גבוהה י' והיא מתרחבת בתחתיתה, וכל הא דל"מ הוא רק בשרוחב העפר ד"ט שדורסים עליו, דבכה"ג אין ע"ז תורת מחיצה.

וגדולה מזו צ"ל בדעת הגר"א בסימן שנ"ח שנקט בפשיטות דהא דגידוד ה' ומחיצה ה' מצטרפין הוא אף בשיש רוחב ד' ביניהם, וצ"ע שהרי לדעת הרא"ש אינם מצטרפין אף בשיש רוחב ג' ביניהם, והגר"א לא הזכיר לזה, וגם בביאור"ל סימן שס"ב ס"ב דן בדין זה ולא הזכיר דלדעת הרא"ש שפסק המג"א בסימן שמ"ה כוותי' ל"מ בכה"ג, ובעכצ"ל בדעתם, דכתל דהוי רה"י על גביו, לא אמרי' דרק פני התל הוא דהוי המחיצה, אלא כל עובי התל הוי בכלל המחיצה, ול"ד לבור עמוק י' דהוי רה"י, דודאי כל המחיצה הוא רק בפני הבור, דהקרקע עולם אינה מכלל המחיצה, וע"כ שפיר מצינו לצרף הגידוד למחיצה שעל גביו אף בשעה רחוקין זמ"ז ג"ט, כיון דכל עובי הגידוד הוי בכלל המחיצה, וחשבינן לה כמחיצה אחת עבה, ול"ד לבית שחקק בתוכו, דכל שהחקק רחוק ג"ט מן הכותל א"א לצרפן, ולא מצינו לחשבן כמחיצה א' עבה, כיון דהמחיצה שבגידוד החקק, הוא רק בפני החקק, וכנ"ל.

והנה הרא"ש בעירובין פ"ז סימן ד' בדין כותל שבין ב' חצירות כתב "ונראה לפרש דהכא בעי ד' על ד' שאז ראוי לעמוד עליו ולעלות על הכותל, ולהכי ל"ב אלא שיתמעט הכותל מי' וכו', ור"מ ז"ל תירץ דכל הני איירי לענין זה שאם עשה הא' בנין אצל הכותל ומיעטו מעשרה דהו"ל תשמישו בנחת ונותנים אותו לו, אבל פתח לא חשיב לערב אחד אפילו שכנגדו עשה כיוצ"ב אם לא שיגיע הסולם בראש הכותל" ומבואר דכל שאינו רחב ד' אינו ממעט, ולדעת מהר"ם אף אם הוא רחב ד' אינו ממעט ול"מ אלא לחשוב דתשמישו בנחת, וצ"ע שהרי דעת הרא"ש דאין ב' חלקי

מחיצות מצטרפין כשהן מופלגין ג"ט זמ"ז, וא"כ בדין דאף אם אין רוחב המיעוט אלא ג"ט הוי מיעוט מעליא, ובע"כ דהתם שאני, משום דמצינו לחשוב הכל יחד כמחיצה אחת עבה ושפיר הן מצטרפין לשיעור י' טפחים. אולם י"ל דשאני התם דמיירי בשאין רוחב המיעוט יותר מ' אמות, ועדיין המחיצה שבין החצירות קיימת, ואך דבאנו לדון שיערבו א' משום שיש פתח ביניהם שה"ז מבטל כח הבדלת המחיצה ביניהם, וי"ל דאף דבהלכות מחיצות אין ב' חלקי המחיצות מצטרפין, מ"מ אכתי אין ע"ז תורת פתח כ"ז דלא ניהא תשמישתי ואכתי הבדלת המחיצה קיימת, ואין מערבין א', ולכך כל שאין המיעוט רחב ד' ודאי לא חשיב כפתח, וגם כשהוא רחב ד' נחלקו אם סגי בזה לחשוב מקום זה כפתח, וראיה לזה, דאל"כ נמצא דמד' מהר"ם דס"ל דאף כשהמיעוט רחב דע"ד לא סגי בהכי לערב א', מבואר שלא כד' התרוה"ד שהתיר כשנותן מב' צידי הכותל עפר רחב ד', והפוסקים לא הזכירו לזה, והרי בשו"ע סימן שע"ב ס"ט החמיר כדעת מהר"ם, ובע"כ כמש"נ דשאני התם דהמחיצה קיימת, ובזה הוא דס"ל למהר"ם דאף בדהוי המיעוט רחב ד' על ד' ליכא עלי' חשיבות פתח, וע"כ כיון שהן מחולקין זמ"ז במחיצה ואין פתח ביניהם, אין מערבין א', אולם עי' בביאור הגר"א בסימן שנ"ח ס"ב שהק' ע"ד תרוה"ד מהא דלענין המיעוט צריך שלא יהא השליבה התחתונה שלשה ואין בין זה לזה ג', מבוי' לכאור' דלא ס"ל לחילוק זה שנתבאר.

=====

בדין חורי רה"י וחורי רה"ר

(א) גמ' - אביי אומר כרה"ר דמו רבא אומר לאו כרה"ר דמו. עי' ברשב"א דכתב "ודוקא בחור שהוא למעלה משלשה אבל למטה משלשה כארעא סמיכתא היא, ואביי דמשוי ליה כרשות הרבים ואע"ג דהוי למעלה משלשה ואע"ג דהוי מקום מסויים כעמוד גבוה שלשה ורחב ארבעה דמשוינן ליה ככרמלית, חור שאני לפי שבני רשות הרבים מצניעין שם כליהם והוה ליה כתל גבוה תשעה דמשוינן ליה רשות הרבים מפני שרבים מכתפין עליו" וצ"ב דא"כ למאי בעי' לחידוש דין דחורי רה"ר כרה"ר, הא עמוד ט' דהוי רה"ר אינו מחמת דין חורי, אלא דהוא תשמיש של בני רה"ר.

(ב) וי"ל דשאני עמוד ט' דהוא בתוך רה"ר, וכיון דהוא מוקף מכל צדדיו ברה"ר, הרי"ז בטל לרה"ר, משא"כ בחור הרי שם רה"ר הוא רק עד הכותל, והחור הוא חוץ לרשות, ובעי' לצרפו לרשות, ולכך לרבא דחורי רה"ר לאו כרה"ר, לא מהני הא דיש לו תשמיש חשוב, דמ"מ אינו שייך לרה"ר, ורק לאביי דחורי רה"ר כרה"ר מהני הא דמשתמשין בו דחייל עליה שם רה"ר, וזהו באמת סברת משנת ר"א ליישב סתירת רש"י אי בעי' בעמוד ט' שרבים מכתפין לעיו שיהא רחב ד', [עי' להלן בסוגיא דעמוד], וכן מצינו כע"ז בבה"ל שמ"ה סעיף י"ז ד"ה חורי כרמלית, ע"ש.

(ג) והנה מבואר ברשב"א דבחור למטה מג' כו"ע מודו דהוי רה"ר, וצ"ב דלגבי החסרון דהוא חוץ לרה"ר וכנ"ל סק"ב, מהיכ"ת דמהני בו לבד, ועי' היטב בחזו"א צ"ו י"ג [קטע א'] דנראה דעמד בזה, וע"ש דדחק לאוקמא באופן דהוא תוך רה"ר, אולם כתב דאינו משמע מסתימת הפוסקים.

(ד) והיה אפ"ל עפ"י"מ דמבואר במ"מ פ"ד הי"ח דברה"י אוירו הוא חלק מהחפצא של הרשות, אולם ברה"ר עיקר שם הרשות הוא הקרקע, ואויר י' בטל לקרקע, וי"ל דמה"ט ס"ל לרבא דחורי רה"ר לאו כרה"ר, דאין אויר שהוא

חפצא דהרשות מצי לגרור את החור להיות נמי רה"ר, משא"כ בתוך ג' מודה רבא דחורי רה"ר כרה"ר כיון דדמי לרה"י דהוי האויר כחפצא דרה"ר.

אולם אינו נכון, דהא רבא פריך על אביי מקרן זוית, והיינו דאף דלא ניחא תשמישתי מ"מ מדין חורי ראוי שיהא רה"ר, ולהנ"ל הרי אף לרבא יש להק' הא קרן זוית דשוה לקרקע רה"ר דמי לתוך ג' דמודה רבא דחורי רה"ר כרה"ר, וע"כ דרבא אינו מודה כלל לדין חורי רה"ר כרה"ר, אלא דס"ל לרשב"א דבתוך ג' לא בעי לחידוש דין דחורי רה"ר כרה"ר, אלא סגי בדין לבוד, וצ"ב כנ"ל.

ה) ולכאור' מוכח מזה דבאמת בעיקר הא דחורי רה"ר נידונין כאילו הם באמצע רה"ר אף רבא מודה בו, אלא דס"ל לרבא דמה"ט ליכא נפק"מ בשיעורו, אלא סגי במה דחייל עליה שם רה"ר מדין חורי רה"ר כרה"ר, ורבא ס"ל דדינו כפי שיעורי רה"ר, ולכך תוך ג' הוי רה"ר, ככל עמוד פחות מג' ברה"ר, ולכך לאביי שפיר קשה מקרן זוית, כיון דלא בעי תנאי רה"ר, אבל לרבא א"ש דאין בו תנאי רה"ר.

א) תוס' ד"ה והלכה - תימא לר"י וכו' וא"כ היכי אמרי' הכא חוקקין להשלים לר"מ בחור כ"ש. הנה בפשרו מלשון הגמ' נראה דהא דבעי' לדין חוקקין הוא רק משום דליכא דע"ד, אבל מצד הא דליכא גובה י' לא איכפ"ל כיון דסגי במה דהוא גובה י', אולם לפי"ז הרי סגי לתרץ דמיירי דאיכא בצד החיצון רוחב ד' ומתקצר בפנים לפחות מד', ובזה אמרי' חוקקין, ומהא דהוצרכו תוס' להוסיף דמיירי בחור המפולש מרה"י לרה"ר, משמע דבאמת איכא חסרון בהא דליכא גובה י', ולכך הוצרכו לומר דמיירי בחורי רה"י, אולם עי' תוס' חולין קכ"ו א' ד"ה אנן דיישבו דרך במזוזה בעי' גובה י' בשביל דין חוקקין, אבל בשאר מילי לא בעי' להנך תנאים בשביל דין חוקקין, ולפי"ז סגי במה דהוא גובה י' כדי לומר חוקקין, ולא בעי' שיהא לו נמי חלל י'.

ב) ובאמת דכבר מצינו בזה פלוגתא בראשונים ובאחרונים, דהנה בתוס' הרא"ש הק' להדי' דהא ליכא חלל י' מעל העמוד, וכן הק' בתוספות ישנים יומא י"א ב', וכן עי' מהרש"א דביאר דתוס' הוכיחו מהירושלמי דהנידון הוא רק משום דבעי' רוחב ד', דאל"כ אכתי יהא חסרון דליכא גובה י', וע"כ דמיירי בחורין המפולשים, ובחורי רה"י לא בעי' חלל י', ועי' חזו"א ס"ה ס"ק ס"ז דהסכים לדברי המהרש"א.

אולם עי' בבית מאיר בסוגיין ובסי' שמ"ה ס"ד דחלק על המהרש"א דודאי עמוד גובה י' ורחב ד' אי"צ חלל י' כדי שיעשה רה"י, [ומה דהביאו לדברי הירושלמי ביאר הבי"מ באופ"א, וכן ביאר במהר"ם], והביא דכן מבואר בריטב"א עירובין י"א ב', וכן עי' בשפ"א ובמרכה"מ פי"ד שבת הי"ח דתמהו על המהרש"א.

ובאמת דכן מתבאר מדברי רש"י בסוגיין, דהא מפשטות לשונו של רש"י נראה דמיירי בחור הפתוח לרה"ר, ולמעלה מי' הוי רה"י כדין עמוד גובה י' ורחב ד', ולכך כ"ז לר"מ דאית ליה חוקקין, ולפי"ז ע"כ דמיירי בליכא חלל י"ט, דאל"כ לוקי בגוונא דליכא אויר י' ולכך למטה מי' חייב כדין חורי רה"ר, משא"כ למעלה מי' פטור כיון דאינו רה"י, [ועי' להלן קו' גנזי הגר"ח], וע"כ דס"ל לרש"י דאף בליכא חלל י' נמי הוי רה"י.

וכן הוא דעת הרשב"א, דעי' ברשב"א בסוגיין ולעיל ד' ב' דחולק על תוס' וס"ל דפלוגתא דר"מ ורבנן בזרק למעלה מי' ונח בחור, הוא לגבי שם רה"י, ולא לגבי הנחה, ולפי"ז ע"כ דפליג על תוס' וס"ל דמיירי בחור שאינו מפולש, דאל"כ אמאי בעי' רחב ד', הא ברה"י לא בעי' רחב ד', [ועל קו' תוס' דא"כ לא שייך דין חוקקין, כבר הובא לעיל דתוס' בחולין

קכ"ו א' תי' דרך במזוזה בעי' רחב ד' לדין חוקקין], ומ"מ ס"ל דברחב ד' הוי רה"י, וע"כ דס"ל דלא בעי' חלל י', וכן עי' בעבוה"ק ש"ג א-כ דכתב להדי' דחור הפתוח לחוץ ואין עובר כלפי פנים, וגבוה י' ורחב ד' הוי רה"י, ואי נימא כמהרש"א הרי בחור שאינו מפולש בעי' חלל י', ואזיל הרשב"א לשיטתו.

ג) והנה בפשוטו נראה דהנידון בזה תלוי מהו החסרון בבית שאין תוכו י', דאי נימא כר"ח דדין חלל י' יסודו משום דלא חזי לדירה, א"כ ה"ה בחור ועמוד דאין בהם חלל י' נמי איכא חסרון דלא חזי לדירה, אולם אי נימא דדין חלל י' יסודו מחמת חסרון מחיצות, ובזה י"ל דסגי במה דהוא גבוה י'.

אולם עי' בספר מגנזי הגר"ח סי' ד' דמתבאר מדבריו דסברת תוס' הוא משום דבעי' מחיצות י' במקומם, ולא סגי במחיצות שמלמטה, דהנה יש להק' על עיקר קו' הגמ' דאי מיירי בחור, אמאי אינו חייב אף למעלה מ', אמאי לא משני דמיירי דליכא בחור חלל י' ולכך למעלה מ' פטור כיון דרה"י בעי' חלל י', וביותר דהרי ע"כ מיירי דליכא גובה י', דאל"כ הרי ברחב ד' אף בפחות מ' הוי רה"י, [פרט להרמב"ם דבעי' ד' מחיצות מדאור' לעשותו רה"י], ואמאי חשיב כזרק לרה"ר, אלא ע"כ דליכא חלל י', ומשו"ה למעלה מ' פטור, ומכח זה הוכיח הגר"ח דליכא דין גובה י' בחורי רה"י, אלא דקשה דבשלמא בתל אמרי' גו"א, אבל הכא אף אי נימא גו"א הא הוי כבית שאין תוכו י' דבתוכו הוא כרמלית, וביאר הגר"ח דע"כ מוכח דלא בעי' ברה"י מחיצות לתוכו, אלא כיון דאיכא מחיצות י' מלמטה הוי רה"י למעלה, ולכך בבית שאין תוכו י' אינו נעשה רה"י בתוכו, כיון דאין למטה מחיצות י', אבל בחור גבוה י' הוי רה"י מחמת המחיצות שלמטה, אולם כתב הגר"ח דכ"ז לפי הרמב"ם, דס"ל דגג הבולט הוי רה"י, ומשום דאיכא מחיצות ללמטה, [אולם עדיין הם אוסרין זע"ז מדין ע"ה, וכע"ז עי' בחי' הגר"ח פ"ד ה"ט לענין יתד על עמוד], אבל לפי תוס' עירובין פ"ט ב' דס"ל דגג הבולט הוי כרמלית, [ועי' בריש כלל גגות דנתבאר דיש לדון האם הוא רק מדין נפרצה, או דהגג גופי' אסור משום כרמלית, והגר"ח ס"ל דכל הגג אסור], הרי בהכרח דס"ל דלא מהני המחיצות שמלמטה, אלא בעי' מחיצות י' במקומם, ומה"ט ס"ל לתוס' הכא דאעפ"י דהחור גבוה י', מ"מ כיון דאין בו חלל י' הוא נידון כבית שאין תוכו י' דאינו נעשה רה"י, ואף להשיטות דהחסרון בבית שאין תוכו י' הוא משום דליכא מחיצות, מ"מ הרי הכא כיון דליכא חלל י' בחור, נמצא דכנגד החור ליכא מחיצה לחלל י'. עכתו"ד הגר"ח.

ועי' בראש יוסף דכתב נמי דאי נימא דטעמא דעמוד הוי רה"י הוא מדין גו"א, לא יועיל גו"א לחור כיון דליכא חלל י' בחור.

ד) אולם יש לדון בדברי הגר"ח, דהנה שיטת רש"י ו' ב' ועוד כ"ד דעמוד גבוה י' הוי רה"י רק מדין גו"א, ולדברי הגר"ח טעמו משום דבעי' מחיצות י' במקומם ולא סגי במחיצות שמלמטה, ומאידך משמע מפשטות לשונו בסוגיין דחור גבוה י' הוי רה"י אעפ"י שאינו מפולש לרה"י, ואעפ"י שאין בו חלל י', וכנ"ל, והא ליכא מחיצות י'.

וע"כ מוכח מרש"י דודאי סגי גם במחיצות י' שמלמטה, אלא דלא חייל דין רה"י אלא בתוך המחיצות, ולכך בעי' לגו"א, דיחשב כנמצא בתוך המחיצות, ולכך אף אי ליכא חלל י', נמי הוי רה"י.

ועי' במגנזי הגר"ח שם עמ' כ' ד"ה והנה כ"ז דהק' בתו"ד דבחור לא שייך לומר גו"א כיון דאין מחיצות העמוד נכרות שהם מחיצות לחור, וכן הק' בחי' הר"מ קזיס, וצ"ב.

(א) שם - ואומר ר"י דאירי בחורין וכו' שמפולשין לרה"ר ובצד רה"י הם רחבים ד' אבל לא מצד רה"ר וכו' ודוקא אותם שלמעלה מ' חשיבי חורי רה"י אבל שלמטה מעשרה אין בני רה"י משתמשין שם מפני בני רשות הרבים שמשתמשין בהן וכו'. ובפשוטו נראה דהיה קשה להו אמאי אינו חייב למטה מ' דכיון דהוי חורי רה"י, ליכא חסרון במה דהוא נמוך מגובה י', אלא סגי בחוקקין לאשוויי מקום מד', וכן קשה הלשון דזרק למעלה מ' באנו למחלוקת וכו', והרי גם בפחות מ' באנו למחלוקת, וע"כ דפחות מ' כיון דרבים משתמשים בו, בטל ממנו דין חורי רה"י, ואינו חייב בזרק למטה מ' רק מדין מעביר ד"א ברה"ר, ולמעלה מ' חייב מדין חורי רה"י, אולם לכאור' יש לדון דנוקי מתני' בחור שאינו מפולש ולכך למטה מ' חייב, אבל למעלה מ' פטור דליכא דין חוקקין ככה"ג, והיה נראה דלכך הוצרכו תוס' להוסיף דסתם חור הוא מפולש, אולם צ"ב לפי"ז המשך דבריהם דכתבו דאי בחור כ"ש אמאי חייב בלמטה מ', הרי בעי' הנחה במקום ד', ומכח זה הוכיחו דאיכא ד' בצד אחד, ומשמע דע"ז הוא דקאי דבריהם דבחור מפולש בסתמא הוא רחב מבפנים וצר מבחוץ, אלא דקשה כנ"ל אמאי לא משני דמיירי באינו מפולש, ובהכרח דג"ז נכלל בהא דסתם חור החוא מפולש, אלא דלפי"ז אין המשך דבריהם דכתבו להוכיח דע"כ הוצרך וכו', דזה אינו מרץ קו' הנ"ל.

(ב) ועי' בבית מאיר דג"כ ביאר דהיה קשה לתוס' אמאי בזרק ונח למטה מ' לא שייך פלוגתייהו אי הוי כמקום ד' או לא, ולזה תי' דמפולש למטה מ' אינו לא רה"ר ולא רה"י, [דאי הוי רה"ר עדיין שייך בזה פלוגתייהו אי הוי כד' או לא], דרה"י אינו מפני הרבים שמשתמשים שם, ורה"ר נמי אינו מפני דמפולש לרה"י, ואף אביי דס"ל דחורי רה"ר כרה"ר הוא רק בפונה רק כלפי חוץ, וצ"ב הסברא בזה מה איכפ"ל דפתוח נמי לרה"י. ועי' בתוס' הרא"ש דכתב "ולמטה מ' הם רה"ר כי בני הבית נמנעין מלהשתמש בהן לפי שבני רה"ר משתמשים בהם" הרי להדי' דלא כהבי"מ אלא למטה מ' הוו רה"ר, וכן מבואר בביאור הגר"א שמ"ה ס"ד, ויל"ע אמאי הוצרך התוס' הרא"ש לבאר דאין בני רה"י משתמשים בו, ולא סגי במה דאין בני רה"ר נמנעים גם להשתמש בו, אלא דא"כ אכתי תקשי אמאי לא קתני דנידון דחוקקין שייך גם בלמטה מ', ועי' בית מאיר שמ"ה ס"ד דהביא מר' מרדכי ליסר ליישב דקמ"ל דלא מבעי' למטה מ' דהוי נידון משום רה"ר, דתלוי בדין חוקקין, אלא אף למעלה מ' דהוי נידון משום רה"י, ואיכא ס"ד דלא בעי הנחה במקום ד', קמ"ל, וכמבואר בתוס' ח' א' ד"ה אמר אביי, וע"ע שם בבי"מ דהאריך בזה.

שם - ואצ"ל כפרש"י וכו'. עי' מהרש"א, ולכאור' י"ל דרש"י ס"ל כתי' תוס' בחולין, וממילא אין צריך לאוקמי לסוגיין במפולשים, ופשוט.

ובעיקר קו' תוס' על רש"י אמאי לא מוכיח הגמ' דליכא לאוקמי לברייתא בחור, דא"כ תקשי אמאי חייב למטה מ' הא בעי הנחה במקום ד', עי' בבית מאיר שמ"ה ס"ד דיישב דס"ל כדברי הרשב"א בסוגיין דביאר דחורי רה"ר לפי אביי דמי לעמוד ט' שרבים מכתפים עליו, וממילא י"ל דרש"י אזיל לשי' דבעמוד לא בעי' שיהא רחב ד', ולכך הוצרך לומר דהראיה מהא דסתם מתני' ר"מ, ובמרומי שדה חידש דס"ל לרש"י דהחסרון בהנחה במקום פחות מד' הוא משום דאינו נח בקל, אבל בחור מתעכב יפה בכ"ש.

א) בעיקר דברי תוס' דחור המפולש לא הו' רה"י למטה מ', עי' מג"א דכ"ז להו"א אבל למסקנא אינו כן, וביאר בפמ"ג דכוונתו דלמסקנא דקיי"ל כרבא דחורי רה"ר לאו כרה"ר, ליכא ריעותא במה דמשתמשים בו בני רה"ר, שהרי אף בלא ניחא תשמישתי' הו' רה"י, אולם בא"ר הביא דברבינו ירוחם מבואר להדי' דלא כמג"א, ועי' בבית ובנתיב חיים דתמהו דלדבריו מצי לאוקמי לפלוגתייהו דר"מ ורבנן אף בלמטה מ' אי חשיב כהנחה במקום ד' או לא, אלא ע"כ דלמסקנא אינו כן.

ב) ועי' שעה"צ שמ"ה ס"ק י' דברשב"א בעבוה"ק ש"ג א-כ מבואר דלא כתוס' ולמטה מ' נמי הו' חורי רה"י, וע"ש מה דתמה על הגר"א, ועי' בחי' ר"מ קזיס דביאר דסברת הרשב"א דאעפ"י דליכא שימוש מצד בני רה"י, מ"מ נגרר החור לרה"י.

א) בעיקר דברי תוס' יל"ע אמאי בעי' בזה לדין חורין, הרי אף שאין בהן ד' לא גרע מע"ג הכותל דמבואר לק' צ"ט ב' דהוי רה"י מדינא דלאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כ"ש, וה"נ הרי אילו יוריד את הכותל שעל גביהן, ודאי יהיו רה"י מדינא דלאחרים וכו', וא"כ מה הריעותא במה דיש עוד כותל על גביהן.

ב) והנה לפי מה דנקט המהרש"א דרה"י בעי' חלל י', יש ליישב בפשיטות דלא שייך הכא דין ק"ו, דבשלמא לגבי מקום ד' מועיל הק"ו דעי"ז חזינן לעובי הכותל מכלל הרשות ושפיר חשיב דאית ביה מקום ד', דהוי מקום א' עם הרשות שיש בה מקום ד', אך אי"ז מועיל לדינא דחלל י', ואה"נ אם יהא תקרה מע"ג ראש הכותל ולא יהא ביניהן חלל י', לא יהא ע"ג הכותל רה"י, [בגוונא דליכא למיתי עלה מדין חורים, כמש"כ התוס' לקמן צ"ט ב'], וע"כ הוא דבעי' בהו לדין חורים, דמכח זה הו' רה"י אף שאין בהן חלל י'.

ג) אולם עדיין צ"ע לפי הבי"מ אמאי לא שייך הכא דין ק"ו.

ד) וי"ל עפ"י"מ דנתבאר בסוגיא לק' צ"ט ב' דיתכן דבעי' גם לק"ו וגם לסברא דכמאן דמליא, דהק"ו מועיל לדונו כחלק מהרשות, וכמאן דמליא מועיל להחשיבו כמקום ד', ולפי"ז י"ל דכל מה דכותל רה"י הו' רה"י, הוא רק משום שהוא רחב ד', וע"כ אף שאין עוביו ד', הוא מצטרף עם הרה"י עצמה דהויא כמאן דמליא וחשיב אף הכותל כמקום ד', אך אילו ל"ה רחב ד', לא מהני מידי הא דכמאן דמליא דמי, דמ"מ במקום זה דהכותל ליכא רוחב ד', [ודמי למה דיבואר לק' ח' א' דמקום הבולט שאינו רחב ד' לא מהני בו כמאן דמליא].

ה) ולפ"ז מיושב היטב הא דבעי' לדינא דחורי רה"י, ולא סגי בדין ק"ו, דכיון דחורים אלו אין רחבין ד', לא מהני בהו דינא דק"ו דאין כמאן דמליא מועיל בחור שאינו רחב ד'.

הנה מבואר מד' התוס' בסוגיין דחורי רה"י ל"ב שיהא בהן מקום ד' לעיקר תורת רה"י, אלא רק לדין הנחה ע"ג מקום ד', וכן מבואר בתוס' הרא"ש דכתב דהיינו דלא כר' חסדא דל"ב ברה"י הנחה ע"ג מקום ד', וכן מבואר להדי' ברשב"א בעבוה"ק ש"ג א-כ "חורי רה"י ה"ה כרה"י ומהו שיקרא חורי רה"י חור שבכותלים של רה"י ועוברין לפי פנים אע"פ שהן למטה מעשרה טפחים ואין רחבין ארבעה על ארבעה".

אולם עי' בתוס' יומא י"א ב' סוד"ה הכל מודים כתבו לבאר לסוגיין "ולי נראה לתרץ כולוהו קשייתא דשפיר פריך הש"ס דעל כרחק אי איירי דנח בחור איירי בחור שיש בה ד' מבפנים ובכותל עב שיש לו לחוק ולהשלים ואתיא

כר"מ דאמר חוקקין להשלים דדומיא דהכי דהזורק למטה מי' כזורק בארץ מיירי נמי שנח בחור ד' וחייב משום דאית ביה ד' מבפנים וכו' מאיר דחוקקין להשלים הרי נח ד' על ד' דאי לא תימא הכי כיון דלית ביה ארבעה על ארבעה אמאי חייב הא לא נח ברשות הרבים אלא במקום פטור ומבואר להדי' דלמ"ד דחורי רה"ר כרה"ר דמו, ל"ה רה"ר רק אם יש בו ד', אבל בלא"ה הוי מקו"פ, [ומבואר נמי דברה"ר נמי בעי' מקום ד', וכמש"כ בשיטה לר"ן ז' ב', ולא כדברי הגר"א סימן שמ"ה], ואולי עדיין יש לחלק דלגבי דין חורי רה"י לא בעי' ד', וע"ע במלא הרועים שם ביומא, וצ"ע בכ"ז, וע"ע במה דנתבאר בעירובין צ"ח ב' בסוגיא דזיזין.

ועי' ברש"י ד"ה לאו כרה"ר דכתב "אלא רשות לעצמן הן ואם רחבים ד' הוי כרמלית ואי לא הוי מקום פטור" ומדויק דהגמ' מיירי גם באינם רחבים ד', ומ"מ ס"ל לאביי דחורי רה"ר הוי רה"ר, אולם לדברי הגר"א הנ"ל במוסגר ליכא ראייה דהא ברה"ר ליכא דין ד'. וע"ע בכ"ז בחי' רח"ה פי"ד משבת.

(א) עי' ברי"ף דכתב "וכיון דלאו כרשות הרבים דמו אי אית בהו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים וגביהי עשרה הוו להו כרשות היחיד ואי אית בהו ד' טפחים על ד' טפחים ולא גביהי עשרה הוו להו כרמלית ואי לית בהו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים ואף על גב דגביהי עשרה מקום פטור הן", וכ"כ הרמב"ם פי"ד ה"י.

ויל"ע דמשמע דאי חורי ר"ה כרה"ר אף גבוה י' ורחב ד' הוי רה"ר, [ואעפ"י דפתוח לאויר מקום פטור, מ"מ חשב כטפל לעיקר הרשות שהיא למטה מי'], וצ"ע דא"כ מאי פריך הגמ' דלפי אביי יהא חייב אף בזרק ונח בחור למעלה, ופירש רש"י דיהא חייב כדין הכנסה מרה"ר לרה"י, וקשה הא מבואר ברי"ף וברמב"ם דנידון כרה"ר, וצ"ל דס"ל דקו' הגמ' דיהא חייב מדין ד"א ברה"ר.

(ב) אולם עי' בחי' ר"מ קזיס דנסתפק האם כוונת הרי"ף על גובה י' של החור או על חלל י' של החור, וכתב דפשטות לשון הרי"ף דקאי על גובה החור מהארץ, ועי' היטב בבית מאיר הכא על תוס' ד"ה והלכה [קטע א', ויש שם ט"ס דד"ה "ד"ה ורבא" הוא המשך לדבריו מקודם בהעתקת לשון הרשב"א ואינו דיבור חדש], דנקט להדי' דכוונת הרי"ף על גובה חלל החור.

ח' א'

(א) תוס' ד"ה אמר אביי - ושמא י"ל דטעמא דרב חסדא דלא בעי' מקום ד' ברה"י משום דאמרי' ביתא כמליא דמי וחשיב כמונח על גבי מקום ד', אבל בכותל בעינן שיהא בחור דע"ד.

ועי' בקובץ שיטת קמאי דהובא מגליון תוס' בשם הר"י שיריליאון "ליכא למימר ביתא כמאן דמליא דמי דהא אפי' הי' הבית מלא עפר עד החור אינו חשוב מונח במקום ד', כי החור אין בו ד' אלא בעובי הכותל אבל לאורך הכותל ולרוחבו לא יהא בו ד' ואפי' יגבי' קרקעית רה"י עד החור".

ומבואר מדבריו חידוש גדול דמקום שיש בו דע"ד ובולט ממנו מקום צר שאינו רחב ד', וזרק ונח על גביו, לא חשיב כהנחה ע"ג מקום ד', ולא סגי במה שחלק מן המקום הוי דע"ד, אלא בעי' שמקום ההנחה עצמו יהא בו דע"ד, והא דרה"י כמאן דמליא, מהני רק דיהא נידון כאילו יש בחורין עומק ד', אבל לא מהני לרוחב ד'.

וכן מבואר בתוס' יומא י"א ב' דכתבו "אומר ר"י דהתם מיירי בחור שהוא דע"ד מבפנים לצד רה"י ולצד רה"ר כלה עד כל שהוא" ובשפ"א שם תמה דכיון דהוא דע"ד בפנים מאי איכפת לן אי לצד רה"ה ליכא ד' מ"מ הרי נח על מקום ד', ולא בעינן שיהי' הנחה על כל השטח של מקום ד' אלא על דבר דאית בי' ד', אולם הכא מבואר דאף דיש בו דע"ד מבפנים, מ"מ כין שלצד רה"ר אינו רחב ד', ל"ה מקום זה בכלל המקום ד', וע"כ אינו חייב רק למ"ד דחוקקין להשלים.

(ב) אלא דצ"ע לפי"ז לשון תוס' דבעי' שיהא בחור דע"ד, והא סגי ברוחב ד', ולעומק מהני הא דביתא כמאן דמליא, ועי' מ"ב ס' שמ"ה ס"ק ט' דכתב נמי דדעת תוס' דליכא חיוב אא"כ היה החור דע"ד טפחים.

אולם לכאור' היה מקום לדון דבאמת בעי' דע"ד, ולא מהני הא דכמאן דמליא להשלים לחור תנאי רה"י. ומצינו דוגמא לזה בבה"ל סימן תרל"ד דדעת המג"א דאפי' סוכה גדולה הרבה ובמקום א' יש קרן אחד משוך לפנים שאין בו ז' על ז' אסור לישב שם כיון שהמקום צר לו לשבת שם, והביא דבדרך החיים כתב דהיינו דוקא כשהקרן אינו רחב ז' ג"כ אבל כשהקרן רחב ז' רק אינו ארוך ז' כשר כיון שמצורף לסוכה גדולה, והבה"ל תמה עליו דאף בכה"ג לא מהני ואינו מצטרף עם שאר הסוכה דהוי מקום בפנ"ע, וה"נ בחורין אע"ג דבטל לרה"י, מ"מ לגבי דינא דמקום ד' חשבינן להו כמקום לעצמו, ויתכן משום דהן מוקפין מג' צידיהן, ואינם מצטרפין עם חלל הרשות, ול"מ הא דרה"י כמאן דמליא דמי להשלימו, דהוי מקום בפנ"ע.

[ומ"מ ודאי דאם הניח בתוך כלי שאין בו ד' הוי הנחה, אעפ"י דהוא חלוק מהרשות מחמת מחיצותיו, ובו עצמו ליכא מקום ד', דודאי ברה"י אין דבר חלוק מקום לעצמו, ושאני חורין דהם בכותל שבצד הרשות, ושאר הכותל באמת ל"ה מכלל מקום הרה"י, דהגם אם מהני דינא דלאחרים עושה מחיצה לחשוב גם המקום האטום שבכותל כרה"י, עי' בחי' הגר"ח פי"ד משבת, מ"מ כיון דאי"ז מקום, אי"ז מצטרף למקום ד'].

(ג) ובתוס' לק' צ"ט ב' כתבו בדין כותל דרה"י, דמשום חורי רה"י ליכא לחיובי' כיון דלא ניחא תשמישתיה לבני רה"י כולי האי על הכותל, ובחזו"א סימן ס"ב סקי"ד העיר דטעם חורי רה"י ל"מ אלא לעשותו מקום ד', אבל אכתי חסר הנחה ע"ג מקום ד' וכמש"כ תוס' לעיל ז' ב', וכבר יישבו דאי נימא כגליון תוס' דבהא דחורים בעו מקום ד', סגי שיהא רוחבן ד', ול"ב שיהא עומקן ד', כיון שהן מצטרפין לחלל הרשות, ניחא שפיר ד' התוס', דע"כ אם הי' כותל רה"י חשוב כחורי רה"י, הי' הזורק ונח על גביו חייב, דהגם דראש הכותל עצמו ל"ב דע"ד, מ"מ הוא מצטרף עם חלל הרשות, ועי"ז אית בי' דע"ד.

אלא דלכאור' אי נימא דלא סגי שיהא רוחב החורין ד', אלא בעי' שיהא בהן דע"ד, אכתי תקשי מ"ט נקטו דמצינו לחייב בנח על ראש הכותל מדין חורין, הרי ראש הכותל ל"ב דע"ד.

אך להנ"ל יש לדון, כיון דנתבאר דהטעם דבעי' שיהא בחורים דע"ד, ואינם מצטרפין לחלל הרשות, משום דדנים אותו למקום בפנ"ע מחמת דהוא מוקף מג' צדדים, דיתכן דכ"ז הוא בחורין שבתוך הכותל שהן מוקפין מג' צידיהן, אך ראש הכותל אם הי' חשוב כחורי רה"י, שפיר הי' מצטרף עם חלל הרשות דהו מקום א', ועי"ז אית בי' מקום דע"ד, ולא בעינן שיהא בראש הכותל בפנ"ע דע"ד, וצ"ע בסברא זו.

ד' והנה בתוס' לעיל ד' ב' מבואר לגבי דין אילן העומד ברה"י ונופו נוטה לרה"ר, דלמ"ד דברה"י ל"ב הנחה ע"ג מקום ד', הרי דאם אמרי' שדי נופו בתר עיקרו חייב אף שאין בעיקרו ד', דכיון דאמרי' שדי נופו בתר עיקרו הוי כרה"י וחייב אע"ג דל"ה מקום ד'.

ונראה דלפי מה דמבואר בתוס' הכא דהצד דברה"י ל"ב מקום ד' הוא משום דביתא כמאן דמליא, הרי בדין דבאילן שנופו נוטה לרה"ר ניבעי שיהא בו מקום ד', אף אם אמרי' שדי נופו בתר עיקרו והוי הנוף רה"י, שהרי אף ברה"י בעי' מקום ד', ואך דה"ז מתקיים מכח הא דכמאן דמליא דמי, וזה ל"ש בנוף דהגם דהוי רה"י, מ"מ ליכא במקומו מקום ד', ותוס' שם קיימי דלא בעי' כלל ד' ברה"י.

אולם יש לדון דאף במה דמבואר שם בתוס' דאי בעי' מקום ד' ברה"י, לא מהני הא דשדי נופו בתר עיקרו אלא בשיש בעיקרו ד', דהא נתבאר בתוס' דידן דבאופן דיש מקום ד' ובולט ממנו מקום שאינו רחב ד', לא חשיב הבליטה כמקום ד', וא"כ הרי מסתבר דאף אי שדינן נופו בתר עיקרו, מ"מ ל"מ זה לדין מקום ד', דהגם דשדינן לנופו בתר עיקרו והוי מקום א' עם עיקרו שיש בו ד', מ"מ כיון דבנופו עצמו ליכא ד', לא חשיבא ההנחה על גביו כהנחה ע"ג מקום ד', אולם אי נימא דגדר הדין דשדי נופו בתר עיקרו הוא דחשיב כמנוח בנופו לק"מ.

ועי' בריטב"א בסוגיין דפליג על תוס' וס"ל דדינא דשדי נופו בתר עיקרו ל"מ אלא לחשוב מקום נופו מכלל הרשות דמקום עיקרו, אולם ל"מ לגבי דין מקום ד', ומה"ט לא אמרי' איפכא דא"כ אפי' רבי לא מחייב, כיון דבעינן מקום ד' וליכא, וע"ע בריטב"א ז' ב' ד"ה לוקמא דנראה מדבריו דל"מ דינא דחוקקין להשלים לאשוויי מקום ד', וי"ל דאזיל לטעמי' דס"ל דלדין מקום ד' להנחה ל"מ הא דחשיב כמקום ד' מכח דינא דשדי נופו בתר עיקרו או מכח דינא דחוקקין להשלים, אלא בעינן שיהא בו בפועל מקום ד', ולכך אף דשדי נופו בתר עיקרו ואף דחוקקין להשלים, מ"מ כיון דבפועל לית ביה מקום ד' ל"ה זה מקום הנחה, אולם מ"מ מבואר מהריטב"א דכיון דהכותל עצמו רחב ד', סגי בזה לחשוב ההנחה בחור שבו כהנחה ע"ג מקום ד', וזה כדברי הריטב"א לעיל ז' א' בדין לבינה זקופה דסגי במה דיש בעובי הלבנה ד' טפחים דעי"ז אפילו פניה חשיבי מקום ד', ואעפ"י דס"ל להריטב"א דל"מ דינא דשדי נופו בתר עיקרו ודינא דחוקקין להשלים לחשוב המקום כמקום ד', מ"מ כל שהמקום הוא מקום ד' הוי מקום הנחה אף בשמניח על מקום שאין בו בפועל ד', וצ"ע בכל זה.

אלול תשס"ט

סוגיא דכוורת

ח' א'

רש"י ד"ה גבוהה - כלומר אפילו גבוהה י' וכו' חייב. וצ"ב מה החידוש בגבוהה י' יותר מאינה גבוהה י', ובפשוטו נראה דכוונת רש"י דאביי קמ"ל דלא נימא דמקו"פ נמי חשיב מדאו' רשות, וממילא יהא פטור על זריקתו, בגבוהה י', וע"ז קמ"ל דמקו"פ אינו רשות מדאורייתא, אולם עדיין צ"ב דהא גם עמוד שאינו גבוה עשרה חשיב מקו"פ, ומה החידוש בגבוה עשרה, ועי' בחי' מהר"מ בנט דעמד בזה.

ובאמת דבחי' רע"א נמי מבואר דנקט דיש חילוק בדין מקו"פ בין גבוהה י' לאינה גבוהה י', דהנה במהרש"א כתב דתוס' מיאנו בטעמו של רש"י דפטור כוורת משום דלא מצינו זריקת רשויות, דא"כ גם זורק מקו"פ יהא פטור, ועי'

ברעק"א דכתב בתו"ד במוסגר דכוונת המהרש"א באופן דהכוורת גבוהה י', ומבו' דבאינה גבוהה י' אין צד לפוטרו, וצ"ב מ"ש, ובאמת דבמהרש"א גיטין ע"ז ב' נמי נקט דאין מקו"פ מחלק מדאו' בין רשויות אלא בגבוה י', וצ"ב בכ"ז.

שם - ואביי לא דק ולחומרא הוא דלא דק ולהפרישו מאיסור שבת וכו' אבל ודאי לענין קרבן וכו'. עי' ברמב"ן וברשב"א דתמהו דהא אף ברחבה ו' מבואר מלשונו של רבא דפטור אבל אסור, ועוד הק' הרשב"א דהוי חומרא דאתי לידי קולא שיביא חולין לעזרה, ועי' ראש יוסף דביאר דכוונת רש"י דעד ו' הוא חייב מדרבנן מכת מרדות, ולשונו של רבא "חייב" קאי על מכת מרדות, אבל בו' אינו אלא איסור מדרבנן וסייג בעלמא הוא.

(א) רש"י ד"ה רחבה ו' - דהוי רשות לעצמה ואנן ממשכן גמרינן שהיו זורקין מחטיהן במלאכתן זה לזה ולא היו זורקין רשויות, אולם בתוס' חלקו דהוי כזורק מרה"י לרה"י דרך רה"ר, כיון דהכוורת עצמה נעשית רה"י כשתנוח. ועי' בתוס' הרא"ש דהק' דהא מבואר לק' צ"ו ב' דלא מצינו שהיו זורקין אלא ד"א הלכתא גמירי לה, וכן הק' רע"א בגהש"ס, ועי' בריטב"א דיישב דס"ל לרש"י דכוונת הגמ' שם דהוי הלכתא לומר דהוי תולדה ולא אב, ולעולם היה זריקת מחטין במשכן.

(ב) עוד תמה בתוס' הרא"ש דא"כ נילף ממשכן דרק זורק כלים חייב ולא זורק אוכלין ומשקין, ולכא' י"ל דלגבי מין דבר הנזרק ודאי דאין חילוק בין אוכלין לכלים, משא"כ לגבי נידון דזריקת רשויות דאינו חילוק רק לגבי מין הנזרק, אלא הוא סוג מלאכה אחרת מזריקת חפצים.

עוד יש לדון דכל דברי רש"י שייך רק באופן דזורק רשות דגם בתוכו הוי רה"י, אבל באופן דרק ע"ג הוי רה"י, אינו בכלל ההיתר דזריקת רשויות, וממילא שאני ארון דרק עם הכפורת היה י', אבל בתוכו היה בגובה ט' טפחים, אולם כבר תמהו דברש"י ד"ה כפאה מבואר דגם בכה"ג שייך פטור דזריקת רשויות, ועוד יש לדון דלפי השיטות דגם בזורקה שלא בקומתה נאמר פטור דכוורת, [עי' להלן סק"ה], הרי כיון דרוחב הארון היה אמתיים וחצי נמצא דאילו היה מעמיד את הארון היה ארכו ט"ו טפחים, ושפיר הק' דהראשונים דיהא נידון כזריקת רשות.

(ג) ובתו"י הק' דהא מצינו במשא בני קהת שהיו נושאים רשויות כגון הארון והמזבח. ועי' בפסקי הרי"ד דכתב כסברת רש"י, והוסיף דמ"מ יש חילוק בין העברה לזריקה, דהא מצינו שהעבירו רשויות במשכן, וכן מדויק בריטב"א דכתב דלמאי דפליג על רש"י זורק לאו דוקא, ומשמע דלרש"י דוקא זורק ולאפוקי מעביר, וכ"כ הראש יוסף חת"ס רש"ש חשק שלמה ועוד אחרונים בישוב שיטת רש"י, ועי' תוצ"ח סי' ט"ו ס"ק א-ב מה דהאריך בזה.

ובמג"א סי' רס"ו ס"ק ז' נקט [לביאור התו"ש שם] דמעביר עגלה גבוהה י' ברה"ר פטור, כדחזי' לגבי כוורת דפטור, ותמה הנתיבות במקור חיים בגליון על המג"א שם בקו' הב' דאף דזורק רשות פטור אבל מעביר רשות חייב, שהרי היו נושאים את הארון והמזבח, ועי' ישועות מלכו סו"ס נ"ב מה דתי' ע"ז.

ויל"ע על התו"י דאף לפי תוס' דטעם הפטור בסוגיין משום דהוי כזורק מרה"י לרה"י יש להק' איך יתכן דפטור הא מצינו כן במשכן, ובשלמא לתוס' י"ל דאזלי לשי' בכ"ד דילפינן מבני קהת למלאכת מעביר מרה"י לרה"י דרך רה"ר, וזה שייך רק במעביר ולא בזורק, אולם עדיין תקשי להראשונים דפליגי על תוס', וי"ל דאי נימאד כוונת תוס' וזה

דהקרקע שתחת הכוורת נעשה רה"י, הרי שאני משא בני קהת דמכת הנחת גופו חשיב כמונח ברה"ר, משא"כ בזורק דחשיב כמונח ברה"י, ועי' שערי ציון ח"א סי' ח' סק"ד וסק"ז דעמד בכ"ז, ע"ש.

(ד) ועי' בריטב"א דכתב דכל דברי רש"י מיירי רק בהעברת ד"א ולא בזורק מרה"י לרה"ר, וכן מבואר בר"י מלוניל, אולם בשיטה להר"ן כתב דאין חילוק בין העברת ד"א להוצאה, ואי נימא כהריטב"א הרי יש ליישב קו' תו"י הנ"ל סק"ג דהא כבר ביאר החזו"א סי' ס"ב סק"י"ט אות ד' דנחלקו תוס' והרשב"א בעירובין ל"ג האם נשיאת הארון היה ע"י עקירה מרה"י לרה"י דרך רה"ר, או דהיה עקירה והנחה ברה"ר, וא"כ י"ל דרש"י ס"ל כתוס', ואין ראייה מהוצאה להעברה.

(ה) עי' בחי' ר"י מלוניל דכתב כרש"י והוסיף "ודוקא שזרקה בקומתה שהיא נחשבת רשות, אבל אם זרקה שלא בקומתה אלא כמין שכיבה מיחייב, אע"ג דרחבה היא ששה וגבוהה עשרה, דהא נחה ברה"ר" ועי' בשיטה לר"ן דהביא לדברי רבינו יונתן, ותמה עליו הר"ן דלא חייבה תורה בהוצאה רק בכלים, ועי' במאירי דהביא ב' שיטות בזה, וביאר דהטעם דאף בשוכב פטור משום דדמי להא דמבואר בריש סוכה דנעשו כשפודין של מתכת, והיינו דחזי' מהתם דכל שיש לו חשיבות של רשות, דינא הכי בכל האופנים.

והנה בפנ"י וראש יוסף ושפ"א ותוצ"ח סי' ט"ו סק"ג נקטו בפשיטות דלפי רש"י אין חילוק בין עומד לשוכב, כיון דמ"מ חשיב כזריקת רשויות, ורק לתוס' דטעמא משום דלא חשיב כנח ברה"ר, יש לחלק בין שוכב לזורק, אולם כבר תמה בשפ"א דבלשון הר"ן מבואר דאזיל בשיטת תוס' ומ"מ תמה על הרבינו יונתן, אולם באמת דאף לאידך גיסא תמוה דהא מבואר להדי' ברבינו יונתן דחילק בהכי אף לדעת רש"י, וצ"ע.

(ו) יש לדון מה הדין בזרק כוורת וחפץ בתוכה, ולכאור' נראה דלפי רש"י דטעמא דאביי משום דאין איסור בזריקת רשויות, יהא חייב על הפירות כיון דלא שייך בפירות פטור דזריקת רשויות, ודמי להא דמבואר בדף צ"ג דמוציא אוכלין בכלי, דאף דפטור על הכלי חייב על האוכלין, אבל לפי תוס' דטעמא משום דהוי כזורק מרה"י לרה"י יהא פטור אף על הפירות, ועי' בחת"ס ג' ב' דנקט דחייב על הפירות, ובחזו"י נקט בפשיטות דאף לרש"י פטור.

(ז) אין להק' לפי רש"י מדוע בעי' שתהא הכוורת גבוהה י', הרי אף בגבוהה ט' ורבים מכתפין עליה דהוי רה"ר, נמי יש לפטור דחשיב כזורק רשויות, דהא כה"ג כיון דאינו רה"ר מצ"ע, אלא הוא נטפל לרה"ר שסביבו, אינו בכלל ההיתר דזריקת רשויות.

שם - וא"ת בדלא גבוהה וכו' ההיא לאו מדאו' וכו'. עי' מהרש"א דהק' אמאי לא הוקשה לרש"י גם באינה רחבה ו', ות' דאינו רשות אפילו מדרבנן.

עוד הק' המהרש"א דהא רש"י לק' ד"ה פחות מכן כתב דאין כרמלית בכלים, ות' המהרש"א דאף דלגבי הא דאין איסור לטלטל ממנה לרה"ר חידש רש"י דאין איסור כרמלית בכלים, אולם עדיין אינו ראייה דאין דנין שיהא לה דין כרמלית לקולא דהוי כרשות בפנ"ע, ויהא פטור על זריקתה, ותמהו רע"א והקרני ראם דהא בתוס' ה' א' ד"ה כאן נקטו דלפי רש"י דאין כרמלית בכלים דינו כרה"ר, וא"כ ודאי דאינו חשוב רשות כלל, ובאמת דבשיטה לר"ן תי' בתי' קמא על קו' רש"י דאין כרמלית בכלים.

ועי' מרומי שדה דתמה על עיקר תי' רש"י דאין חילוק מדאו' בין כרמלית למקו"פ, דהא לפי תוס' הנ"ל כה"ג דכלים אינו מקו"פ אלא הוי רה"ר, ותי' דס"ל לרש"י דאף דלגבי הרה"ר חשיב הכלי כמקו"פ, אבל לגבי הרה"י ה"ה כרה"ר, ע"ש. ובתוצא"ח סי' ט"ו סק"ד תי' עפ"י השיטה לר"ן לק' י"א ב' דבחפץ גדול יש דין כרמלית, וס"ל לרש"י דכוורת בכלל הנך כלים.

רש"י ד"ה אי אפשר - וכיון דלא ניחא כולה ברה"ר לא הויא הנחה לאיחויב. ועי' ברשב"א דכתב דכ"ז לגבי זורק מרה"י לרה"ר, אבל העוקר מרה"ר לרה"י חייב כיון דרה"י עולה לרקיע, וצ"ע דהא כיון דאגוד למקו"פ אינו נידון כעקר מרה"ר, ואולי י"ל דהרשב"א איירי בגוונא דהיתה הכוורת מוטה על צידה ברה"ר שאין איגודה במקו"פ.

[א] תוס' ד"ה רחבה שש [הב'] - והוי כזורק מרה"י לרה"י דרך רה"ר. ויש לדון האם כונתם דהכוורת חשיב כמונחת בעצמה וזהו גופא הוי ההנחה ברה"י, [וכן משמע קצת מלשון הריטב"א והרא"ש], או דכונתם דהכוורת מבטלת את המקום שתחתיה מלהחשב רה"ר והוי רה"י [ובזה גופא יש ב' צדדים, או דהוא מדין רה"י יורד לתהום, או דהמחיצות גודרות גם למקום שתחת השולים, ועי' בחי' הר"מ קזיס דהאריך בכ"ז]. ונפק"מ באופן דהכוורת נחה ג"ט מעל הקרקע, דהתם לא שייך לומר דהקרקע שתחתיה נעשה רה"י, אולם מ"מ היא עצמה רה"י, ועי' היטב במג"א רס"ו סק"ז דבתחילת דבריו מבואר דעגלה גבוהה י' ורחבה ד', וגבוהה ג"ט מהקרקע, דאסור לבהמה להוציא את העגלה, וצדדים אלו יבוארו להלן.

[ב] הנה בחי' הגר"ח בפ"ד מהל' שבת ה"א הק' מ"ט חשבי' לכוורת כמונחת ברה"י הא מקום המחיצות והשולים שהן אטומים ל"ה בכלל רה"י.

ומצינו בזה כמה תי' -

(א) בחי' הגר"ח תי' עפ"י מה דמבואר לק' צ"ט ב' דזרק על כותל י' שאינו רחב ד' חייב מדין ק"ו לאחרים הוא עושה מחיצה לעצמו לא כ"ש, וביאר הגר"ח דיסוד דין ק"ו הוא דגם מקום המחיצות נכלל בתוך גדירת הרשות, דחודן החיצון של המחיצות גודר כל מה שבתוכם, ואף המחיצות עצמן, וממילא המקום שעל המחיצות נמי הוי רה"י, [ונראה דהא דהמחיצות גודרות מחודו החיצון ידעי' לה מסברא, אלא דסו"ס מקום הכותל האטום לא אמרי' מסברא דהוא בתוך גדירת המחיצות, וזה נתחדש בק"ו, ועי' במגנזי הגר"ח סי' ד' דדן דפתח שבתוך עומ"ר הוי רה"י כיון דחוד החיצון של העומ"ר גודר], אלא דנסתפק הגר"ח אם גם המקום האטום שבתוך הכותל ממש נמי הוי רה"י, או כיון דאינו מקום כלל לא שייך שיחול בו דין רה"י, ואי נימא דאף המקום האטום שבתוך הכותל ממש נמי הוי רה"י א"ש דין כוורת, ואי נימא דאינו רה"י, ביאר הגר"ח דצ"ל דמ"מ סגי במה דהוא גדור מרה"ר, ובזה ביאר הגר"ח טעמא דר"ח והרי"ף דבעי' ד' מלבד המחיצות, והק' תוס' דנימא אי בעי מנח, וביאר דס"ל דאי בעי מנח לא מהני ק"ו והווי הדפנות רה"ר, ובשי' תוס' ביאר הגר"ח או דס"ל דגם במחיצות גידוד שייך ק"ו, [ובפשוטו נראה דכ"ז סגי רק לצד דסגי לדין כוורת מה דהוא גדור מרה"ר, דמקום פחות מד' שתחת הרשות אינו נעשה רה"י, וביותר דהא במ"מ פ"ד ה"ז ביאר דעמוד פחות מד' ברה"י הוי רה"י מחמת דאזיר רה"י מקיפו, וא"כ ודאי דתחת קרקע רה"י אין אזיר רה"י מקיפו, וראיה לזה דהרי בית שאין תוכו י' הוי ע"ג רה"י מדין עמוד, ומ"מ אין תוכו רה"י, ולפי תוס' דבגידוד נמי אמרי' ק"ו, אמאי לא אמרי' ק"ו על תוך הבית, אטו עמוד אטום הוי רה"י, וכשחפר בו חלל אזיר ד' ל"ה רה"י, וע"כ דרק בטל ממנו דין רה"ר], או דס"ל לתוס' דפקע מקרקע רה"ר שתחת הכוורת דין רה"ר.

ודברי הגר"ח צ"ע טובא דכיון דס"ל לר"ח דלא מהני ק"ו במחיצת גידוד, הרי גם בגוונא דר"ח עדיין גובה השוליים אינו אלא מחיצת גידוד, וכיון דבהך גובה לא שייך ק"ו, ממילא עדיין ליכא מחיצת י' מעל השוליים, ואינם תוך גדירת הרשות, ואין לומר דהשוליים אגודים למחיצות שעל השוליים שהם ברה"י, או עכ"פ אגוד במקו"פ שאינו רה"ר, דהא ליכא כלל מחיצת י' דנוכל לדון דהמחיצות הם תוך אותה גדירה, ורק חלל הכוורת גדור בצירוף הגידוד. וכן צ"ע במה דכתב הגר"ח דאע"ג דע"י הק"ו לא הוי רה"י, מ"מ אינו רה"ר, והא בתוס' מבואר דהוי כזורק מרה"י לרה"י דרך רה"ר, ולפי הגר"ח אי"ז זריקה לרה"י, ועוד צ"ב במה דביאר הגר"ח בדעת תוס' דגם אם ליכא ק"ו מ"מ בטל שם רה"ר מהקרקע שתחת הכוורת, הא אי"ז שייך בקלוטה דר"ע, והתם ע"כ צ"ל דגוף הכוורת לא מונח ברה"ר גם אם הקרקע שתחת הכוורת אכתי דין רה"ר אית ליה, וצ"ע"ג.

(ב) עי' בחזו"א בגליונות דחולק על הגר"ח וס"ל דק"ו לא מהני רק לאשוויי מקום שע"ג המחיצות כמקום ד' דהוי חלק מהרשות שלמטה והוי רה"י כדין עמוד גבוה י' ורחב ד' דהוי רה"י לעל גבו, והך דכוורת ביאר החזו"א דבאמת לא מונחת הכוורת ברה"י, אלא הוי מקומה מקו"פ, דאע"ג דבעלמא אין כרמלית בכלים, מ"מ כוורת שמחיצותיה עושין רה"י הוי כאבן גבוה ג' דנידון כמקו"פ, וכן כתב בשע"צ סי' ז' ענף ב' אות א', [וע"ע בחזו"א ס"ב י"ג, אולם עי' מהרש"ל ורע"א דנקטו דגם בכוורת שייך הדין דאין כרמלית בכלים, ועי' חזו"א ס"ק י"א תוס' ד"ה רחבה דביאר בדעת תוס' דשייך דין אין כרמלית בכלים אף בכוורת, וסותר דבריו, וצ"ע].

(ג) עי' בחזו"א דמעיקרא צידד דכוונת תוס' דלעולם אמרי' דרה"י בוקע לתהום, וכיון דתוך הכוורת הוי רה"י ממילא תוך השוליים נמי הוי רה"י מדין רה"י יורד לתהום, ושאני בית שאין תוכו י', דחלל הבית אינו נטפל לרשות שעל גבו, ורק גוף הקרקע הוי רה"י כדין חורי רה"י, [ועי' שערי ציון ד' ענף ג' אות ח' דהאריך בזה].

ונמצא בזה ה' תי' - א) ביאור הגר"ח דמדין ק"ו הוי מקום המחיצות רה"י. (ב) עוד ביאר הגר"ח דמדין ק"ו אף דלא הוי מקום המחיצות רה"י, מ"מ רה"ר נמי לא הוי. (ג) עוד ביאר הגר"ח דע"י הכוורת פקע שם רה"ר מקרקע רה"ר שתחת הכוורת, [ויל"ע דבמונחת בקרקע באופן דהוי ע"ג רה"י מדין אי בעי מנח, או בז' ומשהו, הרי ודאי דהוי רה"י רק ע"ג כדין בית שאין תוכו י', ומבואר בתוס' דאי הוי אמרי' לבוד לאשוויי רה"י על גבו היה פטור, ובזה הא אין כלל דין רה"י תוך המחיצות, ונמצא דאין רה"י ע"ג קרקע רה"ר, רק ע"ג הכוורת למעלה, אבל בין קרקע רה"ר לרה"י יש הפסק של י' טפחים, ובודאי דאף דיש רה"י מעל י"ט מהקרקע אינו גורם דפקע מיניה תורת רה"ר מהקרקע שתחת הכוורת, וצ"ע]. (ד) ביאור החזו"א דכוורת שיש לו כח מחיצות לאשוויי רה"י, אין בו את הדין דאין כרמלית בכלים. [ונפק"מ בין ביאור החזו"א לביאור הגר"ח (לעיל סק"ב) כגון כוורת שמונחת ע"ג קרקע ושוליה למטה, דלפי החזו"א דין הקרקע שתחת הכוורת תלוי האם בכל אבן בטל שם רה"ר מהקרקע שתחתיו, אבל לדרך הגר"ח כיון דמדין גדירה הוא דפקע דין רה"ר מתוכו, הרי ודאי דגם המקום שתחתיו אינו רה"ר, דהרי גם מקום השוליים גדורים מרה"ר, ונמצא דמונח על קרקע רה"ר מחיצות י' שגודרים אותו מרה"ר שסביבו, ואינו ענין להא דאין אין כרמלית בכלים, כיון דמדין מחיצה אחת עלה]. (ה) כיון דרה"י בוקע לתהום חייל דין רה"י אף על השוליים.

ויל"ע לדרכו של החזו"א דהוא מדין בוקע לתהום, דהא מבואר בתוס' דבשוליה על פיה לפי תוס' הוי ע"ג רה"י מדין אי בעי מנח, וצ"ע לביאור חזו"א דהוא מדין בוקע לתהום הרי מבואר בתוס' עירובין ע"ח א' דאין תוכו רה"י, וא"כ לא שייך הכא לומר דיורד לתהום. ועוד צ"ב דהא מבואר בתוס' דגם באופן דרק בתוכה הוי רה"י, ג"כ פטור על זריקתו, [אף שיש לדון דבז' ומחצה כיון דתוכו רה"י על גבו נמי הוי רה"י, מ"מ פשטות התוס' דסגי מה דבתוכו הוי רה"י], והנה נראה דבכה"ג תוך מחיצות הכוורת ל"ה רה"י, ולדרך החזו"א דבעי' לבקיעה קשה, ואין לומר דעל גבה הוי על עובי

המחיצות הוי רה"י מדין ק"ו, וממילא בוקע רה"י למטה, דהרי לשי' החזו"א דיסוד דין ק"ו הוא דמשוי לי' מקום ד', אבל דין מחיצותיו הוא מכח מחיצת עמוד, והרי כתבו תוס' דלא אמרי' לבוד למיהוי על גבו רה"י, וכיון דבאמת בלא"ה יש ע"ג מקום ד', רק דלא אמרי' לבוד לאשוויי מחיצות, א"כ מה יוסיף לנו הק"ו.

ורק לדרך הגר"ח בביאור הק"ו א"ש דסו"ס עובי המחיצות בתוך גדירת הרשות, ושייך בזה ק"ו, אלא דלמאי דנתבאר לעיל דיש לדון דלא שייך ק"ו במחיצת גידוד, רק לסלק מיניה דין רה"ר, אבל לא מהני לעשותו רה"י, א"כ עדיין צ"ב מדוע כתבו תוס' דהוי כזורק לרה"י, הרי לא הוי הכוורת עצמה רה"י, וצ"ע בכ"ז.

ג] הנה תוס' הק' דיהא חייב כיון דהנחת חפץ ועשיית מחיצה באין כאחת ואי"ז רה"י, ויש לדון דבשלמא אי דנין לגבי המקום שתחת הכוורת שפיר י"ל דכשהמקום נעשה רה"י בשעת ההנחה א"א לדון אותו כרה"י, אבל אי נימא דכונתם דהכוורת מונחת בעצמה צ"ב דאינו דומה להתם, דהא אין הנידון לשנות את מקום ההנחה מרה"ר לרה"י אלא לדון את הכוורת כמונחת בעצמה, ויש לדחות.

ד] הנה בתוס' ד"ה כפאה על פיה מבואר דכוורת גבוהה עשרה עם השולים וכפאה על פיה פטור, דאע"ג שאין תוכה רה"י, מ"מ על גבה חשיב רה"י, וצ"ע דבכה"ג ודאי שאין המקום שתחת הכוורת נעשה רה"י דהרי אפי' תוכה חשיב רק כרמלית, ואיך חשיב כמניח ברה"י, אולם עי' בחזו"א בגליונות דהוכיח מזה דלא בעי' דמחמת הכוורת יהא המקום נידון כרה"י, אלא סגי במה דבטל מהמקום דין רה"ר, וכן הגר"ח שם כתב דלפי דרכו דמקום המחיצות חשיב רה"י מחמת הק"ו דלאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כ"ש, די"ל דל"ש הך סברא לאשוויי למקום אטום כרה"י, אלא דמ"מ המחיצות מחלקות בין עצמן לבין הרה"ר שמחוצה להן.

אולם כבר הק' ע"ז, דהרי בתוס' מדוייק [וכן דייק בראש יוסף] דלמאן דיליף זורק ממושיט שפיר יש לחייב על זריקת הכוורת, ולד' הגר"ח והחזו"א צ"ע איך שייך לחייבו מדין מושיט הלא מקום הכוורת אינו רה"י וכל סברת התוס' היא רק דמקום המחיצות והשולים ל"ה רה"ר.

ה] והנה לדברי התוס' דהו"ל כזורק מרה"י לרה"י דרך רה"ר, הרי ע"כ דמעביר כוורת חייב, דהרי שיטת התוס' דמעביר מרה"י לרה"י דרך רה"ר חייב דומיא דמושיט.

ועי' בתוצ"ח סי' י"א אות א' שהביא בשם הישועות מלכו דלפי"ז מצינו מתורץ היטב קו' הרשב"א בעירובין ל"ג על תוס' איך ילפי' למלאכה זו ממשא בני קהת הא בני קהת לא נכנסו להוציא את הכלים עד שנתפרק המשכן מחמת הלאו דלא יבאו לראות כבלע את הקודש, ומה"ט נמי לא הניחום קודם שנבנה המשכן, ותי' דתוס' לשי' הכא והילפותא היא מנושאי הארון והמזבח דהוי רשות בפ"ע וזה חשיב כמעביר מרה"י לרה"י דרך רה"ר, וכ"כ במשנת רבי אהרון סי' י"ד.

ו] עי' באבן העזר ה' א' דכתב דמבואר בתוס' דאין דין רשות באויר ורק כשנחה יש דין רשות, ולכאור' כוונתו דמחמת דזרקו בטל ממנו דין רשות, [וכעין דין אהל זרוק, דמבואר ברשב"א בעירובין ל' א' דבשעת זריקה כו"ע מודו דלאו שמי' אהל], אולם צ"ב דא"כ איך כתבו תוס' דשייך לומר כן אף לר"ע מדין קלוטה כמי שהונחה, הרי כלפי הך ריעותא דלא שייך דין רשות בשעת זריקה, לא יועיל דין קלוטה לעשותו כאינו זרוק, ואולי כוונתו דליכא דין רשות בדבר שאין לו

מקום, ולכך לא שייך שיחול דין רה"י על כלי באויר, אבל לרע"ק דחשיב כמונח ויש לו מקום חייל עליה דין רה"י, וצ"ע.

שם - כדאמר לעיל דלא יליף זורק ממושיט. עי' בראש יוסף ובמלא הרועים בהגהותיו על הרא"ש דהק' דהא מבואר בתוס' דאביי ס"ל דאיכא ריעותא בהנחה ועשיית מחיצה בב"א, וא"כ הרי אף אי ילפינן זורק ממושיט נמי פטור, כיון דאין כאן לא הנחה ברה"ר ולא הנחה ברה"י, דמתחילה אינו רה"י ובסופו אינו רה"ר.

(א) שם - ואפי' לר"ע דאמר קלוטה כמי שהונחה הכא פטור דכל מקום שהיא מונחת חשיב רה"י. עי' במלא הרועים דהק' איך שייך לדון מחמת דין קלוטה דהמקום שתחתיו יהא רה"י, ותי' [לכאן] זהו כוונתו, דיסוד דברי התוס' דהוי הכוונה מונחת בעצמה, ולכך מהני דין קלוטה להחשיבו באויר כמונח בעצמו, וכן הוכיח בקה"י, [ועי' עוד ישוב בזה לק' צ"ז ב'].

ולכאן יש לחלק דלעולם לפי רבנן לא סגי במה דמונח בעצמו אלא בעי' הנחה ברה"י, וטעמא דמילתא דכיון דלפי לרבנן בעי' הנחה ע"ג מקום, א"א לפוטרו אלא אם המקום אינו רה"ר.

אולם יש לדון טובא בסברא זו, דהנה בתוס' צ"ט ב' ד"ה ואמאי כתבו דזרק דבילה ד"א ברה"ר ונדבק בכותל, אם ביטלו לכותל הוא פטור, כיון דלא הוי על גביו רה"ר, ואם יזרוק מחט על הדבילה פטור כיון דנתמעט מרה"ר, והנה התם הרי המקום שתחת הדבילה עדיין הוא רה"ר, ורק מקום הדבילה עצמה אינו רה"ר, והרי לעולם דבילה שנחה ע"ג כותל, אין הכותל רה"ר, דהא הכותל זקוף ואינו רשות כלל, אלא ע"י דנח בכותל חשיב דנתקיים דין הנחה במקום ד', אולם לעולם הוא חייב מחמת דהוא באויר רה"ר, ומ"מ בביטל את הדבילה לכותל פטור כיון דאין הכותל רה"ר, וע"כ דכל דין הנחה אף לרבנן אינו נקבע לפי המקום שתחתיו, אלא רק לפי המקום בעצמו, ולכך בביטלו לכותל חשיב דהמקום בעצמו אינו רה"ר.

אולם אכתי יש לדון לחלק דדוקא לרע"ק דאית ליה קלוטה וחשיב כמונח במקום הכוונה, שפיר אזלי' בתר מקום הכוונה, וסגי במה דהכוונה מונחת באויר רה"י, אבל באופן דהכוונה מונחת בקרקע, לא סגי במה דאוירו הוא רה"י, דסו"ס היא מונחת ברה"ר, [ודמי קצת למה דמבואר ברמב"ן בדף צ"ט ב' לגבי עמוד גבוה י', דאעפ"י דאויר העמוד הוי אויר של מקו"פ, מ"מ המניח עליו חפץ חשיב כמניח ברה"י], ובהכרח דמכח הכוונה בטל מהקרקע שם רה"ר, [ולפי"ז אי"צ לומר כדברי האבן העזר דכשהיא זרוקה ליכא רה"י, אלא אעפ"י דכ"ז שהיא זרוקה היא בעצמה רה"י, מ"מ היא נזרקה דרך אויר רה"ר, ורק בשנחה חשיב דנחה ברה"י מחמת דבטל דין רה"ר מהמקום שנחה בו].

(ב) ובתו"י תי' דהכא מיירי דמקצתה למעלה מי' ובזה לא פליג ר"ע, ולכאן י"ל דהא דמיאן בתי' התוס' משום דאזיל לשיטתו לעיל ד' ב' דל"א קלוטה להקל, אולם נראה דיש לחלק דבשלמא התם דהנידון שהקלוטה יגרע במלאכה, בזה שפיר אמרי' דל"א קלוטה להקל וחשיב כאילו לא נקלט החפץ, אבל בנידו"ד שכל חיובו הוא רק מכח קלוטה י"ל בזה ממ"נ דמדין קלוטה הרי הכוונה הוי רה"י, ובלא קלוטה הרי אין כאן הנחה ברה"ר.

(א) שם - ובפרק הזורק בעי' ריו"ח וכו' וי"ל דטעמא וכו' דדילמא עקירה בעי' וכו'. ודברי התוס' צ"ב - א) מדוע דימו את כוורת לספק קמא בעקר חוליא, הא אדרבא מסתבר טפי דדמי לספיקא בתרא בהניח חוליא, וכמו דפטר אביי בספק הב' ה"נ פטר בסוגיין, ועמד בזה במלא הרועים. ב) עוד הק' במלא הרועים דבגמ' שם מבואר דאי חייב בעקר חוליא אין מקום להסתפק על הניח חוליא, ובפשוטו כוורת הגמ' שם דאי נימא דעקר חוליא חייב ע"כ משום דאזלי' בתר סוף המעשה, וא"כ בהניח חוליא יהא פטור כיון דבסוף ההנחה ליכא רה"י, אולם הרי בתוס' מוכח דאינו כן, דהא כתבו דמוכח מאביי דפטר בהניח חוליא דפטור נמי בעקר חוליא, ולכאור' אינו ראייה ד"ל דבהניח חוליא פטור משום דאזלי' בתר סוף המעשה, ומה"ט יש לחייבו בעקר חוליא, וכן הק' בהגהות ראמ"ה בדף צ"ט ב', ע"ש. ג) עוד צ"ב אמאי בתי' הוכרחו להוסיף דכוורת הגמ' דעקירה חשובה טפי מהנחה, ומשמע דהוכרחו לזה מכח מה דנתחדש בתי', וצ"ב. ועי' חזו"א ס"ב ס"ק י"א מה דביאר בדברי התוס', וצ"ב כוורתו שם.

ב) ובמשנת ר"א סי' ו' סק"א ביאר דבס"ד ס"ל לתוס' דאין הספק אי אזלי' בתר מעיקרא או בתר השתא, אלא דריו"ח מספק"ל דכל דהוי בב"א דנין כאילו היה רה"י מקודם, אלא דס"ל לריו"ח דשאני עקר חוליא דבעי' לחידוש דין מחיצה על הבור, כדי לעשותו רה"י, ובהא מסתבר דאין דנין כאילו קדם הרה"י, אבל בהניח חוליא דהוא רק מציאות של סילוק המחיצה יש להסתפק דנידון כאילו הרה"י קדם ויהא חייב, וממילא כיון דס"ל לאביי דמניח חוליא פטור משום דדנין כאילו בטל הרה"י קודם ההנחה, הרי כש"כ דיפטור בעקר חוליא דבעי' לחידוש דין מחיצה, ולכך הק' תוס' דא"כ אף בזורק כוורת יהא חייב, דכיון דבעי' לחלות דין רה"י על הכוורת כדי לחושבו כהונח ברה"י, ממילא ודאי דאין דנין דנעשה בב"א, אלא דדנין לבב"א כפי דינו דהיה עד עכשיו, ולא דמי כוורת למניח חוליא דפטר אביי, דשאני התם דמציאות הנחת החוליא מבטל את מחיצת הבור, אבל בכוורת דאין מציאות הכוורת גורם לדין רה"י, אלא דחלות דין רה"י של הכוורת גורם להחשיבו כהונח ברה"י, בזה שפיר דמי לספק דעקר חוליא דדנין לבב"א לפי מה דהיה מקודם, וא"כ ודאי דכמו דפטר בעקר חוליא, ה"נ חייב בזורק כוורת, ולכאור' זהו נמי כוורת החזו"א שם.

ועי' בחזו"א שם ובמשנת ר"א סוף סי' ח' דבארו דכ"ז אי נימא דאין כרמלית בכלים, וכל מה דאינו רה"ר הוא משום דחייל על המקום שם רה"י, אבל אי נימא דיש כרמלית בכלים, הרי דמי שפיר למנח חוליא דמציאות הכוורת מסלק ממנו דין רה"ר, אף לולי הא דיש לכוורת דין רה"י.

וע"ז חדשו תוס' דבאמת עיקר נידון הסוגיא הוא רק האם בעי' דיהא דין רשות של חיוב מתחילת העקירה עד סוף העקירה, ושאני עקירה דבעי' חשיבות טפי מהנחה, וכיון דס"ל לאביי דאף בהנחה בעי' דיהא רשות חיוב מתחילה ועד סוף, ודאי דזורק כוורת פטור.

הנה לכאור' יש להוכיח דלא אזלי' בתר מקום החפץ אלא בתר המקום שעליו החפץ מונח, דהנה מבואר ברמב"ן צ"ט ב' דעמוד גבוה י' ורחב ד' אין אוירו רה"י, אלא מקו"פ, ומ"מ במניח עליו חייב, ולכאור' אי נימא דאזלי' בתר המקום של החפץ בעצמו, הרי ודאי דהוא אויר מקו"פ, ולכאור' מוכח דהרמב"ן פליג עליו, והא דמדביק דבילה בכותל חייב, היינו דתחת הדבילה הוא רה"ר, והחפץ נידון כנח ברה"ר, ולא איכפ"ל דדין הנחה שבו הוא בכותל הזקוף, אלא סגי במה דבתר שנח הוא נמצא בקרקע רה"ר, וצ"ע בכ"ז.

כרמלית בכלים

א) הנה בעיקר דין כרמלית בכלים מצינו בזה ג' שיטות - א) דעת תוס' ה' א' ד"ה כאן דאין כרמלית בכלים ונידון כרה"ר, וכן מתבאר בתוס' ק"ב א' ד"ה והוציאו ובמהרש"א שם, וטעמא דאין כרמלית בכלים עי' בריטב"א ג' ב' ד"ה בעי ובדף ה' א' ד"ה אימור דביאר דלא גזרו דין כרמלית בדבר העומד לינטל, ובזה ביאר דשאני לבינה דקביעא טפי, וכן עי' ברשב"א ה' א' ד"ה ומצאתי דביאר דאדם אינו חולק רשות לעצמו כיון שהוא נע ונד, ובדף ז' א' ד"ה אביי ביאר דזהו נמי טעמא דכלים, ע"ש. וכן הביא בשיטה לר"ן בשם הרא"ה בדף ח' א' בסוגיא דקופה. ב) בהג"א פ"ק סימן ט"ו כתב בשם ר"ח ורש"י דאין כרמלית בכלים, והוי מקו"פ. [ובפשוטו ההג"א ס"ל שבאמת כל כלי הוי רשות גמורה להתחלק מרה"ר, והא דל"ח כרמלית הוא סברא מסוימת בגזירה דרבנן דחכמים לא גזרו עליו להיות ככרמלית, וכדמשמע בלשון רש"י ח' א', [וי"ל דהטעם דלא גזרו הוא מחמת דעשוי להנטל], אולם נראה דל"ל דבאמת מודה ההג"א לסברת הראשונים שהכלי אינו יכול לחלוק רשות לעצמו, אולם כיון דסו"ס לא דרסי ביה רבים א"א לרדן את מקומו כרה"ר, ולפי זה נמצא דאינו נידון כמקו"פ מחמת דהכלי גופא נידון כמקו"פ, אלא משום שמקום החפץ חשיב כמקו"פ דומיא דצוואה והיזמי והיגי, ועי' תוצ"ח סי' ט"ז דהאריך בכ"ז, וברע"א על השו"ע סי' שמ"ט עמד דלפי הג"א קשה מדוע בסוגיא דביצאתא דמישן ס"ל לרש"י דהוי כרמלית משום דמיירי בספינות שאין רחבות ד' בתחתית, ולהג"א תקשי אמאי אין הספינה מקו"פ, אולם אי נימא דכל מה דס"ל להג"א דהוי מקו"פ הוא רק בכלי העומד ברה"ר דסו"ס המקום אינו ראוי להילוך הרבים, י"ל דבכלי שבכרמלית מודה ההג"א דהוי כרמלית, דלענין כרמלית לא בעי' שיהא המקום ראוי להילוך הרבים, וי"ל עוד דכל מש"כ ההג"א דכלי הוי מקו"פ הוא רק בכלי שהוא קבוע קצת, אבל בספינה דניידא גם ההג"א מודה שהכלי אינו מבטל את המקום שתחתיו כלל ודינו כרשות שהוא נמצא בו. ג) עי' בראב"ד פ"ד משבת הי"ח דס"ל דיש כרמלית בכלים, ע"ש, וכן נראה מד' הראב"ד שהביא הרשב"א ה' א' דכלי העומד ברה"ר הוי מקו"פ מה"ת, ע"ש, וכן עי' בתוס' בעירובין ל"ג ב' ד"ה הואיל דכתבו דכלכלה באילן הוי כרמלית ומבואר דס"ל דיש כרמלית בכלים, אולם עי' חזו"א בסימן פ' שדחק בדבריהם דאיירי בכלכלה קבועה באילן.

ב) והנה בפשוטו טעמא דתוס' דכלי שאינו גבוה י' אינו חולק מקום לעצמו, אולם עי' ברשב"א ה' א' דכתב דדוקא למעלה מ', דאין רה"ר עולה שם, חולק הכלי רשות לעצמו, אבל למטה מ' דהוי רה"ר ה"ה בטל לגבי הרשות ואינו חולק רשות לעצמו, ולכאוי' יש בזה נפק"מ להא דביאר בתו"י שם דלרבנן דל"ל גו"א, אם הניח בשולי טרסקל ששפתו היא למעלה מ' ושוליו למטה מ', חייב, והיינו משום דאין כרמלית בכלים והוי רה"ר, אמנם לדעת הרשב"א נראה דיש לפטור בכה"ג, דכיון דשפת הטרסקל היא למעלה מ' ואין רה"ר שולטת שם, אינו בטל לגבי הרשות וה"ה חולק רשות לעצמו, וע"כ הוי אף תוכו כרמלית.

ג) עי' באבן העזר ה' א' דהאריך להוכיח כדברי הג"א, וכתב דכן מוכח מדברי רש"י לעיל ז' א' דביאר דהא דעד י' הוי כרמלית לא משכח"ל בדבר מסויים, אלא רק בדבוק לפני הכותל, ואי נימא דכלי בטל לרשות שעומד בה, מ"ט לא העמידה רש"י בהניח ע"ג כלים שאין רחבין ד', דעד י' הוי כרמלית, ולמעלה מ' הוי מקו"פ, ובע"כ מד' רש"י דכלי שאין בו ד' העומד ברה"ר או בכרמלית הוי מקו"פ, והוסיף האבן העזר דכן מוכח מרש"י בסוגיין, ובפשוטו כוונתו דהרי המהרש"א הק' אמאי רש"י לא יישב על קו' דהא אין כרמלית בכלים, ותי' המהרש"א דס"ד דלקולא הוי כלי כרמלית, ותמה בק"ר דהא מבואר בתוס' דהוי רה"ר, וע"כ דס"ל כהג"א, וכן הוכיח באבן האזל פ"ד משבת, וכן דייק באבן האזל מלשון רש"י ח' א' ד"ה פחות מכן דביאר דהוא משום דלא גזרו רבנן לבטולי מתורת כלים הואיל וכלי הוא, ומשמע דאף כלי חולק מקום לעצמו מה"ת והוי מקו"פ, ומעיקר הדין ראוי דמדרבנן יהא דינו ככרמלית,

אלא דלא גזור רבנן לבטולי מתורת כלים הואיל וכלי הוא, [וצ"ע דהרמב"ן לעיל ה' א' העתיק ל' רש"י שלפנינו, ואפ"ה נקט שם לדעת רש"י דהוי רה"ר].

(ד) בשו"ת הר"י מיגש סימן כ"ד כתב להוכיח מסוגיין דכלי שאינו גבוה י' אינו חולק רשות לעצמו, והזורק בו כזורק באותו מקום שהוא החפץ עליו דמי, דאל"כ אמאי זורק כוורת שאינה גבוהה י' חייב הא הוי כזורק מרה"י לכרמלית, וע"כ כל דאינו רה"י הוי חפץ וחייב, ובאמת דזהו קו' על הג"א דכלי שברה"ר הוי מקו"פ מה"ת, דא"כ מדוע זורק כוורת שאין רחבה ו' חייב, הרי הו"ל זורק מרה"י למקו"פ, וכדנקט רע"א בזורק אבן.

ונראה דאף לדעת הרשב"א יש להק' דא"כ כמו דכוורת גבוהה שגבוהה י' ורחבה ו' חולקת מקום לעצמה, משום דאין אויר רה"ר שולט על כלי גבוה י', ה"נ אף באין רחבה ד', תהא חולקת רשות לעצמה והוי מקו"פ, וממילא יהא נידון כזורק מרה"י לכרמלית, ובאבן האזל פי"ד משבת כתב דבאמת בגבוה י' מצוצמות מודה הרשב"א דאינו חולק מקום לעצמו, והא דכוורת גבוהה י' ורחבה ו' חולקת רשות לעצמה, הוא כמו דביאר הרשב"א בסוגיין דכה"ג יצאה מתורת כלי.

אולם יל"ע בזה חדא דדוחק לומר דלהו"א דינא דטרסקל מיירי אף במצומצמות ומסקנא דינא דטרסקל מיירי רק בגבוה יותר מ', ועוד דברשב"א בסוגיין [דפוס ז"י החדש משנת תשס"ג] מבואר להיפוך, דמתחילה כתב דכלי גבוה י' חולק ברה"ר מקום לעצמו, אולם נסתפק האם חולק מקום לעצמו אף ברה"י כיון דרה"י עולה לרקיע, וע"ז מסיק דכיון דנפיק מתורת כלי אף ברה"י חולק הכלי מקום לעצמו, והוי כזורק רה"י לרה"י, ומבואר להדי' דברה"ר חולק כלי גבוה י' מקום לעצמו אף בלא הסברא דיצא מתורת כלי, ומשום דהא דכלי אינו חולק מקום לעצמו באויר רה"ר, הוא אף מחמת האויר שעל הכלי, ולא רק מחמת מקומו של הכלי בעצמו.

(ה) והנה לפי שיטת רש"י דטעמא דאביי משום דאין חיוב הוצאה בזריקת רשויות, ליכא קו' כלל וכדביאר במהרש"א דשאני מקו"פ דאינו נחשב לרשות, וכל הקו' הוא רק לשיטת תוס' דפטור דזריקת כוורת הוא משום דהוי כזורק מרה"י לרה"י, דא"כ ה"ה אם הכוורת היא כרמלית הוי כזורק מרה"י לכרמלית, [עי' להלן סק"ה דזהו קו' רע"א] וממילא אף אי נימא דרש"י ס"ל כהג"א מיושב בפשיטות קו' הר"י מגאש, וכן מיושב דברי הרשב"א שהרי מלשונו בסוגיין נראה דס"ל כרש"י.

(ו) אולם נראה לדון בזה דאף לרש"י אכתי יש להק', דהנה בעיקר מה דפירש רש"י דטעם הפטור בזריקת כוורת הוא משום זריקת רשויות, ולא ביאר כתוס' משום דהוי כזורק מרה"י לרה"י, פירש הפנ"י והביאו בראש יוסף [נותמה עליו מהא דכפאה על פיה בגבוהה ז' ומשהו ורחבה ו' פטור, וע"כ שיסוד הפטור בזה הוא משום דחשיב כנחה ברה"י], וכן נקט החזו"א ס"ב סוף ס"ק י"א, דס"ל לרש"י כקו' תוס' ד"ה רחבה דלאביי לטעמי' דזרק מחצלת וחלקו פטור, הכא הו"ל לחייב, דכיון דלא הוי מחיצה מעיקרא הרי נח ברה"ר וחייב, ולכך הוצרך רש"י לפרש דהא דפטור אביי הכא הוא משום שאין לחייבין על זריקת רשויות.

והנה הרי כבר הובא לעיל דבארו החזו"א ומשנת ר"א דעיקר קו' תוס' הוא רק אי נימא דאין כרמלית בכלים, וכל הצד לפטור הוא משום דנעשה מקום הכוורת רה"י, דבזה יש לדון דכל שלא הי' רה"י מתחילת ההנחה אינו נידון כרה"י לגבי הנחה זו, אך אם נימא דיש כרמלית בכלים ואף בלא דהוי מקום זה רה"י פקע מיני' תורת רה"ר, אין לנו לחייבו מכח דינא דמחצלת, כיון דהוי מידי דממילא, וא"כ הרי גם לדעת רש"י יש להק' דאי נימא דיש מקו"פ בכלים הרי

מצינו לפטור משום הא דהכלי מבטל תורת רה"ר ממקומו ול"ה ההנחה ברה"ר, וא"כ הי' בדין דאף כשאין הכוורת גבוהה י' ורחבה ד' יהא פטור, דכה"ג אינה בטלה לרשות והיא מקו"פ, וכמדו' דזהו גופא כונת הגרא"ק שם להק'. ולכא' מוכח מכ"ז דס"ל להג"א כהשיטות דאזלי' רק בתר הרשות שתחת החפץ, וס"ל נמי דבכל מקו"פ לא מתבטל שם רה"ר מתחתיו, וממילא שפיר חייב זורק כלי לרה"ר, ופשוט.

(ז) והנה במהרש"א ביאר דהא דתוס' מיאנו בפ"י רש"י משום דלא ניחא להו בתי' רש"י דמקו"פ ל"ח רשות, וס"ל דמקו"פ חשיב רשות מד' רשויות, ומשמע מדברי המהרש"א דלפי תוס' זורק מקו"פ חייב, ותמה רע"א על המהרש"א הרי גם לפירושם ע"כ דזורק מקו"פ יהא פטור, דאל"כ תיקשי מ"ט באינה גבוהה י' חייב, הא הכלי חשיב ככרמלית והו"ל כמניח בכרמלית, וע"כ דאין כרמלית בכלים והוי כרה"ר, וא"כ מה החילוק בין רש"י לתוס', והוסיף דלפי המהרש"א מתבאר דזורק אבן גבוהה ג' יהא פטור, וכן הק' בחת"ס וכתב דהסכים עמו רבו ר"נ אדלר, וכבר עמד בזה בחי' הר"מ קזיס, ע"ש בתי'.

ועי' באבן האזל פ"ד משבת ובקה"י דתי' דכונת התוס' דהקרקע שתחת הכוורת נעשית לרה"י והו"ל כמניח ברה"י, דכ"ז שייך רק ברה"י ולא בכרמלית, דהא כרמלית אין לה מחיצות הגודרות את הקרקע שתחתיה, ומשו"ה לפי תוס' לק"מ קו' רש"י מכרמלית ומקו"פ, והזורק אבן יהא חייב, משא"כ לרש"י כל דהכלי נחשב רשות יש לפוטרו מדין זורק רשויות.

ונראה דאף אי נימא דכוונת תוס' דהכוורת מונחת בעצמה, נמי יש ליישב דהא כבר ביאר הגר"ח דהוא רק משום דחייל דין רה"י על המחיצות מחמת ק"ו, ובודאי דאי הכוורת הוי כרמלית, לא שייך דיהול דין כרמלית במחיצות מדין ק"ו, וא"כ לא שייך בזה פטור דמונחת בעצמה, ועי' עוד להלן ב"עוד בזה" ס"ק ח' ואילך.

(ח) עוד שמעתי מידידי הרב מתתיהו סטאר נ"ו ליישב קו' רע"א, דבאמת כלי חשוב רשות בפנ"ע, אלא דאינו חולק רשות לעצמו כשהוא ברשות אחרת, ולכך בשלמא לתוס' י"ל דכיון דכשהוא ברשות אחרת בטל ממנו שם רשות דכרמלית, חשיב כזרק כרמלית לרה"ר, אבל אי נימא כרש"י דהוא מדין זריקת רשויות, הרי כלי נמי חשוב רשות, ורק לגבי רשות אחרת בטל דין הכלי, אבל לענין הכלי עצמו הוא בחפצא רשות, ודפח"ח.

(ו) עי' ברע"א דהק' דלפי"ד תוס' נמצא חידוש לדינא דהזורק אבן לרה"ר גבוהה ג"ט ורחבה ד"ט יפטר משום דהאבן אינה כלי ודנין לה ככרמלית, ובקובץ בית ישראל הק' הגר"י קמינצקי על המהרש"א ורע"א דמה הנידון האם לפי תוס' זורק מקו"פ חייב או לא, הרי מבואר להדי' בסוגיא בדף צ"ט ב' לפי' תוס' שם דבמבטל את הדבילה דבטל דין רה"ר, חשיב כנח במקו"פ, וא"כ זרק אבן דמי לזרק דבילה וביטלה, דתרוייהו הוו מקו"פ, ועי' בהגהות החזו"א בספר אמת ליעקב על שבת הערה מס 2 דתי' דשאני כלים ודבילה דהם דברים שמשמשים את הרבים ולכך אינם מבטלים ממקומם שם רה"ר, אבל אבנים וכיו"ב דאין לרבים שימוש בהם, הרי הם מבטלים ממקומם שם רה"ר.

עוד בזה

(א) עי' בתוצ"ח סי' ט"ז דהאריך להסתפק בהא דאבן גבוהה ג' ברה"ר הוי מקו"פ, האם הביאור בזה דכיון דהאבן מעכב לדריסת הרבים פקע שם רה"ר מהמקום שתחת האבן, והוי הקרקע עצמה מקו"פ, וממילא האבן נמי הוי מקו"פ, או דילמא דרק בביטל את האבן לגמרי פקע שם רה"ר מהמקום שתחת האבן, אבל באופן דלא ביטל את

האבן לרה"ר, ודאי דהקרקע שתחת האבן היא עדיין רה"ר, ורק ע"ג האבן נחשב מקום ורשות בפנ"ע, ועי' שם דכתב דמרש"י ז' א' מדויק דיסוד דין מקו"פ הוא דכיון דלא דרסי בה רבים הוי מקום לעצמו ואינו בטל לרה"ר, אולם בדעת הרשב"א דייק דכיון דלא דרסי בה רבים בטל שם רה"ר מאותו מקום¹⁷.

ועוד הביא לדברי הג"א הנ"ל דאין כרמלית בכלים והוי מקו"פ, והנה מדברי האבן העוזר ה' א' מתבאר דכוונת הג"א דיסוד דין מקו"ם הוא משום דהוי רשות בפנ"ע ולא מחמת דמבטל את הרה"ר שתחתיו, ולכך שאני כלי דכיון דהוא מקום בפנ"ע הוי מקו"פ, ועי' בשערי ציון סי' ז' ענף א' דג"כ הלך בדרך זו, [אולם באבן העוזר כתב דאין שייך לומר הכי באויר, אולם בשע"צ נקט דשייך לומר כן גם כשהכלי באויר, ע"ש בכ"ד, ובחזו"י ה' א'], אולם בתוצ"ח ביאר דכוונת הג"א דהא דאין כרמלית בכלים הוא משום דאין הכלי רשות בפנ"ע, ומה"ט מקו"פ נמי לא הוי, אלא כיון דסו"ס הוא מו נע רגל הרבים, פקע מהקרקע שתחתיו שם רה"ר, [ונמצא לפי"ז דיש ב' דינים במקו"פ דזיז או נוף באויר הוי מקו"פ מחמת דהוא מקום בפנ"ע, אבל כל דלא הוי רשות בפנ"ע מתלי תלי רק אם מבטל לרגל הרבים, ולפי"ז בכלי ביד האדם או ע"ג קנה מודה הג"א דהוי רה"ר, [וכדינו של האבן העוזר אך לא מטעמי] כיון דאינו מבטל שם רה"ר שתחתיו.

וצ"ע על ביאורו בדברי הג"א דלדבריו נמצא דאם יהא הכלי רחב ד', אף דאין הכלי חולק מקום לעצמו, מ"מ לא גרע מכל רה"ר דיש עליו לבינה רחבה ד' דהמקום הוי כרמלית, וממילא אף הכלי יהא כרמלית. וסתימת הראשונים נראה דאין חילוקו בין רחב ד' לאין רחב ד'.

ב) ועי' בשע"צ סי' ז' ענף א' אות ב' דאזיל ג"כ במהלך זה דיסוד דין מקו"פ מחמת דמבטל שם רה"ר שתחתיו, וחדש ג"כ לפי"ז דזיז אינו מקו"פ, אולם הביא דבתוס' ד' ב' ד"ה באילן ודף צ"ט ב' ד"ה ואמאי מבואר דכה"ג נמי הוי מקו"פ, וכן הוכיח החזו"א בגליונות לספר אמת ליעקב, ועוד הוכיח החזו"א מהא מהסוגיא בעירובין ל"ג א' דמבואר להדי' דהוי מקו"פ או כרמלית, וכן מבואר להדי' בשו"ע שנ"ה א' ובמ"ב שנ"ג סק"ט, וכתב החזו"א שם לחדש דלעולם יסוד דין מקו"פ הוא שמבטל דריסת רגל הרבים, אולם גם באויר חשיב דמבטל שימוש הרבים בגובה רה"ר, והנה אם כי זה לשון רש"י ז' א' סוד"ה חייב, מ"מ ודאי דבפשוטו אינו כן אלא דעד י' טפחים מישך שייך לקרקע וצ"ע, ובפשוטו אדרבא מכל הנך ראיות מוכח דגדר מקו"פ הוא משום דנחשב כמקום בפנ"ע, ולכך גם ענף שע"ג אויר רה"ר הוי מקו"פ.

ג) ויש בזה נפק"מ בטעמו של החזו"א, באופן דיהא זיז בולט לאויר רה"ר, בשיפוע המתלקט י' מתוך ד', דלדעת החזו"א סי' ק"ח וגליונות פ"ד ה"ט אין לו דין מקום ורשות כלל, דלפי החזו"א הנ"ל יהא נידון כמקו"פ, אולם להנ"ל כיון דאינו רשות בפנ"ע חשיב כמונח באויר רה"ר.

¹⁷ והנה בהא דאבן פחות מג' הוי רה"ר, עי' בגמ' צ"ז א' דטעמא משום לבוד, וכן כתב הרשב"א ריש שער ג', וכ"כ במ"ב שמ"ה כ"ח, וכבר נודע הקו' דבסוגיין מבואר להדי' דמשום דריסת רבים אתינן עלה, וכן מבואר בדף ז' א' דהיזמי והיגי לאבוי ורבא וצואה לחייא בר רב כיון דלא דרסי בה רבים הוי מקו"פ אף בגובה פחות מג', אולם קיי"ל דלא הוי מקו"פ מחמת דהוי דין לבוד, ועי' בחזו"י דביאר דהסוגיא בדף צ"ז א' קאי למסקנא בדף ז' א', והשתא אי נימא דטעמא מדין לבוד תקשי איך יתכן דאבן ברה"ר מסלק מהמקום שתחתיו דין רה"ר, והאבן גופי' הוי רה"ר בפחות מג' מחמת דמתבטל לרה"ר ואמאי אין המקום גופא שתחת האבן בטל לרה"ר, וצ"ב.

ד) אלא דיש להעיר דלפי החזו"א נמצא דזיו הבולט לכרמלית יהא כרמלית ולא כמקו"פ, דהא בכרמלית ליכא תשמיש הרבים, אולם עי' בראשונים ק' ב' דמבואר להדי' דהוי מקו"פ, וצ"ע טובא, וע"ע מה דנתבאר בדף ק' ב' דמתבאר מהרמב"ן דיש בזה חילוק בין זיו רחב ד' לאינו רחב ד'.

ה) והנה עי' ברמ"א שמ"ה סי"ט פלוגתת רש"י והר"ן אי שייך מקו"פ בכרמלית או דאמרי' מצא מין את מינו, והנה טעמא דרש"י נראה דהוא משום דהוי מקום בפנ"ע, ולא שייך לומר בזה דמבטל הילוך הרבים, דהא בלא"ה בכרמלית ליכא הילוך הרבים, אלא כיון דהוא מקום בפנ"ע אינו מתבטל לכרמלית, ובפשוטו הר"ן נחלק רק מדין מצא מין את מינו, אולם יש לחלק דרך אבן ברה"ר יש צד דכיון דתחתיו הוי רה"ר, לא שייך לומר דהמקו"פ שמעליו חולק רשות לעצמו, אבל בחריץ עמוק ג' יתכן דכו"ע מודו דחשיב מקום בפנ"ע, ולכך הוצרך הר"ן לטעמא דמצא מא"מ, אולם זה ודאי דרש"י דס"ל דאבן גבוה ג' בכרמלית הוי מקו"פ, ע"כ דס"ל דאין יסוד דין מקו"פ מחמת דמבטל דריסת הרבים, אלא רק משום דהוא מקום בפנ"ע, אולם לפי התוצ"ח הנ"ל הרי כ"ז באבן דחולק רשות לעצמו, אבל בכלי דנקט התוצ"ח דאינו נידון רשות בפנ"ע יהא הכלי כרמלית ולא מקו"פ.

ועי' ברמ"א שנה"ס ג' לענין צואה בביה"כ דהוא כרמלית, דלפי הסוברים דשייך מקו"פ בכרמלית, דינו כמקו"פ אף באינו גבוה ג', והנה אי נימא דיסוד דין מקו"פ הוא משום דהוי מקום בפנ"ע, הרי בע"כ צ"ל דגם בפחות מג' חשיב הצואה כדבר בפנ"ע, וע"ע בחזו"י שבת פ"א ה"ג דביאר ע"ד סברות הנ"ל.

ט) והנה רע"א מק' דלפי תוס' יהא הדין דזורק אבן גבוה ג' פטור כיון דהוי כזורק מרה"י למקו"פ, ועי' בקה"י דמעיקרא דן דדוקא כוורת דהקרקע שתחתיו הוי רה"י נאמר פטור דכוורת, אבל אבן אף דהוא מקו"פ וחולק מקום לעצמו, מ"מ כיון דתחתיו רה"ר חייב, אולם דחה דבתוס' מוכח דלא בעי' לדין כוורת שיהא בטל הקרקע שתחתיו, והנה אי משום הא י"ל דאעפ"י דכוורת אינו תלוי בקרקע שתחתיו, אלא סגי במה דהוא עצמו מונח באויר עצמו שהוא רה"י, מ"מ שאני אבן דלפי הצד דאינו מבטל שם רה"ר, אלא דע"ג הוי מקו"פ כיון דהוא רשות בפנ"ע, א"כ הרי תוך האבן דהוא אטום אין לו שם רשות ואינו חולק רשות לעצמו, נושאני דבילה דמבואר בתוס' צ"ט ב' דבמניח מחט תוך הדבילה נמי פטור, משום דביטלה לגמרי לכותל, ואדרבא י"ל דמה"ט גופא גם במניח על הדבילה חשיב כמניח ע"ג מקו"פ, דכיון דאין רה"ר בוקע לתוך הדבילה מחמת דהוא אטום, שוב גם ע"ג הדבילה אין שם רה"ר, דלא יתכן דתוך הדבילה אינו רה"ר, וע"ג הוי רה"ר, וממילא באבן גבוה ג', כיון דנקט בקה"י דכ"ז שלא ביטל את האבן הוי הקרקע שתחתיו רה"ר, הרי מסתברא דלא יתכן דתוך האבן נפקע ממנו דין רה"ר, וממילא אמאי לא יתחייב על זריקתו, הא הוי אויר של רה"ר, ועדיין קשה קו' הקה"י על רע"א.

ולכאור' מוכח מזה דס"ל לרע"א דאבן מפקיע דין רה"ר מהמקום שתחתיו, מחמת דלא דרסי בו רבים, ולכך נקט דלפי תוס' זורק אבן כזורק למקו"פ.

י) והנה לפי החזו"א דטעמא דזורק כוורת פטור משום דלא שייך בה הדין דאין כרמלית בכלים, כיון דיש לה דין רשות ופקע מינה שם כלי, הרי בהכרח דכל עיקר הטעם דזורק כוורת פטור משום דדמי לזריקת אבן, ודינא דרע"א מוכח מעיקר הסוגיא דפטור, ולא שייך לומר בזה כנ"ל ברע"א דפקע שם רה"ר מתחת האבן, דהא בכפאה על פיה ומחצה דפטור, הרי ודאי דהאזיר פחות מג' שתחת הכוורת, אף דהוי שיעור לבוד, לא מתבטל שם רה"ר מיניה, ובזה

שפיר תקשי הרי כיון דהקרקע מתחתיו הוי רה"ר, ממילא מקום מחיצות הכוורת גופה נמי הוי רה"ר, ואמאי הוא נידון כזרק כוורת למקו"פ.

וצ"ל דאזיל רע"א לשי' בגליון לאמת ליעקב דזיו הוי מקו"פ מחמת דמבטל שימוש הרבים באויר, וממילא נמצא דגם כשהכוורת באויר היא מקו"פ מחמת דאין שם שימוש הרבים.

י"א) והנה אם אנו כנים בזה, נמצא דכל מה דנקט רע"א דזורק אבן לרה"ר פטור, הוא רק אי נימא דהמקום שתחתיו אינו רה"ר, אבל אי נימא דהמקום שתחתיו הוי רה"ר, אע"ג דלענין כוורת סגי בזה לפוטרו, מ"מ באבן אינו סברא לפוטרו, ולפי"ז לרחב"ט צ"ז א' דתוך ג' נידון כמונח יהא חייב זורק אבן, כיון דבאותו זמן דבא לתוך ג' הרי היה הקרקע שתחתיו רה"ר, ורק לרבא ק' א' דבעי' הנחה ע"ג משהו, שייך לפוטרו מחמת דכשבא האבן לקרקע בטל מינה שם רה"ר.

אי בעי מנח

תד"ה רחבה [הא'] - פר"ח וכו' וצריך שיהא אויר ד' בתוך הכוורת וכו'. ועי' ברי"ף שכתב ג"כ כד' הר"ח, ובפשוטו זהו כונת הרמב"ם בפי"ד שכתב דרה"י היא מקום המוקף ד' מחיצות "וביניהן ארבעה על ארבעה", ועי' בט"ז בסי' שמ"ה סק"ב שדחק בלשון הרמב"ם דביניהן היינו בצירוף עובי המחיצות אולם ברמב"ם בפיה"מ בסוגיין כתב להדיא דצריך שיהיה החלל בפ"ע ד' על ד'.

ועי' ברמב"ן במלחמות וברשב"א ובעבוה"ק דהסכימו לדעת תוס', והעמידו לסוגיין בכורת של קנים שמחיצותיה רעועות שא"א להניח עליה מידי ולהשתמש, והיה אפ"ל דר"ח ג"כ מודה לרש"י וכל דבריו מיירי רק בכורת שמחיצותיה רעועות וכמש"כ הרמב"ן, אולם מדברי הראשונים לא משמע הכי.

ולולי ד' תוס' י"ל דגם רש"י מודה לר"ח דעובי המחיצות אינו מצטרף, אולם הרי כבר כתבו האחרונים דמסתבר דלפי רש"י דינא דכוורת מיירי אף בזורקה כשהיא שוכבת, דסגי במה שיש לו שם רשות בקומתו, והנה כבר כתב בשעה"צ שמ"ה ס"ק ס"ד שכל הנידון אי מצרפינן לעובי המחיצות הוא רק כשיש חלל בין המחיצות אבל בעמוד ודאי דסגי בדע"ד בין הכל, ולפי"ז י"ל בד' רש"י דגם אם א"א לצרף את עובי המחיצות מ"מ לנידו"ד סגי בדע"ד עם המחיצות דהא בכה"ג יש על הכורת שם רה"י אם יכפה אותה על פיה דאז תהיה הכורת רה"י מדין עמוד.

שם - אע"ג דאין אויר גבוה י' וכו' דהלכתא גידוד וכו'. ועי' ברשב"א דתי' "איכא למימא דהו"ל כבית שאין בתוכו עשרה וקרויו משלימו לעשרה דעל גגו מותר להשתמש בכולו וכגדוד ה' ומחיצה ה' שמצטרפינן" וצ"ע מה זה ענין לבית שאין תוכו י', הרי הבית מובדל בגידוד לחוד, [ועי' בצ"ח ז' ב' דכתב דהרמב"ם השמיט לדינא דבית שאין תוכו י' ויון דלמאי דקיי"ל דגידוד ומחיצה מצטרפים, תוכו נמי הוי רה"י, וצ"ע].

ועי' בריטב"א דתי' על ר"ח דחשיב רה"י משום דחזי לכפותו ולהשתמש בו, והביא ראיה לזה ממ"ש בפרק חלון אי בעי מנח מידי ומשתמש, וצ"ע ג' שייך לומר כן בהפכה על פיה, וכמו"כ צ"ע הרי בדעת הר"ח ע"כ מוכח דהכא לא שייך דינא דאי בעי מנח מידי ומשתמש.

(א) שם - ואין נראה וכו' משום דחזי למינח וכו'. עי' ברשב"א דהק' על תוס' מהא דס"ל לאביי דחלקה במחצלת פטור, משום דהנחת מחיצה וסילוק מחיצה בהדי הדדי קאתו, ואמאי לא אמרי' אי בעי מנח, וע"כ דרך בכותל בריא אמרי' אי בעי מנח, אבל בכותל רעוע אינו מצטרף, ומה"ט מחצלת דכוורת נמי לא מצטרף כיון דהוי רעוע, וכן פסק הרשב"א בעבוה"ק שער ג' א-י"ד, וכן ביאר הרמב"ן במלחמות לסוגיין.

וברשב"א בסו"ד הביא לדברי הירשולמי דבעי' שיהא עומד מרובה על החלל, ועי' ברשב"א צ"ט א' דמבואר שם דכוונתו דלפי"ז יש ליישב דכיון דליכא עומד"ר במחצלת אינו מצטרף לחלל הבור, וציין לדבריו בסוגיין.

והנה בעיקר דין אי בעי מנח, דעת תוס' בעירובין ע"ח א' דל"ה רה"י רק על גבה ולא על תוכה, ועי' תוס' גיטין ט"ו ב' פ' דגידוד ה' ומחיצה ה' איירי בתל גבוה ה' שהיה ע"ג מחיצה ה', והק' התוס' דא"כ ודאי דמצטרפין מדין אי בעי מנח מידי ומשתמש, ותי' התוס' דאיירי ברחב הרבה. ובתוס' הרא"ש בגיטין שם תי' "דהא דאמרין דחשיב רה"י משום דאי בעי מנח מידי עליו ה"מ ראש העמוד וכן חולית הבור והסלע לענין הנוטל מהן והנותן על גביו, אבל גבי תל אפי' מנח מידי עילויה ע"ג הוי רה"י אבל תוכו הוי כרמלית כמו בית שאין תוכו עשרה וקיריו משלימו לעשרה" [וצ"ב מה מוכיח מבית].

ובחי' הגר"ח יישוב לפי"ז קו' תוס' על ר"ח, ומשום דכיון דתוך הכוורת ל"ה רה"י ל"ש לפוטרו על הוצאת הכורת, דלרש"י אין כאן זריקת רשויות, ולתוס' ל"ש לדון את הכוורת כמונחת ברה"י, וכן יישוב לפי"ז קו' הרשב"א מההיא דמחצלת דכיון דתוכו לא הוי רה"י שפיר פטור על הנחת המחצלת, וכן הביא בחת"ס בשם רבו רנ"א ז"ל, וכ"כ בצל"ח ק' א', ודן הגר"ח דתוכו יהא חורי רה"י, וכתב דתלוי במחלוקת הפוסקים אי בעי' שיהא בחור רוחב ד', ועי' שפ"א דביאר נמי דהנידון בין תוס' לרשב"א אם תוך הבור הוי חורי רה"י, ע"ש.

ובחז"א ס"ב ס"ק י"ב דן דלא שייך דין חורין בהא דאי בעי מנח, חדא משום דכשיניח א"א להשתמש בבור, ועוד כיון דכל דין חורין הוא מדין טפילות, וכיון דהבור הוא העיקר לא שייך דין חורי, וכבר נודע להוכיח כדברי החזו"א מדברי התוס' הרא"ש הנ"ל בגיטין דתי' דליכא דין אי בעי מנח בגידוד ומחיצה משום דלא מהני לתוכו, והרי הכא לא שייך תי' הגר"ח כיון דרחב ד', ואמאי לא הוי חורי רה"י, וע"כ כחזו"א.

(ב) ובעיקר קו' הרשב"א ממחצלת, הק' בשערי ציון סו"ס ז' ובחזו"א ס"ב ס"ק י"ב הרי כל הדין דאי בעי מנח שייך בחוליה גבוהה י' דמחמת הא דאי בעי מנח נידון כעמוד, אבל במחצלת הרי אם יניח הוא שוה לרה"ר, ולא שייך לדון שיהא רה"י מדין אי בעי מנח, ועוד הק' דאיך יתכן דיהא רה"י תוך הבור, הא בעי' מחיצה לד'.

וכבר נודע ליישב [עי' עבודת עבודה עמ' רפ"ח ועוד] עפ"י דברי הרשב"א בדף ק"א א' דיישב קו' תוס' על רש"י מדוע בביצאתא דמישן לא אמרי' אי בעי מנח, ותי' הרשב"א דדוקא באופן דכבר יש ד', אלא דהיתידות אינם רחבים ד' אמרי' אי בעי מנח, וכן בהא דבור וחוליתו כיון שיש בהם ד' אמרי' אי בעי מנח, אבל באופן דבא לעשות רשות לכתחילה כההיא דביצאתא דמישן לא מהני הא דאי בעי מנח, והוכיח כן מנעץ יתידות ברה"ר דהתם נמי לא הוי רה"י מדין אי בעי מנח, כיון דהמקום שבין היתידות הוא רה"ר ולא רה"י וא"א לצרפו לשיעור ד' של רה"י, ועי' בחזו"א סי' ס"ח ס"ק כ"ב-כ"ג דהבין דכוונת הרשב"א דמיירי דיש ד' בתוך הבור, ומצטרף החוליא נמי להיות רה"י, וע"ש מה דתמה דתיפו, ל מדין ק"ו, ואף אם הבור עמוק י' נמי שייך ק"ו, וע"ש עוד מה דהק' עליו, אולם בפשוטו יש לבאר דכוונתו דבאמת לדין מקום ד' מצרפין את הבור והחוליא, אלא דאכתי יש חסרון דא"א להשתמש בו

תשמיש של ד', ולזה מהני הא דאי בעי מנח, ובוזה מתבאר לשון הרשב"א בעירובין ע"ח דביאר לדינא דאי בעי מנח מידי ומשתמש "או דלמא הרי הוא כבית מלא כלים ומניח עליהם מידי ומשתמש", והיינו דבאמת מקום הרשות הוא הוא בעמוד, אלא דאיכא חסרון דמחמת היתירות א"א להשתמש בו, וע"ז הא דאי בעי מנח דחשיב כשימוש במקום שלמטה כיון דהוי כאילו הוא מלא כלים, [ועיקר היסוד מבואר בקה"י דדין אי בעי מנח הוא רק משום דמצרפים את המקום שלמטה למקום שלמעלה ובצירוף שניהם יש כאן ד'], ולפי"ז א"ש קו' הרשב"א ממחצלת, דאבמת מקומו הוא למטה, אלא דאיכא חסרון תשמיש ולזה שפיר מהני אי בעי מנח דהוי כאילו תשמישו בקרקע הבור, ולכך לא איכפ"ל דכל צורת תשמישו הוא רק לכשיבטלו המחיצות.

ג) וראיה לזה, דהא שיטת הרמב"ן צ"ט ב' דבעמוד ל"א דרה"י עולה לרקיע, וצ"ע דא"כ איך מועיל ביתירות אי בעי מנח מידי ומשתמש, הא אם יניח דף לא יהיה המקום שעל גביו רה"י אלא מקו"פ, וע"כ דאין אנו דנים על המקום שלמעלה אלא על המקום שלמטה, וכל הסברא דאי בעי מנח מידי היא רק כדי לצרף את ב' המקומות למק"א כדי שיהיה כאן מקום תשמיש של ד'.

אבל תוס' ס"ל דגדר הדין דאי בעי מנח דדנים דמקומו למעלה והוי רה"י, ולכך לא מהני על תוך המחיצות, ומה"ט הק' על רש"י דגם בביצאתא דמישן נימא אי בעי מנח.

והנה הובא לעיל סק"א קו' התוס' אמאי ל"א דע"ג התל הוי רה"י מדין אי בעי מנח מידי ומשתמש, אולם לשי' הרשב"א א"ש היטב דלולי הדין דגדוד ה' ומחיצה ה' מצטרפין לא שייך לדון את המקום שתוך המחיצות כחלק מרה"י דהרי מקום זה אין לו מחיצות כלל, ואינו בכלל רה"י, וכל קו' תוס' הוא לשיטתם דגדר דין אי בעי מנח הוא לדון את המקום שלמעלה לרה"י, ולכך הק' דע"ג המחיצות א"צ לדין גדוד ה' ומחיצה ה'.

ד) אולם לפי"ז צ"ע, שהרי הרשב"א יישב עוד עוד את קו' עפ"י דברי הירושלמי דבעי' עומד מרובה, ואי נימא דהרה"י הוא בקרקע הבור, לא שייך בזה דינא דהירושלמי דבעי' עומד, וצ"ע.

גמ' - רבא אמר וכו'. עי' ברשב"א [דפוס ז"י משנת תשס"ג] דכתב דזרק מרה"ר לרה"י חייב כיון דרה"י עולה עד לרקיע, והוסיף דלי נראה דכה"ג אפילו גבוהה עשרה ורחבה ארבעה חייב, דכיון דרה"י עולה עד לרקיע אין כלי חולק בו רשות לעצמו, ולא חשיבא רשות לעצמה אלא ברה"ר שאין תופסת אלא עד עשרה, אולם כתב דאפשר דאפילו ברה"י פטור דכל שגבוהה עשרה ורחבה ארבעה יצאה מתורת כלי והויא לה רשות לעצמה וכזורק רה"י לרה"י הוא דכל מקום שהוא רה"י הוא, עכתו"ד, והיינו דמפרש לפטור דזריקת כוורת כדעת רש"י, ולכך כתב מתחילה דבזורק מרה"ר לרה"י יש לחייב אף בזריקת כוורת גבוהה י' ורחבה ד', כיון דברה"י שעולה עד לרקיע אין דבר חולק רשות לעצמו, ואי"ז זריקת רשויות, וס"ל להרשב"א דפטור דזריקת רשויות הוא רק בדהוי רשות בפועל במקום זה, וזה כדעת הסוברים דאם זרק הכוורת מוטה על צידה חייב גם לדעת רש"י, ושוב דן הרשב"א דאפשר דאפי' בזורק כוורת לרה"י פטור, דאף דאין דבר חולק רשות לעצמו ברה"י, מ"מ כלי גבוה י' ורחב ד' דתורת רשות עליו, ה"ה חולק מקום לעצמו אף ברה"י, וע"כ הוי כזורק רה"י לרה"י ושייך בו פטור דזריקת רשויות.

אולם ד' הרשב"א צ"ב, דמ"מ הרי בשעת העקירה שעקרה מרה"ר הוא רשות לעצמה, וכמו דאינו חייב בהוי ההנחה על רשות, ה"נ אינו חייב בדהוי העקירה על רשות, וכן צ"ב על תחילת דברי הרשב"א דאף דבשעת ההנחה אין איגודו במקו"פ, אך הרי בשעת העקירה שעקרו מרה"ר הוי איגודו במקו"פ, ומ"ט הוא חייב.

ויש שרצו לבאר דהרשב"א מיירי בגוונא דהיתה הכוונה מוטה על צידה ברה"ר שאין איגודה במקו"פ, וע"כ הוא דחייב, ולפ"ז ניחא גם מש"כ הרשב"א לחייב אף בזורק כוורת רחבה ד', ולא מיפטר משום דבשעת העקירה הוא רשות לעצמה, דכיון דאיירי שהיתה מוטה על צידה ועקרה, הרי דבשעה זו שהיא מוטה על צידה אין תורת רשות עלי', ושפיר יש לחייב על זריקתה.

והנה בעיקר הקו' ע"ד הרשב"א בתחילת דבריו, דמ"ט לא מיפטר משום דבשעת העקירה שעקרו מרה"ר הוי איגודו במקו"פ, יש שרצו ליישב עוד דמיירי בגוונא שהגביה הכוורת בידו והרגיע ידו דחשיב כמונחת בידו וזרקה, דכה"ג אין לפטור משום איגודו במקו"פ, משום שאינו אוכל כל הרשות, וכמש"כ הרשב"א לקמן צ"ט ב' [וזה רק לצד דלפי הרשב"א בעי' דבפועל יהא אוכל כל הרשות]

אולם לדרך זו לא יתישבו ד' הרשב"א בזרק כוורת רחבה ד', דבזה יש לנו לפטור אף בשנחה הכוורת בידו וזרקה, משום דבשעת העקירה הוא הכוורת רשות לעצמה, ואין לומר דכיון דהויא ביד האדם אינה חולקת רשות להיות רה"י, שהרי להדיא מבו' בסוגיית הגמ' לעיל ה' א' דלדעת ריב"ז אף טרסקל שביד האדם הוי רה"י, ועיי"ש בחי' הרמב"ן, אלא דהי' מקום לומר דכ"ז הוא רק לריב"ז לטעמי' דס"ל דאמרי' גוד אחית, וע"כ חשיב הטרסקל כמונח בקרקע, אך לדידן דלית לן גוד אחית אין כלי חולק רשות לעצמו אלא כשהוא מונח בקרקע, וכמו דבאמת פי' באבהעו"ז שם לפי דרכו, אולם הרי בד' הרשב"א שם מבו' דמדמי דכמו דכלי חולק רשות לעצמו להיות רה"י, ה"נ הי' בדין שיחלוק רשות לעצמו להיות כרמלית, ואך דמשני דתוך י' אינו חולק רשות לעצמו אלא הוא בטל לרשות, ואם כל הא דכלי שביד האדם חולק רשות לעצמו להיות רה"י, הוא רק משום דאמרי' גוד אחית וחשיב כמונח בארץ, הרי דל"ש ה"ט בכלי שאינו נעשה רה"י דלא אמרי' בי' גוד אחית, וכאשר כן פירש באמת בחי' אבהעו"ז שם לתי' הגמ', ומ"ט הוא חולק רשות לעצמו להיות מקו"פ, בדהוי למעלה מי' שאינו באויר הרשות, וע"כ דכלי שביד האדם חולק רשות לעצמו להיות רה"י אף בלא דנימא גוד אחית.

ועוד י"ל דהנה הרי לדעת רש"י דפטור דזריקת כוורת הוא משום דהוי זריקת רשויות, הרי לא פטרינן משום זה רק בזריקה, אך בהעברה חייב, שכן הי' משא בני קהת, וכמש"כ בפסקי הרי"ד ובאחרונים, ולפ"ז י"ל דע"כ אין לפטור משום הא דהויא העקירה עקירת רשות, דהעקירה דהויא בידו ה"ה כהעברה, דליכא בזה פטור דזריקת רשויות, והא דחייב בכה"ג, הוא משום דל"ב שתהא כל המלאכה דרך העברה או דרך זריקה, אלא אף בשעקר דרך העברה והעביר והניח דרך זריקה חייב, ועי' רש"ש לעיל ג' ב' כע"ז, וצ"ע בזה.

כפאה על פיה

גמ' - כפאה על פיה ז' ומשהו חייב ז' ומחצה פטור, רב אשי אמר אפילו ז' ומחצה חייב מ"ט מחיצות לתוכן עשויות. ומצינו בזה ג' שיטות בראשונים -

א) דעת רש"י דמיירי באינה רחבה ו', ובז' ומחצה פטור כיון דאגוד במקו"פ, אבל בלא כפאה ליכא דין לבוד, דליכא לבוד אלא במחיצות, וביאר בבעה"מ דאי הוי רחבה ו', אף בז' ומשהו יהא פטור, כיון דמדין לבוד הוי רה"י כיון דעובי השוליים מצטרפין לגובה י', וכן בארו בתוס' הרא"ש ובר"ן.

ב) ונמצא לפי"ז דלרש"י סגי בבית שאין תוכו י' כדי לפוטרו כדין זורק כוורת, ובראש יוסף הק' דהניחא לטעמא דתוס' דפטור כוורת משום דהוי כזורק מרה"י לרה"י, דבזה סגי מה דע"ג הוי רה"י, אבל לרש"י דטעמא משום דאין חיוב הוצאה על זריקת רשויות, הרי בכה"ג דאינו רה"י רק על גבו אינו רשות ואמאי פטור, ומכח זה הוכיח הראש יוסף דרש"י נמי מודה לטעמא דתוס', וכן משמע בריטב"א דהק' דודאי אף ברחבה ו' פטור הזורק כיון דלא פטור אלא בזורק רשות ולא בזורק כלי, והוסיף דלא מבעיא לרש"י דודאי יהא חייב בכה"ג, אלא אף לתוס' יהא חייב, ומבואר דלרש"י פשוט טפי דלא שייך בזה טעמא דזריקת רשויות, [ולד' הגר"ח דהיכא דלא הוי רה"י רק על גבו ליכא פטור דזריקת רשויות, נמצא דבז' ומחצה אולי יתכן לפוטרו מחמת זריקת רשויות, ולא כהראש יוסף, אולם בז' ומשהו דפטור ברחבה ו' ע"כ צ"ל כטעמו של הראש יוסף מחמת טעמא דתוס' דהוי זורק מרה"י לרה"י].

עוד יש לדון דלא יתכן לומר דכוונת רש"י דסגי בגובה י' ע"י לבוד דיחשב כזריקת רשות, דהא הפנ"י והראש יוסף בארו דלרש"י שייך פטור דזריקת כוורת גם בזורק כוורת כשהיא שוכבת, ומשום דאינו תלוי במה דבפועל הוא רה"י, אלא בעי' שיהא חפצא של רה"י, וא"כ הרי ברשות של לבוד נימא איפכא דכיון דאינו חפצא של רשות לא שייך בכה"ג פטור דזריקת רשויות, וי"ל.

ג) עי' בשיטה לר"ן דתמה על רש"י אמאי בז' ומחצה פטור, הרי לא שייך דין לבוד אלא באין סופו לנוח, והביא די"א דכוונת הגמ' לגוד אחית, ואמרי' גו"א תוך ג' אף בסופו לנוח, וכ"כ בריטב"א, ותמה הר"ן דודאי אף בכה"ג ל"א גו"א כיון דסופו לנוח, ודמי למעביר דרך מקו"פ דחייב, כיון דסופו לנוח ברה"ר, ותי' הריטב"א דשאני תוך ג' דחשיב כמונח ע"י גוד, [ויש לדון אם זה שייך לנידון דתרי הלכתא ל"א], אולם הר"ן תמה דודאי מעביר דרך סטיו חייב אף במעביר תוך ג', וכן עי' בר"מ מקזיס דביאר בדעת פסקי הרי"ד דסוגיין מיירי בדין גו"א ולא מדין לבוד.

ד) עי' במהרש"א דתמה דאי אינה רחבה ו' אמאי בז' ומחצה פטור מחמת דאגוד במקו"פ, הא כיון דאינה רחבה ו' ליכא גו"א על פחות מד' כמבואר ברש"י ט' א' ד"ה פתח דל"א גו"א בפחות מד', ועי' חת"ס דחידוש דרך לגבי שם רה"י בעי' רחבה ו', אבל לגבי הדין דאין גו"א לפחות מד' סגי במה דיש בו כדי לרבע ד', וע"ע פנ"י דתי' דבאמת בהא גופא פליגי, וע"ע בקה"י סי' ט' סק"ב מה דתי'.

ה) ובמה דביאר רש"י דבלא כפאה חייב בפחות מ' כיון דאין דין לבוד רק במחיצות, עי' בפסקי הרי"ד דתמה דמוכח מכמה דוכתי דאמרי' לבוד לא רק במחיצות, ותי' בחי' הר"מ מקזיס דודאי דין לבוד דחשיב דליכא הפסק בינו לארץ שייך אף לא במחיצות, אבל הכא דבעי' למיעבד למחיצת י', בעי' לחידוש דין לבוד דמחיצות דחשיב דהמחיצות מתארכות וכאילו האויר חלק מהמחיצות, וזה לא שייך רק בכפאה על פיה ולא בעומדת על שוליה.

ו) ובעיקר יסוד דברי רש"י דליכא דין לבוד רק במחיצות, יל"ע טובא דמ"ש מהא דאיתא ק"א א' דעמוד גבוה י' ורחב ד' ואין בעיקרו ד' ויש בקצר שלו ג', אמרי' גו"א אף לרבנן כיון דליכא בקיעת גדיים בכה"ג, ומבואר דאף בליכא מחיצות אמרי' גו"א, ומ"ש דלבוד לא אמרי' בכה"ג.

ואולי י"ל עפ"י"מ דיסד בחזו"א ס"ח י' דדינא דגו"א אינו נידון כאילו יש מחיצות, אלא דדינן על הרשות שלמעלה מי' כגדורה מהרשות שלמטה, אבל בדין לבוד י"ל דחשיב כנתארכו המחיצות, ולכך אעפ"י דס"ל לרש"י דסגי במה דע"ג הוי רה"י כדי לפוטרו מחמת דינא דכוורת, מ"מ כ"ז באופן דאיכא מחיצות מדין לבוד, דכיון דהמחיצות של הכלי נתארכו חשיב דהחפץ גופי' יש לו דין רה"י, אבל באופן דבעי' לדין גו"א, דהוא רק דדינן כאילו המקום שלמעלה גדור במחיצות, לא סגי בהכי לפוטרו כדין כוורת.

ז) [חורף תש"ע] והנה רש"י כתב דבלא כפאה ל"א לבוד כיון דליכא לבוד רק במחיצות, ולכאוי' יש לדון דהא אם על גבו אמרי' לבוד ע"כ דזה בכלל לבוד למחיצות, דהוי מחיצת גידוד, וא"כ הרי מה החילוק אם אם שול"י למעלה או למטה, הרי לענין גידוד ליכא נפק"מ אם יש לו תוך או לא, וא"כ גם בשול"י למטה נימא לבוד להחשיב כל השוליים כנמשכים עד הקרקע, והוי מחיצת גידוד.

וע"כ מוכח דבאמת גידוד אינו בכלל לבוד דמחיצות, אלא דכוונת רש"י דבאמת אמרי' לבוד מחמת דיש כאן גדר מחיצה לגבי תוכו, וזהו דגורם דחייל שם מחיצה דמכוחו אמרי' לבוד, ואע"ג דאין תוכו י', מ"מ כמו דס"ל לרש"י דלא בעי' רחב ד' לשם מחיצה, ודלא כתוס', והביאור בזה דאף דרש"י יסד בעירובין ה' א' פ"ו א' שבת ט' ד"ה פתח נעול ותוס' עירובין פ"ז ב' הביאו כן מרש"י, מ"מ אי"ז דין בגוף החפצא של המחיצה דליכא מחיצה לפחות מד', אלא הוא דין ברשות דכל דאין לו חשיבות של רשות, לא חייל תורת גדירה, דדין גדירה הוא להחשיב את המקום שבתוך המחיצות כמובדל לעצמו, וא"א לגדור שטח שאינו מקום, וממילא נחשב כאינו מובדל מסביבותיו, אלא הוא רשות בפנ"ע, וכיון דבחפצא הוא מחיצה אמרי' לבוד, וה"ה ס"ל לרש"י דדין גובה י' אינו דין בעצם המחיצה וכדביאר הגר"ח פ"ז משבת דמה"ט ל"א כתותי מכתת, וכיון דאינו חסרון בגוף המחיצה אמרי' ביה לבוד דמחיצות, וכיון דאמרי' לבוד ממילא הוי ע"ג רה"י, ולעולם ליכא דין לבוד בגידוד.

שיטת תוס'

א) עי' בתוס' דבארו דכל הסוגיא מיירי ברחבה ו', אבל באינה רחבה ו' אף בז' ומחצה חייב, כיון דלא אמרי' לבוד אלא במחיצות, ואין מחיצות לפחות מד', ובגבוהה ז' ומשהו חייב, כיון דלא אמרי' לבוד אלא אם המחיצה רואה אויר י' בתוכה [וצ"ע מכאן על המ"ב שמ"ה ס"ט דנסתפק דדינא דבית שאין תוכו י' הוי תוכו רה"י מדאו', דא"כ יהא פטור מדאו'¹⁸], אבל בגבוהה ז' ומחצה פטור, דאמרי' לבוד ברואה בתוכו י', וכתב בקקיון דיונה דלפי"ז ע"כ מיירי דאיכא חלל ד' לולי השוליים, דהא ליכא דין לבוד באופן דאין תוכה רה"י.

וצ"ב סברת תוס' מדוע לא מצרפין את השוליים דהא גידוד ומחיצה מצטרפין, ובפשוטו הבאור בזה דס"ל דשאני מחיצה גמורה דהוי מחיצה על מקומה, אבל מחיצה דגידוד אינו מחיצה למקומו מחמת שהוא אטום, ואינו אלא מחיצה לעל גביו, ולא נאמר דין לבוד רק במחיצה גמורה, אולם אינו מיישב לסוגיין כלל, דהא בכפאה על פיה יש

¹⁸ [סוכות תש"ע] עוד יל"ע בזה דבשער הציון תרכ"ז סק"ג הוכיח מדינא דבית שאין תוכו י' דאין רה"י בתוכו, לגבי ישן תחת המיטה דבעי' י' מלבד עובי המיטה, וצ"ב דלא דמי דבבית איכא חסרון במחיצות כשאין בהם חלל י', אבל התם אינו שייך כלל לדיני מחיצות, ועוד יש לדון דהא הכא צידד הבה"ל דמדאו' הוי רה"י אף בתוכו, וי"ל דס"ל דישן תחת המיטה נמי הוי דין דרבנן, וצ"ע בכ"ז.

לדון דין לבוד על המחיצה לבד, דכיון דגידוד ומחיצה מצטרפין, נימא לבוד על המחיצה דלמטה, ואולי י"ל דאף באופן דאין שם מחיצה על כל המחיצה נמי ליכא דין לבוד.

(ב) עי' חזו"א ס"ב ס"ק י"א דהק' על תוס' אמאי בכפאה ז' ומשהו לא הוי ע"ג רה"י מדין גו"א, כמבואר בדף ק"א א' דעמוד גבוה י' ורחב ד' ואין בעיקרו ד' ויש בקצר שלו ג', אמרי' גו"א אף לרבנן כיון דליכא בקיעת גדיים בכה"ג. ותי' החזו"א - א) דלא אמרי' גו"א רק בדבר קבוע ולא בכלי נייד באויר, ונראה דהסברא בזה דכל דין גו"א שייך רק במקום דחלוק מעצמו, דבזה אמרי' גו"א והוי כגדוד עד הארץ, אבל במקום דאינו חלוק לעצמו לא שייך דין גו"א. ב) דאין כוונת תוס' דלא מהני לבוד לעשותו רה"י, אלא אעפ"י דהוי רה"י מחמת דין לבוד, מ"מ אין הנחה דלבוד פוטרת רק בהנחה של לבוד דמחיצות, אבל לבוד דכלים אינו מבטל עקירה ראשונה.

(ג) בתוס' בארו דטעמא דגבוה ז' ומחצה פטור משום דהוי רה"י, ועי' בראש יוסף ובשפ"א ובחי' מהר"ם בנט דתמהו מדוע לא בארו תוס' כרש"י דטעמא משום דאגוד במקו"פ, ובראש יוסף תי' דחדא מתרתי נקטו, ובשפ"א תי' דאין הנחה דלבוד מבטל עקירה ראשונה, ודבריו תמוהין דא"כ אכתי תקשי על טעמא דתוס' מדוע אינו חייב על ההנחה בקרקע.

אולם באמת דתימא על תמיהת האחרונים, דאדרבא תוס' לשי' לא מצו לפרש כרש"י דטעמא משום דאגוד למקו"פ, דהרי כיון דבארו דמיירי ברחבה ו', הרי הוי כולו ברה"י, ואינו אגוד כלל למקו"פ, ואדרבא אף האויר שלמעלה ממנו הוי רה"י כדין רה"י עולה לרקיע, וצע"ג.

(ד) [חורף תש"ע] הנה בפשוטו תוס' נמי אזלי כיסוד רש"י דלא אמרי' לבוד אלא במחיצות, אולם עי' היטב ברמב"ן וברשב"א דמבואר דנקטו בדעת תוס' דלא אמרי' לבוד רק בדבר שאינו כלי והיינו רשויות, אבל בכלים ל"א לבוד, והנה הרמב"ן במלחמות כתב כן לפי שיטתו, אולם בחי' נקט כן בדעת תוס' דטעמא דל"א לבוד באינה רחבה ו' כיון דהוא כלי, ורק ברחבה ו' דע"י דין לבוד הוי רה"י בתוכו ופקע מיניה שם כלי, שפיר אמרי' לבוד, וע"ז תמה הרמב"ן דהא קודם הלבוד הוי כלי.

ונפק"מ דהנה בהא דנקטו תוס' דלא אמרי' לבוד בז' ומשהו לאשוויי רה"י ע"ג, הנה אי ס"ל כסברת רש"י, טעמייהו דגידוד אינו נידון כמחיצה, ובפרש ליסוד החזו"א ס"ח י' וק"ח ח' דעמוד הוא רק הבדלת גובה, אולם להבנת הרמב"ן הביאור בזה דכיון דאין תוכו רה"י נמצא דדפנות הכלי במקומם אין להם תורת מחיצה, אלא כלי, ולא מהני מה דע"ג הוי רה"י, ורק בגבוה ז' ומחצה דתוכו הוי רה"י פקע מיניה תורת כלי.

שיטת הרמב"ן

(א) הרמב"ן במלחמות ובחי' ביאר בדעת הרי"ף דמיירי בין רחבה ו' ובין באינה רחבה ו', ובז' ומחצה פטור כמו דביאר רש"י משום דאגוד למקו"פ. ובז' ומשהו חייב משום דלא מצינו לבוד גו"א וגו"א בכלים. ובמג"א סי' תקכ"ב ס"ק ט' תמה על הרמב"ן מטרסקל לרבי יוסי ב"ר יהודה דאמרי' ביה גוד אחית אע"ג דהוי כלי, ועי' בפנ"י ט' א' ובקה"י סי' ט' סק"ב דתי' דריבר"י מיירי בטרסקל קבוע, בקנה הקבוע בקרקע, אולם הדברים תמוהים דהא בגמ' בדף ה' א' מבואר להדי' דריבר"י מיירי אף בטרסקל שביד האדם, ואפ"ל בדוחק גדול עפי"מ דביאר הרשב"א שם דקו' הגמ' רק על אופן דהטרסקל בידו למטה מי', ולא היה ס"ד כלל דמיירי בגבוה מי', אולם

אינו מועיל כלל דהא מבואר בראשונים שם דהסוגיא שם שייך לנידון דאין כרמלית בכלים, וכבר הרגיש בזה בפנ"י שם, [ניתכן דהסיבה דהפנ"י הק' רק מהראשונים ולא מגוף הגמ' וכנ"ל, כיון דיש לדחות בדוחק כנ"ל עפ"י הרשב"א]. ועי' בקה"י לנתה"מ שם דמבואר דנקט דכל המג"א רק מגוונא דהוא תוך ג' דמודו רבנן דאמרי' לבוד, וכן מדויק במג"א שם דזהו כל קו', [וצ"ב אמאי באמת הק' רק בסגנון זה, ועי' מחה"ש שם], ותי' ב' תי' - א) דגם הרמב"ן מודה דכל היכא דהקיף רשות ד' בד' מחיצות כלים אמרי' לבוד, ורק באופן דהכלי הוא גוף הרשות ליכא דין לבוד, אולם לפי"ז שמענו חי' גדול דאעפ"י דבדינא דגו"א מבואר בתוס' ק"א א' דאינו רה"י מתחת הטרסקל, מ"מ בלבוד חייל דין רה"י מתחתו. ב) דשאני הכא דאיכא עומ"ר, דהרי הטרסקל גבוה ז' והוא תוך ג'.

ב) ובעיקר דברי הרמב"ן כבר נודע לבאר דכוונתו דיש ב' דיני לבוד חדא לבוד דמיצות, ותו לבוד דכה"ת דחשיב כמונח, ובכלים ליכא לדין לבוד דמחיצות, ובזה מיושב קו' הרשב"א, אולם צ"ב דא"כ למאי ביאר הרמב"ן דאינו תלוי במחלוקת של רחב"ט ורבא משום דסופו לנוח כמעביר, הרי כל המחלוקת הוא בלבוד דכלים, והכא הרי בעי' ללבוד דמחיצות, וצ"ב.

ג) עי' ברמב"ן דכתב דנידוד אינו תלוי במח' רחב"ט ורבא דשאני הכא שהכורת עומדת להיות מונחת במקום זה גופא ובכה"ג כו"ע מודו דתוך ג' הוי כמונח, והק' הגרע"א דדבריו נסתרים מלקמן ק' ב' דרבא מיירי בין בסופו לנוח ובין כשאין סופו לנוח, אולם באמת דבר"ח פי' דכוונת הגמ' שם סופו לנוח מיירי שהמקום שתחתיו היה מקום שוה הראוי להנחה, ומקום שאין סופו לנוח היינו מקום מדרון שאינו ראוי להנחה כלל, וא"ש קו' רע"א, ועי' בהערות לפרק הזורק מה דכ' עוד בזה.

ד) עי' ברמב"ן דביאר דכה"ג דסופו לנוח כו"ע מודו משום דדמי למעביר דא"צ הנחה ע"ג משהו, וצ"ב מה ענין מעביר למקום שסופו לנוח.

ולכא' נראה דהרמב"ן סובר דיסוד החילוק בין זורק למעביר, דבזורק כיון דהושלם כח הזריקה, נמצא דהחפץ מצ"ע אינו עומד להתעכב במקום זה, משא"כ במעביר שלא נשלם עדיין פעולת ההעברה, ובעי' שהאדם ימשיך ויעבירו בכל רגע ורגע, שפיר דנים אותו כאויר שסופו לנוח, דהרי אם האדם יפסיק מלהוליכו ישאר החפץ מונח במקום זה. והנה בחזו"א סי' ס"ב ס"ק כ"ג חידש דכל הדין דמעביר א"צ הנחה ע"ג משהו הוא רק שרגליו וידו באותה רשות אבל כשגופו ברשות אחרת אין מעליותא למעביר מזורק, ולהג"ל אינו מוכן החילוק בזה.

ה) עוד הק' רע"א על הרמב"ן מהסוגיא בעירובין צ"ח דהיה קורא בספר ונתגלגל הספר מידו דאם לא הגיע לארץ גוללו אצלו, ול"ה כמונח, וצ"ב מנ"ל לרע"א דמיירי שהיה הספר עומד להגיע לארץ והוא קדם וגוללו אצלו, דלמא מיירי בספר קצר שא"י להגיע לארץ. ואולי ס"ל לרע"א דלדעת הרמב"ן א"צ שהחפץ יהיה עתיד להגיע לארץ, אלא סגי במה דהחפץ אינו עומד להעקר מכאן למקום אחר, ולכך הק' דגם בספר אין הספר עומד לילך למקו"א, וצ"ע בזה.

ו) עוד כתב הרמב"ן שם דאעפ"י דמבואר לק' צ"ט ב' דקיי"ל דלא אכפ"ל שהחפץ קאתי ממקו"פ, מ"מ שאני הכא דהנחה תוך ג' הנחה במקו"פ הוא, וצ"ב דכ"ז א"ש לרש"י שם דכל הריעותא הוא רק קודם ההנחה שהיה החפץ במק"פ וממק"פ קאתיא, וע"ז תי' דשאני הכא דגם לבתר ההנחה אכתי הוא אגוד למקו"פ, אבל הרי הרמב"ן גופי'

ביאר שם דהאוויר שע"ג העמוד ל"ה רה"י, וקמ"ל דלא איכפ"ל דאגוד למקו"פ, וא"כ מ"ט הכא איכא ריעותא דאגוד למקו"פ.

ואפ"ל דכל מה דמבואר שם דבעמוד ליכא ריעותא במה דהוא אגוד למקו"פ הוא רק משום דכל מקום ההנחה הוא ברה"י, ואף המקצת דנמצא במקו"פ חשיב כמונח למטה במקום חיוב, אולם כ"ז בהנחה גמורה, אבל בהנחה דלבוד דאינו הנחה גמורה, אינו מועיל דנדון דגם החלק העליון שייך למקום שלמטה, [ואין להק' דנימא התם דמשעה שהגיע החפץ לתוך ג' לעמוד איכא הנחה במצב של אגד למקו"פ דשאני הכא דהוא לבוד דמחיצות, משא"כ התם דהוא דין לבוד דכלים].

(ז) [חורף תש"ע] הרמב"ן והרשב"א הק' דהא לרחב"ט אמרי' לבוד אף בחפץ, ותי' דיסוד דין לבוד דרחב"ט היינו דהאוויר כמאן דליתא, ולכך לא שייך לומר בזה דהוא אגוד למקו"פ, דהא דנין כאילו הוגבה הקרקע, ורק בשולי' למעלה דדנין כאילו נמשכו דופני הכלי עד הקרקע וכאילו יש כאן כלי גבוה יותר מי' עד הקרקע הוא דנידון כאגוד למקו"פ, והך לבוד לא אמרי' רק במחיצות.

והנה עיקר הדבר דיש ב' דינים בלבוד, עי' תוס' סוכה י"ז א' ונפסק בשו"ע תרל"ב ס"ד, ומג"א סק"ה, וע"ש בפמ"ג דכתב "לבוד י"ל קרובים וסמוכים ממש זא"ז בלי הפסק כלל ויש עוד לבוד כאלו סתום המקום ההוא" ועי' רע"א בסוכה שם מה דהק' על תוס', ועי' היטב בקה"י תק"ב ס"א דיסד דיש ג' דינים בלבוד - א) כאילו האוויר כמאן דליתא ונתקרבו זה לזה. ב) דיש אופן דלא דנין דנתקרבו, אולם לא ממלאים למקום שביניהם, אלא דנתחדש דהאוויר אינו הפסק, ולכך באוויר פחות מג' בסכך אי"ז נידון כב' סככות, אלא כסכך א'. ג) דממלאים האוויר. אולם בפשוטו ברמב"ן הכא מבואר דליכא צד אמצעי, דאל"כ גם בלבוד דרחב"ט נימא הכי, והוי אגוד למקו"פ.

אולם בהא דנקט רש"י דע"י דין לבוד הוי אגוד למקו"פ, נראה דזה גם לרבא דפליג על רחב"ט וס"ל דבעי' הנחה ע"ג משהו, דהכא כיון דדופני הכלי נמשכים עד הקרקע, הוי כאילו גוף הכלי מונח בקרקע, ודומה לכלי שאחר דנח בקרקע הוא מתנועע בתוך עצמו דחלקו העליון יורד למטה, דודאי אינו מגרע בשם מונח בקרקע, אלא חלקי הכלי מתנועעיים בתוך עצמם, ופשוט.

עי' בר"ח דביאר ביאור מחודש בסוגיין דבגבוהה ז' ומשהו חייב כיון דבעת תשלום למחיצות עשרה נחה על הקרקע, אבל בז' ומחצה דבעת שנחה בארץ גבוהה מי' טפחים הוי כמוציא מרה"י לרה"י, והנה ממש"כ הר"ח דסיבת הפטור בז' ומחצה הוא משום דהוי כמוציא מרה"י לרה"י ע"כ דמיירי ברחבה ד', וצ"ב דא"כ גם בז' ומשהו נעשית הכורת לרה"י בעת ההנחה ויש כאן הנחה ברה"י, ועי' משנת ר"א דהאריך בדבריו בכמה אנפי.

ובפשטות צ"ל [וזה נכלל בדברי הגרא"ק שם] דס"ל לר"ח כמו שסברו התוס' בקושיתם דכל היכא שבעת ההנחה נעשית הכורת לרה"י א"א לדונה כרה"י מאחר וקודם ההנחה לא היו כאן מחיצות, ומשו"ה בז' ומשהו א"א לפוטרו מטעם דנעשית רה"י דהרי הרה"י נעשית רק ברגע ההנחה וזה ל"מ למפטריה, ואולם כ"ז שייך רק באופן דהמקום היה מקודם רה"ר דבזה אמרי' שהרשות אינה מתבטלת בב"א עם ההנחה, אבל למעלה מי' דל"ה רה"ר שפיר שייך לדון לאשוויי לכוורת רה"י גם כשהוא בב"א בזמן ההנחה.

אולם עדיין צ"ב מ"ט בזרקה על שוליה פטור, הא גם בזה לא נעשו המחיצות כי אם ברגע ההנחה וכמוש"כ התוס' דרק בשעת ההנחה נעשית הכורת לרה"י, וי"ל דס"ל לר"ח דבאמת כשזרקה על שוליה הוי כמונחת בעצמה ושפיר

הוי רה"י, ורק באינה גבוהה י"ט וכפאה על פיה, דכה"ג לא הושלמו מחיצות הכורת עד רגע ההנחה בזה כתב הר"ח דל"ח כנחה ברה"י מאחר וקודם ההנחה היתה המקום רה"ר דלא היו כאן מחיצות עשרה.

ובעיקר הסוגיא יש לעי' מדוע בז' ומחצה פטור הרי לאחר שירדו לארץ יש כאן הנחה גמורה על הקרקע, והנחה דלבוד אינו מבטל עקירה ראשונה, והנה לדברי רש"י י"ל דהחסרון באגוד למקו"פ הוא כעין החסרון במונח במקו"פ, דהוי חסרון בצורת המלאכה, אולם עדיין צ"ב לפי תוס' דנתבאר לעיל דאינו נידון כאגוד למקו"פ, וא"כ לאחר שנחה הכורת אין עליה שם רשות ויש כאן הנחה גמורה ברה"ר.

ועי' חזו"א ס"ב סק"ד דביאר דיש חילוק בין היכא דאח"כ נעשה בחפץ הנחה במקו"א להיכא שהחפץ הונח בקרקע של אותו מקום גופא, דכה"ג א"א לחייבו על ההנחה האחרונה, דהנחה זו כבר נעשתה מקודם.

ועוד מתבאר מדברי החזו"א ס"ב סוף ס"ק י"א דיש חילוק בזה בין לבוד דמחיצות לדין לבוד כמונח, דכל מה דהנחה דלבוד אינה מבטלת לעקירה הראשונה הוא רק בסתם חפצים דבזה אנו צריכים לדון מתורת לבוד דמונח והנחה זו אינה מבטלת עקירה הראשונה, אבל בכה"ג שההנחה נעשתה ע"י דין לבוד דמחיצות שאנו דנים את המחיצות כנמשכות לקרקע הרשות שפיר יש כאן הנחה גמורה בקרקע וזה מהני גם לבטל לעקירה הראשונה.

אמנם מד' הרשב"א בסוגיין מבו' לא כן, דברשב"א דן מ"ט בסוגיין בעי' לדין לבוד דמחיצות ולא סגי בדין לבוד כמונח, ותי' דע"י לבוד כמונח דייני' כאילו קרקע הרשות עולה למעלה משא"כ דין לבוד דמחיצות גדרו דמחיצות הכלי נמשכות ויורדות למטה, ולחזו"א ליכא קו' כלל דהרי דין לבוד כמונח אינו מבטל לעקירה הראשונה ואי"ז מועיל לפוטרו, ושפיר הוצרכה הגמ' לדין לבוד דמחיצות.

עמוד גבוה ט'

גמ' אמר עולא עמוד תשעה וכו' ורבים וכו' חייב. ומצינו בראשונים כמה נדונים בסוגיין - א) האם בעי' ט' טפחים מצומצמים. ב) אם בעי' שיהא העמוד רחב ד'. ג) אם בעי' מכתפין בפועל או דסגי בראוי לכיתוף, ונבאר השיטות בעזה"י.

אי בעי' ט' טפחים מצומצמים

א) עי' ברש"י דכתב דדינא דעולא נאמר דוקא בט' לא גבוה ולא נמוך, ועי' ברע"א דנקט דכוונתו דבעי' ט' מצומצמים, וכ"כ הרמב"ם פ"ד ה"ח וברשב"א בעבוה"ק ש"ג א-ד, ועי' ברש"י עירובין פ"ד ב' דהוכיח דעמוד י' אינו חזי לכיתוף מהא דעמוד י' אינו רה"ר, ובפשוטו צ"ב דהא עמוד י' טעמא משום דאיכא מחיצות, ואפילו חזי לכיתוף אינו רה"ר, אולם אי נימא כרש"י בסוגיין דמיירי באינו רחב ד' א"ש דע"כ מוכח ד' לא חזי לכיתוף, אולם צ"ב דברש"י שם משמע דתלוי בגובה י' והכא מבואר דרק ט' מצומצמים.

אולם ברא"ש ותוס' רי"ד כתבו דמט' ועד י' הוי רה"ר, ועי' בב"י שמ"ה ס"י דביאר דטעמא דהרא"ש משום דלמעלה מט' נמי ניחא תשמישתו, ועי' בביאור הגר"א דהוכיח מתוס' ד"ה א"ל דס"ל כהרא"ש, וכן דייק ברש"ש, נועי' עבודת עבודה עמ' רפ"ג דתמה על הגר"א דהרשב"א פסק בעבוה"ק כרש"י, ומ"מ כתב בסוגיין כתוס'.

(ב) ועי' ברע"א עירובין צ"ח א' דהוכיח דתוס' ה' ב' דבארו דמיירי בעמוד ט' שרבים מכתפים עליו ס"ל כהרא"ש, דאל"כ אמאי קתני משהגיע לי' הופכו, הרי עד ט' אינו רה"ר ויכול להופכו, ומזה הוכיח רע"א דע"כ רש"י ס"ל כרמב"ן דכותל משופע ככותל שאינו משופע וחשיב כאויר רה"ר, ויש לדון דרש"י מודה דכותל משופע אגב שהרבים מכתפין בגובה ט' הם משתמשים נמי עד גובה י', ורק בתל שאינו משופע ס"ל לרש"י דאין מכתפין ביותר מט', וכבר כתב כן בחת"ס בשם רבו רנ"א ז"ל, ועוד יש לדון כיון דהכיתוף הוא רק מט' עד י' נמצא דליכא מקום ד' להנחה, ומוכח לכאור' חידוש גדול דמצרפים למקום ד' גם את המקום שאין מכתפין בו, וכן מוכח בריטב"א לעיל ה' ב' דכתב לגבי טח דכילה דמיירי בכותל גבוה י' שיש בעביו ד', והרי עובי הכותל הוא רה"י ואיך מצטרף לכותל גופי' דהוא רה"ר, וכן יש לדון דאי נימא דבעי' בעמוד ד' גם מחמת דאין רה"ר פחות מד', ודאי דא"א לצרף לחלק העמוד שאינו נידון כרה"ר, וצ"ע בכ"ז.

(ג) עי' ברא"ש דביאר דלמעלה מי' דנשתנה לרשות אחרת אינו נידון כרה"ר, ורחב ד' הוי רה"י ובפחות מד' הוי מקו"פ, ומבואר דכל דהוי גובה י' אעפ"י דרבים מכתפין עליו, אינו נידון כרה"ר, אלא חולק מקום לעצמו. ונראה דמקורו מדינא דרקק לק' ח' ב' וק' ב' דלפי רש"י והרמב"ם בגבוה י' הוי כרמלית, וקשה כיון דאינו רה"י, ראוי שיהא רה"ר, וע"כ מוכח דכיון דגבוה י' חולק מקום לעצמו, וכן מבואר להדי' בשער הציון סי' שנ"ו סק"ג.

אי בעי' רחב ד'

(א) עי' ברש"י דכתב דכיון דהעמוד צריך לרבים הרי הוא רה"ר בין רחב ובין קצר, והק' רע"א דרש"י סותר לדבריו לק' צ"א ב' ד"ה אי נימא דכתב דבעי' רחב ד', ועי' בשפ"א לעיל ד' ב' דכתב דרש"י מודה דבעי' מקום ד' להנחה, וכל מש"כ רש"י בסוגיין בין רחב בין קצר הוא רק לענין דחשיב רה"ר, ורש"י בדף צ"א ב' מיירי לחייבו על ההנחה ובזה מודה רש"י דבעי' מקום ד'.

ובמשנת ר"א סי' ב' יישב דאיכא חילוק בין עמוד העומד באמצע רה"ר לעמוד בצדי רה"ר, דבאמצע רה"ר דנים את העמוד כטפל לרשות שסביבותיו וא"צ שיהיה בו מקום ד', משא"כ בסוגיא בדף צ"א ב' דמיירי באסקופה בצד רה"ר דאין העמוד טפל לרה"ר ובעי' שיהיה בו ד'.

(ב) ועי' ברמב"ם פי"ד ה"ח דפסק דלא בעי' רחב ד', וכן פסק בשו"ע שמ"ה ס"י אולם הרשב"א הביא מהראב"ד דבעי' רחב ד', וכן הביאו הר"ן [א' ע"ב מדפי הרי"ף], ועי' ברשב"א דהק' על רש"י והרמב"ם דהא בעי' הנחה ע"ג מקום ד'.

ותי' בב' אופנים, חדא דמאחר והמקום עומד לכיתוף הרבים אית ליה חשיבות בכל שהוא דומיא דידו של אדם, ונהנה ברמב"ם בפה"מ ביאר דמעלה של יד משום דיש בה משום שיש בה מתכונת הקיבוץ והפישוט והאחיזה, ולפי"ז אינו שייך להכא, ועוד תי' דמחשבת הרבים משויא ליה מקום דומיא דזרק בפי כלב ובפי כבשן, ועי' בספר הבתים דהביא לתי' הרשב"א והוסיף "וכן יש לומר הואיל ומחובר לקרקע הרי הוא כקרקע כדרך שאמרו בענין קנה כרה"ר [ברה"י] כמו שיתבאר" ועי' בביאור הגר"א שמ"ה ס"י דג"כ כתב דטעמא דליכא חסרון של הנחה במקום ד' כיון דדמי לדינא דר"ח דנעץ קנה, ורק בבע"ח בעי' הנחה במקום ד', ולכאור' זהו יסוד הר"י מגאש והר"ן לעיל ז' ב' דביאר בדינא דר"ח דנעץ קנה

דמניח בגוף הרשות לא בעי' הנחה במקום ד', [וכבר תמה בקה"י סי' ד' דדברי הר"ן סותרין למה דהוצרך בסוגיין לתרץ כדברי הרשב"א], והרשב"א אזיל לשי' לעיל שם דביאר לדברי ר"ח שהוא רק דין ברה"י דאי"צ הנחה במקום ד'. ועי' בטור דכתב בקצור פסקי הרא"ש דמיירי שהניח על גביו נסר רחב ד', ולכא' כוונתו דלאשווי רה"ר א"צ ד', אולם מ"מ בעי' נסר ד' כדי שיהא הנחה במקום ד', אכן צ"ע דלכא' בכה"ג גם הראב"ד מודה דהוי הוי רה"ר דסו"ס יש כאן מקום ד' שמכתפים עליו.

ג) והנה לא נתבאר ברשב"א מדוע לפי הראב"ד בעי' ד' האם מחמת דין מקום של הנחה או מחמת דס"ל דלא חייל שם רשות בפחות מד', ויש בזה נפק"מ לדינא באופן דהיה רה"י סמוך לעמוד האם שרי להוציא מרה"י לעמוד, דאי נימא דהעמוד הוי רה"ר ורק אין בו ד' א"כ יש בזה איסור דרבנן, משא"כ אי נימא דהעמוד חשיב כמקו"פ שרי לכתחילה להוציא ממנו לרה"י, וכן נפק"מ לפי ר"ע דס"ל דלא בעי' הנחה במקום ד', או בגוונא דאחשביה למקום זה להניח עליו, דמצד הנחה ע"ג מקום ד' שפיר איכא הנחה, משא"כ אי בעי' מקום ד' מחמת עצם הרשות ודאי דלא מהני סברת אחשביה לאשווי רה"ר.

והנה ברשב"א ובר"ן הביאו בדף ה' א' את קו' הראשונים היכי משכח"ל דין מקום ד' ברה"ר, דבפחות מג' הרי הוא כמונח בקרקע ולמעלה מג' הרי הוא ככרמלית, ותי' דלפי"ד הראב"ד משכח"ל בעמוד ט' שרבים מכתפים עליו דבפחות מד' ל"ה הנחה, ומבו' מדבריהם דאין כונת הראב"ד לומר דעצם הרשות בעי' ד' אלא רק משום דבעי' הנחה חשובה ע"ג מקום ד', ועי' בספר הבתים דכתב "וכתב הראב"ד אם לא היה רחבו ארבעה לא יתחייב הזורק בו מרה"י שהרי צריך הנחה ע"ג מקום ארבעה".

אולם כבר העירו דברשב"א בעבוה"ק ש"ג א-ד כתב דראוי לחוש לד' הרמב"ם ולפיכך אסור להוציא מרה"י או כרמלית לעמוד, והנה אי נימא דכונת הראב"ד לדין הנחה ע"ג מקום ד' הרי גם לפי הראב"ד אסור להוציא מכרמלית או מרה"י לעמוד, דהא העמוד הוי רה"ר גמור ורק אין בו ד', ועי' במאירי דהביא בזה ב' דעות, ועי' בתורי"ד דכתב בזה עוד טעם דעמוד פחות מד' אינו ראוי לכיתוף ול"ה בכלל עמוד שרבים מכתפים עליו.

ד) והנה בפשוטו הנידון בזה אי בעי' שיהא העמוד רחב ד' מחמת שם רשות, תלוי האם ברה"ר בעי' שיהא רחב ד' לאשווי רשות דומיא דרה"י, או דילמא דכל שעשוי לשימוש הרבים חשיב רה"ר, ועי' ביאור הגר"א שמ"ה ס"י דדייק מהגמ' ז' ב' דאין דין שיעור ד' ברה"ר, ובזה ביאר טעמא דהרמב"ם דלא בעי' בעמוד ט' רוחב ד', אולם בשיטה להר"ן ז' ב' כתב להדיא דגם רה"ר בעי' מקום ד', וכן מבואר בפשוטו במהרש"א ק"ב א'. אולם יש לדון דבאמת לאשווי רה"ר בעי' שיהא רחב ד', אולם ס"ל דהגדר בדינא דעמוד ט' שרבים מכתפים עליו, דהוא טפל לרה"ר שסביבותיו, ומאחר דברשות שלמטה יש ד' והעמוד נטפל לרשות, א"צ שיהיה בעמוד ד'.

אי סגי בראוי לכתף או דבעי' כיתוף בפועל

א) עי' ברשב"א דהביא בשם הראב"ד דלא סגי בזה שהעמוד ראוי לכתף אלא בעי' שבפועל יכתפו עליו, ועי' בראש יוסף דדייק דהרמב"ם פליג ע"ז, דשינה מלשון הגמ' וכתב "מפני שרבים מכתפין עליו", ומשמע שד"ז הוא רק נתינת טעם לזה דהוי רה"ר, וא"צ שבפועל יכתפו עליו, ועי' בשע"צ שמ"ה ס"ק ל"ו בשם המאמ"ר דנקט דהרמב"ם ס"ל כהראב"ד, ועי' ברשב"א בעבוה"ק ש"ג א-ד דהביא בזה ב' דיעות.

ובפשוטו הנידון בזה תלוי בגדר דין עמוד שמכתפים עליו, דהראב"ד ס"ל דהעמוד חשיב כרה"ר בפנ"ע, ולכך בעי' שהרבים ישתמשו בו בפועל, משא"כ הרמב"ם ס"ל שהעמוד אינו חולק רשות לעצמו אלא הוא טפל לרה"ר שסביבו ומשו"ה סגי בזה שהעמוד ראוי לשימוש הרבים.

ב) אולם נראה דע"כ אינו תלוי הא בהא, דהא ברשב"א ז' ב' מבואר דגדר דין עמוד הוא דהעמוד טפל לרה"ר, דע"ש שדימהו לחורי רה"ר, וע"כ דגם לצד שהעמוד טפל לרה"ר, יש מקום לדון דבעי' שהרבים יכתפו עליו בפועל, וכן בדעת הרמב"ם י"ל דכמו דס"ל דמדבריות בזה"ז חשיבי רה"ר, והיינו דס"ל דאין צריך שהרבים ישתמשו בפועל במקום זה לאשווי רה"ר, אלא סגי בזה שהמקום ראוי לשימוש הרבים, ה"נ בעמוד תשעה שרבים מכתפים עליו, סגי בזה שהעמוד ראוי לכתוף הרבים כדי לאשווי רה"ר.

ג) ובעיקר הספק בגדר דין עמוד ט', אם נידון כרה"ר בפ"ע או כטפל לרה"ר שסביבו, עי' בקה"י דכתב דנפק"מ האם האויר שע"ג העמוד נידון כרה"ר עד י', או שכל דין האויר מעל העמוד הוא רק י"ט מקרקע הרה"ר שלמטה ממנו, ויש לדון דהנה עי' ברע"א סי' שנ"ב דנקט דספר שנתגלגל ע"ג העמוד ואגוד למקו"פ חשיב כאינו אוכל כל הרשות, ואי נימא שהעמוד הוי רשות מצ"ע הרי הספר אוכל את כל הרשות שהוא מונח בה, וע"כ דס"ל לרע"א דהרשות היא למטה ולכך חשיב דאין הספר אוכל כל הרשות, אולם יש לדחות דמיירי דנתגלגל על העמוד מתחילתו ולכך חשיב כאינו אוכל כל הרשות, וע"ע מה דנתבאר בעירובין ל"ג א' דיש לדון ראייה מתוס' הרא"ש שם.

ד) עוד יש לדון בעיקר הספק דבתוס' לקמן פ' א' ד"ה אבל נקטו דעמוד שרבים מכתפים עליו חשיב כהפסק בין ב' הרה"ר לענין מוציא חצי גרונרת לרשות זו וחצי לרשות זו, ואי נימא דהעמוד טפל לרה"ר שסביבותיו לא מסתבר שהעמוד יחשב כהפסק.

וע"ע בחזו"א סי' ס"ב ס"ק ט' שכתב דאילן שמכתפים על עיקרו לכו"ע לא שדינן נופו בתר עיקרו, משום שזה גופא שרבים מכתפים עליו הוי רק מדין טפילות לשאר הרה"ר ול"א דמקום הטפל לטפל יהא רה"ר.

ה) עי' בחי' מהר"ם בנעט דדייק מהראשונים דדהנדיין אי בעי' ד' ואי בעי' מכתפין בפועל, תלוי זב"ז, דברמב"ם מבואר דא"צ ד' וא"צ שיכתפו בפועל, ומאידך בראב"ד כתב דבעי' ד' ובעי' כיתוף בפועל, וכן מדויק גם בד' הרשב"א בעבוה"ק, וצ"ב.

והנה אי נימא דנידון דרחב ד' הוא אי בעי' ד' לאשווי רה"ר, י"ל דשורש הך פלוג' תלוי אם דנים לעמוד כרשות בפ"ע או דכתוף הרבים משוי ליה טפל לרה"ר שסביבותיו, דאי דנים ליה כרשות בפ"ע בעי' ד' אבל אי דנים ליה כטפל לרשות שבצידו א"צ שיהיה כחלק זה ד'.

ולפי הצד דכונת הראב"ד לדין הנחה ע"ג ד', הנה לדרכו של הרשב"א שהטעם דא"צ ד' הוא משום דמחשבת הרבים משויא ליה מקום לכאו' אינו תלוי אי בעי' כיתוף בפועל, אולם אי נימא כספר הבתים דאין צריך ד' משום שיש כאן הנחה בגוף הרשות דומיא דנעץ קנה, י"ל דכל סברת ר"ח בנעץ קנה הוא דהקנה נידון כחלק מגוף הרשות, ומאחר שבעצם הרשות שלמטה יש ד' דנים למקום שע"ג הקנה כמקום ד', אולם כ"ז שייך רק אי נימא דעמוד תשעה אינו חולק מקום לעצמו אלא הוי כחלק מעיקר הרשות, אבל אי הוי כרשות בפ"ע, אין סברא לדון את המקום שע"ג העמוד כחלק מהמקום שלמטה הימנו וליכא ד'.

אולם מד' הגר"א חזינן דאינו תלוי זב"ז, דהרי הגר"א כתב שהטעם דא"צ ד' הוא משום דרה"ר א"צ ד', ומדהוצרך לזה לכאור' מוכח שנקט דעמוד תשעה נידון כרה"ר בפ"ע, דאל"כ אי"צ ד' לאשווי רשות, אולם מאידך גיסא הרי כתב הגר"א שהטעם דא"צ הנחה ע"ג ד' הוא משום דבמניח בגוף הרשות א"צ ד' דומיא דנעץ קנה, וחזינן מזה דאף אם דנים לעמוד כרשות בפ"ע, י"ל דא"צ ד' דומיא דנעץ קנה, וע"כ צ"ל דס"ל להגר"א דהא דהוי העמוד רה"ר, לאו היינו שהוא נטפל לעיקר הרה"ר דומיא דחורים, שהרי קי"ל דחורי רה"ר לאו כרה"ר דמו, ולדעת אב"י דכרה"ר דמו, ודאי דה"נ עמוד הוי רה"ר כחורים ול"ב בו מקום ד', אלא היינו דהוי חלק מן הרה"ר, דל"ב שתהא קרקע רה"ר שוה, אלא אף אם מקצתה עולה הוי מכלל הרשות, [ומה"ט לא בעי' רחב ט"ז] אלא דאי בעי' ברה"ר מקום ד' ל"ה העמוד רה"ר בשאין בו ד', דדין מקום ד' תלי בכל מקום מן הרה"ר, וכיון דהעמוד הוי מקום לעצמו שהוא גבוה ג' משאר הרשות, הרי דכל שאין בו מקום ד' ל"מ הוי רה"ר, דס"ל להגר"א דא"א לצרף למקום ד' מב' מקומות, וזהו שהוצרך הגר"א להוכיח דרה"ר ל"ב מקום ד'.

(ו) עי' בבית מאיר סו"ס שמ"ה דהק' במה שפירש רש"י בדף ז' א' דליכא לאוקמה להא דכרמלית תופסת עד י' בדבר המסוים, דמ"ט לא העמידה בעמוד ט' שרבים מכתפין עליו שלדעתו הוי רה"י אף בשאינו רחב ד' שאם הוא עומד בכרמלית הוי כרמלית ואינו מקו"פ, ואינו תופס אלא עד י' לאפוקי למעלה מ', ומוכח מזה דרש"י סובר נמי כשיטת הרמב"ם דדוקא ט' מצומצמים, ולכך בכה"ג אפי' עד י' אינו תופס, ולכאור' נראה מדבריו דס"ל דלדעת הרמב"ם אף בעמוד שהוא גבוה ט' ל"ה רה"ר אלא העמוד עצמו, אך האויר שעל גביו אף בתוך י' דרה"ר ל"ה רה"ר, וזה חידוש גדול, וע"כ נראה דכונתו דנפ"מ בהק' דינא דכרמלית אינה תופסת אלא עד י', דמה"ט ל"ה עמוד זה כרמלית רק בשאינו גבוה י' אך אם גבוה י' הוי מקו"פ, ומזה הוכיח שדעת רש"י דאף כשגבוה יותר מט' כבר ל"ה רה"ר, וא"כ ל"ב בזה לדינא דאין כרמלית למעלה מ'.

אמנם לפ"ז, הרי דלפמש"כ רש"י בעירובין פ"ד ב' דהא דעמוד גבוה י' ל"ה רה"ר הוא משום דלא חזי לכיתוף, הרי ניחא, דל"ב בזה לדינא דאין כרמלית למעלה מ', דאף אם הי' כרמלית למעלה מ' לא הי' העמוד למעלה מ' כרמלית, כיון דלא חזי לכיתוף, וכל ד' הבית מאיר הם רק לפ"ד הרא"ש דהא דעמוד למעלה מ' ל"ה רה"ר הוא משום דהוי רשות אחרת, עיי"ש.

ובעיקר ד' הבית מאיר דשייך דינא דעמוד שרבים מכתפין עליו גם בכרמלית, לכאור' יש לדון לומר דבכרמלית דלא תליא בהילוך הרבים, ל"מ מידי הא דרבים מכתפין עליו לאשוויי ככרמלית, ול"ד לעמוד ברה"ר דכל שרבים מכתפין עליו חזינן ל' כחלק מן הרה"ר.

ח' ב'

גמ' - אמר רב יהודה האי זירזא דקני רמא וזקפי' וכו' לא מיחייב עד דעקר ל'. ובראשונים תמהו מ"ש ממגרר דחייב, ומצינו בזה כמה שיטות בראשונים -

שיטת רש"י

(א) עי' רש"י ד"ה רמא דכתב "שלא נטלו כולו מן הקרקע וכו' אי"ז עקירה" ועי' בראש יוסף דביאר דלרש"י הוי ריעותא בעקירה דכיון דלא הגביהו כולו מהקרקע אינו נחשב לעקירה, וכ"כ הרי"ף "שהרי לא עקר אותה מעל הארץ", וכתב בראש יוסף דלפי"ז אין חילוק בין זירזא למגרר, ורש"י יתרץ על קו' הראשונים ממגרר כמו דתי' הרשב"א דקאי כרב אשי בכתובות ל"א ב' דמוקי לברייתא דמגרר בצירף ידו למטה מג' וקבלו, דהוי עקירה והנחה גמורה, [ושמע' מהא דאע"ג דהעקירה לא נעשית ברשות שמוציא ממנה, אלא ברשות שהכניס אליה, חשיב כעקירה, ועי' להלן בדברי הקה"י].

(ב) ועי' בפסקי הרי"ד דהק' על רש"י "ואינו נראה לי דאע"ג דראשו האחד מושכב בארץ, כיון שנשתנה צד התחתון להיות עליון, וגם נסתלק ממקומו לכה"פ כעובי הזירזא עקירה היא, ואילו עביד הכי מרה"י לרה"ר שהקרקעית פתחה שוה לקרקעית רה"ר והזירזא קיימא על שפת הפתח, ורמא וזקפה ונמצאת כולה בחוץ מי לא מחייב, אלמא עקירה היא, והגורר נמי אעפ"י שלא הגביהה מע"ג קרקע חייב" ומבואר דנקט דלפי רש"י יסוד דין עקירה הוא דמתבטל מקומו של החפץ, וכיון דאף לאחר העקירה עדיין חלק מהחפץ יש לו מקום, איכא ריעותא במעשה העקירה, וע"ז תמה דסו"ס כיון דנשתנה מקומו של החפץ הוי עקירה גמורה.

שיטת תוס'

(א) בתוס' ד"ה לא מחייב הק' מאי קמ"ל פשיטא דפטור כיון דלא עקר, ותי' דס"ד דהוי כעמד לכתף, ועי' בשפ"א דקמ"ל דכל דהניח על הקרקע ליכא חסרון דלכתף, וכמבואר בשיטה לר"ן ה' ב', ובנפ"ח סו"ס ט"ז הביא דכן ביאר הישועות מלכו.

אולם בחזו"א ס"ב סק"ד כתב דמוכח מדברי התוס' דאף במניח על הקרקע שייך החסרון דלכתף, אלא דקמ"ל דהנחת הזירזא הוי כעמד לפוש, או דקמ"ל דא"א לקבוע דהוצאת החפץ יהא באופן דקובע עצמו לכתף בכל פסיעה ופסיעה.

ובנפש חיה שם ביאר דס"ל לתוס' דדוקא באופן דהיה מתחילה עקירה גמורה אינו נחשב כמונח אלא כעמד לפוש, אבל באופן דלא היה מתחילה רק חצי עקירה, וצריך לצרף לב' חצאי העקירות כדי להיות עקירה, סגי בהנחה לכתף כדי שלא יצטרפו ב' חצאי העקירות.

ועי' בתוס' הרא"ש דביאר דס"ד כיון דאורחי' בהכי חייב דומיא דהנחה לכתף הוי הנחה מחמת דאורחי' בהכי, ולפי"ז ליכא ראייה מתוס' דהנחה בקרקע ע"מ לכתף אינו הנחה, אלא תוס' הביאו דוגמא דאיכא ריעותא בהנחה היכא דאורחי' בהכי.

(ב) ולכאו' יש לבאר דברי תוס' באופ"א, דהנה בראש יוסף תמה דתוס' סתרי דבריהם, דמלשונם בקו' משמע דנקטו כרש"י דטעמא משום דלא עקרו מהקרקע, ובהמשך דבריהם בארו דהחסרון בזירזא דקני הוא רק משום דאיכא הפסק במלאכה ולא נעשה בב"א.

וי"ל דבאמת ס"ל לתוס' כהר"ן דהנחה בארץ לכתף חשיב כהנחה גמורה, אולם ס"ל דכ"ז באופן דאין שייכות בין החפץ לאדם, אבל באופן דיש שייכות בין החפץ לאדם, אעפ"י דמונח בארץ אזלי' בתר כוונתו ונידון כעומד לכתף, ולכך כשמגביה את הזירזא, לא איכפ"ל דצדו הב' נשאר מונח בקרקע, דכיון דעדיין הזירזא בידו, חשיב כעמד לכתף,

ונידון כעקר כולו, אבל אחרי שהניח הזירזא על הארץ, כיון דאין החפץ כלל בידו ואין שייכות בין החפץ לאדם, לא אזלי' בתר כוונתו וחשיב כהנחה גמורה, ולכך בתחילה הק' תוס' דאף כשעדיין הוא בידו הוי הנחה גמורה, ונמצא דליכא כלל עקירה, וע"ז תי' דבאמת הוי הנחה לכתף, וממילא איכא עקירה גמורה, וכל החסרון משום דאיכא הנחה באמצע, ולא נעקר בב"א.

ג) ובעיקר הנידון האם הנחה על הארץ לכתף הוי הנחה או לא, יש לעי' דהא מבואר בגמ' להלן דאסור לכתף באסקופת כרמלית, וכן צ"ע בדינא דריו"ח דמקום שאין בו דע"ד מותר לכתף ובלבד שלא יחליפו, דמבואר דליכא איסור דאו' בהחלפה, והא כה"ג דמניח לכתף אינו הפסק במלאכה ואסור מעיקר הדין, וצ"ע.

ד) בתוס' בארו דזירזא דקני פטור מחמת שלא נעקר בב"א, כיון דכשמניח ראש א' חוץ לד' עדיין ראש ב' מונח תוך ד', והוכיחו כן מהא דהוציא חפץ והניח ראשו חוץ לד', וחזר והוציאו לגמרי פטור, כיון דלא נעשה בב"א, ועי' ברש"ש דכתב דמבואר מתוס' דליכא חיוב ד"א אלא עד שראש א' יעבור ד"א מראש ב', ותמה דליכא ראייה מהתם, דהתם עדיין ראש ב' ברה"י, אבל הכא הרי כשמפליג ראש ב' ד"א נמצא דכל חלק וחלק עבר ד"א.

והיש לדון האם בחפץ ארוך י' בעי' שיעבירונו י"ד, או דסגי דיעבירונו ד', ועי' בתוס' צ"ט ב' דהק' על רש"י דפ"י דזורק דבילה מיירי בד' מצומצמות, דאטו הזורק רומח וכל דבר ארוך כ"ש יתחייב, מכיון שראשו אחד יצא חוץ לד', ועי' בתוס' הרא"ש דביאר שם דכשראשו אחד יצא חוץ לד' ראשו השני זז ממקומו רק טפח, ולכא' כוונתם דרומח ארוך ד' והזיזו טופח, נמצא דראשו א' יצא חוץ לד', וראשו הב' זז טפח, ומשמע דאם הזיזו ד"א, אעפ"י דראשו הב' לא נפיק מהמקום שהיה בו הראש הראשון, ניח"ל לתוס' דסגי בד', ומוכח לכא' דחפץ ארוך י' סגי להרחיקו ד', ולא בעי' להרחיקו י"ד.

ה) בתוס' בארו דמגרר חייב בין בהוצאה ובין בהעברה, והנה בתוס' בכתובות ל"א א' ד"ה נימא כתבו דעקירה לא הוי עד שיגביה ג', ותמה בבית יעקב שם דא"כ אמאי מגרר חייב, הא לא הגביה ג', ובקוב"ש שם יישב דחייב מחמת הא גופא דמתחילה היה לבוד לרה"י והשתא הוא לבוד לרה"ר, אולם תי' לא מתיישב בדברי תוס' דידן דמבואר דדינא דמגרר שייך גם לגבי העברת ד"א ברה"ר.

ועי' בבית יעקב שם דחידש דהיכא דהוי כי אורחי' כמו במגרר אינו נחשב כהנחה להספיק במלאכה דהוי כמכתף, אבל היכא דהוי באויר דאינו כי אורחי' בעי' שיגביה ג', ע"ש בכל דבריו.

ו) בתוס' בארו דלפי דבריהם דמגלגל תיבה עגולה חייב אבל מגלגל תיבה מרובעת פטור, ועי' ברא"ש דכתב כדברי תוס' והוסיף "ואפילו בדחיפה אחת דוחפו והי הולך ומגלגל עד חוץ לד"א או לרה"ר חייב" וצ"ע מאי אפילו, הרי אדרבא כה"ג דהוא בדחיפה פשיטא דלא הוי הפסק במלאכה.

שיטת הראב"ד

א) עי' ברמב"ן דהביא מהראב"ד דיישב קו' הראשונים מ"ש זירזא דקני ממגרר, דשאני מוציא מרשות לרשות דעקירת רשויות עקירה היא, משא"כ בהעברת ד"א.

ובפשוטו נראה דהראב"ד לא מצי סבר כתוס' דאיכא ריעותא מחמת דלא נעקר בב"א, דא"כ חסרון זה שייך גם לגבי עקירת רשויות, אלא ס"ל דהחסרון בזירזא דקני הוא בעקירה דבעי' עקירה מהקרקע, ולא סגי במה דאינו במקומו

הראשון, ולכך במגרר שהוא עדיין בקרקע אי"ז עקירה, אלא דלענין הוצאה סגי במה דע"י העקירה אינו ברשות דעקור הוא מהרשות, משא"כ בהעברה, וביותר י"ל דס"ל דשם מונח אינו אלא לגבי מה שהוא עקור הרשות, ולו יצויר שיהא מונח ולא יהא ברשות נמי נידון כעקור, ולכך במה דהעבירו מרה"י לרה"ר הא גופא חשיב דנשתנה המונחות של החפץ.

(ב) וברמב"ן תמה על הראב"ד דא"כ אף מפנה חפציו מזוית לזוית, ונמלך עליהן והוציאן יהא חייב, נימא עקירת גופו מרה"י לרה"ר עקירה היא, ויהא חייב על עקירת הרשות, ועי' ברמב"ן כתובות ל"א א' דתי' "שהרי לא היה מונח ברה"י כדי שתאמר עקירת הרשות עקירה היא, אלא בידו הוא ורשות אחרת היא ועל עקירה ראשונה א"א לחייבו" ובפשוטו כוונתו דכל דין עקירת הרשות שייך רק כשהחפץ מונח ברשות עצמה, אבל כשהחפץ מונח בידו, אינו בטל לרשות, ול"ש לדון מצד עקירת הרשות, דהיד אינה חלק מהרשות.

אלא דא"כ תקשי איך משכח"ל לחיוב עקירה, הרי כשעקר את החפץ כבר אינו שייך לרשות, וכשיוצא מרה"י ליכא עקירת הרשות, ובשלמא לפי הרמב"ן הרי מיד שעקר ע"מ להוציא חשיב כתחילת עקירת מקום, אבל לפי הראב"ד הא כל עיקר דין עקירה הוא מהרשות, ובזמן שהוא באותו רשות לא התחיל עדיין העקירה, וי"ל דודאי גם לפי הראב"ד יש דין עקירת מקום, אלא דס"ל דאפשר לחייב על עקירת רשות גם בלא עקירת מקום, ולכך בהגביה את החפץ חייב משום דהתחיל בעקירת מקומו, ובמגרר חייב מצד עקירת הרשות.

(ג) אולם עיקר הקו' ממפנה חפציו צ"ב הא ודאי דגם בעקירת הרשות בעי' עכ"פ שהחפץ יהיה מונח קודם העקירה, ובמפנה חפציו כבר היה החפץ עקור בשעת עקירת הרשות, ובקה"י סי' ה' ר"ל דזה גופא באמת כוונת הרמב"ן בכתובות, ואינו משמע כלל בלשונו דכתב "אלא בידו היא ורשות אחרת היא".

ואולי י"ל דהרמב"ן סובר דתחילת המעשה שעשה את החפץ ממצב של מונח למצב של נייד, אינו צריך להיות חלק מהעקירה, דעיקר דין עקירה הוא לעקור את החפץ ממקומו או מרשותו, וכל הדין שהחפץ צריך להיות מונח קודם העקירה הוא רק משום שחפץ שלא היה קבוע במקומו ל"ש ביה תורת הוצאה ועקירה, ולכך ס"ל להרמב"ן דתחילת המעשה א"צ להיות ע"מ להוציא וסגי בזה שאח"כ יעקרו עקירת הרשות ע"מ להוציא.

(ד) ובקה"י סי' ה' ביאר דהראשונים נמי מודו לעיקר דברי הראב"ד, אלא דס"ל דסדר המלאכה הוא עקירה הוצאה והנחה, ואם יהא חייב על עקירת הרשות, נמצא דעביד עקירה אחרי ההוצאה, והראב"ד ס"ל דלא איכפ"ל בהכי, אולם נראה דא"א לומר כן, שהרי א"כ תקשי גם על התי' שהביא הרמב"ן דמיירי דהרה"י גבוה יותר מהרה"ר, והא נמי הוי עקירה והוצאה כאחד, וע"כ דהרמב"ן פליג בעיקר הדין וס"ל דבעי' עקירת מקום, ולא סגי בעקירת הרשות. ובספר אשר לשלמה מועד סי' י"ט ביאר דהראב"ד סובר דיש הלכה בפנ"ע בהוצאה דבעי' שיהא החפץ נח בשעת עקירה, והרמב"ן סובר דאין דין שיהא החפץ נח בשעת עקירה, אלא הוא תנאי דכ"ז שהחפץ נייד אינו עקירה גמורה, ומשו"ה ס"ל דכ"ז שייך רק אי בעי' עקירת מקום, אבל אי סגי בעקירת הרשות לא בעי' שיהא נח.

ועוד ביאר שם דכוונת הרמב"ן להק' מהא דמבואר בגמ' ה' ב' דבמפנה חפציו פטור אף באופן דעמד לכתף, והרי כבר ביאר בחזו"א ס"ב ד' דהחפץ חשיב כמונח לגבי עקירת אחר, וא"כ אמאי אינו חייב מדין עקירת הרשות, ובשלמא לפי הרמב"ן י"ל דא"א לחייבו משום עקירה חדשה כ"ז דלא בטלה העקירה הראשונה, אבל לדעת הראב"ד הרי עקירת הרשות היא עקירה מחודשת שלא היה מקודם, ושפיר יש לחייבו כ"ז שהחפץ מונח.

שיטת הרמב"ן

א) עי' ברמב"ן דתי' דהחסרון בזירזא הוא משום דאיכא חסרון בעקירה, מחמת דצד א' עדיין מונח בקרקע, ובעי' עקירה גמורה על כל החפץ בב"א, משא"כ במגרר הוי עקירה א' מתחילת ד' לסוף ד', ועוד כתב הרמב"ן ליישב דמיירי ברה"י גבוהה מרה"ר מג', אבל ברשויות שוות דמי לזירזא.

ג) עי' ברמב"ן בסו"ד דכתב להוכיח דמגרר חשיב הנחה, מהא דמבואר בפסחים פ"ה ב' דפרים הנשרפים דהראשונים שיצאו חוץ לעזרה היו מטמאין בגדים, והאחרונים לא מטמאין בגדים, ופריך והא לא נח ומשני בנגרין, ומבואר דשייך דין הנחה בנגרר, והנה לדעת הראב"ד י"ל דהא גופא דנפיק חוץ לעזרה נמי הוי שינוי רשות, אולם לפי הנך דמפרשים דמיירי ברה"י גבוהה מרה"ר, שפיר קשה דחזי' בפרים הנשרפים דחשיב הנחה, ועי' תוצ"ח סי' ט'.

ד) עי' מג"א סי' רס"ו ס"ק ז' דכתב דבהמה הגוררת עגלה ליכא איסור לחמר אחריה בעודה מהלכת, ותמה בישועות מלכו סי' נ"ב [עמ' 23] הא העגלה הוי כנגררים והוי כעקירה, כמבואר בסוגיא בפסחים הנ"ל, ולכא"ו מוכח מהמג"א דכל מ"ש בגמ' בפסחים דנגררים הוי הנחה הוא רק לענין לחייבו משום הנחה, אבל אי"ז הנחה גמורה לענין העוקר ממנו, וע"ש בישועות מלכו דהאריך בזה.

ועי' בשיטה לר"ן פ' א' דכתב דמגרר מרה"י לרה"י דרך רה"ר חייב ב' משום הוצאה ומשום הכנסה, וכן נקטו השע"מ פ"ג מגניבה וחזו"א ס"ב י"ט ד', אולם במגרר או מעביר תוך ג' דרך סטיו עי' בתו"י כתובות ל"א ב' תוס' ד"ה רב אשי ובשיטה לר"ן ח' א' ד"ה ולהאי ובחזו"א ס"ב סק"ו דמבואר דנקטו דאינו נחשב דאינו נידון כהנחה לקולא, וצ"ע בכ"ז.

ה) והנה לכא"ו יש נפק"מ האם החסרון הוא משום הפסק במלאכה, או משום דהוי חסרון בעקירה כשלא עקרו מהקרקע, לענין הוצאה דק"פ, דאי נימא דחסר בעקירה ה"ה דפסח לא הוי עקירה בגוונא דרמא וזקפיה, אבל אי נימא דהוא חסרון מחמת הפסק י"ל דלא שייך כן בק"פ, ועי' חזו"א קדשים קמא סי' ל"ט סק"ה דנקט דבק"פ ליכא חסרון בגוונא דאגדו בפנים.

ו) ויל"ע לתי' ב' דהרמב"ן דהרי הגמ' מיייתי ראייה מבריייתא דמגרר דאגד כלי ל"ש אגד, ולכא"ו כל המחלוקת דאגד הוא רק באופן דאיכא עקירה גמורה אלא דלא יצא כולו, אבל באופן דלא נעשה עקירה בחלק מהכלי, יתכן דלכו"ע איכא חסרון אף לחלק של הכלי דנעקר, וצ"ע.

ח' ב'

גמ' - ובלבד שלא יטול מבעה"ב ונותן לעני וכו' לימא תהוי תיובתא דרבא וכו', התם לא נח הכא נח, ומצינו בזה ב' שיטות בראשונים.

שיטת רש"י

א) שיטת רש"י דרבא מיירי בהעביר למעלה מי' וקמ"ל דגם במעביר דרך מקו"פ חייב, וכן פשטות לשון הרמב"ם פי"ב הי"ד, וכן מבואר בבעה"מ בעירובין ל"ג א' ובתוס' הרא"ש שם, וכ"כ הרשב"א שבת צ"ט ב'.

ועי' בחזו"א סי' ס"ב סק"ה דדן דלפי רש"י ה"ה אם יעביר דרך רה"י יהא חייב, אולם במוסגר שם דן לחלק דשאני מעביר דרך עליו דתחתיו מקום חיוב, משא"כ במעביר דרך רה"י, וצ"ב דא"כ מאי פריך מאסקופה, הא התם תחתיו הוי מקו"פ, ועי' להלן בדברי תוס' הרא"ש עירובין ל"ג א'.

(ב) והנה לא נתבאר ברש"י כוונת תי' הגמ' התם לא נח הכא נח, ומצינו באחרונים ב' באורים בזה - א) בבית מאיר סי' שמ"ו ס"א [ד"ה בגמ'] וכ"כ בחי' לסוגיין ביאר דרבא מיירי בהולך ברגליו ד"א רה"ר ולכך אינו נידון כמונח תוך ד"א, אבל באסקופה דמיירי שגופו נח באסקופה, שפיר חשיב כנח כנגד גופו, [ועי' ריטב"א עירובין צ"ח א' דהביא דרש"י ביאר דרבא מיירי במוליכו בידו כשהוא מהלך אלא דהגביה ידו למעלה מ', ולהלן ס"ק ג' יתבאר מאבי עזרי דזה גופא תלוי בהו"א ובמסקנא]. (ב) בחזו"א ס"ב ס"ק י"ג ביאר דכשעומד במקום פטור ונוטל מרה"י ונותן ברה"ר, כיון שמכניס החפץ לרשות שהוא עומד חשיב הנחה, אבל באופן דעומד ברשות הרבים ומעביר ברה"ר אע"ג דמעבירו דרך עליו לא מקרי הנחה.

אולם עי' שעה"צ שמ"ו ס"ק ו' דהביא מספר מעשה רוקח דביאר דלפי רש"י תי' הגמ' דבעומד במקו"פ כשהגיע החפץ כנגדו נידון כמונח, משא"כ בעומד במקום חיוב, וצ"י השעה"צ דכן ביאר במהרש"א בדעת תוס', וצ"ע דהא לפי רש"י מיירי במעביר דרך למעלה מ', וי"ל דס"ל לשעה"צ כדעת הראשונים דמונח בידו חשיב כמונח למטה, ולכך בעומד על האסקופה פטור, כיון דחשיב הפסק במקו"פ, [עי' להלן בתוס'], משא"כ בעומד ברה"ר, דהוא מקום חיוב, ליכא ריעותא במה דהיה מונח באמצע הד"א, ועוד י"ל דס"ל כבי"מ הנ"ל ולכך בדינא דרבא ליכא הנחה כנגד גופו, שהרי גופו מהלך.

(ג) בתוס' הק' על רש"י דא"כ הו"ל למפרך מרבנן דב"ע דמוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב, ואדרבא רבא ס"ל כרבנן, ועי' באבי עזרי פט"ו משבת ה"א דיישב דבהו"א ס"ל לגמ' דרבא מיירי בעמד במקומו, ולכך בהגיע כנגד גופו הוי הנחה, והא גופא משני דרבא מיירי בהלך והעביר, ולכך אינו נידון כמונח, אבל באסקופה דעמד והעביר חשיב הנחה כנגד גופו.

וע"ש באבי עזרי דתמה על רש"י דהא מבואר בתוס' ו' א' דמעביר למעלה מ' ליכא ראייה לדין מעביר דרך סטיו, כיון דתחתיו מקום חיוב, וא"כ מאי פריך על רבא מאסקופה, הא שאני למעלה מ' דתחתיו מקום חיוב.

(ד) עי' בתוס' הרא"ש דתמה על רש"י דא"כ הו"ל לגמ' למפרך לימא תיהוי תיובתא דר"א דאמר לק' צ"ב א' דהמוציא משאוי למעלה מ' חייב, והראב"ד בספר כתוב שם עירובין ל"ג א' כתב על הבעה"מ דפירש דברי רבא כרש"י "טועה הוא דההוא רבי אלעזר הוא דאמר לה [שבת דף צז א], ממשא בני קהת ובמילתיה דרבא פירושא אחרינא איכא", ובתוס' רבינו פרץ עירובין צ"ט א' תמה על רש"י איך הגמ' שם מוכיח מעומד אדם ברה"י ומטלטל ד"א ברה"ר, הרי מוכח מר"א דמוציא משאוי למעלה מ' דכיון שרגליו בארץ אינו נחשב למעלה כמקו"פ, משא"כ בעומד ברה"י ומטלטל ברה"ר דאין נידון כאילו העביר למטה מ'.

וי"ל בכמה אופנים - א) דרש"י ס"ל כרשב"א ה' א' [כדביאר בחזו"א ס"ב י"ט א' לדעת הרשב"א, דמעביר למעלה מ' מיירי בעקירת והנחת גופו, אבל בהניח על אדם אחר למעלה מ' פטור, וס"ל דבדינא דרבא מיירי בעמד והעבירו בידו ושפיר פריך מאסקופה, אבל ר"א מיירי בעמד והוציא דאיכא עקירת והנחת גופו, ומיושב קו' הראב"ד תוס' הרא"ש ותוס' ר"פ. ב) לפי מה דמתבאר בפשוטו בתוס' עירובין דר"א מיירי במעביר מרה"י לרה"י דרך רה"ר, ורבא

חידש כן דין במעביר ד"א ברה"ר, ולכך ליכא למפרך מר"א דכמו דלא פריך ממושיט ה"נ ליכא למפרך ממעביר דהוא חיוב מחודש. ג) אי נימא דבזמן העברה כו"ע מודו דאינו נידון כמונח למטה, הרי בדינא דר"א לגבי הוצאה מרה"י לרה"ר, ליכא חסרון במה דעבר דרך למעלה מ"י, כיון דלא גרע ממוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו, וכל הריעותא הוא בהנחתו למעלה מ"י, וע"ז חידש ר"א דלמעלה כלמטה, אבל רבא חידש דגם בהעברת ד"א נמי חייב דרך עליו, ומשום דלא בעי' שכל העברה יהא ברה"ר.

ה) עי' ברש"י ט' א' ד"ה חייב דביאר דמיירי דבסוף ד' הניחו למטה מ"י, ועי' בראש יוסף ה' א' וברש"ש בסוגיין דתמהו דלק' צ"ב א' מייתי הגמ' דינא דר"א דמוציא משאוי למעלה מ"י חייב, ומשמע דאף כשעדיין החפץ עליו, חשיב הנחה ע"י שהעמיד גופו, ומ"ש הכא דבעי' שיניח למטה מ"י, ועי' בפסקי הריא"ז [אותיות ל"ז ל"ח] שכתב דיש לחלק בזה בין העברת ד"א למוציא מרה"י לרה"ר.

ובפשוטו צ"ל דשאני התם דמיירי במעביר ולכך סגי בעקירת והנחת גופו, אבל בדינא דרבא מיירי בעמד והעביר בידו, ולכך בעי' שיניח, אלא דא"כ נמצא דלפי"ד אבי עזרי הנ"ל ע"כ דלמסקנת הסוגיא לא בעי' שיניח על הארץ, ולא משמע כן.

ו) עי' בשיטה לר"ן דהק' מאי פריך הא רבנן כרבא, [וע"כ דזהו כוונתו להק', דאי נימא דכוונתו להק' כקו' תוס' דנפרוך מרבנן, הרי לא יועיל תי' הרא"ה דיש חילוק בין הוצאה למעביר, דהא באסקופה נמי מיירי בהוצאה], והביא בשם הרא"ה לתרץ "דאיצטריכא היא דדילמא היא גרעה משום דליכא העברה ארבע אמות בחיוב ולא דמיא לההיא דמ"מ מוציא הוא מרה"י לרה"ר" ועוד תי' דהו"מ לשנויי דהא מני ב"ע.

ולכא' כוונת הרא"ה כדברי הגר"ח דבמעביר ד"א העברה היא חלק מהמחייב, ויש לדון מה קמ"ל, ובאמת דבאבי עזרי פ"ג הט"ו תמה על הגר"ח מדברי רש"י בסוגיין דאיך יתכן דיהא חייב אף במעביר דרך למעלה מ"י הא הוי העברה במקו"פ, ובפשוטו צ"ל דשאני הכא דלמטה הוא מקום חיוב וכסברת תוס' לעיל ו' א' ד"ה התם.

ז) עוד הק' תוס' על רש"י מהא דבעירובין צ"ח ב' מייתי ראיא לרבא ממתני' דעומד אדם ברה"י ומטלטל ברבה"ר ובלבד שלא יוציא, ודייק הגמ' הא הוציא חייב, ולדברי רש"י אינו ענין לדרבא דלא מיירי התם למעלה מ"י, ועי' ברש"י בעירובין שם דביאר דמיירי בעומד על הגג ומסתמא הגג גבוה י"ט, ובתוס' שם צ"ח א' הק' עליו מנ"ל לגמ' דאיירי בלמעלה מ"י.

וי"ל בפשיטות דהנה ברשב"א בריש העמוד הביא מהראב"ד דאסור לטלטל לכתחילה פחות מד"א, [אפילו בלא צירוף של כמה הנחות], והק' דא"כ אמאי מבואר במתני' דעירובין הנ"ל דעומד ברה"י ומטלטל פחות מד"א, ותי' הראב"ד דהתם איירי במטלטל למעלה מעשרה ואיכא תרתי לקולא דהוא פחות מד"א ומטלטלו למעלה מעשרה, ואפ"ה חוץ לד"א חייב כדאמר רבא, וי"ל דרש"י ס"ל כהראב"ד ולכך היה לו ראיא דמתני' מיירי בלמעלה מ"י, ושפיר הוי מתני' דומיא דרבא, [נאין להק' על הראב"ד איך ס"ל דמתני' מיירי בלמעלה מ"י, הא איהו גופי' ס"ל דרבא מיירי במעביר למטה מ"י ואיך מייתי ראיא הגמ' בעירובין ראיא ממתני' לרבא, וי"ל דמ"מ שמעי' ממתני' דאינו נידון כמונח כנגד גופו, דאל"כ אמאי אינו נידון כמונח במקו"פ, העירוני].

ח) ועי' באבן העוזר בסוגיין דיישב דברי רש"י עפ"י תוס' בעירובין כ' א' דעוקר מיד פשוטה נידון כנטל ממקו"פ, אבל הוציא ידו מליאה אינו נידון כהונח במקו"פ לבטל עקירה ראשונה, ולכך במוציא ידו לרה"ר, ומעביר שם ד"א

נידון כנמצא החפץ במקו"פ, ושפיר מיייתי מינה ראייה לרבא דחייב במעביר דרך מקו"פ, ועי' בחזו"א סי' ס"ב סק"ה דיישב עד"ז אלא דלא ביאר שהוא משום דהיד נידון כמקו"פ אלא מחמת דין אנד גופו, ע"ש. ולכא' יש לדון בזה דלא דמי, דשאני התם דהיד לא נכנסה לרשות מקו"פ, וכל הנידון הוא רק מצד היד עצמה דהיד נעשית למקו"פ, משא"כ בדרכא דמיירי במוציא דרך חלל של מקו"פ מהיכ"ת לומר דיתחייב, וצ"ע בזה.

שיטת ר"ח

(א) בתוס' הביאו דר"ח פירש דדרך עליו היינו דכשעבר כנגד גופו חשיב כמונח, ועי' במהרש"א דביאר דלפי' ר"ח תי' הגמ' "דכיון שהאדם נח על האסקופה שהוא מקום פטור והחפץ כשבא כנגדו במקום פטור מקרי שפיר נח מה שאין כן בההיא דרבא ובהך דעומד אדם ברשות היחיד" ובבית מאיר סי' שמ"ו ס"א [ד"ה בגמ'] תמה על המהרש"א "דהא כשבא תוך ד"א נגד גופו נמי נח במקו"פ דהא הנחה תוך ד"א כנח במקו"פ דמי" וצ"ל דאעפ"י דמבואר לעיל ו' א' דחשיב מקום חיוב כיון דלכו"ע הוא מקום חיוב, מ"מ סו"ס איכא הפסק במלאכה].

(ב) ועי' ברע"א דכתב דדומה לדברי המהרש"א מבואר בתוס' בכתובות ל"א ב', ומתבאר מדבריו דכוונת המהרש"א דכמו דמבואר בתוס' שם לגבי דינא דב"ע דבעבר דרך מקו"פ גרע, ה"נ הנחה מחמת שהיד בא כנגד גופו הוי הנחה גרועה, ולא הוי הפסק אלא בעבר דרך מקו"פ, ולפי"ז א"ש קו' הבי"מ

(ג) אולם לולי דברי רע"א יתכן לבאר דכוונת המהרש"א לבאר דהגמ' משני דדוקא באופן דידו וגופו באותה רשות דנין דכשמעביר ידו כנגד גופו הוי כמונח, אבל בגונא שידו ברשות אחת וגופו ברשות אחרת א"א לדון את היד כמונחת אגב הגוף וזה ל"ה כהנחה. ולכך באסקופה דגופו וידו באותה רשות, דנין דאיכא הנחה לפוטרו, אבל בההיא דרבא דגופו ברה"ר וידו במקו"פ אין דנין את היד כמונחת אגב הגוף.

(ד) בחי' רע"א תמה על המהרש"א מהסוגיא בעירובין צ"ח א' דלפי תוס' הגמ' מוכיח מרבא דגם באופן דגופו נח בכרמלית ועקר חפץ מרה"ר והביאו לרה"י חייב, ולא אמרי' דכהשגיע ידו כנגד גופו הוי הנחה, ולפי המהרש"א הא רבא מודה במקו"פ דכשבאה היד כנגד גופו הרי"ז כהנחה לפטור.

ואולי י"ל דהנה נתבאר לעיל ס"ק ג' דכוונת המהרש"א דליכא דין מונח כנגד גופו אלא בגופו וידו באותו רשות, ולפי"ז י"ל דכיון דכרמלית אינה תופסת למעלה מי', אכתי איכא למיחש שמא יעביר מרה"י לרה"ר דרך למעלה מי', ובכה"ג אף בעומד בכרמלית אינו נפטר, כיון דאין גופו וידו באותו רשות, ואע"פ דמדא' אין חילוק בין כרמלית למקו"פ, וחשיב כאותו רשות, מ"מ י"ל עפ"י דנקט הרמב"ן בדף ו' דגם מדא' כרמלית ומקו"פ חשיבי כב' רשויות. (ה) עי' בבית מאיר וברע"א דפליגי על המהרש"א ובארו דתוס' יבארו תי' הגמ' כדברי הראב"ד פי"ב הי"ד דברייתא דאסקופה מיירי בהרגיע ידו, ורבא מיירי בלא הרגיע ידו.

(ו) והנה בפשוטו מתבאר מדברי תוס' דלר"ח א"ש הסוגיא בעירובין דמיייתי ראייה לרבא ממתני' דעומד אדם ברה"י וכו' כיון דאף במעביר ידו למטה מי' נמי יש לדון דיהא הנחה כנגד גופו.

אולם עי' בתוס' הרא"ש דאחרי שכתב כל דברי התוס' בסוגיין כתב "וכאן פירש בלשון אחר וזה לשונו והאמר רבא המעביר חפץ מתחלת ארבע לסוף ארבע והוא המעביר דרך עליו כאילו העביר למעלה מי' ברה"ר שלא כנגד גופו

שהוא חייב כדאמרי' בפרק המצניע המוציא משוי למעלה מי' ברה"ר חייב שכן משא בני קהת" וכוונתו להק' דהר"ח בשבת דרבא מיירי למטה מי' והתם פי' דרבא מיירי למעלה מי'.

והנה בר"ח בעירובין כתב להדי' לסברא דכתב בשבת דחידודו של רבא הוא במעביר כנגד גופו, וקמ"ל דגם בצירוף ב' הריעותות, דהעביר דרך גופו, ולמעלה מעשרה פטור, ומשום דבאמת הנחה כנגד גופו אינו הנחה לבטל לעקירה הראשונה, אלא דבמעביר למעלה מי', ס"ד דסגי במה דנידון כמונח לבטל לעקירה ראשונה, וע"ז קמ"ל רבא דאין כאן הנחה כלל.

עי' בתוס' עירובין ל"ג א' דהוכיחו מתי' הגמ' דאף בדינא דר"א דמוציא משאוי למעלה מי' בעי' שיהא ההנחה למטה מי', ולכא' נראה דס"ל דכוונת הגמ' לתרץ דבאסקופה מיירי דהניח את החפץ באסקופה ולכך חשיב הפסק במלאכה, ועי' בתוס' הרא"ש שם דדחה דליכא ראייה דכוונת הגמ' דכל היכא דעומד חשיב כאילו מונח החפץ במקום רגליו, ולכך בעומד על האסקופה חשיב כנח על האסקופה, אבל בגונא דרבא לא נח האדם על מקו"פ, ואעפ"י דעבר דרך מקו"פ, מ"מ החפץ נגרר אחרי רגלי האדם.

וצ"ב דל' הגמ' דדחי הכא נח התם לא נח, מ' דבההיא דרבא הגם שעבר דרך מקו"פ מ"מ לא נח שם, ואי נימא דהחפץ נגרר אחר המקום שרגלי האדם עומדות, ומה"ט לא חשיב שנח במקו"פ, א"כ הרי מה"ט גם לא חשיב כלל שעבר דרך מקו"פ, ואי"ז משמע ל' הגמ', ותו קשה דאם לא חשיב כלל שעבר החפץ דרך מקו"פ, א"כ מה פריך מעיקרא מברייטא דעומד אדם על האסקופה אההיא דרבא, דמוכח מהברייטא דהמעביר דרך מקו"פ פטור ודלא כרבא, והא חפץ שעל אדם נגרר אחר רגליו וחשיב כמונח במקו"פ, ואין לזה שום סתירה מרבא, אלא דיש לדחוק דזה גופא נכלל בתי' הגמ' דהתם לא נח, וכמו שפירש הרא"ש דלא חשיב כנח במקו"פ כיון שהחפץ נגרר אחר רגליו, ומה"ט גם לא חשיב כעבר דרך מקו"פ.

אולם אכתי קשה בסוגיא דעירובין צ"ח א' דפריך אי הכי תוך ד' אמות נמי נגזר דילמא מעייל מרה"ר לרה"י, וכי תימא כיון דמפסקת כרמלית לית לן בה והאמר רבא המעביר חפץ מתחלת ד' לסוף ד' והעבירו דרך עליו חייב, ע"כ, והרי להדיא דממילתא דרבא שמענו דאף דמעביר דרך מקו"פ חייב, וזה צ"ב, שהרי בההיא דרבא לא חשיב כלל כעבר במקו"פ, כיון שהחפץ נגרר אחר מקום עמידת רגליו.

וביותר קשה מהסוגיא בעירובין צ"ט א' דמסייע לרבא מהא דתנן התם דעומד אדם ברה"י ומטלטל ברה"ר ובלבד שלא יוציא חוץ לד' אמות, הא הוציא חייב חטאת, ולפי התוס' הרא"ש ל"ד כלל להתם שהוא עומד ברה"י ומעביר ברה"ר, דודאי אין לנו לחשוב שהעברת החפץ היא למטה מי', ובע"כ דהא דמחייב רבא במעביר דרך עליו, הוא משום דחייב מעביר ד' אמות הוא אף בשהעביר דרך מקו"פ, וכדפירש רש"י דבתר הנחה ועקירה אזלינן, ובאמת דזהו קו' תור"פ בעירובין שם על רש"י, והובא לעיל ס"ק ד'.

ולכא' מוכרח מכ"ז כמו דיסד בישועת דוד סימן ל"ו בדעת הרשב"א דכל מה דחשבי דהחפץ הוי כמונח במקום עמידת רגליו, הוא רק בשעה שהוא נח, דכיון שהוא נח וקבוע במקום זה ה"ה נגרר אחר מקום עמידת רגליו וחשיב כמונח בארץ, אך בשעת ההעברה שאינו קבוע במקום זה, אינו נגרר אחר מקום עמידת רגליו וחשיב כעובר במקו"פ.

ולכך הוצרך ר"א למילף ממשא בני קהת לחייב במעביר מרה"י לרה"י דרך רה"ר למעלה מי', כיון דבשעת ההעברה חשיב כעובר במקו"פ, ואין לנו לחייבו אלא משום דכן הי' במשא בני קהת, אולם יש להוסיף דל"ד להא דהמעביר ד' אמות דרך עליו חייב וכן המוציא מרה"י לרה"ר דרך למעלה מי' חייב, דלא הוצרכנו למילפה ממשא בני קהת, משום דהתם עיקר האיסור הוא בהעברה מתחילת ד' לסוף ד' ובהוצאה מרה"י לרה"ר, וע"כ שפיר יש לחייבו אף שעבר דרך מקו"פ, אבל במעביר מרה"י לרה"י דרך רה"ר, שמכלל עיקר המלאכה הוא ההעברה דרך רה"ר, הרי דהי' לנו לומר דאינו חייב אא"כ העבירו דרך למטה מי' שהוא רה"ר, וקמ"ל ר"א דילפי' ממשא בני קהת לחייב אף בהעביר דרך למעלה מי'.

ולכך אף דהמעביר ד' אמות דרך למעלה מי' והניחו שם חייב, משום דחשיב כנח במקום עמידת רגליו, מ"מ מהא דחייב אף שהעבירו דרך למעלה מי', שמעינן דהמעביר דרך מקו"פ חייב, דבשעת ההעברה חשיב כעובר במקו"פ, ונמצא לפ"ז דאף בשעה שהאדם עומד ברה"ר, מ"מ כיון שהחפץ נייד, לא חשבינן לי' כנמצא במקום עמידת רגליו, וזהו דפריך מברייטא דאסקופה, וע"ז משני דהתם לא נח, דהגם דעבר דרך מקו"פ, מ"מ ההנחה הוי במקום רגליו ולא נח במקו"פ.

אולם עדיין צע"ג דבתוס' הרא"ש שם הוכיח כדבריו מעביר חפץ מתחילת ד' לסוף ד' אפי' למעלה מי' דרגלי האדם למטה מי' חשיב כמעביר החפץ למטה מי', ולהנ"ל אינו מובן דהא בשעת העברה ודאי אינו נידון כמונח, וצ"ע.